

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1943:17

SOCIALDEPARTEMENTET

TILLSTRÖMNINGEN TILL DE FRIA FAKULTETERNA
OCH ARBETSFÖRHÅLLANDENA NÄRMAST
EFTER AVLAGD EXAMEN

samt

Militärtjänstgöringens inverkan
på universitets- och högskoleungdomens
studier och ekonomiska
förhållanden

Statistiska undersökningar

utförda av

STATENS ARBETSMARKNADSKOMMISSION

S T O C K H O L M

1 9 4 3

Statens offentliga utredningar 1943

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med författnings- och organisationsförslag för genomförande av ett förstatligande av den allmänna våghållningen på landet m. m. Beckman. 321 s. K.
2. Flyttningersättningsakkunniga. Betänkande med förslag till författningar angående ersättning för flyttningkostnad. Marcus. 156 s. Fi.
3. 1941 års familjebeskattningsakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder för familjebeskattningen. Marcus. 170 s. Fi.
4. Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 3. Skogsbrukets transportfrågor: Vägar och järnvägar. Idun. 260 s. Jo.
5. Utredning rörande polismäns anslutning till politiska ytterlighetsriktningar m. m. Norstedt. 40 s. S.
6. Utredning och förslag angående pappersformaten inom statsförvaltningen. Beckman. 116 s. H.
7. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 1. Hygieniska förutsättningar för skolarbetet. Av U. Hjärne. Idun. 66 s. E.
8. Betänkande angående levnadskostnadsindex. Norstedt. 147 s. Fi.
9. Utredning och förslag angående statsbidrag till daghem och lekskolor m. m. Beckman. 99 s. S.
10. 1940 års civila byggnadsutredning. Betänkande 1. Förslag till ändringar i Kungl. Maj:ts byggnadsstadga samt till föreskrifter rörande planläggning och utförande av byggnad för vissa vårdanstalter och folk tandpolikliniker. Beckman. 80 s. K.
11. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 4. Förslag till åtgärder för textiltforskningens ordnande. Hæggeström. 82 s. H.
12. Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stödjande av den privata motorlösa flygningens och modellflygningens utveckling. Beckman. 77 s. Fö.
13. Besparingsberedningens slututlåtande. Marcus. 158 s. Fi.
14. Betänkande angående åtgärder mot spekulation i vattenkraft. Norstedt. 79 s. Ju.
15. Utredning och förslag angående statsbidrag till social hemhjälpsverksamhet. Beckman. 87 s. S.
16. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 5. Förslag till åtgärder för järn- och metallforskningens ordnande. Hæggeström. 79 s. H.
17. Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen samt militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden. Norstedt. 145 s. S.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1943:17
SOCIALDEPARTEMENTET

TILLSTRÖMNINGEN TILL DE FRIA FAKULTETERNA
OCH ARBETSFÖRHÅLLANDENA NÄRMAST
EFTER AVLAGD EXAMEN

samt

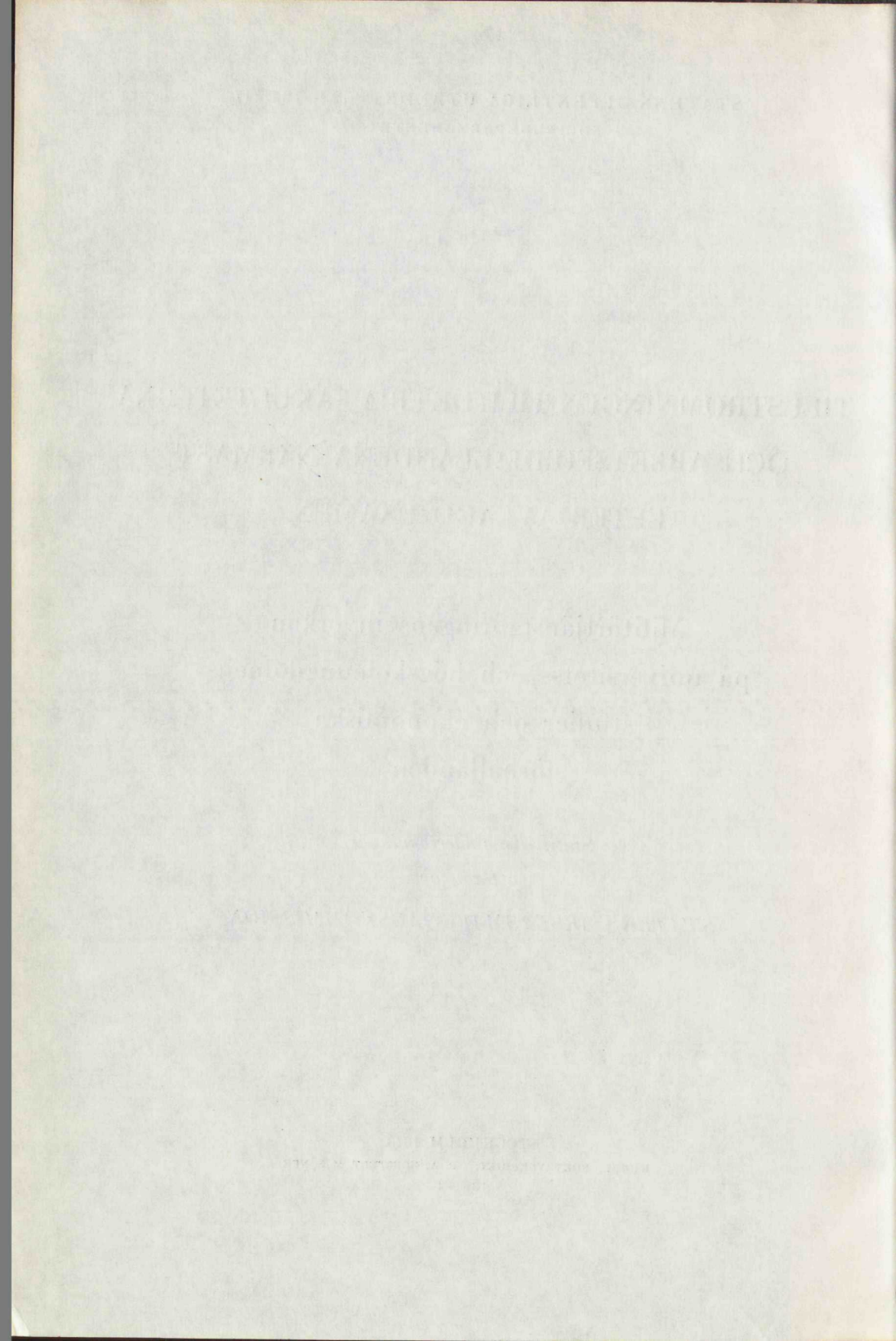
Militärtjänstgöringens inverkan
på universitets- och högskoleungdomens
studier och ekonomiska
förhållanden

*Statistiska undersökningar
utförda av*

STATENS ARBETSMARKNADSKOMMISSION

STOCKHOLM 1943
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
430184

Statens arbetsmarknadskommission framlägger härmed resultaten av tvenne statistiska undersökningar beträffande vissa spörsmål, som beröra universitets- och högskoleungdomen, nämligen dels en undersökning rörande tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen, dels en undersökning om militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden.

Frågan om tillströmningen till universiteten och högskolorna samt studieförhållanden och anställningsmöjligheter för akademiker äro problem, som under de senaste åren fått en allt större aktualitet. Så är även i alldeles särskild grad efter krigsutbrottet fallet med militärtjänstgöringens inverkan på studierna. Ehuruval dessa båda undersökningar utförts helt fristående från varandra, har dock det nära sambandet mellan dem ansetts motivera, att de publiceras samtidigt.

Tidigare ha tvenne större undersökningar rörande universitets- och högskoleungdomen utförts, nämligen Betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena, avgivet av inom Kungl. Ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga (Sven Wicksell och Tor Jerneman, SOU 1935: 52) samt Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden (Sven Wicksell och Tage Larsson, SOU 1936: 34). I de nu framlagda undersökningarna ha jämförelser med de äldre företagits. Därvid betecknas den förstnämnda utredningen »Wicksell—Jerneman» och den sistnämnda »Wicksell—Larsson».

Vid utförandet av undersökningarna har kommissionen erhållit värdefullt bistånd av skolöverstyrelsens extraläraryrå, statistiska centralbyrå, Sveriges förenade studentkårer, studentkårerna vid resp. universitet och högskolor, Sveriges extraläraryrå samt Sveriges yngre juristers förening.

Arbetet med undersökningarna har handlagts inom kommissionens kansli- byrå under ledning av undertecknad Bohlinder. Stockholm den 8 mars 1943.

Statens arbetsmarknadskommission

A. THOMSON

Birger Arvas

Erik Bohlinder

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Avd. I. Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen.

Kap.		sid.
I	Undersökningens tillkomst, omfattning och utförande	7
II	Allmän översikt över tillströmningen till de fria fakulteterna åren 1921—1942	14
III	Studieinriktning	22
IV	Yrkesinriktning	30
V	Antalet personer, som kunna väntas avlägga lägre examina under de närmaste åren	35
VI	Socialundersökningens förutsättningar	44
VII	Ålder, civilstånd m. m.	46
VIII	Yrkestillhörighet	48
IX	Arbetslösa och arbetssökande vid undersökningstillfället	58
X	Arbetsförhållanden för personer med filosofisk examen	64
XI	Arbetsförhållanden för jurister	76
XII	Arbetsförhållanden för teologer	79
XIII	Undersökning rörande den vid studiernas början tillämnade levnadsbanan och den nuvarande	82

Avd. II. Militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskole- ungdomens studier och ekonomiska förhållanden.

XIV	Undersökningens tillkomst och utförande	93
XV	Undersökningens representativitet	94
XVI	Ålder och värnpliktsförhållanden	98
XVII	Studieförhållanden	105
XVIII	Civilstånds- och försörjningsförhållanden	114
XIX	Ekonomiska förhållanden	115
XX	Sammanfattning	130

Tabellbilagor

1	Personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och avslutat studierna, fördelade efter senast avlagd examen och examensår	137
2	Personer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna, fördelade efter yrkestillhörighet och senast avlagd examen	138

Bilagor

A	Frågeformulär C 39	140
B	Frågeformulär C 40	142
C	Frågeformulär till värnpliktsundersökningen	143
D	Använda förkortningar av examensbeteckningar m. m.	145

AVD. I

Tillströmningen till de fria fakulteterna
och arbetsförhållandena närmast
efter avlagd examen

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

Kap. I. Undersökningens tillkomst, omfattning och utförande.

Frågan om tillströmningen till universiteten och överbefolkningen på de lärda banorna har varit ett ofta återkommande diskussionsämne under de senaste årtiondena. På grund av speciella förhållanden har spørgsmålet på senare tid fått en särskild aktualitet i fråga om lärarbanan. Med hänsyn härtill hemställde centralstyrelsen för Sveriges extraläraryörening den 2 oktober 1941 hos statens arbetsmarknadskommission, att denna måtte företaga en räkning av arbetslösa lärare. Enligt centralstyrelsen borde denna arbetslöshetsräkning omfatta icke endast de formellt arbetslösa utan även den kategori av akademiker, som hade för avsikt att ägna sig åt lärarbanan men som genom arbetslöshet drevs att fortsätta sina en gång avslutade studier. Vidare borde särskild uppmärksamhet ägnas åt för lärarbanan utbildade arbetslösa akademiker, som voro inkallade till beredskapstjänstgöring. Centralstyrelsen vore villig medverka vid undersökningen. Skolöverstyrelsen, till vilken kommissionen remitterade centralstyrelsens skrivelse, vitsordade i sitt yttrande den 27 november 1941, att situationen var mycket bekymmersam för ett stort antal lärare med akademisk examen och kunde väntas bli avsevärt försämrade, om i besparings-syfte ytterligare begränsning av deras arbetsmöjligheter komme att vidtagas. Skolöverstyrelsen syftade därvid på förslaget om indragning av ett avsevärt antal extraläartjänster. Enligt skolöverstyrelsen skulle det vara av mycket stort värde att inför riksdag och myndigheter kunna framlägga exakta siffror angående överskottet på lärarbanan. Beträffande planläggningen av räkningen framhöll överstyrelsen, att den stora och heterogena grupp, som ännu icke avlagt filosofisk ämbetsexamen resp. teologisk examen, icke borde medtagas vid undersökningen med hänsyn till att åtskilliga av dessa studerande icke kunna bestämt ange sin blivande levnadsbana. Skolöverstyrelsen framhöll vidare vikten av att undersökningen icke blott lämnade en översikt över det totala antalet arbetslösa akademiker med olika examina utan även fördelningen av dessa på olika ämnesgrupper.

Sedan socialministerns och ecklesiastikministerns samtycke till undersökningen under hand inhämtats, beslöt kommissionen, att undersökningen skulle utföras.

På sitt årsmöte i Uppsala den 14—15 februari 1942 tillsatte Sveriges för- enade studentkårer en arbetsmarknadskommitté med uppdrag att undersöka förutsättningarna för en yrkesvägledning för studenter och akademiker samt deras ställning på arbetsmarknaden. Kommittén, som redan samma månad trädde i verksamhet, uttalade i skrivelse till arbetsmarknadskommissionen sin till-

fredsställelse över kommissionens beslut att verkställa ifrågavarande räkning men hemställde, att undersökningen skulle få en vidare omfattning än som från början avsågs. Enligt skrivelsen borde undersökningen omfatta följande grupper av akademiker.

1. Samtliga filosofie magistrar och teologie kandidater, som redan avlagt examen. Denna kategori omfattade

- a) de, som innehade mer eller mindre fast lärartjänst,
- b) de, som valt lärarbanan, men som ej innehade anställning,
- c) de, som syftade till lärarbanan, men som på grund av brist på arbetstillfällen innehade tjänst av annan karaktär än lärarverksamhet eller som av samma anledning fortsatte sina studier,

d) övriga filosofie magistrar och teologie kandidater, som valt annat yrke än lärarens, eller som icke hade förvärvsarbete — t. ex. husmödrar m. fl.

2. De studerande inom filosofiska och teologiska fakulteterna, som ännu ej avlagt examen. Kommittén menade i motsats till skolöverstyrelsen, att man med hänsyn till den närmaste framtidens »extraläraryrå» måste räkna med även denna kategori.

Kommittén framhöll vidare, att även en undersökning om yrkesvalstenden- sen och yrkesvalsmotivet bland den ungdom, det här gällde, omedelbart borde igångsättas, samt framförde slutligen det önskemålet, att studentförmedling- arna organiserades och utbyggdes så, att de kunde biträda såväl vid de fö- reslagna utredningarna och vid liknande förarbeten som vid själva den yr- kesvägledande verksamheten.¹

Arbetet med planläggningen av undersökningen påbörjades under mars må- nad, varvid överläggningar höllos med representanter för skolöverstyrelsen, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges extraläraryrå, Sveriges yngre juristers förening m. fl. Härvid framfördes den uppfattningen, att enbart en räkning av arbetslösa lärare skulle ge en allt för begränsad bild av de svårig- heter, som mötte akademikerna på arbetsmarknaden. Extraläraryråproblemet var endast en del av akademikernas arbetsmarknadsproblem. Även för många, som avlagt filosofisk examen och inriktat sig på andra yrkesområden än lärarbanan, voro utkomstmöjligheterna osäkra. Många juris kandidater fingo nöja sig med tillfälliga och ofta lågt avlönade befattningar, och även teologerna klagade över att tillströmningen till den teologiska fakulteten varit av så betydande omfattning under senare år, att ett icke obetydligt antal teologie kandidater efter föreskrivna praktiska prov icke kunde mottagas i stiftet. Överhuvud taget var arbetsmarknadsproblemet brännande för de kategorier studenter, som be- drevo studier inom de fakulteter vid universiteten och andra högskolor, där till- strömningen icke var reglerad (i det följande benämnda de fria fakulteterna).

Kommissionen beslöt därför att låta undersökningen omfatta *dels* dem, som höstterminen 1936—vårterminen 1942 (t. o. m. april månad) avlagt examen i filosofiska, juridiska och teologiska fakulteterna, *dels* de studerande, som ännu icke avlagt examen och som voro inskrivna vid sagda fakulteter vårter-

¹ Här må anmärkas att student- och läraryråförmedlingarna under 1942 undergått en genom- gripande omorganisation, som företagits utan samband med ifrågavarande framställning.

minen 1942. Beträffande dem, som redan avlagt examen, gjorde sig olika meningar gällande. Å ena sidan måste man räkna med att de, som avlagt examen för längre tid sedan, voro mindre villiga att lämna uppgifter. Å andra sidan fick undersökningen icke begränsas, så att dess värde äventyrades. Resultatet av dessa överväganden blev, att man beslöt utvidga undersökningen till att avse även dem, som avlagt examen före höstterminen 1936, därest de vid undersökningstillfället voro arbetslösa eller innehade arbetsanställning av endast tillfällig natur. På så sätt beräknades undersökningen komma att omfatta alla dem, som vid undersökningstillfället drogos med arbetslöshetssvårigheter, oavsett när de avlagt sin examen. Det kan i detta sammanhang nämnas, att en del av de personer, som ingå i undersökningen, sedan lång tid tillbaka haft stadigvarande anställning men kommit med i undersökningen därigenom, att de under tiden ht 1936—vt 1942 undergått efterprovning eller avlagt licentiatexamen.

Undersökningsdatum fastställdes till den 22 april 1942. Frågeformulären, som voro två till antalet, återfinnas i *bilaga A* och *B* (sid. 140 ff.). Det ena (formulär C 39), var avsett att ifyllas av dem, som avlagt akademisk examen och det andra (formulär C 40) av dem, som ännu icke avlagt någon examen. Det förstnämnda formuläret upptog, förutom frågor om födelseår, civilstånd, antal barn m. m., frågor om avlagda examina — varvid de som avlagt filosofisk examen särskilt skulle angiva, vilka ämnen som ingingo i examen — tidigare och nuvarande anställning, löneförmåner, genomgångna praktiska utbildningskurser, arbetslöshets- och inkallelseperioder. Vidare sökte man genom vissa frågor få klarlagt, om uppgiftslämnaren från början haft för avsikt att ägna sig åt nuvarande sysselsättning, haft särskilda svårigheter att erhålla arbete, om den nuvarande sysselsättningen var av osäker eller tillfällig art o. s. v. Det andra formuläret, d. v. s. det som skulle ifyllas av dem, som ännu icke avlagt examen, upptog endast frågor om vilken eller vilka examina man avsåg att avlägga — också här med en ämnesspecifikation för studerande inom filosofiska fakulteten — samt termin och år, när studierna påbörjades och när de beräknades vara avslutade. Slutligen skulle uppgiftslämnaren uppgiva, vilket yrke han ämnade ägna sig åt efter avslutade studier eller om studierna eventuellt bedrevos för att vinna inträde vid fackhögskola eller praktisk utbildningskurs.

Den närmaste frågan, sedan formulären upprättats var, hur man skulle komma i kontakt med dem, som skulle lämna uppgifter. Man utgick därvid från att frågeformuläret borde, så långt detta var möjligt, tillställas var och en, som skulle ingå i undersökningen. De, som bedrev studier vårterminen 1942, kunde utan svårighet nås, då deras namn och adresser funnos i studentkatalogerna. Beträffande dem, som avslutat studierna, gick man till väga på följande sätt. Ett examensregister lades upp med ledning av examensförteckningar över dem, som avlagt filosofisk, juridisk eller teologisk examen under tidsperioden ht 1936—vt 1942. De, som återfunnos i studentkatalogerna för vårterminen 1942, utskildes. För de övriga — de som alltså hade avslutat studierna — sökte man erhålla adresser genom extraläraryråns och studentförmedlingarnas re-

gister, Svenska kyrkans årsbok, Sveriges yngre juristers medlemsförteckning, statskalendern m. m. De, som icke återfunnos i dessa förteckningar, efterforskades genom studentkårerna vid resp. universitet och högskolor. På detta sätt erhöles adresserna för samtliga med undantag av omkring 300, som visade sig omöjliga att uppsåra och från vilka sålunda uppgifter icke kunde infördras.

Från vissa kategorier begärdes icke uppgifter. Personer, som enbart avlagt disputationssprov för doktorsgraden under undersökningsperioden men licentiatexamen före denna, ansågos sålunda icke böra ingå i undersökningsklientelet. Från personer, som vistades i utlandet — huvudsakligen anställda vid beskickningar och konsulat — ansågos heller icke uppgifter böra infördras.

Till samtliga övriga adressater utsändes frågeformulär med begäran om svar senast den 5 maj. Äldre arbetslösa akademiker kunde själva rekvirera formulär hos kommissionen genom länsarbetsnämnderna, studentförmedlingarna eller extraläraryrån i Stockholm. I radio och genom pressen spreds kännedom om undersökningen. Särskilt pressen visade ett stort intresse för densamma, och akademikernas arbetsmarknadsproblem togos på nytt upp till diskussion i en hel del tidningsorgan. Till en början såg det ut, som om akademikerna själva icke voro så intresserade av undersökningen, som man kunnat förvänta. Några dagar efter den 5 maj, då uppgifterna skulle vara insända till arbetsmarknadskommissionen, hade endast ungefär 50 % av dem, från vilka uppgifter begärts, svarat. På grund härav anlätades ånyo press och radio för att påminna om vikten av att de, som berördes av undersökningen, lämnade uppgifter, och slutligen utsändes ånyo formulär åtföljda av en cirkulärskrivelse till alla, som icke svarat. De, som fortfarande bedrevo studier, voro lättare åtkomliga och i fråga om dessa biträdde vederbörande studentkårer med indrivningsarbetet.

Arbetet med införskaffandet av uppgifterna kunde avslutas först i mitten av juni månad. Slutresultatet framgår av efterföljande sammanställning.

	Antal tillskrivna	Inkomna svar antal	%
Personer, som icke avlagt examen (formulär C 40) . . .	5 401	4 913	91.0
Uppsala universitet	1 922	1 684	87.6
Lunds universitet	1 647	1 506	91.4
Stockholms högskola	1 512	1 419	93.8
Göteborgs högskola	320	304	95.0
Personer, som avlagt examen (formulär C 39)	4 910	4 161	84.7
Summa	10 311	9 074	88.0

Förutom dessa uppgifter inkommo 10 uppgifter från personer, som avlagt akademisk examen före ht 1936, och vilka vid inskrivningstillfället voro arbetslösa eller innehade arbetsanställning av endast tillfällig natur. Det torde observeras, att de i ovanstående sammanställning angivna talen endast belysa svarsprocenten och icke det i undersökningen ingående materialets representativitet. Som i det föregående antytts och av det följande närmare framgår, är

antalet tillskrivna lägre än antalet personer, som funnits upptagna i examensförteckningarna ht 1936—vt 1942 (examina t. o. m. april) resp. i studentkatalogen ht 1942 och tilläggsförteckningar till dessa samt antal inkomna svar högre än antalet i undersökningen ingående personer.

Antalet personer, som voro upptagna i studentkatalogerna för vt 1942 och tilläggsförteckningar till dessa och icke avlagt examen före utgången av april 1942, uppgick till 5 431. Av dessa tillskrevos 30 icke, då det av katalogen tydligt framgick, att de icke kunde betraktas som studerande i egentlig mening. Av de inkomna svaren utsorterades sammanlagt 217, varför antalet i undersökningen ingående uppgifter av denna kategori uppgår till 4 696. I 157 fall berodde utsorteringen på att vederbörande uppgiftslämnare meddelade, att han icke längre bedrev studier vid de fria fakulteterna. Av de övriga utsorterade svaren avsågo 37 utländska medborgare och 23 voro alltför ofullständiga för att kunna medtagas i undersökningen. Sedan icke studerande och utlänningar frändragits, uppgår sålunda antalet vid de fria fakulteterna vt 1942 närvarande studerande, som icke avlagt examen före utgången av april 1942, till 5 207. Av dessa ingå 4 696, eller 90·2 %, i undersökningen.

Antalet personer, som avlagt examen vid de fria fakulteterna under tiden ht 1936—vt 1942 t. o. m. utgången av april månad, uppgår till 5 437. Från vissa kategorier begärdes, som tidigare nämnts, icke uppgifter. Dessa omfattade sammanlagt 527 personer, som fördelade sig på följande grupper:

Personer med okänd vistelseort	285
Personer, som vistades i utlandet	29
Personer, som enbart avlagt disputationssprov för doktorsgrad under undersökningsperioden	213
Summa	527

Av de 4 161 inkomna svaren utsorterades 18. Av dessa avsågo 7 utländska medborgare och 11 voro så ofullständiga, att de icke kunde medtagas i undersökningen. I undersökningen ingå sålunda uppgifter från 4 143, eller 76·2 % av samtliga, som avlagt examen under perioden ht 1936—vt 1942 (t. o. m. april). Undersökningsmaterialets representativitet framgår närmare av *tab. 1*. Den låga representativiteten för doktorer beror, som tidigare nämnts, på att personer, som enbart avlagt disputationssprov under undersökningsperioden men licentiatexamen före denna, icke medtagits i undersökningen.

Undersökningen omfattar dels en *tillströmningsundersökning*, som avser att lämna uppgifter om den aktuella tillströmningen till de fria fakulteterna, dels en *socialundersökning*, omfattande personer, som avlagt examina inom samma fakulteter ht 1936—vt 1942 (t. o. m. april), och avseende att belysa arbetsförhållanden m. m. vid undersökningstillfället och under åren närmast efter examen.

I tillströmningsundersökningen ingå uppgifter dels från 4 696 personer, som t. o. m. utgången av april 1942 icke avlagt examen, dels från 1 526 personer, som fortsatte studierna vid de fria fakulteterna efter examens avläggande.

Tab. 1. Hela antalet personer resp. antalet i undersökningen ingående, som avlagt filosofisk, juridisk eller teologisk examen ht 1936—vt 1942 (t. o. m. april).

Senast avlagd examen	Hela antalet			därav ingående i undersökningen					
				antal			%		
	män	kvinnor	samtliga	män	kvinnor	samtliga	män	kvinnor	samtliga
FK	715	461	1 176	530	348	878	74·1	75·4	74·6
FM	798	533	1 331	647	468	1 115	81·1	87·8	83·7
FL	472	41	513	341	24	365	72·2	58·5	71·1
FD	251	21	272	75	4	79	29·8	19·0	29·0
PM	76	20	96	63	18	81	82·8	90·0	84·3
K-ex	67	12	79	35	7	42	52·2	58·4	53·1
JK	1 050	88	1 138	848	64	912	80·8	72·7	80·1
JL	4	—	4	1	—	1	(25·0)	—	(25·0)
JD	6	—	6	3	—	3	(50·0)	—	(50·0)
TK	710	21	731	595	16	611	83·8	76·1	83·5
TL	58	1	59	39	1	40	67·2	(100·0)	67·7
TD	31	1	32	16	—	16	51·7	—	50·0
Samtliga	4 238	1 199	5 437	3 193	950	4 143	75·3	79·2	76·2
Därav examen år									
1936 (ht)	256	78	334	197	53	250	77·0	67·9	74·8
1937	670	174	844	407	116	523	60·7	66·6	61·9
1938	717	178	895	508	133	641	70·8	74·7	71·6
1939	792	184	976	607	144	751	76·6	78·2	76·9
1940	577	231	808	458	178	636	79·3	77·1	78·7
1941	967	287	1 254	783	260	1 043	80·9	90·5	83·2
1942 (vt. t. o. m. april)	259	67	326	233	66	299	90·0	98·5	91·7

Av i undersökningen ingående 4 143 personer, som avlagt examen under tidsperioden ht 1936—vt 1942 (t. o. m. april), bedrovo sålunda 36·8 % fortsatta studier vid de fria fakulteterna vid undersökningstillfället. De, som fortsatte studierna, ha uppdelats i två grupper, varav den ena omfattar dem, som fortsatt studierna direkt efter examen utan sysselsättning i förvärvsarbete, och den andra dem, som efter senast avlagd examen haft eller fortfarande hade förvärvsarbete och fortsatte studierna. Den förstnämnda gruppen består av 647 och den sistnämnda av 879 personer. En sammanfattning av tillströmningsundersökningsmaterialets omfattning lämnas i efterföljande sammanställning.

	Män	Kvinnor	Summa
A. Personer, som icke avlagt examen	3 142	1 554	4 696
därav personer, som ej avsågo examen	68	62	130
B. Personer, som avlagt examen	1 233	293	1 526
a) direkt fortsatta studier	521	126	647
b) fortsatta studier efter eller jämte förvärvsarbete	712	167	879
Summa	4 375	1 847	6 222

Socialundersökningen omfattar samtliga i undersökningen ingående personer, som avlagt examen under tidsperioden ht 1936—vt 1942 (t. o. m. april), med undantag av dem, som fortsatte studierna direkt efter senast avlagd examen. De, som avlagt examen under tiden januari—april 1942, ha dock endast medtagits i den del av socialundersökningen, som behandlar arbetslösheten.

Socialundersökningen omfattar uppgifter från sammanlagt 3 496 personer. Undersökningsmaterialets sammansättning framgår av efterföljande sammanställning.

	Män	Kvinnor	Summa
A. Personer, som avslutat studierna	1 960	657	2 617
B. Personer, som fortsatte studierna efter eller jämte förvärvsarbete	712	167	879
	Summa 2 672	824	3 496
därav med examen 1942	150	38	188

Grupp B ingår sålunda både i tillströmningsundersökningen och socialundersökningen. Beträffande de i denna grupp ingående har det ansetts vara av vikt att söka klarlägga orsakerna till studiernas återupptagande. För i grupp A ingående personer har man vid klassificeringen av uppgifterna, som lämnats om tidigare anställningar, arbetslöshetsperioder och inkallelser till militärtjänst utgått från tidpunkten för den senast avlagda examen och angivit anställningsförhållandena vid utgången av 1:a, 2:a, 3:e o. s. v. året efter examens avläggande, räknat från den månad examen avlades, varemot arbetslöshetens och inkallelseperiodernas omfattning avsett resp. år.

Antalet personer, som lämnat uppgifter om arbetsförhållandena 1:a, 2:a, 3:e o. s. v. året efter examen, framgår av följande sammanställning.

Senast avlagd examen år	Antal uppgifts- lämnare	Därav med uppgifter om arbetsförhållandena avseende följande antal år efter examen				
		1	2	3	4	5
1936	194	186	188	188	188	193
1937	431	400	406	410	420	214
1938	461	433	436	444	242	
1939	483	462	469	275		
1940	365	354	189			
1941	542	393				
Summa	2 476	2 228	1 688	1 317	850	407

Samtliga personer, som avlagt examen ht 1936, kunna följas 5 år framåt i tiden. För de följande årgångarna blir observationsperioden successivt ett år kortare med undantag för dem, som avlagt examen före maj månad (undersökningsdatum 22 april), vilka kunnat observeras ett år längre än de övriga. Av sammanställningen framgår, att endast ett mindre antal personer underlåtit att lämna fullständiga uppgifter om arbetsförhållandena efter examen.

Beträffande uppgiftslämnarnas klassificering efter examen må följande nämnas. Teologisk-filosofisk examen har i egenskap av förberedande examen för inträde i teologisk fakultet icke särskilt medräknats. De praktisk-teologiska proven ha heller icke jämförts med akademiska examina. Vid undersökningen av arbetsförhållandena efter examen har dock hänsyn tagits till dessa prov. Sålunda har man vid belysningen av arbetsförhållandena vid vissa tidpunkter efter examens avläggande utgått från tidpunkten för dessa provs avläggande. I fråga om personer, som avslutat studierna, har den senast avlagda examen utan undantag varit bestämmande vid klassificeringen. Detta har i ett fåtal fall

medfört, att personer, som tidigare avlagt högre examen, redovisats efter den lägre. Vid klassificeringen av dem, som efter examen fortsatte studierna, har den principen tillämpats, att den, som avlagt examen inom såväl filosofisk som annan fakultet, med avseende på studieriktning har tillräknats den fakultet, inom vilken han sedan fortsatt studierna, oavsett i vilken ordning examina avlagts. En person, som först avlagt teol. kand. och därefter fil. kand. och fortsatte studierna till teol. lic., har sålunda beträffande senast avlagd examen klassificerats som teol. kand. I flertalet fall ha de båda statsvetenskapliga examina — jur. pol. mag. och fil. pol. mag. — sammanförts till en grupp, vilket motiverats av att dessa examina i stort sett giva samma kompetens. Med avseende på efterprovningar till filosofiska examina och särskild provning för teologie kandidater må följande framhållas. Som senast avlagd examen har angivits icke efterprovningen utan den examen, i vilken efterprovning skett. Tidpunkten för senast avlagd examen räknas dock från tidpunkten för efterprovningen. Vid gruppering efter i examen ingående ämnen har hänsyn tagits till de eventuella förändringar i ämneskombinationen, som efterprovningen medfört. Vid undersökningen av arbetsförhållandena efter examen ha de efterprovade i vissa fall måst särskiljas från de övriga, eftersom efterprovningen ofta avlagts flera år efter den egentliga examen. Särskilt vid belysning av befordringsmöjligheterna har det varit av vikt att icke jämställa efterprovade med övriga.

I den följande redogörelsen ha sedvanliga förkortningar använts vid beteckning av olika examina. De olika beteckningarna framgå av *bilaga D* (sid. 145).

Kap. II. Allmän översikt över tillströmningen till de fria fakulteterna åren 1921—1942.

Innan en redogörelse lämnas för undersökningsresultaten, synes det vara lämpligt att lämna en översikt över tillströmningen till de fria fakulteterna under de senaste tjugo åren.

Omfattningen av tillströmningen till universiteten och högskolorna beror givetvis på antalet personer, som avlagt studentexamen. Uppgifter härom föreligga i den officiella statistiken samt i Wicksell—Jernemans utredning, varifrån vissa data hämtats avseende tiden före 1935. I *tab. 2* lämnas uppgifter om antalet studentexamina åren 1921—1941. Tabellen utvisar, att detta antal i stort sett ökat kontinuerligt under ifrågavarande tidsperiod. En mindre tillbakagång kan dock konstateras under åren 1929—1933. Under hela tidsperioden har antalet studentexamina nästan fördubblats. Särskilt markerad var ökningen under åren 1934—1936, då antalet studentexamina ökade med 37 %. Anmärkningsvärd är ökningen av antalet kvinnliga studenter, som vid periodens slut uppgick till 1 252 mot 324 vid periodens början. Kvinnornas procentuella andel i antalet studentexamina steg under denna tid från 16,5 till 32,8 %.

Med hänsyn till att latinstudenterna i väsentligt större utsträckning än realstudenterna gå till de fria fakulteterna, är det i detta sammanhang av betydelse

Tab. 2. Antalet studentexamina åren 1921—1941.

Å r	Män	Kvinnor	Samtliga	% kvinnor	Examina på	
					latinlinjen	reallinjen
1921	1 643	324	1 967	16·5	1 054	913
1922	1 650	370	2 020	18·3	1 049	971
1923	1 697	309	2 006	15·4	1 029	977
1924	1 746	466	2 212	21·1	1 158	1 054
1925	1 811	525	2 336	22·5	1 286	1 050
1926	1 947	589	2 536	23·2	1 449	1 087
1927	1 947	600	2 547	23·6	1 534	1 013
1928	1 979	589	2 568	22·9	1 586	982
1929	1 767	513	2 280	22·5	1 418	862
1930	1 771	477	2 248	21·2	1 415	833
1931	1 787	506	2 293	22·1	1 479	814
1932	1 708	613	2 321	26·4	1 491	830
1933	1 788	680	2 468	27·6	1 518	950
1934	1 878	690	2 568	26·9	1 540	1 028
1935	1 995	930	2 925	31·8	1 711	1 214
1936	2 400	986	3 386	29·1	1 917	1 469
1937	2 347	1 082	3 429	31·6	1 873	1 556
1938	2 388	1 090	3 478	31·3	1 834	1 644
1939	2 452	1 261	3 713	34·0	1 975	1 738
1940	2 596	1 243	3 839	32·4	1 881	1 958
1941	2 563	1 252	3 815	32·8	1 747	2 068
<i>Medeltal för 5-års-perioder</i>						
1921—25	1 709	399	2 108	18·9	1 115	993
1926—30	1 882	553	2 435	22·7	1 480	955
1931—35	1 831	684	2 515	27·2	1 548	967
1936—40	2 437	1 132	3 569	31·7	1 896	1 673

att skilja på antalet under perioden avlagda examina på latin- resp. reallinjen. Som framgår av tab. 2 har antalet examina ökat betydligt mindre på latinlinjen än på reallinjen. Från 1921 till 1941 ökade antalet examina på latinlinjen med 66 % och på reallinjen med omkring 125 %. Under den mellanliggande perioden inträdde vissa förskjutningar i real- och latinlinjens inbördes betydelse. Realstudenternas antal passerade åren 1928—1933 en vågdal, och först åren 1934—35 började den väsentliga stegring av deras antal, som sedan fortsatt oavbrutet t. o. m. 1941. Antalet latinstudenter har sedan tjugotallets mitt förändrats relativt litet; det ökades visserligen med 26 % mellan 1932 och 1937 men har fr. o. m. sistnämnda år varit i stort sett konstant. Realstudenternas antal steg från år 1933 till 1941 med icke mindre än 118 %. I tab. 3 lämnas mera detaljerade uppgifter om studenternas fördelning på latin- och reallinjen under observationsperioden. Tabellen utvisar, att år 1941 32·6 % av männen och 72·8 % av kvinnorna avlade studentexamen på latinlinjen. Medan antalet manliga latinstudenter sistnämnda år endast var obetydligt högre än under perioden 1921—25, hade de kvinnliga latinstudenternas numerär under samma tid blivit $2\frac{1}{2}$ gånger större och de kvinnliga realstudenternas antal 6-dubblats. Under senare delen av 1920-talet och förra hälften av 1930-talet voro i runt tal 60 % av de nyblivna studenterna latinare mot något mer än 50 %

Tab. 3. Studentexaminas fördelning på latin- och reallinjen åren 1921—1941.

Tidsperiod	Antal studentexamina						% examina på latinlinjen		
	latinlinjen			reallinjen			Män	Kvinnor	Summa
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa			
1921—25	774	341	1 115	935	58	993	45·3	85·5	52·9
1926—30	1 000	480	1 480	882	73	955	53·1	86·8	60·8
1931—35	967	581	1 548	864	103	967	52·8	84·9	61·5
1936—40	1 019	877	1 896	1 418	255	1 673	41·8	77·5	53·1
1936	1 148	769	1 917	1 252	217	1 469	47·8	78·0	56·6
1937	1 026	847	1 873	1 321	235	1 556	43·7	78·3	54·6
1938	960	874	1 834	1 428	216	1 644	40·2	80·2	52·7
1939	1 010	965	1 975	1 442	296	1 738	41·2	76·5	53·2
1940	951	930	1 881	1 645	313	1 958	36·6	74·8	49·0
1941	835	912	1 747	1 728	340	2 068	32·6	72·8	45·8

under senare hälften av 1930-talet. År 1941 uppgick proportionen latinare till 45·8 %.

Tillströmningen till universitet och högskolor under ifrågavarande tidsperiod är svårare att siffermässigt belysa. Då Wicksell—Jerneman företogo sina undersökningar rörande tillströmningen till de intellektuella yrkena, förelågo betydande svårigheter att erhålla tillförlitliga uppgifter rörande tillströmningen till universitet och högskolor. Universitets- och högskolestatistik saknades praktiskt taget. De uppgifter i fråga om nyinskrivningarna, som kunde hämtas ur de tryckta årsredogörelserna, voro i många fall direkt felaktiga och i övrigt ofta ofullständiga. I studentkatalogerna voro — särskilt beträffande Uppsala universitet — personer upptagna, som icke bedrevo studier, och genom överflyttningar från en läroanstalt till en annan försvårades ytterligare möjligheterna att beräkna antalet nyinskrivna. För att erhålla tillfredsställande uppgifter om nettoantalet nyinskrivna, d. v. s. antalet av de studerande, som icke tidigare inskrivits vid universitet eller högskola, måste Wicksell—Jerneman låta verkställa tidskrävande och kostsamma utdrag och sammanräkningar ur läroanstalternas inskrivningsmatriklar och övriga bokföringar av de studerande. Den konstaterade bristen på tillförlitliga statistiska uppgifter om förhållandena vid de högre läroanstaltern föranledde Wicksell—Jerneman att framlägga förslag om organiserandet av en rationell universitetsstatistik. Förslaget realiserades år 1937, då inom statistiska centralbyrån en särskild avdelning för universitetsstatistik inrättades.

Grundvalen för universitetsstatistiken är ett kortregister, som omfattar de inskrivna vid samtliga universitet och högskolor fr. o. m. höstterminen 1937. Uppgiftskortet upptager bl. a. uppgifter om betyg i studentexamen och kompletteringar till denna samt avlagda tentamina och examina. Genom detta register kunna tillförlitliga uppgifter erhållas om nettoantalet nyinskrivna studerande. De av Wicksell—Jerneman erhållna uppgifterna om nettoantalet nyinskrivna gå fram till ht 1934. För den mellanliggande tiden, vt 1935—vt

Tab. 4. Antalet nyinskrivna vid universitet, högskolor och krigsskolor samt antalet studenter, som inskrivits vid folkskoleseminarier och vissa statliga utbildningskurser läsåren 1937/38—1941/42.¹

Läroanstalt	A n t a l					P r o c e n t				
	1937/38	38/39	39/40	40/41	41/42	1937/38	38/39	39/40	40/41	41/42
Universitet o. fria högskolor	1 402	1 597	1 538	1 278	1 515	47·4	50·8	47·5	42·8	43·8
Filosofier, jurister och teologer	1 215	1 393	1 360	1 097	1 347	41·1	44·3	42·0	36·7	39·0
Medicinare	187	204	178	181	168	6·3	6·5	5·5	6·1	4·8
Fachhögskolor	778	758	813	711	873	26·3	24·2	25·1	23·8	25·3
Tekniska högskolor	386	376	383	315	423	13·1	12·0	11·8	10·5	12·3
Handelshögskolor	162	181	180	175	207	5·4	5·8	5·6	5·9	6·0
Tandläkarinstitutet	84	86	94	90	95	2·9	2·8	2·9	3·0	2·8
Veterinärhögskolan	20	20	21	20	21	0·7	0·6	0·7	0·7	0·6
Farmaceutiska institutet	80	52	101	79	80	2·7	1·7	3·1	2·7	2·3
Skogshögskolan	19	14	16	7	25	0·6	0·4	0·5	0·2	0·7
Lantbrukshögskolan	27	29	18	25	22	0·9	0·9	0·5	0·8	0·6
Krigsskolor	431	473	578	859	946	14·6	15·1	17·9	28·7	27·4
Krigsskolan	230	252	266	410	441	7·8	8·0	8·2	13·7	12·8
Sjökrigsskolan	111	128	187	279	294	3·8	4·1	5·8	9·3	8·5
Krigsflygskolan	90	93	125	170	211	3·0	3·0	3·9	5·7	6·1
Studenter, som inskrivits vid folkskoleseminarier och vissa statliga utbildningskurser	346	311	309	142	121	11·7	9·9	9·5	4·7	3·5
Folkskoleseminarier	186	173	145	14	6	6·3	5·5	4·5	0·5	0·2
Postverkets assistent- och expeditörskurser	80	67	96	77	88	2·7	2·1	3·0	2·6	2·5
Telegrafverkets assistentkurs	25	27	24	—	—	0·9	0·9	0·6	—	—
Tullverkets kammarskrivarkurs	16	22	22	20	—	0·5	0·7	0·7	0·6	—
Statens järnvägars trafiklevkurs	39	22	22	31	27	1·3	0·7	0·7	1·0	0·8
Summa	2 957	3 139	3 238	2 990	3 455	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

¹ För krigsskolorna samt vissa statliga utbildningskurser avse uppgifterna det första kalenderår, som ingår i motsvarande läsår.

1937, finnas sålunda endast bruttouppgifter. Eftersom Wicksell—Jernemans nettosiffror avse de nyinskrivna vid samtliga fakulteter, ha de icke kunnat utnyttjas för bestämning av de nyinskrivna enbart vid de filosofiska och juridiska fakulteterna. För en jämförelse i tiden torde det emellertid vara av mindre betydelse huruvida man använder brutto- eller nettotal, enär de *relativa* förändringarna i tiden i båda fallen bliva av samma storleksordning.

För att ge en närmare översikt över tillströmningen till olika studiebanor och de fria fakulteternas betydelse därvidlag, lämnas i *tab. 4* för läsåren 1937/38—1941/42 uppgifter om antalet nyinskrivna vid universitet, högskolor och krigsskolor samt antalet studenter, som inskrivits vid folkskoleseminarier och vissa statliga utbildningskurser. Tabellen utvisar, att under de senaste fem läsåren omkring 40 % av samtliga nyinskrivna vid dessa läroanstalter

Tab. 5. Antalet nyinskrivna¹ vid de fria fakulteterna läsåren 1921/22—1941/42.

L ä s å r	I filosofisk fakultet		I juridisk fakultet		Summa
	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	
1921/22	541	94	395	.	936
1922/23	631	157	462	.	1 093
1923/24	787	139	408	.	1 195
1924/25	831	164	369	.	1 200
1925/26	897	221	338	.	1 235
1926/27	1 024	233	329	.	1 353
1927/28	980	280	221	.	1 201
1928/29	894	253	271	.	1 165
1929/30	790	224	246	.	1 036
1930/31	755	218	295	.	1 050
1931/32	959	266	334	.	1 293
1932/33	1 067	314	303	.	1 370
1933/34	978	300	347	.	1 325
1934/35	864	285	288	.	1 152
1935/36	901	323	291	.	1 192
1936/37	924	333	338	.	1 262
1937/38	1 062	392	322	42	1 384
1938/39	1 144	420	369	30	1 513
1939/40	1 155	505	342	35	1 497
1940/41	1 094	566	232	52	1 326
1941/42	1 197	489	332	40	1 529
<i>Medeltal för 5-årsperioder</i>					
1921/22—1925/26	737	155	394	.	1 131
1926/27—1930/31	889	242	272	.	1 161
1931/32—1935/36	953	298	313	.	1 266
1936/37—1940/41	1 076	443	321	.	1 397

¹ Bruttoantal; jfr sid. 17.

gått till de fria fakulteterna, 30 % till fackhögskolor — däri inräknat medicinsk fakultet — samt 30 % till övriga läroanstalter. Av de sistnämnda ha krigsskolorna 1941 kunnat mottaga mer än dubbelt så många studenter som 1937, under det att antalet nyinskrivna studenter vid folkskoleseminarier och vissa andra utbildningsanstalter under samma tid nedgick från 346 till 121.

Närmare uppgifter om antalet nyinskrivna vid de fria fakulteterna läsåren 1921/22—1941/42 lämnas i *tab. 5*. Tabellen utvisar, att tillströmningen till de fria fakulteterna från den första till den sista femårsperioden endast ökat med cirka 25 %. Antalet nyinskrivna uppgick under sistnämnda period till cirka 1 400 per år. Det torde observeras, att dessa siffror äro bruttotal. Nettoantalet nyinskrivna läsåren 1937/38—1941/42 höll sig mellan 1 200—1 300. Beträffande utvecklingen inom den filosofiska fakulteten kan framhållas, att den ökning i antalet nyinskrivna, som ägt rum, huvudsakligen hänför sig till ökningen i kvinnornas antal.

Som tidigare visats har antalet personer, som avlagt studentexamen under tidsperioden 1921—1941 nästan fördubblats, medan antalet nyinskrivna i de fria fakulteterna under samma tid ökat med omkring 40 %. Detta innebär att

Tab. 6. Antalet nyinskrivna vid de fria fakulteterna jämfört med antalet studentexamina. Medeltal per år.

Kalenderår	Studentexamina (A)			Nyinskrivna vid de fria fakulteterna (B)		B i % av A
	Antal			Läsår	Antal	
	latinlinjen	reallinjen	Summa			
1921—25	1 115	993	2 108	1921/22—1925/26	1 131	53·7
1926—30	1 480	955	2 435	1926/27—1930/31	1 161	47·7
1931—35	1 548	967	2 515	1931/32—1935/36	1 266	50·3
1936—40	1 896	1 673	3 569	1936/37—1940/41	1 397	39·1

en betydligt mindre del av studenterna numera fortsätta studierna vid de fria fakulteterna. En jämförelse mellan antalet studentexamina och antalet nyinskrivna vid dessa fakulteter har gjorts i *tab. 6*. Med hänsyn till att inskrivningen vid universitet och högskolor ofta sker flera terminer efter studentexamen, bör en sådan jämförelse baseras på medeltal för flera år. I tabellen har antalet personer, som avlagt studentexamen under fem kalenderår i följd, sammanställts med antalet nyinskrivna vid de fria fakulteterna under motsvarande fem läsår i följd. Resultatet utvisar, att under första hälften av 1920-talet något mer än hälften av de nyblivna studenterna inskrivits vid dessa

Tab. 7. Antalet närvarande, inskrivna studenter vid de fria fakulteterna ht 1937—vt 1942.

Termin och år	Filosofiska fakulteten		Juridiska fakulteten		Teologiska fakulteten		Samtliga	
	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor
<i>Antal</i>								
ht 1937	4 230	1 353	1 724	148	704	13	6 658	1 514
vt 1938	4 097	1 276	1 667	153	683	13	6 447	1 442
ht 1938	4 511	1 484	1 813	147	671	15	6 995	1 646
vt 1939	4 381	1 404	1 732	144	671	17	6 784	1 565
ht 1939	4 533	1 631	1 675	151	640	18	6 848	1 800
vt 1940	3 534	1 493	1 120	150	497	15	5 151	1 658
ht 1940	4 125	1 795	1 325	176	521	18	5 971	1 989
vt 1941	4 228	1 708	1 454	168	551	22	6 233	1 898
ht 1941	4 673	1 901	1 482	173	558	18	6 713	2 092
vt 1942	4 459	1 790	1 496	168	540	19	6 495	1 977
<i>Procentuell fördelning</i>								
ht 1937	63·5	31·8	25·9	8·6	10·6	1·8	100·0	22·7
vt 1938	63·5	31·1	25·9	9·2	10·6	1·9	100·0	22·4
ht 1938	64·5	32·2	25·9	8·1	9·6	2·2	100·0	23·5
vt 1939	64·6	32·0	25·5	8·3	9·9	2·5	100·0	23·1
ht 1939	66·2	36·0	24·5	9·0	9·3	2·8	100·0	26·3
vt 1940	68·6	42·2	21·7	13·4	9·7	3·0	100·0	32·2
ht 1940	69·1	43·5	22·2	13·3	8·7	3·5	100·0	33·3
vt 1941	67·8	40·4	23·3	11·6	8·9	4·0	100·0	30·5
ht 1941	69·6	40·7	22·1	11·7	8·3	3·2	100·0	31·2
vt 1942	68·7	40·1	23·0	11·2	8·3	3·5	100·0	30·4

Tab. 8. Antalet teologiska, juridiska och filosofiska examina läsåren 1921/22—1941/42.

E x a m i n a	1921-	22-	23-	24-	25-	26-	27-	28-	29-	30-	31-	32-	33-	34-	35-	36-	37-	38-	39-	40-	41-
	-22	-23	24-	-25	-26	-27	-28	-29	-30	-31	-32	-33	-34	-35	-36	-37	-38	-39	-40	-41	-42
Teologie licentiatexamen (TL)	4	7	—	9	5	7	10	8	9	7	9	10	5	6	10	8	17	18	12	14	
» kandidat » (TK)	77	86	74	84	71	94	115	113	107	131	157	150	166	122	114	113	131	104	107	115	
Praktisk-teologiska prov (PTP)	62	77	71	74	60	83	91	109	93	117	122	141	151	119	106	96	108	99	92	114	
Juris licentiatexamen (JL)	1	4	1	4	2	5	2	1	1	1	1	4	1	1	1	2	2	1	1	4	
» kandidat » (JK)	112	128	149	151	155	193	211	183	191	152	164	168	166	153	168	173	202	255	153	204	
Kansliexamen (K-ex.)	40	28	25	34	42	26	30	29	27	31	30	24	28	24	32	32	30	10	—	—	
Statsvetenskaplig-juridisk examen (PMj)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	12	22	
Filosofie licentiatexamen (FL)	75	66	69	71	76	73	63	74	56	83	90	106	110	113	81	96	83	104	88	103	
Filosofisk ämbetsexamen (FM)	94	77	93	130	146	162	190	161	227	187	197	187	216	206	173	209	201	237	177	226	
Filosofie kandidatexamen (FK)	189	187	192	245	209	253	304	314	305	254	262	249	276	269	277	267	327	263	336	273	
Statsvetenskaplig-filosofisk examen (PMf)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	9	10	5	14	
Teologisk filosofisk examen (Tf)	54	65	59	78	106	140	139	155	185	137	111	116	130	88	102	94	104	112	67	72	
Särskild prövning för teol.lic.	—	2	4	2	6	4	8	—	3	—	2	—	10	6	—	2	6	13	—	7	
» » » » kand.	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	10	
Efterprövning till TL	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	
» TK	—	—	—	—	—	—	1	5	—	3	5	8	8	7	9	12	12	14	19	13	
» FL	6	5	5	10	11	9	9	9	—	3	10	3	5	12	8	10	12	6	4	13	
» FM	24	28	15	30	40	45	36	74	57	72	74	85	78	95	80	66	69	75	61	65	
» FK	25	21	16	24	15	20	19	19	21	23	19	28	32	34	24	23	25	14	17	18	
Efterprövning i särskild prövning för teol. kand.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Promovering eller utnämning (efter avlagda prov) till	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Teologie doktor (TD)	1	10	1	1	5	1	1	1	4	1	2	8	—	11	2	6	6	5	7	7	
Juris » (JD)	1	2	1	1	1	4	3	1	3	2	—	4	1	1	—	3	3	3	—	3	
Filosofie » (FD)	40	40	55	50	35	49	53	45	31	38	39	25	56	50	55	60	58	30	50	78	

fakulteter, medan motsvarande andel under sista femårsperioden nedgått till närmare 40 %.

Uppgifter om antalet närvarande, inskrivna studerande vid de fria fakulteterna ht 1937—vt 1942 lämnas i *tab. 7*. Tabellen baserar sig på uppgifter från universitetsstatistiken och avser sålunda antalet studerande i egentlig mening. Under läsåret 1941/42 uppgick antalet studerande till omkring 6 600. Av dessa voro omkring 2 000, eller 30 %, kvinnor. Av de studerande tillhörde 69 % filosofiska fakulteten, 23 % den juridiska och 8 % den teologiska. Vidare framgår av tabellen, att antalet kvinnliga studerande under tidsperioden ökat både absolut och relativt. Huvudparten av denna ökning faller inom filosofiska fakulteten. Läsåret 1941/42 voro av de filosofie studerande 40 % kvinnor.

Slutligen lämnas i *tab. 8* en översikt över antalet avlagda examina vid de fria fakulteterna läsåren 1921/22—1941/42. Det torde böra framhållas, att då åtskilliga personer avlägga flera av de upptagna examina — i regel är förutsättningen för avläggande av högre examen att motsvarande lägre avlagts — kunna antalet examina icke läggas tillsammans annat än i tidsleden. Vidare bör observeras, att den genomgående minskningen i antalet avlagda examina läsåret 1939/40 och ökningen de två följande läsåren sammanhänger med inkallelser till militärtjänstgöring. För att underlätta studiet av tabellen ha i efterföljande tablå femårsmedeltal angivits för de viktigaste examina.

Examen	Årliga antalet examina			
	1921/26	1926/31	1931/36	1936/41
TK	78	112	142	114
JK	139	186	164	197
FM	108	185	196	210
FK	204	286	267	293

Sammanställningen utvisar, att fil. mag. företer den största ökningen. Under sista hälften av 1930-talet avlades denna examen av dubbelt så många personer som under första hälften av 1920-talet. Antalet teol. kand., jur. kand. och fil. kand. examina ökade under samma tidrymd med mellan 40 och 50 %. Antalet teol. kand. examina företedde en anmärkningsvärd ökning under perioden 1931—36, men nedgick under följande femårsperiod till samma nivå som under femårsperioden 1926—31.

I *tab. 8* är ökningen i antalet efterprovningar till fil. mag. och teol. kand. examen iögonfallande. Hela antalet efterprovningar till fil. mag. uppgick under den första femårsperioden till 137 och under den sista till 336. Medan under den första femårsperioden ingen efterprovning till teol. kand. ägde rum, uppgick under den sista antalet dylika efterprovningar till 64. Detta sammanhänger givetvis med den skärpta konkurrens, som blivit en följd av överskottet på lärarbanan och prästbanan.

Kap. III. Studieriktning.

För att närmare belysa det aktuella läget i fråga om tillströmningen till de akademiska studierna och motsvarande yrkesområden behöver man mera ingående och detaljerade uppgifter om de studerandes såväl studie- som yrkesinriktning. Studieriktningen avser icke blott inom vilken fakultet eller sektion därav, som studierna bedrivs, utan också vilken examen som närmast avses — inom den filosofiska fakulteten därtill vilka ämnen eller ämneskombinationer examen skall omfatta — samt vilken examen, som betecknar studiernas *slutmål*. Yrkesinriktningen, som endast indirekt kan härledas ur studieriktningen och som fördenskull särskilt efterfrågats i enquéteformulären, ger uttryck för de studerandes planer på längre sikt med avseende på förvävsarbetet.

Vid klassificeringen av undersökningsmaterialet efter studieriktningen har man utgått från avsedda examina. Härvid har man försökt att så långt möjligt fastställa studiernas *slutmål*. Sålunda ha personer, som t. ex. uppgivit fil. lic. examen som avsedd examen, hänförts till denna examensgrupp med angivande tillika av närmast lägre examen. Ett undantag från denna regel utgör klassificeringen av personer utan examen, som uppgivit fil. dr som *slutmål*, vilka samtliga hänförts till fil. lic. gruppen. Till examensgruppen fil. mag. ha samtliga personer hänförts, som avse denna examen utan att ämna fortsätta till fil. lic. examen, oavsett om de därjämte avlagt eller ämna avlägga fil. kand. examen. Beträffande examensgrupperna pol. mag., jur. kand. och teol. kand. bör anmärkas, att hit hänförts samtliga personer, som ämna avlägga sådan examen, oavsett om de avlagt eller ämna avlägga lägre examen vid annan fakultet. Vid en bedömning av de olika examensgruppernas storlek och inbördes betydelse bör särskilt observeras, att ett flertal uppgifter äro relativt osäkra, i det att många deklaranter icke kunna förväntas avlägga den avsedda slutexamen. Mången avslutar sannolikt studierna med en lägre examen än den uppgivna eller avlägger kanske ej alls examen. Dessutom förekommer i viss utsträckning en ändring av studieriktning, varigenom examen kommer att avläggas i annan fakultet. Uppgifterna äro därför mera tillförlitliga i fråga om dem, som redan avlagt en examen och fortsätta studierna, än för de övriga och speciellt beträffande dem, som nyligen påbörjat studierna. De oexaminerades fördelning efter året för studiernas påbörjande, vilket bl. a. torde vara av betydelse vid bedömningen av examensuppgifternas tillförlitlighet, belyses i *tab. 9*. Härav framgår, att de under senaste läsåret inskrivna, vilkas uppgifter om avsedd examen äro osäkrare än de övrigas, omfatta inemot $\frac{1}{4}$ av hela antalet. I detta sammanhang bör beaktas, att det slutliga antalet examina kommer att bli väsentligt lägre än det totalantal, som framgår av deklaranternas uppgifter, då ett flertal personer avbryta studierna före avläggande av examen. Detta förhållande kommer att närmare behandlas i annat sammanhang (kap. V).

Tab. 9. Personer, som icke avlagt examen, fördelade efter avsedd examen och inskrivningsår (läsår).

Avsedd examen	A n t a l								P r o c e n t							
	1936/37 före	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	Summa	1936/37 före	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	
<i>Samtliga</i>																
FKh	45	32	53	82	109	128	207	656	6.9	4.9	8.1	12.5	16.6	19.5	31.5	
FKn	13	4	9	13	14	16	49	118	11.0	3.4	7.6	11.0	11.9	13.6	41.5	
Summa	58	36	62	95	123	144	256	774	7.5	4.6	8.0	12.3	15.9	18.6	33.1	
FMh	76	59	109	188	223	218	206	1 079	7.0	5.5	10.1	17.4	20.7	20.2	19.1	
FMn	53	21	40	54	93	88	99	448	11.8	4.7	8.9	12.1	20.3	19.6	22.1	
Summa	129	80	149	242	316	306	305	1 527	8.4	5.2	9.8	15.9	20.7	20.0	20.0	
FLh	13	9	24	25	32	26	29	158	8.2	5.7	15.2	15.8	20.2	16.5	18.4	
FLn	14	7	11	10	15	14	19	90	15.6	7.8	12.2	11.1	16.6	15.6	21.1	
Summa	27	16	35	35	47	40	48	248	10.9	6.4	14.1	14.1	19.0	16.1	19.4	
PM	20	18	24	35	38	51	111	297	6.7	6.0	8.1	11.8	12.8	17.2	37.4	
JK	103	120	148	218	202	131	244	1 166	8.8	10.3	12.7	18.7	17.3	11.3	20.9	
JL	1	2	1	1	1	1	—	7	14.3	23.5	14.3	14.3	14.3	14.3	—	
TK	104	50	69	78	85	52	104	542	19.2	9.2	12.7	14.4	15.7	9.6	19.2	
TL	3	2	—	—	—	—	—	5	60.0	40.0	—	—	—	—	—	
Summa	445	324	488	704	812	725	1 068	4 566	9.7	7.1	10.7	15.4	17.8	15.9	23.4	
<i>Kvinnor</i>																
FKh	16	18	28	48	72	100	120	402	4.0	4.5	7.0	11.9	17.9	24.9	29.8	
FKn	3	4	3	5	6	7	24	52	5.8	7.7	5.8	9.6	11.5	13.5	46.1	
Summa	19	22	31	53	78	107	144	454	4.2	4.8	6.8	11.7	17.2	23.6	31.7	
FMh	28	26	62	97	135	147	121	616	4.5	4.2	10.1	15.8	21.9	23.9	19.6	
FMn	13	5	11	18	30	51	36	164	7.9	3.0	6.7	11.0	18.3	31.1	22.0	
Summa	41	31	73	115	165	198	157	780	5.2	4.0	9.4	14.7	21.2	25.4	20.1	
FL ¹	1	—	7	4	8	3	5	28	3.6	—	25.0	14.3	28.6	10.7	17.8	
PM	2	2	4	6	11	18	26	69	2.9	2.9	5.8	8.7	15.9	26.1	37.7	
JK	7	6	14	18	24	36	27	132	5.3	4.5	10.6	13.6	18.2	27.3	20.5	
TK	2	2	2	3	4	5	11	29	6.9	6.9	6.9	10.4	13.8	17.2	37.9	
Summa	72	63	131	199	290	367	370	1 492	4.8	4.2	8.8	13.4	19.4	24.6	24.8	

¹ Samtliga utom en FLh.

I tab. 10 äro samtliga i undersökningen ingående personer, som icke avslutat studierna, fördelade efter närmast avsedd examen. Tabellen utvisar, att 12.5 % ämnade avlägga teologisk examen, 20.1 % juridisk och 62.1 % filosofisk examen; statsvetenskaplig examen, som kan avläggas antingen vid filosofisk eller juridisk fakultet, åsyftades av 5.3 %. Inom filosofisk fakultet tillhörde $\frac{3}{4}$ den humanistiska och $\frac{1}{4}$ den naturvetenskapliga sektionen.

En närmare granskning av tabellen ger vid handen, att 75.5 % av männen och 92.8 % av kvinnorna syftade till en lägre examen än licentiatexamen. Icke mindre än 1 918 personer, eller 31.5 % av samtliga — 22.7 % av männen och

Tab. 10. Personer, som icke avslutat studierna, fördelade efter avsedd examen.¹

Avsedd examen	Utan tidigare examen			Med tidigare examen			Samtliga			Procentuell fördelning av samtliga		
	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a
FKh	254	402	656	13	16	29	267	418	685	6.2	23.4	11.2
FKn	66	52	118	13	1	14	79	53	132	1.8	3.0	2.2
Summa FK	320	454	774	26	17	43	346	471	817	8.0	26.4	13.4
FMh	463	616	1079	195	145	340	658	761	1419	15.3	42.6	23.3
FMn	284	164	448	35	16	51	319	180	499	7.4	10.1	8.2
Summa FM	747	780	1527	230	161	391	977	941	² 1918	22.7	52.7	31.5
FLh efter FK . .	73	9	82	107	27	134	180	36	216	4.2	2.0	3.5
› FM	54	18	72	216	49	265	270	67	337	6.3	3.7	5.5
› an. ex.	4	—	4	17	1	18	21	1	22	0.5	0.1	0.4
FLn › FK	51	1	52	38	2	40	89	3	92	2.0	0.2	1.5
› FM	38	—	38	82	5	87	120	5	125	2.8	0.3	2.1
Summa FL	220	28	248	460	84	544	680	112	792	15.8	6.3	13.0
FDh	—	—	—	153	10	163	153	10	163	3.5	0.6	2.7
FDn	—	—	—	89	1	90	89	1	90	2.1	0.0	1.5
Summa FD	—	—	—	242	11	253	242	11	253	5.6	0.6	4.2
PM enbart	184	61	245	2	—	2	186	61	247	4.3	3.4	4.1
jämte an. ex. . .	44	8	52	19	3	22	63	11	³ 74	1.5	0.6	1.2
Summa PM	228	69	297	21	3	24	249	72	321	5.8	4.0	5.3
JK enbart	1 009	130	1 139	—	—	—	1 009	130	1 139	23.4	7.3	18.7
jämte FK	22	—	22	19	—	19	41	—	41	1.0	—	0.7
› an. ex.	4	1	5	10	1	11	14	2	⁴ 16	0.3	0.1	0.2
Summa JK	1 035	131	1 166	29	1	30	1 064	132	1 196	24.7	7.4	19.6
JL	6	1	7	22	1	23	28	2	30	0.7	0.1	0.5
JD	—	—	—	1	—	1	1	—	1	0.0	—	0.0
TK enbart	442	12	454	17	2	19	459	14	473	10.7	0.8	7.8
jämte FK	69	16	85	74	7	81	143	23	166	3.3	1.3	2.7
› an. ex.	2	1	3	10	3	13	12	4	⁵ 16	0.3	0.2	0.2
Summa TK	513	29	542	101	12	113	614	41	655	14.3	2.3	10.7
TL	5	—	5	70	3	73	75	3	78	1.7	0.2	1.3
TD	—	—	—	31	—	31	31	—	31	0.7	—	0.5
Samtliga	3 074	1 492	4 566	1 233	293	1 526	4 307	1 785	6 092	100.0	100.0	100.0

¹ Inklusive efterprövningar, som närmare specificeras i tab. 11. — ² Härav 539 med FK h samt 143 med FK n. — ³ Härav med FK 72 och FM 2. — ⁴ Härav med PM 11 och FM 5. — ⁵ Härav med FM 11, FL 4 och FD 1.

52.7 % av kvinnorna — avsågo fil. mag., häri även inräknat personer, som ämnade undergå efterprövning i denna examen. 2 086 personer, eller 34.2 % av samtliga, hade avlagt eller ämnade avlägga fil. kand. examen. Denna utgjorde dock slutexamen endast för 817 personer, eller 39.2 %. De övriga ämnade fortsätta studierna efter fil. kand. examen. Det bör omnämnas, att mer än $\frac{1}{3}$ av dem, som ingå i examensgruppen fil. mag., först avse fil. kand. I flertalet av dessa fall torde uttagandet av fil. kand. betyg mera vara att betrakta

Tab. 11. Personer, som avlagt akademisk examen och fortsatte studierna, fördelade efter senast avlagd examen och närmast avsedd examen.

Senast avlagd examen	Närmast avsedd examen											Summa				
	Epr	FMh	FMn	FLh	FLn	FDh	FDn	FK	PM	JK	JL	TK	TL	TD	Hela antalet	därav kvinnor
FKh	29	225	—	130	—	—	—	—	21	17	—	63	—	—	485	147
FKn	14	—	39	—	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	16
Summa FK	43	225	39	130	39	—	—	—	21	17	—	63	—	—	577	163
FMh	115	—	—	263	—	—	—	—	1	4	—	7	—	—	390	98
FMn	12	—	—	—	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	8
Summa FM	127	—	—	263	87	—	—	—	1	4	—	7	—	—	489	106
FLh	5	—	—	—	—	163	—	—	—	—	—	—	—	—	168	11
FLn	2	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—	—	—	—	92	—
Summa FL	7	—	—	—	—	163	90	—	—	—	—	—	—	—	260	11
FDh	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1
PM	2	—	—	14	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	21	2
JK	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	24	—	—	—	27	1
K-ex	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
TK	19	4	—	4	—	—	—	18	—	—	—	—	73	—	118	9
TL	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	31	—
Samtliga	198	229	39	411	126	163	90	20	23	27	24	72	73	31	1526	293
Därav kvinnor	71	98	13	77	7	10	1	2	3	1	1	6	3	—	293	—

† Därav 5 efterprovning till TK och 14 särskild provning för teologie kandidater.

som en formalitet, varför denna examenskombination icke har något större intresse. Anmärkningsvärt är, att icke mindre än 166 personer kombinera fil. kand. med teol. kand., vilket innebär, att endast något mer än 70 % av dem, som inträda i den teologiska fakulteten, går den normala, mindre tidskrävande vägen över teol. fil. examen. Kombinationen jur. kand. och fil. kand. förekom i 41 fall, eller 3·4 % av dem, som ämnade avlägga jur. kand.

Med hänsyn till den långa studietiden var examensgruppen fil. lic. större än man kunnat vänta. Icke mindre än 792 personer, eller $\frac{1}{5}$ av samtliga, tillhörande filosofisk fakultet, ämnade sålunda avlägga denna examen.

Närmare uppgifter angående studieinriktning beträffande personer, som redan avlagt examen lämnas i tab. 11. Av samtliga personer, som fortsatte studierna efter senast avlagd examen voro endast 19·2 % kvinnor. Icke mindre än 87·0 % av samtliga tillhörde de filosofiska examensgrupperna. 198 personer, eller 13·0 % av samtliga, som fortsatte studierna, avsågo efterprovning i tidigare avlagd examen, vilken i $\frac{2}{3}$ av fallen var fil. mag. Av de åsyftade examina omfattade gruppen fil. lic. det ojämförligt största antalet personer, eller 35·2 %. Icke mindre än 350 filosofie magistrar bedrevo licentiatstudier.

På grund av den mångfald av ämneskombinationer, som förekommer i de filosofiska examina, måste i en översikt över studieinriktningen hänsyn tagas till dessa. Utgångspunkten för en sådan differentiering föreligger i de ämneskombinationer, som enligt examenstadgan föreskrivas för avläggande av fil.

Tab. 12. Personer, som ämna avlägga filosofie kandidatexamen enbart eller därefter även filosofie licentiatexamen, fördelade efter studiernas inriktning.¹

Ä m n e s g r u p p	A n t a l				P r o c e n t			
	Män	Kvin- nor	Summa		Män	Kvin- nor	Summa	
			Hela antalet	därav även FL			Hela antalet	därav även FL
<i>Humanister</i>	336	426	762	79	72·4	88·6	80·6	61·2
Klassiska språk	1	3	4	1	0·2	0·6	0·4	0·8
Moderna språk	82	217	299	13	17·6	45·1	31·6	10·1
Historia	43	28	71	10	9·3	5·8	7·5	7·7
Konst- och kulturhistoria	70	61	131	30	15·1	12·7	13·9	23·2
Filosofi och religionshistoria	32	19	51	6	6·9	4·0	5·4	4·6
Samhällsvetenskap	69	29	98	10	14·9	6·0	10·4	7·8
Annan humanistisk inriktning	35	52	87	9	7·5	10·8	9·2	7·0
Utan närmare angivande av ämnen	4	17	21	—	0·9	3·6	2·2	—
<i>Naturvetare</i>	128	55	183	50	27·6	11·4	19·4	38·8
Matematik, fysik, kemi	79	23	102	29	17·0	4·8	10·8	22·5
Geografi, botanik, zoologi	26	26	52	14	5·6	5·4	5·5	10·9
Annan naturvetenskaplig inriktning	22	6	28	6	4·8	1·2	3·0	4·6
Utan närmare angivande av ämnen	1	—	1	1	0·2	—	0·1	0·8
Samtliga	464	481	945	129	100·0	100·0	100·0	100·0

¹ Inkl. 26 män och 17 kvinnor, som avlagt filosofie kandidatexamen och ämna undergå efterprövning i denna examen.

ämbetsexamen. I fråga om ämneskombinationerna i fil. kand. samt studieriktningen inom fil. lic. examen, där ämnesvalet är fritt, har en gruppering skett efter huvudämnen i de vanligast förekommande kombinationerna. Närmare uppgifter om studieinriktning beträffande filosofiska examina lämnas i tab. 12—14. För att erhålla en bättre översikt över ämnesgrupperna i fil. mag. torde det vara lämpligt att sammanföra närbesläktade ämneskombinationer. Man finner då, att den vanligast förekommande huvudgruppen är den, i vilken minst två moderna språk ingå, häri icke inräknat nordiska språk. 32·7 % av samtliga — 41·0 % av kvinnorna — avsågo sålunda denna kombination. Den närmast vanligaste kombinationen — nordiska språk och litteraturhistoria samt ett tredje ämne — omfattades av 28·5 %. Inom denna naturvetenskapliga sektionen voro $\frac{3}{5}$ av de studerande hänförliga till ämneskombinationer, vari matematik, fysik eller kemi bildade huvudämnen, och $\frac{2}{5}$ till andra kombinationer. Även beträffande fil. kand. och fil. lic. examen var den moderna språkgruppen dominerande. Anmärkningsvärt är det förhållandevis höga antalet personer tillhörande ämnesgruppen konst- och kulturhistoria både beträffande fil. kand. och fil. lic. examen.

Slutligen bör omnämnas, att bland i undersökningen ingående studerande förekommo 130 personer, som icke avsågo akademisk examen utan blott tentamen i visst ämne. Huvudparten av dessa bedrevo studier i avsikt att söka vinna inträde vid fackhögskola m. m. Deras närmare fördelning framgår av tab. 15. Sannolikt är antalet i undersökningen ingående studerande tillhörande

Tab. 13. Personer, som icke avslutat studierna och som ännu avlägga eller avlagt filosofisk ämbetsexamen, fördelade efter i examen ingående ämnen.¹

Ämneskombination	A n t a l				P r o c e n t			
	Män	Kvin- nor	Summa	därav även med FL	Män	Kvin- nor	Summa	därav även med FL
<i>Humanister</i>	924	812	1 736	333	68·0	81·5	73·7	73·8
Nordiska språk, latin, litteratur- historia	12	6	18	3	0·9	0·6	0·8	0·7
Nordiska språk, tyska, litteratur- historia	77	134	211	26	5·7	13·5	9·0	5·8
Nordiska språk, engelska, litteratur- historia	45	76	121	12	3·3	7·7	5·1	2·7
Nordiska språk, tyska, engelska, litteraturhistoria	55	31	86	14	4·0	3·1	3·6	3·1
Nordiska språk, historia, litteratur- historia	201	119	320	52	14·8	11·9	13·6	11·5
Latin, grekiska, klassisk fornkun- skap o. antikens historia	44	7	51	29	3·2	0·7	2·2	6·4
Latin, historia ²	19	3	22	9	1·4	0·3	0·9	2·0
Tyska, engelska ²	22	20	42	8	1·6	2·0	1·8	1·8
Tyska, romanska språk ²	4	9	13	2	0·3	0·9	0·5	0·4
Engelska, romanska språk ²	28	28	56	21	2·1	2·8	2·4	4·6
Tyska, engelska, romanska språk .	254	321	575	109	18·7	32·2	24·4	24·2
Historia, geografi ²	85	42	127	20	6·3	4·2	5·4	4·4
Övriga kombinationer	49	9	58	19	3·6	0·9	2·5	4·2
Utan närmare angivande av ämnen	29	7	36	9	2·1	0·7	1·5	2·0
<i>Naturvetare</i>	435	185	620	118	32·0	18·5	26·3	26·2
Geografi, botanik, zoologi	91	60	151	23	6·7	6·0	6·4	5·1
Matematik, fysik ²	27	5	32	7	2·0	0·5	1·4	1·6
Fysik, kemi ²	5	—	5	4	0·4	—	0·2	0·9
Matematik, fysik, kemi	236	79	315	56	17·3	7·9	13·4	12·4
Kemi, botanik, zoologi	68	36	104	23	5·0	3·6	4·4	5·1
Övriga kombinationer	3	—	3	—	0·2	—	0·1	—
Utan närmare angivande av ämnen	5	5	10	5	0·4	0·5	0·4	1·1
Samtliga	1 359	997	2 356	451	100·0	100·0	100·0	100·0

¹ Därav 994 män och 907 kvinnor, som icke avlagt FM och 365 män och 90 kvinnor, som avlagt FM. Av de senare avsågo 75 män och 52 kvinnor efterprovning i denna examen och 290 män och 53 kvinnor fortsatta studier till FL. 18 män och 2 kvinnor, som utom FM avsågo examen i annan fakultet, ingå ej.

² Dessutom ett valfritt tredje ämne ingående i sektionens ämnesgrupper; dock även matematik inom humanistiska sektionen. Statskunskap kan även ingå som tredje ämne i kombination med historia. Kombinationerna tyska, engelska och romanska språk resp. matematik, fysik och kemi redovisas dock särskilt.

denna kategori alltför lågt, vilket torde sammanhänga med att undersökningen företogs vid slutet av vårterminen. Skulle undersökningen ha företagits i början av höstterminen, hade antalet säkerligen blivit väsentligt större.

I fråga om studenternas fördelning efter studieinriktning erbjuder Wicksell-Jernemans utredning möjligheter till jämförelser. Uppgifterna i denna äro baserade på frågeformulär, som under vårterminen 1934 utsändes till de studerande. Vid jämförelse med dessa och motsvarande uppgifter från förelig-

Tab. 14. Personer, som ämna avlägga filosofie licentiatexamen, fördelade efter studiernas inriktning.¹

Ämnesgrupp	Antal			Procent		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
<i>Humanister</i>	435	97	532	66·6	91·5	70·1
Klassiska språk	18	1	19	2·8	0·9	2·5
Moderna språk	108	45	153	16·5	42·5	20·1
Historia	57	6	63	8·7	5·7	8·3
Konst- och kulturhistoria	111	25	136	17·0	23·6	17·9
Samhällsvetenskap	35	—	35	5·4	—	4·6
Annan humanistisk inriktning	49	10	59	7·5	9·4	7·8
Utan närmare angivande av ämnen	57	10	67	8·7	9·4	8·9
<i>Naturvetare</i>	218	9	227	33·4	8·5	29·9
Matematik, fysik, kemi	106	3	109	16·2	2·9	14·3
Geografi, botanik, zoologi	83	3	86	12·7	2·9	11·3
Annan naturvetenskaplig inriktning	22	2	24	3·4	1·8	3·2
Utan närmare angivande av ämnen	7	1	8	1·1	0·9	1·1
Samtliga	653	106	759	100·0	100·0	100·0

¹ Härav 5 humanister och 2 naturvetare (män), som ämna undergå efterprövning i FL.

gande undersökning framträda vissa skillnader med avseende på studieinriktningen inom den filosofiska fakulteten, vilka här något skola beröras.

En jämförelse beträffande studieinriktningen för dem, som ämna avlägga *fil. kand. examen* försvaras av skiljaktiga principer vid klassificeringen av ämneskombinationer vid de båda undersökningstillfällena. Man kan dock konstatera, att inom den humanistiska sektionen de moderna språken intogo en i stort sett lika dominerande ställning 1942 som 1934. Ämneskombinationer med

Tab. 15. Personer, som icke avse akademisk examen utan endast komplettering av betyg m. m.

Studiesyfte	Filosofisk fakultet				Juridisk fakultet		Samtliga	
	Humanister		Naturvetare		Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor
	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor				
Komplettering för inträde vid fackhögskola m. m.	15	10	53	14	—	—	68	24
Medicinsk fakultet	—	—	10	4	—	—	10	4
Teknisk högskola	1	1	28	1	—	—	29	2
Tandläkarinstitutet	—	—	3	—	—	—	3	—
Farmaceutiska institutet	—	—	9	8	—	—	9	8
Skogshögskolan	—	—	1	—	—	—	1	—
Lantbrukshögskolan	—	—	1	—	—	—	1	—
Socialinstitutet	2	2	—	—	—	—	2	2
Folkskoleseminarium	7	3	1	1	—	—	8	4
Postverkets kurser	5	4	—	—	—	—	5	4
Övriga	30	24	25	13	7	1	62	38
Summa	45	34	78	27	7	1	130	62

två moderna språk förekommo sålunda år 1942 i minst 31·6 % och år 1934 i 25·7 % av de avsedda examina. Motsvarande procenttal för enbart de kvinnliga blivande filosofie kandidaterna utgjorde 45·1 resp. 47·2. Sistnämnda tal, som är en minimisiffra, tyder på någon minskning av de kvinnliga filologernas procentuella andel år 1942. De socialvetenskapliga ämneskombinationerna äro svagare företrädta i det senare materialet, där deras andel stannade vid 10·4 % av samtliga mot 13·2 % enligt den äldre undersökningen, vilket måste tillskrivas tillkomsten av pol. mag. examen. Även om hänsyn toges till den osäkra jämförbarheten, synes en påtaglig procentuell ökning ha inträtt för ämnesgruppen konst- och kulturhistoria. Inom den naturvetenskapliga sektionen iakttages främst en ökad andel för ämnesgruppen matematik-fysik-kemi; medan denna år 1934 representerade 6·2 % av hela antalet blivande filosofie kandidater, hade procenttalet år 1942 ökat till 10·8 %. Märkbar är slutligen en förskjutning till naturvetenskapernas förmån inom hela examensgruppen; i 1934 års utredning representerade de naturvetenskapliga ämnesgrupperna 17·2 % av samtliga personer åsyftande fil. kand., medan andelen vt. 1942 uppgick till 19·4 %.

— Samtliga procentuella förskjutningar böra bedömas med hänsyn till att kvinnorna — som i högre grad äro humanistiskt inriktade — på senare år blivit alltmer dominerande inom hela examensgruppen fil. kand.

Fördelningen på ämnesgrupper i *fil. ämbetsexamen* företer ävenledes vissa förändringar sedan år 1934, ehuru vid jämförelse med fil. kandidaterna ingen överensstämmande tendens förmärkes. Inom fil. mag.-gruppen ha de naturvetenskapliga ämnesgrupperna relativt sett gått något tillbaka; deras totala andel utgjorde 1934 29·9 %, medan andelen år 1942 var 26·3 %. Inom den humanistiska sektionen märkes en tillbakagång för de klassiska ämnena latin och grekiska, vilket givetvis beror på den utbredda vetskapen om dessa ämnens ogynnsamma konjunkturen under senare år. Inom ämnesgrupperna med moderna språk har en ökning inträtt, i det att deras procentuella andel i hela examensgruppen stigit från 29·6 % år 1934 till 32·7 % 1942. Av de kvinnliga uppgiftslämnare, som avlagt eller åsyftade fil. mag.-examen, tillhörde likväl endast 41·0 % moderna-språk-gruppen mot 45·5 % år 1934.

De ovan berörda förskjutningarna mellan olika ämneskombinationer i såväl fil. kand. som fil. mag. från åren 1934 till 1942 ha dock icke varit av den storleksordning, att proportionerna mellan de viktigaste ämnesgrupperna blivit i någon väsentlig grad förändrade.

Kap. IV. Yrkesinriktning.

I undersökningsformulären riktades en fråga till de uppgiftslämnare, som icke avslutat studierna, vilket yrke vederbörande ämnade ägna sig åt.

Frågan om yrkesvalet ställer sig väsentligt olika inom olika fakulteter. För studerande tillhörande teologisk fakultet är yrkesvalet praktiskt taget begränsat till två alternativ: präst- eller lärartjänst. En juridisk eller filosofisk examen däremot bereder tillträde till ett icke ringa antal levnadsbanor. I synnerhet beträffande filosofiska fakulteten är det därför nödvändigt att komplettera uppgifterna om studieinriktning med sådana om yrkesinriktning.

Det ligger i sakens natur, att materialet vid en undersökning över yrkesinriktningen kommer att uppvisa en del brister. Många uppgiftslämnare ha underlåtit att besvara frågan. Särskilt gäller detta juristerna. Vid förevarande undersökning underlät 24·7 % av juristerna, 6·5 % av filosoferna och 0·9 % av teologerna att lämna uppgift i nämnda avseende.

Teologerna hade, såsom man kunde vänta, sin yrkesinriktning klar, då de efter avlagd förberedande examen inom filosofisk fakultet låtit skriva in sig i den teologiska. Den lägre svarsprocenten inom den juridiska fakulteten sammanhänger därmed, att juristerna först efter avslutade studier behöva träffa valet mellan de levnadsbanor, som för dem kunna komma i fråga. Inom den filosofiska fakulteten blir den tillämnade levnadsbanan bestämmande för valet av examen och ämneskombination och en förändring i yrkesplanerna medför ofta en ändrad studieinriktning.

Vid besvarandet av frågan ha i många fall flera alternativ uppgivits, och även när endast en yrkesinriktning angivits, torde man ha att räkna med att denna ofta är föga deciderad. Överhuvud taget får man räkna med att yrkesinriktningen i ännu högre grad än studieinriktningen är osäker, särskilt beträffande dem, som nyligen börjat studierna.

I *tab. 16* ha de personer, som icke avslutat studierna, fördelats efter avsedd levnadsbana. I tabellen ingå ej personer, som på grund av nuvarande eller tidigare förvärvsarbete äga viss yrkestillhörighet. Dessa fall komma i det följande att behandlas särskilt (sid. 33). I kommentaren till tabellen behandlas först yrkesinriktningen bland teologer och jurister samt därefter inriktningen bland filosofer och dem, som ämna avlägga eller avlagt statsvetenskaplig examen. Undersökningar över akademikernas yrkesinriktning ha i vårt land tidigare utförts i samband med Wicksell—Larssons undersökning 1930 och Wicksell—Jernemans utredning 1934. Det är av stort intresse att jämföra siffrorna från dessa båda undersökningstillfällen med de nu erhållna. Vidare kunna jämförelser anställas med dem, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och för vilkas yrkestillhörighet redogörelse lämnas i det följande. (Kap. VIII, tab. 26.)

Av de teologer som avsågo teol. kand. ämnade 78·7 % ägna sig åt prästbanan och 20·0 % åt lärarbanan. Bland dem, som fortsatte studierna till licentiatexamen eller doktorsgrad, utgjorde de tillämnade lärarna ej mindre än 40·7 %. Sammanslås dessa båda examensgrupper finner man, att 77·6 % av teologerna

Tab. 16. Personer, som ej avslutat studierna, fördelade efter avsedd levnadsbana.¹

Avsedd levnadsbana	Samtliga			därav med avsedd examen							
	Män	Kvin- nor	Sum- ma	FK	FM	FL el. FD	PM	JK	JL el. JD	TK	TL el. TD
<i>Antal</i>											
Stats- och kommunalförvaltning ²	576	112	688	45	5	12	191	431	4	—	—
Socialt arbete	17	52	69	33	3	5	19	8	—	1	—
Skolväsendet	1 216	814	2 030	73	1 474	327	10	3	7	125	11
Bibliotek och arkiv	54	136	190	106	47	33	1	1	—	2	—
Museer	27	22	49	22	2	25	—	—	—	—	—
Forskningsinstitut och laboratorier	86	64	150	72	39	39	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	541	186	727	224	44	41	28	388	1	1	—
Försäkringsmatematiker	20	6	26	21	—	3	2	—	—	—	—
Journalister, översättare m. fl.	138	60	198	126	27	31	13	1	—	—	—
Advokater, ombudsmän m. fl.	311	50	361	—	—	—	—	360	1	—	—
Annan enskild tjänst	57	70	127	77	17	6	12	14	—	1	—
Utan närmare uppgift	15	—	15	—	—	1	1	13	—	—	—
Religiösvård	506	3	509	2	—	1	—	—	—	492	14
Fortsatt fackutbildning	52	15	67	28	3	—	—	36	—	—	—
Uppgift saknas	382	136	518	88	59	41	36	287	1	4	2
Summa	3 457	1 540	4 997	693	1 676	524	285	1 154	13	625	27
<i>Procentuell fördelning</i>											
Stats- och kommunalförvaltning ²	16.7	7.3	13.8	6.5	0.3	2.3	67.0	37.3	30.8	—	—
Socialt arbete	0.5	3.4	1.4	4.8	0.2	1.0	6.7	0.7	—	0.2	—
Skolväsendet	35.1	52.9	40.6	10.5	87.9	62.4	3.5	0.3	53.8	20.0	40.7
Bibliotek och arkiv	1.6	8.8	3.8	15.3	2.8	6.3	0.4	0.1	—	0.3	—
Museer	0.8	1.4	1.0	3.2	0.1	4.8	—	—	—	—	—
Forskningsinstitut och laboratorier	2.5	4.1	3.0	10.4	2.3	7.4	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	15.6	12.1	14.5	32.3	2.6	7.8	9.8	33.6	7.7	0.2	—
Försäkringsmatematiker	0.6	0.4	0.5	3.0	—	0.5	0.7	—	—	—	—
Journalister, översättare m. fl.	4.0	3.9	4.0	18.2	1.6	5.9	4.6	0.1	—	—	—
Advokater, ombudsmän m. fl.	9.0	3.2	7.2	—	—	—	—	31.2	7.7	—	—
Annan enskild tjänst	1.6	4.6	2.5	11.1	1.0	1.2	4.1	1.2	—	0.2	—
Utan närmare uppgift	0.4	—	0.3	—	—	0.2	0.4	1.1	—	—	—
Religiösvård	14.6	0.2	10.2	0.3	—	0.2	—	—	—	78.7	51.9
Fortsatt fackutbildning	1.5	1.0	1.3	4.0	0.2	—	—	3.1	—	—	—
Uppgift saknas	11.1	8.8	10.4	12.7	3.6	7.8	12.6	24.9	7.7	0.6	7.4
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹ Personer, som på grund av nuvarande eller tidigare förvärvsarbete äga viss yrkestillhörighet ingå ej. — ² Inkl. domstolarna och åklagarväsendet.

avsågo prästbanan och 20.9 % lärarbanan. I ett mindre antal fall ha båda barnorna angivits som alternativ; dylika fall ha klassificerats efter det först uppgivna. Vid 1930 års undersökning redovisades sådana fall, som utgjorde 12 % av samtliga, i en särskild grupp, som uppdelades på de båda grupperna i proportion till dessas storlek.

Vid en jämförelse mellan teologernas yrkesinriktning vid den förevarande och tidigare undersökningar erhålles följande *procentuella* fördelning.

	1930		1934		1942	
	Uppsala	Lund	Uppsala	Lund	Uppsala	Lund
prästbanan	89	88	84	78		
lärarbanan	11	12	15	21		
övriga	—	—	1	1		

År 1942 avsågo alltså ej mindre än 21 % av teologerna lärarbanan mot 11 å 12 % 1930 och 15 % 1934. I Wicksell—Jernemans utredning konstaterades, att de teologiskt utbildade läroverkslärarna endast utgjorde 9 % av teologiskt utbildade personer i landet. Av de övriga innehade 86 % prästerlig tjänst medan 5 % ägnade sig åt annan verksamhet. I stort sett samma fördelning utvisade de teologer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna. Av tab. 26 (sid. 50) framgår, att 9·3 % av dessa ägnade sig åt undervisning, 88·5 % voro präster, varjämte 2·2 % tillhörde annat yrkesområde.

Såsom av tab. 16 framgår, avsågo 37·3 % av dem, som åsyftade jur. kand., anställning i stats- eller kommunalförvaltningen.¹ Detta är ungefär samma procent som förekommer i Wicksell—Jernemans utredning (37·7 %). Man bör dock observera, att svarsprocenten var något högre vid den sistnämnda (80·7 % mot nu 75·3 %). Ett avsevärt antal av dem, som ej uppgivit yrkesinriktning, torde komma att framdeles inrikta sig på allmän tjänst. Wicksell—Jerneman konstaterade, att ungefär hälften av alla då levande personer med juridisk examen voro anställda i dylik tjänst. Denna grupp torde sedan dess ha ökat. Av de juris kandidater, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 (tab. 26), hade 80·4 % anställning i förvaltningen. Denna siffra är emellertid något för hög, beroende på att även de juris kandidater, som hålla på att tingsmeritera sig, redovisas under förvaltningen. En del av dessa komma sedermera att övergå till enskild tjänst. (Jfr sid. 52.)

De flesta, som avlägga examen inom filosofisk fakultet, ha sedan gammalt åsyftat lärartjänst, framför allt vid läroverken. Vid denna undersökning har det ansetts lämpligt att skilja mellan dem, som studera för fil. kand., fil. mag. och fil. lic. (inkl. doktorsgrad). Vid tidigare undersökningar ha dessa grupper emellertid ej hållits åtskilda, varför man vid jämförelser måste beräkna procenttal, som äro gemensamma för samtliga filosofiska examina (statsvetenskaplig-filosofisk examen dock ej medräknad). En sammanslagning av samtliga, som avse filosofisk examen, utvisar, att 64·8 % avsågo lärarbanan mot 70·0 resp. 63·9 % vid de båda tidigare undersökningarna. Man kan sålunda konstatera, att en något mindre del av dem, som avsågo filosofisk examen i 1942 års undersökning, voro inriktade på lärarbanan än vid 1930 års undersökning; i jämförelse med 1934 års undersökning var andelen av ungefär samma storleksordning. Trots detta torde icke alla dessa ha utsikt att bli lärare. Av dem, som avlagt filosofisk examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studier, hade endast 48·4 % (tab. 26) erhållit lärartjänst av något slag.

Av tab. 16 kan vidare utläsas, att endast 6·4 % av samtliga filosofer åsyftade biblioteks- och arkivtjänst. Vid Wicksell—Jernemans utredning var motsvarande procenttal 7·4. Den något minskade inriktningen mot denna levnadsbana torde sammanhänga med svårigheterna att erhålla bibliotekstjänst. Av de filosofer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna (tab. 26), ägnade sig 7·2 % åt biblioteksbanan. Även yrkesinriktningen till museibanan visar en påtaglig nedgång. Enligt förevarande undersökning avsågo endast

¹ Jfr not 2 till tab. 16.

1.7 % av filosoferna denna levnadsbana mot 3.2 % vid Wicksell—Jernemans utredning. Av tab. 26 framgår, att endast 1.1 % av dem, som avslutat studierna med nämnda examina, erhållit anställning vid museer.

Yrkesinriktningen mot förvaltningen är fortfarande obetydlig inom den filosofiska fakulteten (2.1 % mot 1.7 % enligt Wicksell—Jerneman). Tab. 26 utvisar, att en betydligt större andel av uppgiftslämnarna kommit att ägna sig åt dylik tjänst. Det gällde emellertid i mycket stor utsträckning tjänster inom krisförvaltningen (jfr sid. 52).

Flertalet av de personer, som uppgivit socialt arbete som tillämnad levnadsbana, torde säkerligen avse sådant arbete inom förvaltningen. Med hänsyn till att socialt arbete även bedrivs av enskilda organisationer har det dock ansetts lämpligt att icke hänföra gruppen till förvaltningen utan redovisa den särskilt. Av samtliga uppgiftslämnare hade 1.4 % uppgivit sådan yrkesinriktning och av dessa voro $\frac{3}{4}$ kvinnor. Det övervägande antalet med denna yrkesinriktning avsågo filosofisk examen. Icke mindre än 18.2 % av dem, som avsågo fil. kand., ämnade ägna sig åt journalistisk verksamhet. Av tab. 26 framgår dock, att endast 6.6 % erhållit sådant arbete av dem, som avlagt sådan examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna.

Av dem, som ämnade avlägga statsvetenskaplig examen (filosofisk eller juridisk), avsågo två tredjedelar anställning inom stats- eller kommunalförvaltning. Över $\frac{3}{4}$ av de utexaminerade hade erhållit sådan anställning (tab. 26).

Bortser man från de yrkesområden, som enbart äro förbehållna män resp. kvinnor, visar en jämförelse mellan männens och kvinnornas yrkesinriktning, att männen i större utsträckning inrikta sig på förvaltning och enskild tjänst, medan kvinnorna främst syfta till lärarbanan och biblioteksbanan. Man får vid en jämförelse mellan männens och kvinnornas yrkesorientering ta hänsyn till att en viss del av de senare efter ingående av äktenskap avstå från de ursprungliga yrkesplanerna. Sålunda framgår av tab. 26, att icke mindre än 11.2, eller 17.9 % av samtliga kvinnor, icke ägnade sig åt förvärvsarbete utan enbart åt arbete i hemmet.

Det hör till undantagen, att studerande redan före avlagd examen ha yrkestillhörighet. I undersökningen ingå bland dem, som icke avlagt examen, 215 personer, som uppgivit sig bedriva studier vid sidan av förvärvsarbete. Dessas närmare fördelning framgår av tab. 17. Avsikten med de akademiska studierna är här i regel att förbättra befordringsmöjligheterna på den redan inslagna levnadsbanan; i enstaka fall bedrivs de enbart av studieintresse. Närmare hälften av dem, som tillhörde denna kategori, avsågo enbart fil. kand. Endast 39 personer eller 18.1 % av samtliga bedrevo studierna i avsikt att slå in på annan levnadsbana, t. ex. folkskollärare, som önskade meritiera sig för lärtjänst vid högre skolor.

En betydligt större grupp utgöra de, som fortsatte studierna efter avlagd examen och som på grund av nuvarande eller tidigare förvärvsarbete ägde viss yrkestillhörighet. I kap. VIII (sid. 56) redogöres närmare för de 832 personer i denna grupp, som avlagt examen ht 1936—ht 1941. Här skall endast beröras de fall, där vederbörande haft för avsikt att efter avslutade studier övergå

Tab. 17. Personer, som icke avlagt examen och bedriva studier vid sidan av förvärvsarbete.

Yrkestillhörighet	Samtliga				därav med avsedd examen				
	Män	Kvinnor	Summa		FK	FM	PM	JK	annan examen
			Hela antalet	därav personer, som ämnat byta yrke					
<i>Antal</i>									
Stats- och kommunaltjänstemän . . .	55	25	80	8	30	6	19	24	1
Folkskollärare	23	12	35	7	26	6	—	1	2
Andra lärare	17	13	30	—	9	20	—	—	1
Bibliotekstjänstemän	2	6	8	2	8	—	—	—	—
Kemister	—	2	2	—	1	1	—	—	—
Kontors- och förvaltningspersonal i enskild tjänst	27	5	32	6	13	4	5	7	3
Journalister, översättare m. fl.	5	3	8	1	2	3	1	1	1
Officerare	4	—	4	—	2	—	1	1	—
Utan uppgift	6	10	16	15	6	8	2	—	—
Samtliga	139	76	215	39	97	48	28	34	8
<i>Procentuell fördelning</i>									
Stats- och kommunaltjänstemän . . .	39.6	32.9	37.2	20.5	30.9	12.5	67.9	70.6	12.5
Folkskollärare	16.6	15.8	16.3	17.9	26.8	12.5	—	3.0	25.0
Andra lärare	12.2	17.1	14.0	—	9.3	41.7	—	—	12.5
Bibliotekstjänstemän	1.4	7.9	3.7	5.1	8.2	—	—	—	—
Kemister	—	2.6	0.9	—	1.0	2.1	—	—	—
Kontors- och förvaltningspersonal i enskild tjänst	19.4	6.6	14.9	15.4	13.4	8.3	17.8	20.6	37.5
Journalister, översättare m. fl.	3.6	3.9	3.7	2.6	2.1	6.2	3.6	2.9	12.5
Officerare	2.9	—	1.9	—	2.1	—	3.6	2.9	—
Utan uppgift	4.3	13.2	7.4	38.5	6.2	16.7	7.1	—	—
Samtliga	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

till annan levnadsbana. Av undersökningsmaterialet framgår, att endast 176 personer eller 20.0 %, uppgivit sådan avsikt. En närmare fördelning av dessa dels efter nuvarande yrkestillhörighet, dels efter avsedd levnadsbana lämnas i följande sammanställning.

	Nuvarande yrkestillhörighet	Avsedd levnadsbana
Förvaltningen	52	14
Skolväsendet	84	118
Bibliotek och arkiv	3	5
Museer	—	8
Statliga forskningsinstitut och laboratorier . . .	4	10
Enskild tjänst	27	10
Religionsvård	6	8
Uppgift saknas	—	3
Summa	176	176

Sammanställningen utvisar, att det i huvudsak är fråga om en övergång från förvaltning och enskild tjänst till andra yrkesområden främst skolväsendet. Vid en närmare granskning av primäruppgifterna finner man, att flertalet av dessa fall gälla personer, som ej lyckats få anställning i överensstämmelse med den tidigare yrkesinriktningen och som därför tagit en mer eller

mindre tillfällig anställning i förhoppning att efter fortsatta studier kunna komma in på den ursprungligen avsedda levnadsbanan. Någon ändrad yrkesinriktning kan man alltså icke här tala om. I andra fall gäller det personer, vilkas nuvarande yrke är av tidsbegränsad karaktär, t. ex. amanuenser vid universitet och statliga forskningsinstitut, som efter förordnandets upphörande och avlagd slutexamen ämna bli läroverkslärare, varför ett yrkesbyte kan sägas vara betingat av befodringsförhållandena.

Medräknas de, som ännu icke avlagt någon examen, befinnas 1 094 personer, som icke avslutat studierna, eller 18.0 % av samtliga, redan ha viss yrkestillhörighet. Av dessa avsågo endast 19.7 % att byta yrke.

En jämförelse mellan de studerandes yrkesinriktning och fördelningen på olika yrkesområden av dem, som ht 1936—ht 1941 avlagt examen och avslutat studierna, ger vid handen att de studerande i stor utsträckning voro inriktade på levnadsbanor, som enligt vad socialundervisningen utvisar erbjudit begränsade arbetsmöjligheter, i första rummet lärarbanan. Icke mindre än 2 030 personer ämnade sålunda bli lärare. Ställer man detta antal i relation till det antal, som enligt socialundersökningen (kap. VIII, sid. 50) kunnat erhålla anställning inom skolväsendet, finner man — även om dessa siffror icke äro fullt jämförbara — att en stor del av dem, som voro inriktade på lärarbanan, med säkerhet icke kunna erhålla lärartjänst under de närmaste åren.

Kap. V. Antalet personer, som kunna väntas avlägga lägre examina under de närmaste åren.

Den hittillsvarande redogörelsen för den aktuella tillströmningen till de fria fakulteterna ger endast upplysningar om antalet personer, som ha för avsikt att avlägga examen. Det verkliga antalet personer, som komma att avlägga examen, kan icke förväntas bli lika stort som detta i betraktande av att en viss del av de studerande med säkerhet komma att avbryta studierna före examens avläggande. För att erhålla en uppfattning om det antal personer, som kunna förväntas avlägga examen under de närmaste åren är man sålunda hänvisad till teoretiska beräkningar, varvid hänsyn måste tagas icke endast till avbrottsfrekvensen utan även till variationer i studietidens längd.

För en förutberäkning av antalet personer, som under de närmaste åren komma att avlägga examen, kunna olika metoder komma i fråga. Ett sådant beräkningssätt är att utgå från antalet under en viss tidsperiod avlagda examina och jämföra detta tal med ett motsvarande antal under en lika lång tidsperiod inskrivna, vilken senare period tages så långt tillbaka i tiden, som svarar mot den genomsnittliga studietiden. Denna metod förutsätter alltså kännedom om studietidens längd. Den härigenom vunna examensprocenten, vilken sålunda anger, hur stor del av en grupp inskrivna, som fullfölja studierna till examen, appliceras därefter på de senaste årens inskrivningssiffror. Om den genom-

Tab. 18. Antalet i filosofisk fakultet nyinskrivna åren 1933—1941 och antalet filosofiska och teologiska examina.

Inskrivningsår	Nyinskrivna		Avlagda examina					Av Wicksell-Jerneman beräknat antal examina		
	enligt katalogerna	enligt universitetsstatistiken	FK	FM	PMf	Tf	TK	FK (enbart)	FM	TK
1933	829	—	264	185	—	131	164	—	—	—
1934	777	—	274	224	—	108	139	—	—	138
1935	842	—	256	184	—	88	122	170	180	117
1936	878	—	291	182	3	96	103	170	205	133
1937	939	—	275	203	10	113	119	170	235	—
1938	1 071	991	299	215	8	108	117	—	235	—
1939	1 100	1 047	317	226	8	100	119	—	—	—
1940	966	873	278	169	6	47	100	—	—	—
1941	1 072	952	331	264	19	77	123	—	—	—

snittliga studietiden för en viss examen genom stickprovsundersökning eller på annat sätt kunnat beräknas till 5 år, erhålles t. ex. antalet personer, som under år 1943 komma att avlägga denna examen, genom att multiplicera antalet inskrivna år 1938 med den funna examensprocenten.

Examensprocenten kan även bestämmas på så sätt, att man följer en viss grupp samtidigt nyinskrivna år för år, ända till dess att samtliga avslutat sina studier med eller utan examen, och fastställer deras fördelning efter studietid. Den funna fördelningen appliceras därefter på de olika årgångarna av studerande, som ännu ej hunnit fram till examen. Vid sidan av dessa indirekta metoder kan man genom att ställa direkta frågor till en viss grupp studerande, söka erhålla kännedom om deras studiemål och den beräknade studietiden.

Var och en av dessa metoder har sina för- och nackdelar. Den sistnämnda metoden synes kunna ge tillfredsställande resultat, i vad avser de studerandes fördelning efter avsedd examen och studieriktning, men ger, enligt vad erfarenheten visat, en missvisande bild av antalet examina, som verkligen komma att avläggas jämte dessas fördelning i tiden. Detta har givetvis sin förklaring i uppgiftslämnarnas som regel alltför optimistiska syn på möjligheten att avlägga examen inom »normal» tid, d. v. s. i enlighet med gällande studieplaner. Särskilt osäkra bli naturligtvis uppgifterna för dem, som nyligen påbörjat sina studier, då för dem icke ens det närmaste målet för studierna alltid torde stå fullt klart. För de äldre, som kanske blott ha en eller annan tentamen kvar, bli förutsägelserna säkrare. Därest man icke äger kännedom om de individuella studieresultaten, bli samtliga på sådant material grundade förutberäkningar synnerligen osäkra. Icke ens en fullständig tentamensstatistik kunde ge ett fullt säkert underlag för en förutberäkning, då man alltid måste räkna med avbrott i studierna till följd av yttre orsaker, såsom sjukdom, militärinkallelser, ekonomiska svårigheter etc.

Den första av de nämnda metoderna, som torde få anses pålitligast vid fastställandet av examensprocenten, är alltför summarisk och medger icke hänsynstagande till variationer i studietidens längd och kombinationer av olika

Tab. 19. Antalet i juridisk fakultet nyinskrivna åren 1933—1941 och antalet juridiska examina.

Inskrivningsår	Nyinskrivna		Avlagda examina			Av Wicksell-Jerneman beräknat antal examina	
	enligt katalogerna	enligt universitetsstatistiken	K-ex.	JK	PMj	K-ex.	JK
1933	303	—	24	158	—	—	—
1934	306	—	30	164	—	30	129
1935	297	—	27	165	—	27	117
1936	356	—	29	167	—	31	140
1937	329	—	42	190	—	30	159
1938	343	338	13	226	3	30	144
1939	349	344	1	224	8	30	165
1940	199	184	—	132	12	—	—
1941	308	280	—	231	20	—	—

examina. Metoden förutsätter tillgång till ett fullständigt register över samtliga personer, som under en viss tidsperiod avlagt examen. Den andra metoden, som likaledes förutsätter tillgång till ett examensregister, lämnar bättre besked om studietidens längd och förekomsten av examenskombinationer m. m. men är tämligen arbetskrävande. Dessutom måste de årgångar av inskrivna, som skola undersökas, väljas så långt tillbaka i tiden, att samtliga kunna beräknas ha avslutat studierna inom undersökningsperioden. Av de anförda skälen ha vid de följande beräkningarna av antalet personer, som väntas avlägga examen, de nämnda metoderna kombinerats.

Utgångspunkten för alla förutberäkningar av examina utgöres av antalet nyinskrivna studerande. Som framhållits i kap. II, föreliggande uppgifter om nettoantalet nyinskrivna först fr. o. m. ht 1937. Av dem, som väntas avlägga lägre examina 1942 och de närmast följande åren, har visserligen flertalet börjat studierna efter denna tidpunkt. Vid beräkning av examensprocentalen måste emellertid även hänsyn tagas till studerande, som inskrivits före ht 1937. I tab. 18 och 19 ha bl. a. angivits antalet nyinskrivna enligt studentkatalogerna åren 1933—1941 samt nettoantalet nyinskrivna enligt universitetsstatistiken åren 1938—1941. Tabellen utvisar, att det senare antalet för filosofernas del var omkring 10 % lägre än det förra. Katalogsiffrorna för åren 1933—1937 torde sålunda även böra reduceras med omkring 10 %. Med hänsyn till att antalet personer, som skriva in sig vid mer än en läroanstalt, kan antagas ha ökat något under de senaste åren till följd av de 1935 införda bestämmelserna om tentaminas riksgiltighet,¹ synes det dock lämpligt att endast reducera katalogsiffrorna med 5 %. Beträffande juristerna är nettoantalet nyinskrivna likaledes något lägre än katalogsiffrorna, varför smärre reduktioner gjorts även för dessa.

För erhållande av examensprocenttal erfordras vidare kännedom om antalet personer, som under vissa år avlagt examen. För teologiska fakulteten är detta

¹ Bestämmelserna trädde i kraft fr. o. m. 1/9 1935 för teologiska tentamina och fr. o. m. 1/1 1936 för filosofiska och juridiska. Fr. o. m. den 1/1 1936 kan även statsvetenskaplig examen avläggas på sagda sätt.

Tab. 20. År 1933 i filosofisk fakultet nyinskrivna och de av dessa, som avlagt examen.

Läroanstalt	Nyinskrivna ¹	Avlagda examina				Examensprocent
		FK enbart	FM	PMf	Summa	
<i>Män</i>						
Uppsala universitet	122	21	40	3	64	52·5
Lunds universitet	148	22	32	6	60	40·5
Stockholms högskola	189	32	12	1	45	23·8
Summa	459	75	84	10	169	36·8
<i>Kvinnor</i>						
Uppsala universitet	61	9	24	—	33	54·1
Lunds universitet	106	14	30	1	45	42·5
Stockholms högskola	100	11	13	—	24	24·0
Summa	267	34	67	1	102	38·2
<i>Samtliga</i>						
Uppsala universitet	183	30	64	3	97	53·0
Lunds universitet	254	36	62	7	105	41·3
Stockholms högskola	289	43	25	1	69	23·9
Summa	726	109	151	11	271	37·3

¹ Här ingå ej teol. fil. studerande.

tal, fränsett praktisk-teologiska prov, som icke avläggas av alla, lika med antalet under samma tid avlagda teol. kand. examina och för juridiska fakulteten är motsvarande antal, sedan kansliexamen avskaffats, lika med antalet jur. kand. examina ökat med antalet jur. pol. mag. examina. För filosofiska fakulteten ställer det sig betydligt svårare att fastställa antalet personer, som avlägga examen. Adderas antalet examina erhåller man en mycket för hög siffra, beroende på att många personer avlägga mer än en examen inom denna fakultet. Som framgår av kap. III, avlägga ett flertal personer först fil. kand. och därefter fil. mag. eller fil. pol. mag. Fil. kand.-examen ersätter ofta teol. fil.-examen som inträdesport till den teologiska fakulteten och kombineras ofta även med jur. kand. För att erhålla kännedom om i vilken utsträckning fil. kand. examen förekommer utan kombination med annan examen ha de år 1933 nyinskrivna i filosofiska fakulteten gjorts till föremål för särskild undersökning. Dessa torde nämligen till övervägande del ha avlagt examen före undersökningstillfället. Undersökningen har omfattat samtliga läroanstalter utom Göteborgs högskola. I examensregistret har kontrollerats om vederbörande avlagt filosofisk examen under tiden ht 1936—vt 1942 (t. o. m. april). En motsvarande undersökning har företagits beträffande de nyinskrivna i juridisk fakultet åren 1933—1935.

Därvid antecknades såväl fil. kand. som fil. mag. och fil. pol. mag. examen samt antalet terminer, som förflutit från inskrivningen till examen, inberäknat inskrivningsterminen. De, som avlagt först fil. kand. examen och därefter examen inom annan fakultet, ha här icke medräknats. Därigenom har man visserligen icke fått något uttryck för den totala examensprocenten utan endast

för fördelningen av de examinerade på fil. mag., fil. kand. (enbart) och fil. pol. mag.

Resultatet av denna undersökning återfinnes i *tab. 20*, som utvisar bl. a. en total examensprocent av 37·3, varav ungefär 40 % kommer på fil. kand., 55 % på fil. mag. och 5 % på pol. mag. Då en del av de oexaminerade allttjämt äro inskrivna som studerande, får man räkna med att den totala examensprocenten kan komma att höjas något, men proportionen mellan de olika grupperna kan icke förändras nämnvärt därigenom. Antalet personer, som avlägga enbart fil. kand., har därför uppskattats till $\frac{2}{3}$ av sammanlagda antalet fil. mag. och fil. pol. mag., som kunna beräknas bliva avlagda under de närmaste åren. Från fortsatta studier till högre examen bortses helt i detta sammanhang.

Det erhållna materialet har även lagts till grund för bestämning av studietidens längd. Resultatet av denna undersökning utvisade, att för fil. kand. erfordrades 10·1 terminer (10·3 för män och 9·6 för kvinnor) och för fil. mag. 11·5 terminer (11·6 för män och 11·5 för kvinnor). Från undersökningen rörande studenternas värnpliktsförhållanden m. m. (se sid. 112) föreligga följande uppgifter angående studietidens genomsnittliga längd.

Avlagd examen	Studietid, år	
	medium	median
FKh	4·0	3·8
FKn	4·2	3·9
FMh	4·9	4·8
FMn	5·0	5·0
JK	5·4	5·3
TK	6·1	5·9

Dessa tal äro sålunda lägre än de som framkommit ur stickprovsundersökningen, särskilt ifråga om fil. kand. Beträffande fil. ämbetsexamen föreligga även noggranna beräkningar av F. J. Linders och F. E. Lander (Uppsala 1936), enligt vilka studietiden för denna examen åren 1930—1934 uppgick till 5·4 år för de manliga och 5·0 år för de kvinnliga humanisterna och 5·4 år för de manliga och 6·0 år för de kvinnliga naturvetarna. Studietiden (medianen) beräknades även särskilt för dem, som tidigare avlagt fil. kand., och dem som avlade ämbetsexamen direkt.

Wicksell—Jerneman räknade med en studietid av 7 terminer för fil. kand., 10 terminer för fil. mag., 11 terminer för jur. kand. och 9 terminer för teol. kand. Av dessa siffror synas, på grundval av vad som anförts, åtminstone de för fil. kand. och teol. kand. numera kunna höjas till 8 resp. 12 terminer. Beträffande fil. kand. synes det vidare framgå av stickprovsundersökningen, att de, som avlägga *endast* denna examen, använda en eller annan termin mer än de, som fortsätta till fil. mag. eller annan examen. För de förstnämnda synes man kunna räkna med närmare 10 terminer. Bortsett från skillnaden i studietid mellan humanister och naturvetare samt mellan män och kvinnor kan man vidare generellt räkna med en studietid av 10 à 11 terminer för fil. mag. Då det gäller att avgöra, hur stor del av de i filosofisk fakultet inskrivna, som över huvud nå fram till examen, kan man alltså beräkna examensprocenttalet på

Tab. 21. Studietidens längd för fil. kand., fil. mag. och jur. kand. examina.
Procentuell fördelning.

Examen	A n t a l t e r m i n e r								
	högst 8	9—10	11—12	13—14	15—16	mer än 16	Summa	Median	σ
FK	35	23	12	11	11	8	100	10·1	3·0
FM	10	21	29	17	16	7	100	11·5	2·7
JK	10	30	30	15	10	5	100	11·0	2·2

basis av en studietid på i runt tal 5 år. I denna beräkning måste givetvis teol. fil. studerande uteslutas.

Vid stickprovsundersökningen har det vidare visat sig, att tiden från inskrivningen till examen företer stora individuella variationer. Det har därför vid förutberäkningen av det väntade antalet examina ansetts lämpligt att även taga hänsyn till fördelningen efter studietidens längd. I tab. 21 lämnas uppgifter om de i stickprovsundersökningen ingående examinerades procentuella fördelning efter studietidens längd. I sista kolumnen har angivits dispersionen kring mediet, vilken för fil. kand. och fil. mag. uppgår till närmare tre och för jur. kand. till två terminer. Detta innebär, att för omkring en tredjedel av de examinerade avviker studietidens längd med tre resp. två terminer från genomsnittet. Spridningen synes vara något större för fil. kand. än för fil. mag., vilket tydligen sammanhänger med att de, vilkas studier av någon anledning dragit ut på tiden, ofta få nöja sig med fil. kand. i stället för, som kanske avsetts fil. mag. Dessutom bidrager naturligtvis till resultatet heterogeniteten i fil. kand.-examen, som omfattar de mest varierande ämneskombinationer och betygssummor.

I avsaknad av siffror utvisande årliga antalet nyinskrivningar i teologisk fakultet är det svårt att med någon större grad av säkerhet uppskatta antalet examina inom denna under de närmaste åren. Wicksell—Jerneman, som fastställde inskrivningssiffrorna med hjälp av fakulteternas matriklar, erhöi för åren 1924—33 en genomsnittlig examensprocent för teol. kand. av 81·9 och för teol. fil. examen av närmare 75 %. I samband härmed konstaterades, att hela det bortfall, som äger rum i synnerhet under det första året genom övergång till annan filosofisk studielinje, icke kunnat beaktas, enär gruppen nyinskrivna teol. fil. studerande kommit att omfatta endast dem, som mera målmedvetet, om än icke alltid ända till inskrivning i teologiska fakulteten, fullföljt sina studier för teologisk-filosofisk examen. Övergång under det första studieåret från Ft-linjen till Fh-linjen befanns vidare vara tämligen vanlig och säkerligen vanligare än den motsatta övergången.

Jämför man nu de senaste årens siffror för nyinskrivna teol. fil. studerande med antalet avlagda teol. fil.-examina, synes detta sistnämnda påstående icke längre hålla streck. Med antagandet om en studietid för denna examen av i runt tal två år erhålles nämligen för perioden 1935—1941 en examensprocent av 94, och om man med hänsyn till det låga antalet examina åren 1940—1941 inskränker sig till perioden 1935—1939, blir examensprocenten icke mindre

än 97 %. Detta måste innebära, att det verkliga antalet teol. fil. studerande är betydligt större än antalet av dem, som i katalogerna betecknas med Ft, d. v. s. en del av de med Fh betecknade äro i själva verket teol. fil. studerande, vilket förhållande även i någon mån förklarar de jämförelsevis låga examensprocenttal, som erhållas för filosofiska fakulteten i övrigt (jfr nedan).

Av siffrorna över antalet avlagda teol. fil.-examina framgår, att tillströmningen till den teologiska fakulteten minskat (tab. 18). Vidare bör den ökade studietiden rimligtvis ha medfört en viss ökning i antalet av dem, som nödgats avbryta sina studier. Vid undersökning av under åren 1938—1942 vid Uppsala universitet avlagda teol. kand.-examina befanns proportionen av sådana, som tidigare avlagt annan examen än teol. fil.-examen, uppgå till 18 %. Om man därför uppskattar antalet i teologisk fakultet nyinskrivna till antalet avlagda teol. fil.-examina ökat med 22 % ($\frac{18}{82} \times 100$), och med hänsyn till den ökade studietiden kalkylerar med en något lägre examensprocent än Wicksell—Jerneman, t. ex. 70 à 75 %, bör man erhålla ett acceptabelt närmevärde för det sökta antalet. Studietiden antages vara i genomsnitt 4 år. Antalet teol. kand. under perioden 1942—1945 erhålles då ur antalet teol. fil.-examina åren 1938—1941, som var 332. Ökas detta tal med 22 % erhålles 405, och när detta sistnämnda tal multipliceras med 70—75 %, kommer man till det resultatet, att antalet teol. kand. under perioden ifråga kommer att ligga mellan 285 och 305, d. v. s. i genomsnitt per år 71 à 76 eller avrundat 70 à 75. Då antalet nyinskrivna teol. fil. studerande under åren 1940—1941 var mycket lågt, kan det förutsägas, att antalet teol. kand.-examina kommer att minska ytterligare åren 1946 och 1947.

Medan beräkningen för antalet blivande teol. kand. får anses tämligen osäker, vilar framräkningen beträffande de båda andra fakulteterna, den juridiska och den filosofiska, på något säkrare underlag. För den juridiska fakulteten erhålles på grundval av antalet examina åren 1938—1941 jämfört med antalet nyinskrivna åren 1933—1936 examensprocenten 69, d. v. s. 12.5 procent mer än Wicksell—Jerneman på grundval av siffror från åren 1919—1928 räknade med. Av tab. 19 framgår även, att det faktiska antalet examina blivit högre än det beräknade. 1930-talets juris studerande avbröto sålunda studierna i mindre utsträckning än 1920-talets.

Sedan sålunda examensprocenten fastställts till 69 %, återstår att på grundval av den i tab. 21 angivna fördelningen efter studietid räkna ut, hur varje årgång inskrivna kommer att fördela sig efter examensår. Av dem, som inskrevos 1937, beräknas således, sedan 31 % avdragits från inskrivningssiffran, 10 % av de återstående avlägga examen år 1941, 30 % år 1942 o. s. v. Resultatet återges i tab. 22. En svårighet föreligger att bestämma antalet jur. pol. mag. Frekvensen av denna examen har liksom för fil. pol. mag. befunnit sig i snabb tillväxt sedan 1936, då dessa examina för första gången kunde avläggas, och siffran för antalet juridiska examina får därför, i brist på närmare kännedom om proportionen, gälla summan av antalet jur. kand. och jur. pol. mag. Det på detta sätt beräknade antalet personer, som komma att avlägga juridisk examen åren 1942—1945, framgår av tab. 22. Antalet uppgår i ge-

Tab. 22. Antal personer, som beräknas komma att avlägga juridisk examen åren 1942—1945.

Inskrivningsår	Antal nyinskrivna	69 % av nyinskrivna	Beräknat antal examina år			
			1942	1943	1944	1945
1933	300	207	10	—	—	—
1934	300	207	21	10	—	—
1935	290	200	30	20	10	—
1936	350	242	73	36	24	12
1937	315	217	65	65	33	22
1938	338	233	23	70	70	35
1939	344	237	—	24	71	71
1940	184	127	—	—	13	38
1941	280	193	—	—	—	19
Summa examina			222	225	221	197

nomsnitt per år till 215. Då antalet jur. pol. mag. examina kan beräknas till högst 10 %, torde antalet jur. kand. examina uppgå till *högst 200* och antalet jur. pol. mag. examina till *högst 20* per år.

För filosofiska fakulteten är examensprocenten låg jämfört med de andra fakulteterna. Till en del förklaras detta av att personer, som efter avlagd filosofisk examen sedermera avlägga examen inom annan fakultet, icke medräknats, men till övervägande del måste orsaken ligga däri att en del studerande icke ha för avsikt att avlägga examen, s. k. kompletterande. Att det starka kvinnliga inslaget i humanistiska sektionen skulle nämnvärt höja avbrottsprocenten i denna sektion, såsom Wicksell—Jerneman antogo, bestyrkes dock icke av den nu företagna undersökningen (jfr tab. 20). Det har därför icke ansetts nödvändigt att göra någon uppdelning efter kön.

Åren 1937—1941 avlade 1 077 personer fil. mag. och 51 personer fil. pol. mag. Jämfört med antalet åren 1932—1936 i filosofisk fakultet nyinskrivna, betecknade med Fh och Fn, blir examensprocenten 28.6 för fil. mag. och 2.1 för fil. pol. mag. Om vidare antalet fil. kand. enligt vad förut sagts uppskattas till $\frac{2}{3}$ av sammanlagda antalet fil. mag. och pol. mag., erhålles för fil. kand. examensprocenten 20.8 och för samtliga filosofer följaktligen 51.6 %. Motsvarande examensprocent i den Wicksell—Jernemanska undersökningen var 21.3 för fil. kand. och 28.8 för fil. mag. eller tillsammans 50.1. Då de, som numera avlägga fil. pol. mag., helt torde rekryteras av den grupp, som eljest avlagt fil. kand., följer härav, att antalet fil. mag. relativt minskat något i jämförelse med Wicksell—Jernemans beräkningar, medan den totala examensprocenten ökats med 1.5 %. Det faktiska antalet fil. mag. blev 10 % lägre än beräknat, vilket möjligen kan förklaras av de dåliga konjunkturen för lärar-aspiranterna.

Det beräknade antalet personer, som komma att avlägga fil. kand.-examen enbart eller fil. mag.-examen under åren 1942—1945, framgår av tab. 23. Av tabellen framgår, att genomsnittliga antalet fil. kand.-examina resp. fil. ämbets-examina per år under perioden 1942—1945 kan beräknas till 184 resp. 248. Om högt räknat 2.5 % av antalet nyinskrivna beräknas avlägga fil. pol.

Tab. 23. Antal personer, som beräknas komma att avlägga filosofie kandidatexamen (enbart) resp. filosofisk ämbetsexamen åren 1942—1945.

Inskrivningsår	Antal nyin-skrivna ¹	Filosofie kandidatexamen					Filosofisk ämbetsexamen				
		20·8 % av nyin-skrivna	Antal examina				28·6 % av nyin-skrivna	Antal examina			
			1942	1943	1944	1945		1942	1943	1944	1945
1933	746	155	12	—	—	—	213	15	—	—	—
1934	699	145	16	12	—	—	200	32	14	—	—
1935	758	158	17	17	13	—	217	37	35	15	—
1936	790	164	20	18	18	13	226	66	38	36	16
1937	845	176	40	21	19	19	242	51	70	41	39
1938	940	196	69	45	24	22	269	27	56	78	46
1939	1 012	210	—	74	48	25	289	—	29	61	84
1940	865	180	—	—	63	41	247	—	—	25	52
1941	959	199	—	—	—	70	274	—	—	—	27
Summa examina			174	187	185	190		228	242	256	264

¹ Häre ingå ej teol. fil. studerande.

mag.-examen, kan på samma sätt antalet personer, som komma att avlägga denna examen åren 1942—1945 beräknas till resp. 21, 22, 22 och 23. Beträffande osäkerheten vid beräkningen av antalet fil. pol. mag.-examina gäller, vad tidigare sagts beträffande jur. pol. mag.

Slutresultatet av beräkningarna blir alltså, att antalet teol. kand.-examina torde komma att nedgå till 70 à 75 per år mot i genomsnitt 115 åren 1938—1941. Antalet jur. kand.-examina kan förväntas bli högst 200 per år eller något mindre än åren 1938—1941. Fil. kand. enbart och fil. ämbetsexamen kommer sannolikt att under åren 1942—1945 avläggas av omkring 185 resp. 250 personer. Årliga antalet fil. mag.-examina skulle sålunda bli 25 à 30 flera än under åren 1938—1941. Antalet pol. mag.-examina, som är svårast att uppskatta, förutsättes uppgå till 40 à 45 per år, varav något över hälften å den filosofiska linjen.

Utöver det sagda må ytterligare en reservation fogas till de framräknade siffrorna. År 1940 var antalet examina, särskilt fil. mag. och jur. kand., till följd av militärinkallelserna osedvanligt lågt, och även om en stegring ägde rum påföljande år, stannar genomsnittet för dessa två år ett gott stycke under de föregående årens siffror. Man får därför räkna med möjligheten, att åtminstone en del av dem, som normalt skulle ha avlagt examen under något av dessa år men av nämnda skäl ej fått tillfälle därtill, i stället taga examen något av de följande åren, varigenom de beräknade siffrorna komma att höjas något.

Kap. VI. Socialundersökningens förutsättningar.

I det föregående har redogjorts för tillströmningen till de fria fakulteterna samt de studerandes inriktning i studie- och yrkeshänseende. Ett försök har även gjorts att på teoretisk väg beräkna det antal personer, som kan förväntas avlägga examina under de närmaste åren. För att kunna bedöma sysselsättnings- och försörjningsmöjligheterna för dem, som avlägga examen i dessa fakulteter, är det av största betydelse att klarlägga, hur förhållandena ha gestaltat sig i detta avseende under de sistförflutna åren. Härigenom erhålles ett mått på arbetsmarknadens förmåga att under denna tid absorbera akademiskt utbildad arbetskraft. Socialundersökningen vill söka belysa situationen i detta hänseende för dem som avlagt examen under perioden ht 1936—vt 1942.

Den särskilt inom filosofiska fakulteten vanliga förekomsten av fortsatta studier efter en lägre examen innebär, att den fortgående tillströmningen till akademikernas yrkesområden icke omfattar samtliga de personer, som varje år avlägga examen. Ett fortsättande av studierna till högre examen kan bero på olika anledningar. En person, som avlagt en lägre examen och ännu ej prövat sina möjligheter till förvärvsarbete, kan finna det fördelaktigt att utan avbrott i studierna utöka sina examensmeriter, vilket ligger nära till hands särskilt vid ett ogynnsamt sysselsättningsläge inom det tilltänkta yrkesområdet. Ett annat och vanligt förekommande fall är att den, som efter någon tids erfarenheter på arbetsmarknaden finner arbets- och befordringsmöjligheterna alltför begränsade, återupptager studierna för att öka sin konkurrensduglighet. En överbefolkning på vissa akademiska yrkesbanor kan sålunda ta sig uttryck icke blott i arbetslöshet i egentlig mening utan även i fortsatta studier.

Självfallet göra sig även andra motiv gällande, både då studierna fortsätts utan avbrott och då de sedermera återupptagas. Förutom ambition och forskningsintresse kan anledningen t. ex. ligga däri, att vederbörande först tack vare förvärvsarbete erhållit ekonomiska möjligheter att återupptaga förut planerade studier till en högre examen. I flertalet fall torde dock motiven till studiernas fortsättande främst vara att söka i de lägre examinas eller de mindre kvalificerade examensbetygens otillräcklighet ur konkurrenssynpunkt.

I den följande undersökningen ha de personer, som efter senast avlagd examen fortsatte sina studier utan avbrott för förvärvsarbete, givetvis ej kunnat inbegripas, även om en del av dem kan representera en latent arbetslöshet, vars fastställande likväl möter stora svårigheter. I den särskilda arbetslöshetsundersökningen har dock hänsyn kunnat tagas till personer tillhörande denna kategori, nämligen om de voro anmälda såsom arbetssökande hos arbetsförmedling. De, som efter examen bedrevo fortsatta studier efter eller jämte förvärvsarbete, ha däremot även i andra avseenden kunnat behandlas i socialundersökningen.

Gränsen mellan dem, som avslutat studierna, och dem, som ännu fortsätta desamma efter examen, är givetvis svävande, framförallt beträffande dem, som nyligen avlagt examen. Bland de senare återfinnas många, som äro tveksamma beträffande lämpligheten att sluta studera. Beslutet att fortsätta fattas ofta

Tab. 24. Personer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och antingen avslutat studierna eller fortsatte desamma efter eller jämte förvärvsarbete, fördelade efter senast avlagd examen.

Senast avlagd examen	Antal						Procent av samtliga, som avlagt examen ht 1936—ht 1941					
	personer, som avslutat studierna			personer, som fortsatte studierna efter el. jämte förvärvsarbete			personer, som avslutat studierna			personer, som fortsatte studierna efter el. jämte förvärvsarbete		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
FKh . .	87	167	254	136	65	201	22·4	55·7	36·9	35·0	21·7	29·2
FKn . .	24	10	34	45	6	51	25·0	45·5	28·8	46·9	27·3	43·2
Summa	111	177	288	181	71	252	22·9	55·0	35·7	37·3	22·0	31·2
FMh . .	165	303	468	161	64	225	39·5	78·5	58·2	38·5	16·6	28·0
FMn . .	83	38	121	50	8	58	51·6	82·6	58·5	31·1	17·4	28·0
Summa	248	341	589	211	72	283	42·8	78·9	58·3	36·4	16·7	28·0
FLh . .	54	10	64	102	8	110	26·6	52·6	28·8	50·2	42·1	49·5
FLn . .	35	3	38	58	1	59	28·9	75·0	30·4	47·9	25·0	47·2
Summa	89	13	102	160	9	169	27·5	56·5	29·4	49·4	39·1	48·7
FDh . .	37	2	39	—	—	—	100·0	66·7	97·5	—	—	—
FDn . .	29	—	29	—	—	—	100·0	—	100·0	—	—	—
Summa	66	2	68	—	—	—	100·0	66·7	98·6	—	—	—
K-ex. . .	33	7	40	1	—	1	97·1	100·0	97·6	2·9	—	2·4
PM . . .	44	16	60	10	2	12	72·1	88·9	75·9	16·4	11·1	15·2
JK . . .	776	61	837	16	1	17	97·1	98·4	97·2	2·0	1·6	2·0
JL . . .	1	—	1	—	—	—	100·0	—	100·0	—	—	—
JD . . .	3	—	3	—	—	—	100·0	—	100·0	—	—	—
TK . . .	457	7	464	69	6	75	82·2	43·8	81·1	12·4	37·5	13·1
TL . . .	8	1	9	22	—	22	22·2	100·0	24·3	61·1	—	59·5
TD . . .	15	—	15	1	—	1	93·7	—	93·7	6·3	—	6·3
Samtliga	1 851	625	2 476	671	161	832	62·5	70·7	64·4	22·7	18·2	21·6
Därav examen år												
1936 . .	149	45	194	40	8	48	75·6	84·9	77·6	20·3	15·1	19·2
1937 . .	321	110	431	64	5	69	78·9	94·8	82·4	15·7	4·3	13·2
1938 . .	354	107	461	118	23	141	69·7	80·5	71·9	23·2	17·3	22·0
1939 . .	376	107	483	156	32	188	61·9	74·3	64·3	25·7	22·2	25·0
1940 . .	254	111	365	114	42	156	55·5	62·4	57·4	24·9	23·6	24·5
1941 . .	397	145	542	179	51	230	50·7	55·8	52·0	22·9	19·6	22·1

först efter någon tid eller kanske efter flera års ogynnsamma erfarenheter på arbetsmarknaden. Vid bearbetningen av undersökningsmaterialet har icke annan hänsyn kunnat tagas till detta osäkerhetsmoment, än att personer, som avlagt examen år 1942, uteslutits. I den del av socialundersökningen, som behandlar arbetslösheten vid undersökningstillfället, ha dock även dessa medtagits.

Socialundersökningen omfattar sålunda två kategorier; dels dem, som efter examen avslutat studierna,¹ dels dem, som efter examen fortsatte studierna efter eller vid sidan av förvärvsarbete. I tab. 24 ha samtliga i undersökning-

¹ Hit ha även räknats de, som undergingo fortsatt fackutbildning vid andra läroanstalter än de fria fakulteterna.

en ingående personer fördelats på de båda ovannämnda grupperna samt efter senast avlagd examen.¹ Av tabellen framgår, att sammanlagt 64·4 % av samtliga, som avlagt examen ht 1936—ht 1941, avslutat studierna, samt att 21·6 % fortsatte desamma efter eller jämte förvärvsarbete. Endast 14·0 % fortsatte studierna direkt efter senast avlagd examen utan att ha haft kontakt med arbetsmarknaden sedan examen avlades. Förhållandena ställa sig därvidlag väsentligt olika inom olika examensgrupper.

Förekomsten av fortsatta studier efter eller vid sidan av förvärvsarbete är sålunda sällan förekommande bland jur. kand. och teol. kand. men däremot mycket vanlig inom de filosofiska examensgrupperna. Av fil. kand. och fil. lic. tillhörde $\frac{1}{3}$ resp. hälften den sistnämnda kategorien och av fil. mag. mer än $\frac{1}{4}$. Bland kvinnorna var denna grupps andel genomgående lägre än bland männen.

I den följande framställningen redogöres för yrkestillhörighet, anställningsförhållanden och arbetslöshet vid undersökningstillfället. Därefter lämnas en översikt över förhållandena i dessa avseenden under undersökningsperioden. I frågeformuläret skulle uppgiftslämnaren i samband med begärda uppgifter rörande innehavda anställningar m. m. även ange månadslöns storlek. Avsikten härmed var att underlätta bedömningen av de innehavda anställningarnas karaktär och icke att lägga löneuppgifterna till grund för en löneundersökning. En sådan måste omfatta mera ingående frågor rörande löneförhållandena. Följaktligen kan framställningen om arbetsförhållandena under åren närmast efter examen icke inbegripa undersökningsmaterialets uppgifter om löneförhållandena. Socialundersökningen inledes med en översikt över ålders- och civilståndsförhållanden.

Kap. VII. Ålder, civilstånd m. m.

Medelåldern vid studentexamen uppgick åren 1940 och 1941 enligt skolöverstyrelsens statistik till 20·0 år, både för män och kvinnor. Såsom framgår av undersökningen rörande värnpliktsförhållanden m. m. (sid. 105) kunna flertalet studenter, som ämna bedriva universitets- eller högskolestudier, icke omedelbart efter studentexamen påbörja dessa. För att utröna medelåldern vid inskrivningstillfället av samtliga personer, som nyinskrivits ht 1936 och senare vid de fria fakulteterna och icke avlagt någon examen, ha dessa i *tab. 25* fördelats efter ålder vid inskrivningen och närmast avsedd examen. På grundval av dessa uppgifter har medelåldern beräknats för män och kvinnor, fördelade efter avsedd examen. Resultatet framgår av följande sammanställning.

	Avsedd examen					
	FK	FM	PM	JK	TK	S:a
Män	20·8	20·6	21·1	20·2	22·1	20·8
Kvinnor	20·3	20·2	20·3	20·1	20·3	20·3
Samtliga	20·6	20·4	20·8	20·2	22·0	20·6

¹ I *tabellbilaga 1* ha samtliga personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och avslutat studierna, fördelats efter senast avlagd examen och examensår.

Tab. 25. Nyinskrivna ht 1936—vt 1942, som icke avlagt examen, fördelade efter avsedd examen och ålder vid inskrivningen. Procenttal.

Ålder vid inskrivningen	A v s e d d e x a m e n										
	FK		FM		PM		JK		TK	Summa	
	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	Hela antalet	därav kvinnor
Över 30	1·1	0·8	0·5	0·7	—	—	0·5	3·4	1·9	0·8	1·0
26—30	2·2	0·8	2·6	1·5	2·3	1·6	1·8	3·4	11·5	3·0	1·4
25	1·3	0·2	1·2	0·9	2·7	1·6	1·3	2·5	5·7	1·8	0·7
24	2·2	1·6	1·9	0·7	4·1	—	2·0	0·8	5·5	2·5	1·1
23	4·6	4·1	4·3	1·7	3·6	3·3	3·5	1·7	7·6	4·5	3·0
22	10·5	8·1	7·3	5·8	16·4	3·3	9·6	6·7	13·1	10·0	6·9
21	17·5	18·3	17·8	15·2	20·0	18·1	17·8	12·6	16·6	17·7	16·5
20	26·5	32·4	27·5	37·5	28·2	45·9	23·0	29·4	14·7	24·9	34·8
19	26·2	28·9	28·3	29·6	18·2	24·6	28·3	31·1	18·5	26·1	29·1
18	7·5	4·5	8·3	6·2	4·5	1·6	11·7	8·4	4·6	8·3	5·3
17	0·4	0·3	0·3	0·2	—	—	0·5	—	0·3	0·4	0·2
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Antal	1 260	627	1 077	534	220	61	1 019	119	367	3 943	1 355

För männen ligger det sålunda i genomsnitt c:a 9 $\frac{1}{2}$ månader mellan studentexamen och inskrivningen, för kvinnorna endast 3 $\frac{1}{2}$ månader, vilket innebär att de senare i regel skriva in sig redan på hösten samma år de avlägga studentexamen. Anmärkningsvärt hög är åldern vid inskrivningen för de blivande teologerna.

För att erhålla uppgifter om medelåldern vid olika examinas avläggande beträffande dem, som därefter avsluta studierna, ha de frånskilts, som avlagt mer än en examen. Däremot ha icke de frånräknats, som efter senast avlagd examen undergått efterprovning i samma examen. För teologerna räknas studiernas avslutande i förekommande fall från tidpunkten för praktisk-teologiska prov. Medelåldern vid tidpunkten för examens avläggande framgår av följande sammanställning.

	FK	FM	FL	PM	JK	TK
Män	28·1	28·0	35·1	26·7	25·9	28·9
Kvinnor	25·2	27·1	32·5	24·2	25·3	33·8
Samtliga	26·2	27·5	34·6	25·8	25·9	28·9

Den höga medelåldern vid avläggande av fil. kand. får bedömas med hänsyn till att i materialet ingår ett icke ringa antal äldre personer, som efter förvärvsarbete avlagt denna examen (folkskollärare m. fl.). Beräkningarna ge vidare vid handen, att de, som söka sig in på lärarbanan, icke kunna beräknas ha avslutat studierna förrän vid 28 års ålder. En blivande jurist är i genomsnitt 26 år, när han börjar sin tingstjänstgöring, och teologernas ålder vid prästvigningen uppgår i genomsnitt till 29 år.

Akademikerna komma sålunda ut i förvärvsarbete betydligt senare än andra yrkesutövare. Detta inverkar givetvis även på giftermålsfrekvens och ålder vid äktenskapets ingående. I efterföljande översikt lämnas uppgifter om antalet

gifta bland dem, som efter examen avslutat studierna, fördelade efter barnantal.

	Giftna		därav med följande antal barn				Summa med barn
	Hela antalet	i % av samtliga	0	1	2	3 el. flera	
Män	879	44.8	353	349	133	44	526
Kvinnor	274	41.7	117	107	41	9	157
Samtliga	1 153	44.0	470	456	174	53	683

Av de gifta hade 59.2 % barn; $\frac{2}{3}$ av dessa äktenskap voro enbarnsfamiljer.

De i tabellen ingående utgöras av personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942, och vilka sålunda representera olika åldersklasser. Vid bedömning av giftermålsfrekvensen måste hänsyn tagas även till åldern. I följande sammanställning har antalet gifta angivits inom olika åldersgrupper, varjämte en jämförelse gjorts med förhållandena för hela befolkningen. Uppgifterna avse ifråga om akademikerna undersökningstillfället och i fråga om befolkningen år 1939.

Åldersår	Hela antalet		därav gifta		Giftna i procent av hela antalet		% giftna i hela befolkningen	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Under 25	139	76	12	21	8.6	27.6		
25—26	259	130	54	50	20.8	38.5	29.0	51.1
27—28	448	181	144	77	32.1	42.5	42.0	60.3
29—30	356	120	184	66	51.7	55.0	53.4	65.8
31—32	284	68	169	33	59.5	48.5	61.3	69.0
33—34	177	34	117	14	66.1	(41.2)	66.8	70.6
35—39	197	30	126	8	64.0	(26.7)	72.0	71.0
40 och däröver . .	100	18	73	5	73.0	(27.8)		
Summa	1 960	657	879	274	44.8	41.7		

Jämförelsen med befolkningen utvisar, att giftermålsfrekvensen för männens del bland akademikerna var avsevärt lägre intill 29 års ålder, under det att skillnaden därefter var relativt obetydlig. För kvinnorna däremot låg procenten gifta genomgående avsevärt lägre bland akademikerna än inom hela befolkningen.

Kap. VIII. Yrkestillhörighet.

Vid klassificeringen efter yrkestillhörighet av dem, som ingå i socialundersökningen, har man sökt fastställa icke blott yrket utan även ställningen i yrket och anställningens karaktär av tillfällig eller mera stadigvarande. I fråga om ställning i yrket inom förvaltningen ha de statsanställda uppdelats efter lönegrad i avlöningsreglementena och de kommunalanställda placerats i motsvarande grupper. Då antalet högre tjänstemän är mycket ringa bland dem, som avlagt examen efter vt 1936, har det ansetts vara tillräckligt att uppdelade befattningshavarna i tre grupper: befordrade tjänstemän (fr. o. m. lönegrad A 20), obefordrade tjänstemän (A 15—A 19) samt biträdespersonal (A 14 eller lägre lönegrad). För skolväsendet och svenska kyrkans präster-

skap har en utförligare uppdelning efter tjänstekategorier genomförts. För de i enskild tjänst anställda har tjänsteställningen i regel icke kunnat fastställas. Uppgifterna om tjänstens art ha i ett flertal fall varit ofullständiga, varför en fullständig uppdelning i detta avseende med särskiljande av tillfälliga befattningshavare, extra, extra ordinarie och ordinarie tjänstemän icke kunnat genomföras. I regel ha dock tillfälliga anställningar, såsom vikariat o. dyl. kunnat särskiljas.

I tab. 26 ha samtliga personer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna, fördelats efter yrkestillhörighet vid undersökningstillfället.¹ Av tabellen framgår, att icke mindre än 36·2 % av samtliga tillhörde stats- och kommunalförvaltningen, häri inräknat domstolarna och åklagarväsendet. Härvid bör dock observeras, att i denna andel även ingå tingstjänstgörande jurister, som först efter denna tjänstgörings slut få en mera bestämd yrkestillhörighet. En del av dessa kommer sålunda att övergå i enskild tjänst. I andra rummet kommer skolväsendet med 22·6 % och därefter religionsvården med 17·5 % av hela antalet. Något mer än $\frac{3}{4}$ av samtliga tillhörde dessa tre yrkesområden. Endast 9·9 % voro i enskild tjänst, 4·3 % hade anställning vid arkiv, bibliotek, museer eller statliga forskningsinstitut och laboratorier och 4·5 % — samtliga kvinnor och utgörande 17·9 % av kvinnorna — hade icke förvärvsarbete utan arbete i hemmet; 3·7 % hade antingen endast haft tillfälliga anställningar inom olika yrkesområden eller inget arbete alls, varför någon yrkestillhörighet för dessa icke kunde konstateras. Slutligen kan nämnas, att 0·9 % undergingo fortsatt fackutbildning vid andra läroanstalter än de fria fakulteterna. Dessas fördelning på olika läroanstalter framgår av följande sammanställning.

Handelshögskolor	11
Tekniska högskolor	4
Socialinstitutet	3
Konsthögskolan	1
Högre lärarinneseminarium	1
Alnarps högre trädgårdsinstitut	1
Textilinstitutet i Borås	1
Summa	22

En jämförelse mellan männens och kvinnornas fördelning på olika yrkesområden ger vid handen, att kvinnorna i större utsträckning (relativt sett) gått till skolväsendet och i mindre utsträckning till förvaltningen än männen. Inom gruppen bibliotek och arkiv voro både absolut och relativt betydligt flera kvinnor än män sysselsatta. Inom skolväsendet voro männen i större utsträckning än kvinnorna sysselsatta vid universitetsundervisningen och högre allmänna läroverk, under det att en större del av kvinnorna än av männen voro företrädna vid realskolor samt kommunala läroanstalter.

Utgår man från avlagda examina, finner man, att fil. kand. företedde den största och jämnaste spridningen på olika yrkesgrupper. Personer med denna examen voro sålunda verksamma inom praktiskt taget alla områden utom sådana, som voro förbehållna teologer och jurister. Övergår man till dem, som

¹ En mera fullständig fördelning lämnas i tabellbilaga 2.

Tab. 26. Personer, som avlagt examen under tiden ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna, fördelade efter yrkestillhörighet.

Yrkestillhörighet	Hela antalet			därav med följande examen								
	Män	Kvin- nor	Sum- ma	FK	FM	FL el. FD	PM	K-ex.	JK	JL el. JD	TK	TL el. TD
<i>Absoluta tal</i>												
Förvaltningen	753	142	895	64	60	22	46	29	673	—	1	—
Domstolarna	439	26	465	—	—	—	—	—	465	—	—	—
Hovrätter	64	1	65	—	—	—	—	—	65	—	—	—
Underrätter	371	25	396	—	—	—	—	—	396	—	—	—
Kammarrätten	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Specialdomstolar	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Åklagarväsendet	26	—	26	—	1	—	—	4	21	—	—	—
Centrala statsförvaltningen	183	38	221	27	11	18	33	9	123	—	—	—
Departementen utom U.D.	3	1	4	—	—	—	1	1	2	—	—	—
Utrikesdepartementet	10	2	12	4	—	—	3	1	4	—	—	—
Centrala ämbetsverk	136	21	157	16	8	12	20	6	95	—	—	—
Centrala krisorgan	31	12	43	7	2	6	9	1	18	—	—	—
Sakkunnigkommittéer m. m.	3	1	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—
Utan närmare uppgift	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Lokala statsförvaltningen	81	64	145	32	45	4	8	5	50	—	1	—
Länsstyrelser (inkl. Ö.Å.)	61	57	118	25	40	1	1	5	46	—	—	—
Länsarbetsnämnder o. arbetsförmedl. Sjukvård	11	3	14	3	2	—	7	—	2	—	—	—
Fängvård	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Affärsdrivande verken	4	—	4	1	1	—	—	—	1	—	1	—
Annan lokalförvaltning	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—
5	1	6	2	—	3	—	—	—	1	—	—	—
Kommunalförvaltning	24	14	38	5	3	—	5	11	14	—	—	—
Allmän kommunalförvaltning	21	1	22	3	1	—	3	7	8	—	—	—
Socialvård	2	9	11	1	1	—	1	4	4	—	—	—
Krisorgan	—	4	4	1	1	—	1	—	1	—	—	—
Utan närmare uppgift	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Skolväsendet	356	204	560	53	361	93	3	—	1	4	30	15
Universitet och högskolor	37	4	41	2	4	25	—	—	—	4	—	6
Högre allmänna läroverk	129	47	176	8	111	38	—	—	—	—	12	7
Realskolor	33	32	65	—	52	6	—	—	—	—	6	1
Kommunala mellanskolor	43	21	64	3	54	5	—	—	—	—	2	—
Kommunala flickskolor	1	22	23	—	21	1	—	—	—	—	1	—
Högre folkskolor	12	14	26	3	23	—	—	—	—	—	—	—
Folkhögskolor	22	13	35	4	26	2	1	—	—	—	2	—
Folk- o. fortsättningskolor	28	18	46	25	13	3	1	—	—	—	4	—
Seminarier	1	3	4	1	2	1	—	—	—	—	—	—
Tekniska läroverk	5	—	5	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Handelsgymnasier	3	1	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Andra skolor för yrkesundervisning Provårsutbildning	21	17	38	5	25	3	1	—	1	—	3	—
21	12	33	—	23	9	—	—	—	—	—	—	1
Bibliotek och arkiv	14	63	77	44	24	8	—	—	—	—	—	1
Museer	8	3	11	1	1	9	—	—	—	—	—	—
Statliga forskningsinstitut o. laboratorier	15	4	19	4	4	11	—	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	193	52	245	54	34	19	6	4	123	—	5	—
Banker	8	1	9	2	2	1	1	—	3	—	—	—
Försäkringsföretag	8	2	10	6	—	2	—	—	2	—	—	—
Advokater	74	7	81	—	—	—	—	—	81	—	—	—
Affärs- el. industriell verks. (admin.)	29	9	38	10	5	1	1	3	18	—	—	—

Yrkestillhörighet	Hela antalet			därav med följande examen								
	Män	Kvinnor	Summa	FK	FM	FL el. FD	PM	K-ex.	JK	JL el. JD	TK	TL el. TD
Industrilaboratorier o. d.	9	1	10	4	2	4	—	—	—	—	—	—
Journalister, översättare m. fl.	22	13	35	19	8	6	1	—	—	—	1	—
Konstnärlig verksamhet	5	1	6	3	—	1	—	1	1	—	—	—
Annan enskild verksamhet	37	18	55	9	17	4	3	—	18	—	4	—
Utan närmare uppgift	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Religionsvärd	434	—	434	1	—	1	—	—	—	—	424	8
Officerare på aktiv stat	10	—	10	1	2	—	—	1	6	—	—	—
Fortsatt fackutbildning	19	3	22	10	3	—	—	1	8	—	—	—
Arbete i hemmet	—	112	112	44	49	4	3	3	7	—	2	—
Utan yrkestillhörighet	49	42	91	12	51	3	2	2	19	—	2	—
Summa	1 851	625	2 476	288	589	170	60	40	837	4	464	24
<i>Procentuell fördelning efter yrkestillhörighet</i>												
Förvaltningen	40·7	22·7	36·2	22·2	10·2	12·9	76·7	72·5	80·4	—	0·2	—
Domstolarna	23·7	4·2	18·8	—	—	—	—	—	55·5	—	—	—
Åklagarväsendet	1·4	—	1·1	—	0·2	—	—	10·0	2·5	—	—	—
Centrala statsförvaltningen	9·9	6·1	8·9	9·4	1·9	10·6	55·0	22·5	14·7	—	—	—
Lokala statsförvaltningen	4·4	10·2	5·9	11·1	7·6	2·3	13·3	12·5	6·0	—	0·2	—
Kommunalförvaltning	1·3	2·2	1·5	1·7	0·5	—	8·4	27·5	1·7	—	—	—
Skolväsendet	19·2	32·6	22·6	18·4	61·3	54·7	5·0	—	0·1	100·0	6·5	62·5
Bibliotek och arkiv	0·8	10·1	3·1	15·3	4·1	4·7	—	—	—	—	—	4·2
Museer	0·4	0·5	0·4	0·3	0·2	5·3	—	—	—	—	—	—
Statliga forskningsinstitut o. laboratorier	0·8	0·7	0·8	1·4	0·7	6·5	—	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	10·4	8·3	9·9	18·8	5·8	11·2	10·0	10·0	14·7	—	1·1	—
Religionsvärd	23·5	—	17·5	0·3	—	0·6	—	—	—	—	91·4	33·3
Officerare på aktiv stat	0·5	—	0·4	0·3	0·3	—	—	2·5	0·7	—	—	—
Fortsatt fackutbildning	1·0	0·5	0·9	3·5	0·5	—	—	2·5	1·0	—	—	—
Arbete i hemmet	—	17·9	4·5	15·3	8·3	2·3	5·0	7·5	0·8	—	0·4	—
Utan yrkestillhörighet	2·7	6·7	3·7	4·2	8·6	1·8	3·3	5·0	2·3	—	0·4	—
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
<i>Procentuell fördelning efter avlagd examen</i>												
Förvaltningen	84·1	15·9	100·0	7·2	6·7	2·5	5·1	3·2	75·2	—	0·1	—
Domstolarna	94·4	5·6	100·0	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—
Åklagarväsendet	100·0	—	100·0	—	3·8	—	—	15·4	80·8	—	—	—
Centrala statsförvaltningen	82·8	17·2	100·0	12·2	5·0	8·1	14·9	4·1	55·7	—	—	—
Lokala statsförvaltningen	55·9	44·1	100·0	22·1	31·0	2·8	5·5	3·4	84·5	—	0·7	—
Kommunalförvaltning	63·2	36·8	100·0	13·2	7·9	—	13·2	28·9	36·8	—	—	—
Skolväsendet	63·6	36·4	100·0	9·5	64·4	16·6	0·5	—	0·2	0·7	5·4	2·7
Bibliotek och arkiv	18·2	81·8	100·0	57·1	31·2	10·4	—	—	—	—	—	1·3
Museer	72·7	27·3	100·0	9·1	9·1	81·8	—	—	—	—	—	—
Statliga forskningsinstitut o. laboratorier	78·9	21·1	100·0	21·1	21·1	57·8	—	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	78·8	21·2	100·0	22·0	13·9	7·8	2·5	1·6	50·2	—	2·0	—
Religionsvärd	100·0	—	100·0	0·2	—	0·2	—	—	—	—	97·7	1·9
Officerare på aktiv stat	100·0	—	100·0	10·0	20·0	—	—	10·0	60·0	—	—	—
Fortsatt fackutbildning	86·4	13·6	100·0	45·5	13·6	—	—	4·5	36·4	—	—	—
Arbete i hemmet	—	100·0	100·0	39·3	43·7	3·6	2·7	2·7	6·2	—	1·8	—
Utan yrkestillhörighet	53·8	46·2	100·0	13·2	56·0	3·3	2·2	2·2	20·9	—	2·2	—
Summa	74·8	25·2	100·0	11·6	23·8	6·9	2·4	1·6	33·8	0·2	18·7	1·0

avlagt fil. mag., d. v. s. förvärvat lärarkompetens, finner man att endast något mer än $\frac{3}{5}$ sysselsattes inom skolväsendet. Icke fullt $\frac{1}{5}$ hade arbete i hemmet eller voro utan yrkestillhörighet. Av de övriga sysselsattes flertalet inom förvaltningen. En närmare undersökning utvisar dock, att huvudparten hade anställning inom krisförvaltningen och sålunda icke var fastare knuten till förvaltningen.

Av dem, som avlagt fil. lic. eller disputerat för filosofisk doktorsgrad, voro mer än hälften sysselsatta inom skolväsendet. I övrigt voro dessa liksom examensgruppen fil. kand. tämligen jämnt fördelade på olika yrkesområden. Av pol. mag. och personer, som avlagt kansliexamen, hade omkring $\frac{3}{4}$ erhållit anställning inom förvaltningen. Flertalet av de återstående innehade anställning i enskild tjänst.

Beträffande juristerna bör uppmärksammas — som tidigare antytts — att deras yrkesval i egentlig mening i regel sker först efter tingstjänstgöringen, som i de flesta fall tar mellan 2 och 3 år i anspråk. Efter denna tjänstgöring övergår större delen till annat verksamhetsområde, t. ex. den centrala statsförvaltningen, advokatverksamhet etc. Detta förhållande belyses närmare i redogörelsen för arbetsförhållandena åren närmast efter examen (kap. XI, sid. 76). Förutom de jur. kand., som äro hänfödda till underrätter, återfunnos nära $\frac{2}{3}$ av de övriga i stats- och kommunalförvaltning och något mer än $\frac{1}{4}$ i enskild tjänst. En närmare undersökning beträffande de senare ger vid handen, att 81 av dessa utövade advokatverksamhet, varav 15 innehade egen advokatbyrå; 39 voro anställda vid banker, försäkringsföretag eller i annan affärsverksamhet och 13 såsom ombudsmän, sekreterare o. d. inom intresseorganisationer.

Av teol. kand. voro 91·4 % sysselsatta inom religionsvården, 6·5 % inom skolväsendet och 2·1 % inom andra yrkesområden. Av det relativt obetydliga antalet teologer med högre examen tillhörde däremot flertalet skolväsendet och endast $\frac{1}{3}$ religionsvården.

I redogörelsen för akademikernas fördelning på olika yrkesområden är det av särskild vikt att utröna, hur de senaste årens speciella förhållanden inverkat på sysselsättningsmöjligheterna. I tab. 26 ha krisorganen redovisats särskilt. Till krisorgan ha hänförts samtliga i statens informationsstyrelsens redogörelse för krisförvaltningens organisation (se Från departement och nämnder, 1942 nr 1) upptagna förvaltningsorgan.¹ Kristiden har emellertid även medfört en utvidgning av vissa ordinarie förvaltningsorgan, särskilt militära, vilka på senare år nyanställt akademiker i betydligt större omfattning än tidigare. Sålunda kan nämnas, att mer än hälften av de jur. kand., som erhållit anställning inom centrala statsförvaltningen, tillhörde de militära förvaltningsorganen. En stor del av de tjänster, som redovisats under lokala statsförvaltningen, voro av beredskapsnatur. De centrala krisorganen ha i jämförelse härmed anställt en mindre del av de till förvaltningen hänförliga. Sammanlagt synes emellertid krisförvaltningen och de genom krisen utvidgade förvaltningsgrenarna väsentligt ha påverkat sysselsättningsmöjligheterna. I

¹ Till centrala krisorgan har även hänförts statens arbetsmarknadskommission med hänsyn till att flertalet av kommissionens nuvarande arbetsuppgifter äro direkt betingade av rådande krisförhållanden.

motsats härtill hade de centrala ämbetsverken — med undantag av de militära förvaltningsorganen — kunnat mottaga endast ett mindre antal av dem, som inriktat sig på förvaltningstjänst. De civila ämbetsverk, som kunnat sysselsätta mer än en av de i undersökningen ingående, framgå av följande sammanställning.

	Hela antalet	därav jur. kand.
Socialstyrelsen	11	3
Riksförsäkringsanstalten	9	3
Pensionsstyrelsen	6	—
Riksräkenskapsverket	5	—
Riksbanken	4	—
Kommerskollegium	3	3
Medicinalstyrelsen	3	3
Skolöverstyrelsen	3	—
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	3	3
Generaltullstyrelsen	2	2
Järnvägsstyrelsen	2	—
Summa	51	17

Enskilda arbetsgivare ha, som tidigare nämnts, endast sysselsatt en mindre del av akademikerna. Om man bortser från jur. kand., voro endast 7·4 % av samtliga anställda i enskild tjänst. Särskilt anmärkningsvärt är, att yrkesgruppen journalister, översättare m. fl. endast omfattar 35 personer. Av dessa voro endast 13 anställda vid dagliga tidningar. Även det ringa antalet sysselsatta inom affärs- eller industriell verksamhet är påfallande.

I tab. 26 lämnas även uppgifter om hur de till resp. yrkesgrupper hörande personerna fördelade sig efter avlagd examen. Inom stats- och kommunalförvaltningen i dess helhet voro $\frac{3}{4}$ av de sysselsatta jur. kand. Denna andel har dock, som tidigare påpekats, influerats av de tingstjänstgörande. I den centrala statsförvaltningen utgjordes något mer än hälften av de anställda av jurister, men i lokalförvaltningen representerade dessa endast $\frac{1}{3}$. Yrkesområdena bibliotek och arkiv rekryterades övervägande av personer med lägre filosofisk examen, av vilka de flesta voro kvinnor. Vid museer samt forskningsinstitut anställda hade däremot företrädesvis högre sådan examen. Av de kvinnor, som icke hade förvärvsarbete utan arbete i hemmet, voro sammanlagt 83·0 % fil. kand. eller fil. mag. Icke mindre än 14·4 % kvinnor med lärarkompetens voro sålunda icke yrkesutövare vid undersökningstillfället. Även bland dem, som saknade yrkestillhörighet, dominerade examensgruppen fil. mag.

I det föregående har lämnats en översikt över hur de i socialundersökningen ingående, som avslutat studierna ht 1936—ht 1941, fördelade sig på olika yrkesområden. För att man närmare skall kunna bedöma dessa personers sociala ställning och försörjningsläge, behöver emellertid denna översikt kompletteras med upplysningar om tjänsteställning samt anställningens karaktär. I ett senare avsnitt av redogörelsen komma arbetsförhållandena under åren närmast efter examen att behandlas och därmed även sysselsättnings- och befordrings-

möjligheterna inom olika yrkesområden. Med hänsyn härtill kan framställningen rörande tjänsteställning och tjänstens karaktär vid undersökningstillfället koncentreras till en kortfattad allmän översikt.

I efterföljande sammanställning ha samtliga inom stats- och kommunalförvaltning, bibliotek och arkiv, museer och statliga forskningsinstitut anställda fördelats efter tjänsteställning vid undersökningstillfället, varjämte angivits antalet personer, som innehade mera tillfällig tjänst.

Yrkestillhörighet	Befordrade tjänstemän		Obefordrade tjänstemän		Biträdespersonal		Samtliga			Därav tillfälligt anställda	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	S:a	Hela antalet	därav kvinnor
Domstolarna	19	—	420	26	—	—	439	26	465 ¹	—	—
Åklagarväsendet	7	—	18	—	1	—	26	—	26	3	—
Centrala statsförvaltningen	21	—	153	23	8	16	182	39	221	24	6
därav centrala krisorgan	11	—	19	5	1	7	31	12	43	6	3
Lokala statsförvaltningen	15	—	61	11	5	53	81	64	145	21	12
Kommunalförvaltning . . .	7	—	17	14	—	—	24	14	38	6	2
Arkiv, bibliotek och museer	3	—	18	17	1	49	22	66	88	24	23
Statliga forskningsinstitut m. m.	7	—	8	3	—	1	15	4	19	1	1
Summa	79	—	695	94	15	119	789	213	1002	79	44

¹ Huvudsakligen jur. kand., som fullgjorde tingstjänstgöring, jfr sid. 52.

Såsom befordrade ha icke räknats personer, som innehade vikariat, voro extra tjänstemän eller hade förordnande på kort tid.

Sammanställningen utvisar, att antalet befordrade tjänstemän (lönegrad 20 och högre) var förhållandevis ringa, särskilt inom den centrala statsförvaltningen. En närmare undersökning beträffande dessa utvisar, att en stor del av de befordrade tillhörde de centrala krisorganen, vilka ur befordrings-synpunkt icke kunna jämföras med den övriga förvaltningen. Samtliga befordrade voro män. Påpekas bör vidare, att icke mindre än 55,9 % av samtliga inom dessa yrkesområden sysselsatta kvinnor tillhörde biträdespersonalen (lönegrad A 14 eller lägre). Endast 7,9 % av samtliga innehade anställning av mera tillfällig natur. Vid bibliotek, arkiv och museer voro mer än $\frac{1}{3}$ tillfälligt anställda.

I efterföljande sammanställning ha samtliga inom förvaltningen befordrade tjänstemän fördelats efter förvaltningsgren och år, då examen avlades.

Förvaltningsgren	Examensår						Summa
	1936	1937	1938	1939	1940	1941	
Domstolarna	5	10	4	—	—	—	19
Åklagarväsendet	2	4	1	—	—	—	7
Centrala statsförvaltningen . .	4	4	5	4	3	1	21
därav krisorgan	1	3	4	3	—	—	11
Lokala statsförvaltningen . . .	4	4	5	—	—	2	15
Kommunalförvaltning	3	2	1	—	1	—	7
Summa	18	24	16	4	4	3	69
därav jurister	13	20	12	1	—	—	46

Fördelningen av dem, som hade anställning inom skolväsendet, med avseende på olika tjänstekategorier, framgår av följande sammanställning.

	Män	Kvinnor	Summa	
			Hela antalet	därav ordinarie
docenter	29	1	30	—
lektorer	24	1	25	14
adjunkter	119	37	156	22
ämneslärare m. fl.	130	135	265	30
övningslärare, yrkeslärare, folkskollärare	30	17	47	12
provårskandidater	21	12	33	—
ej angiven befattning	3	1	4	—
Summa	356	204	560	78

Av sammanställningen framgår, att flertalet av dem, som ingå i undersökningen, voro icke ordinarie adjunkter, ämneslärare, timlärare m. fl., vilka man med ett gemensamt namn brukar beteckna som extralärare. Flertalet av de såsom ordinarie redovisade voro äldre akademiker, vilka under undersökningsperioden avlagt en högre examen eller genomgått efterprovning.

Vid en mera ingående undersökning av tjänsteförhållandena inom skolväsendet bör såväl tjänstekategorier som examensår angivas. För att få ett mera homogent material ha i efterföljande sammanställningar lärare med annan examen än fil. mag. uteslutits. Ordinarie lärare med efterprovning i fil. mag. som senaste examen ha särskilt angivits. Undersökningen har inskränkts till läroverken, de kommunala mellanskolorna och flickskolorna samt högre folkskolor.

Undersökningen beträffande läroverken ger följande resultat.

Examensår	Ordinarie adjunkter			Övriga lärare			Hela antalet			därav tillfälligt anställda			i % av hela antalet
	män	kvinnor	Summa	män	kvinnor	Summa	män	kvinnor	Summa	män	kvinnor	Summa	
1936	2	—	2	7	3	10	9	3	12	1	—	1	8·8
1937	—	—	—	16	7	23	16	7	23	2	1	3	13·0
1938	1	—	1	29	18	47	30	18	48	3	12	15	31·3
1939	—	—	—	12	16	28	12	16	28	1	6	7	25·0
1940	1	1	2	7	12	19	8	13	21	1	6	7	33·3
1941	—	—	—	16	15	31	16	15	31	4	10	14	45·2
Samtliga	4	1	5 ¹⁾	87	71	158	91	72	163	12	35	47	28·8

För utnämning till ordinarie adjunkt erfordras förutom provår minst fyra terminers full tjänstgöring. Antalet i undersökningen ingående ordinarie adjunkter måste sålunda självfallet vara lågt. Av männen voro 13·1 % och av kvinnorna 48·6 % tillfälligt anställda.

Fördelningen inom kommunala skolor och högre folkskolor framgår av följande översikt.

¹⁾ Därav Epr 1 1936, 1 1938 och 2 1940.

Examensår	Ordinarie ämneslärare			Övriga lärare			Hela antalet			därav tillfälligt anställda			i % av hela antalet
	män	kvinnor	Summa	män	kvinnor	Summa	män	kvinnor	Summa	män	kvinnor	Summa	
1936	—	2	2	5	3	8	5	5	10	1	1	2	20.0
1937	2	—	2	7	8	15	9	8	17	4	5	9	53.0
1938	1	1	2	10	11	21	11	12	23	7	8	15	65.2
1939	2	—	2	8	7	15	10	7	17	3	5	8	47.1
1940	1	—	1	5	9	14	6	9	15	3	7	10	66.7
1941	—	—	—	7	9	16	7	9	16	4	7	11	68.8
Samtliga	6	3	9 ¹	42	47	89	48	50	98	22	33	55	56.1

¹ Därav 1 Epr. 1940.

I jämförelse med motsvarande fördelning inom läroverken befinnes andelen av ordinarie lärare vara högre och procenten tillfälligt anställda betydligt större inom de kommunala skolorna och högre folkskolorna. Det sistnämnda förhållandet torde i viss mån bero därpå, att filosofie magistrar i brist på anställningsmöjligheter vid läroverken i stor utsträckning antaga vikariat vid de lägre skolorna.

Slutligen lämnas en översikt, belysande huru de teol. kand., som tillhörde svenska kyrkans prästerskap, fördelade sig på tjänstekategorier, varvid även angivits året för senast avlagd examen.

	1936	1937	1938	1939	1940	1941	Summa
Kyrkoherdar	1	—	—	2 ¹	—	—	3
Komministrar	19	29	17	8	2	—	75
Adjunkter	21	52	54	68	72	64	331
Ej angiven befattning	1	2	2	3	2	5	15
Summa	42	83	73	81	76	69	424

¹ Efterprovning i TK, som avlades 1932 resp. 1934.

För svenska kyrkans prästerskap är tjänstens karaktär bestämd genom tjänsteställningen. Adjunkter äro sålunda extra ordinarie, kyrkoherdar och komministrar ordinarie befattningshavare.

Socialundersökningen omfattar, som tidigare nämnts, även dem, som efter eller jämte förvärvsarbete fortsatte studierna. För en del av dessa är yrkestillhörigheten mindre säkert bestämd, på grund av att förvärvsarbetet varit av mindre stadigvarande art. För samtliga hänför sig yrkestillhörigheten till det yrkesområde, inom vilket vederbörande huvudsakligen varit sysselsatt. I tab. 27 ha samtliga dessa personer fördelats efter yrkestillhörighet. Läger man tillsammans både dem, som avslutat studierna, och dem, som fortsatte desamma efter eller jämte förvärvsarbete och fördelar samtliga efter yrkestillhörighet, finner man, att en betydande del av dem, som tillhörde skolväsendet, bibliotek, arkiv, museer och statliga forskningsinstitut, återupptagit studierna, medan inom andra yrkesområden detta var mindre vanligt. Icke mindre än 65.4 % av samtliga fil. kand. och 38.6 % av samtliga fil. mag., som innehåft lärartjänst, fortsatte studierna. Av dem, som tillhörde yrkesområdena bibliotek, arkiv, museer och statliga forskningsinstitut, fortsatte omkring $\frac{2}{3}$ av männen studierna, medan detta endast gällde en mindre del av kvinnorna. Som redan tidigare framhållits (kap. IV sid. 34), avsågo en del av de personer, som fortsatte studierna efter förvärvsarbete, att slå in på annan levnadsbana.

Tab. 27. Personer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och fortsatte studierna efter eller jämte förvärvsarbete, fördelade efter yrkestillhörighet.

Yrkestillhörighet	Hela antalet			därav med senast avlagd examen								
	Män	Kvinnor	Summa	FK	FM	Fl el. FD	PM	K-ex.	JK	JL el. JD	TK	TL el. TD
<i>Antal</i>												
Förvaltningen	89	18	107	49	20	12	7	1	14	—	4	—
Skolväsendet	371	93	464	100	227	106	—	—	—	—	27	4
Bibliotek och arkiv	29	15	44	20	6	17	1	—	—	—	—	—
Museer	18	6	24	16	—	8	—	—	—	—	—	—
Statliga forskningsinstitut m. m.	27	1	28	15	4	9	—	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	58	15	73	39	16	10	4	—	2	—	1	1
Religionsvård	62	—	62	1	—	—	—	—	—	—	43	18
Utan yrkestillhörighet	17	13	30	12	10	7	—	—	1	—	—	—
Samtliga	671	161	832	252	283	169	12	1	17	—	75	23
I % av samtliga, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och som ej fortsatte studierna direkt.												
Förvaltningen	10·6	11·8	10·7	43·4	25·0	35·3	13·2	3·8	2·0	—	(80·0)	—
Skolväsendet	51·0	31·8	45·3	65·4	38·6	53·3	—	—	—	—	47·4	(21·1)
Bibliotek och arkiv	67·4	19·2	36·4	31·3	20·0	68·0	(100·0)	—	—	—	—	—
Museer	69·2	(66·7)	68·6	(94·1)	—	(47·1)	—	—	—	—	—	—
Statliga forskningsinstitut m. m.	64·3	(20·0)	59·6	(78·9)	(50·0)	45·0	—	—	—	—	—	—
Enskild tjänst	23·1	22·4	23·0	41·9	32·0	34·5	(40·0)	—	1·6	—	(16·7)	(100·0)
Religionsvård	12·5	—	12·5	(50·0)	—	—	—	—	—	—	9·2	69·2
Utan yrkestillhörighet	25·8	23·6	24·8	50·0	16·4	(70·0)	—	—	5·0	—	—	—
Samtliga	26·6	20·5	25·2	46·7	32·5	49·9	16·7	2·4	2·0	—	13·9	48·9

Detta gällde dock endast 20 % av samtliga och särskilt fil. kand. och fil. mag., som haft arbete inom stats- och kommunalförvaltningen eller enskild tjänst. Det övervägande antalet bedrev fortsatta studier för att öka sina konkurrensmöjligheter på den levnadsbana, de redan slagit in på.

Med avseende på förvärvsarbetets karaktär av tillfällig eller mera regelbundet återkommande sysselsättning förete de i nämnda grupp ingående stora skillnader. Man kan sålunda särskilja å ena sidan sådana fall, där studierna bedrevos vid sidan av oavbrutet förvärvsarbete, och å andra sidan sådana, där sysselsättningen endast haft några månaders varaktighet. En viss uppfattning av sysselsättningens karaktär inom olika yrkesområden erhålles genom följande sammanställning, vari angivits det antal personer, som haft oavbrutet eller regelbundet återkommande förvärvsarbete av dem, som fortsatte studierna efter eller jämte förvärvsarbete.

	Antal	i % av samtliga
Förvaltningen	81	75·7
Skolväsendet	179	38·6
Bibliotek och arkiv	26	59·1
Museer	11	45·8
Statliga forskningsinstitut	25	89·3
Enskild tjänst	41	56·2
Religionsvård	59	95·2
Summa	422	50·7

Inom gruppen religionsvård förekomma knappast några tillfälliga anställningar, varför andelen regelbundet sysselsatta självfallet måste vara hög. Även inom andra grupper är givetvis frekvensen av regelbundet sysselsatta beroende av den utsträckning, i vilken tillfälligt arbete förekommer. Den låga procenten regelbundet sysselsatta inom skolväsendet sammanhänger sålunda med den rikliga tillgången på vikariat. Inom gruppen statliga forskningsinstitut är föreningen av studier och förvärvsarbete normalt förekommande.

I samband med frågan om yrkestillhörigheten torde det vara lämpligt att lämna en kort redogörelse för hur de gifta kvinnor, som efter avlagd examen avslutat studierna, fördelade sig efter yrkestillhörighet. Av samtliga kvinnor, som avslutat studierna, voro 269 eller 43.0 % gifta. Dessas fördelning framgår av följande sammanställning.

Yrkestillhörighet	Hela antalet	därav deltidsanställda	Fördelning efter senast avlagd examen					
			FK	FM	FL	PM	JK	TK
Förvaltningen	35	—	8	13	—	1	13	—
underrätter	11	—	—	—	—	—	11	—
krisorgan	24	—	8	13	—	1	2	—
Skolväsendet	72	25	12	54	1	1	1	3
Bibliotek och arkiv	16	10	13	3	—	—	—	—
Annan tjänst	27	—	7	10	—	—	10	—
Arbete i hemmet	112	—	42	53	3	3	9	2
Utan yrkestillhörighet	7	—	—	7	—	—	—	—
Summa	269	35	82	140	4	5	33	5

Av samtliga gifta, hade 112, eller 41.6 %, icke förvärvsarbete utan ägnade sig uteslutande åt skötseln av hemmet; 89 av dessa hade minderåriga barn. Av de gifta kvinnor, som voro sysselsatta i skolväsendet, bibliotek och arkiv voro 35 deltidsanställda. Förekomsten av partiell sysselsättning kan i viss mån bero på svårigheter att erhålla heltidstjänst och får sålunda icke uteslutande tillskrivas de gifta kvinnornas önskan att erhålla deltidsarbete.

Kap. IX. Arbetslösa och arbetssökande vid undersökningstillfället.

Ett fastställande av förekomsten av arbetslöshet bland yngre akademiker utgör ett av undersökningens huvudsyften. Som redan tidigare framhållits, (kap. VI sid. 44), möter en bestämning av begreppet arbetslöshet bland akademiker särskilda svårigheter, i det att arbetslösheten kan leda till fortsatta studier eller accepterandet av förvärvsarbete med lägre kvalifikationsfordringar än som motsvara utbildningen. Beträffande dem, som fortsätta studierna, är det synnerligen vanskligt att avgöra, huruvida incitamentet till dessa verkligen är arbetslöshet. Karaktären av de fortsatta studierna har ur denna synpunkt endast kunnat bedömas på grundval av uppgifter om vederbörande samtidigt varit arbetssökande, d. v. s. anmäld såsom sådan hos offentlig arbetsförmedling (studentförmedling), extraläraryrån eller annan arbetsförmedling.

I frågeformuläret efterfrågades, dels huruvida uppgiftslämnaren var arbetslös vid undersökningstillfället (den 22 april 1942), dels om han var anmäld såsom arbetssökande hos de nämnda arbetsförmedlingsorganen. Beträffande personer, som vid undersökningstillfället hade anställning, skulle vidare uppgivas, om denna var av så osäker eller tillfällig natur, att arbetslöshet kunde befaras under den närmaste tiden. Var vederbörande arbetslös, skulle dessutom angivas, om anställning kunde påräknas under den närmaste tiden. Den sistnämnda frågan var dock så ofullständigt besvarad, att någon bearbetning av uppgifterna icke kunnat ske. För att belysa, i vilken utsträckning bestående sjukdom eller lyte kunnat inverka på möjligheterna att erhålla anställning, efterfrågades slutligen även förekomsten därav.

Av vad ovan sagts torde framgå, att förekomsten av arbetslöshet i egentlig mening endast kan fastställas beträffande dem, som avslutat studierna. För dem, som fortsatte studierna, kan man endast konstatera en viss jämförbarhet med övriga arbetslösa i det förhållandet, att vederbörande såsom arbetssökande var beredd att avbryta studierna, om lämpligt förvärvsarbete stod till buds. Man får i detta sammanhang icke bortse från den möjligheten, att en del av dessa arbetssökande hade för avsikt att fortsätta studierna vid sidan av förvärvsarbete. I en del fall kan arbetsansökan ha avsett ett kortvarigt vikariat, deltidsarbete o. d.

I den följande framställningen redogöres först för förekomsten av arbetslöshet och osäker anställning vid undersökningstillfället bland dem, som avslutat studierna, och därefter för antalet hos arbetsförmedling anmälda arbetssökande bland samtliga i undersökningen ingående.

Vid bedömning av de uppgifter, som erhållits om arbetslösheten vid undersökningstillfället, bör beaktas, att en räkning av antalet arbetslösa vid en given tidpunkt endast utvisar det antal personer, som just vid detta tillfälle voro utan anställning, och icke arbetslöshetsfrekvensen. För att bestämma denna måste en dylik räkning kompletteras med uppgifter om arbetslöshetens omfattning för olika kategorier under en längre tidrymd. I den följande delen av undersökningen (kap. X—XII), som behandlar arbetsförhållandena under åren närmast efter examen, gives även en framställning om arbetslöshetsförhållandena under denna tidsperiod. De nedan lämnade uppgifterna om arbetslösheten vid undersökningstillfället böra sålunda kompletteras med denna framställning.

I tab. 28 ha samtliga personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och avslutat studierna och som voro arbetslösa vid undersökningstillfället, fördelats efter avlagd examen. Man kan ifrågasätta lämpligheten av att i arbetslöshetsundersökningen medtaga personer, som avlagt examen vt 1942, d. v. s. samma termin som undersökningen ägde rum. I praktiskt taget samtliga fall har dock längre eller kortare tid förflutit mellan tidpunkten, då den sista tentamen avlades, och examenstidpunkten. Flertalet ha sålunda haft möjlighet att söka arbete före examensdagen. Av de i undersökningen ingående 141 personer, som avlade examen vt 1942 och avslutat studierna, hade endast 7 avlagt examen under undersökningsmånaden.

Tab. 28. Vid undersökningstillfället (22/4 1942) arbetslösa personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och avslutat studierna.

Senast avlagd examen	Examensår							Hela antalet	
	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	antal	% av samtliga
<i>Hela antalet</i>									
FKh	—	2	4	1	2	4	1	14	5.8
FKn	—	—	—	1	—	1	—	2	5.4
FMh	—	9	8	10	8	22	11	68	13.6
FMn	1	—	1	1	—	1	—	4	3.1
FLh	1	1	—	2	—	2	—	6	9.1
FLn	—	—	—	—	—	—	—	—	—
PM	—	—	—	—	—	1	—	1	1.7
JK	2	2	4	—	1	5	2	16	1.8
TK	—	—	—	—	—	2	2	4	0.8
Summa	4	14	17	15	11	38	16	115	4.4
<i>Kvinnor</i>									
FKh	—	1	2	1	1	3	1	9	5.2
FKn	—	—	—	1	—	—	—	1	(9.1)
FMh	—	6	6	7	8	12	6	45	14.0
FMn	1	—	1	1	—	1	—	4	10.0
FLh	—	1	—	—	—	—	—	1	(10.0)
FLn	—	—	—	—	—	—	—	—	—
PM	—	—	—	—	—	—	—	—	—
JK	—	—	—	—	—	—	—	—	—
TK	—	—	1	—	—	1	1	3	(42.9)
Summa	1	8	10	10	9	17	8	63	9.6

Av tabellen framgår, att hela antalet personer, som voro arbetslösa vid undersökningstillfället, uppgick till 115 eller 4.4 % av samtliga. Närmare $\frac{2}{3}$ av dessa hade avlagt fil. mag.-examen. Arbetslöshetsprocenten var avsevärt högre för kvinnor än för män, eller 9.6 % mot 2.7. En närmare granskning av undersökningsmaterialet har givit vid handen, att 78 eller 67.8 % av samtliga icke kunnat hänföras till något visst yrke, utan antingen endast haft kortvariga anställningar inom olika yrkesområden eller icke något arbete alls. En stor del av dem voro inriktade på lärarbanan. Av de övriga hade 13 personer (11.3 %) innehaft lärartjänst och de återstående 24 tillhörde skilda yrkesområden.

En fördelning av de arbetslösa efter arbetslöshetens varaktighet lämnar följande resultat.

Senast avlagd examen	Antal arbetslöshetsmånader									Uppgift saknas	Summa
	0-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-9	9-12	12-∞		
FK	2	6	—	—	2	—	1	—	3	2	16
FM	25	13	6	3	3	2	2	3	8	7	72
FL	3	—	1	—	1	—	—	—	1	—	6
PM	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
JK	3	2	—	4	2	2	1	1	1	—	16
TK	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	4
Summa	34	21	7	9	10	4	4	4	13	9	115
därav kvinnor	18	12	3	4	3	1	3	3	10	6	63

Av fördelningen framgår, att över hälften varit arbetslösa högst 3 månader. De långvariga arbetslöshetsfallen — 6 månader eller längre — utgjorde 18·3 % av samtliga. Bland kvinnorna voro de långvariga arbetslöshetsfallen vanligare än bland männen (25·4 mot 9·6 %). I flertalet fall berodde arbetslösheten på att tidigare tillfällig anställning upphört. I en del fall hade angivits, att anställningen upphört på grund av inkallelse till militärtjänstgöring eller sjukdom och att vederbörande därefter icke lyckats erhålla nytt arbete. Av uppgifterna framgår, att arbetslösheten endast i få fall sammanhängde med sjukdom eller lyte.

I undersökningsmaterialet beträffande arbetslösheten ingå, såsom redan omnämnts i inledningskapitlet, uppgifter från personer, som avlagt examen redan före ht 1936 och som vid undersökningstillfället voro arbetslösa eller innehade anställning av endast tillfällig natur. Syftet med att bereda dessa personer tillfälle att deltaga i enquêten var att möjliggöra ett fastställande av arbetslöshetens omfattning även bland äldre akademiker. Med hänsyn till det ringa antal svar, inalles 10, som inkommit från personer hänförliga till denna grupp, och det låga representativitetsvärde, som kan tillmätas dem, har det emellertid icke ansetts vara av intresse att redogöra för desamma.

Vid bearbetningen av svaren på frågan, om den nuvarande anställningen var av så osäker eller tillfällig natur, att arbetslöshet kunde befaras under den närmaste tiden, ha vissa personer, som besvarat denna fråga jakande, icke medtagits. Detta gäller jurister, som fullgjorde tingstjänstgöring, samt vissa i krisorgan sysselsatta personer, av vilka senares svar tydligt framgått, att vederbörande beräknade få behålla arbetet till krigets slut. Vidare ha de personer icke medtagits, som uppgivit sig kunna påräkna ny anställning under närmaste tiden. Liksom i den föregående redogörelsen för yrkestillhörighet (kap. VIII) ha de, som avlagt examen vt 1942, icke medtagits med hänsyn till svårigheten att i dessa fall bestämma yrkestillhörigheten. Undersökningen avser sålunda endast de personer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna. Resultatet redovisas i efterföljande sammanställning.

Senast avlagd examen	Antal personer med osäker anställning			I % av samtliga
	Män	Kvinnor	Summa	
FKh	6	10	16	6·3
FKn	1	—	1	2·9
FMh	41	74	115	24·6
FMn	22	12	34	28·1
FLh	6	2	8	12·5
FLn	—	—	—	—
PM	2	—	2	3·3
JK	28	3	31	3·7
TK	12	—	12	2·6
Summa	118	101	219	8·8
däraf tillhörande skolväsendet .	69	85	154	27·5

Av sammanställningen framgår, att nära $\frac{3}{4}$ av dem, som uppgivit osäker anställning, tillhörde skolväsendet. Dessa utgjorde 27·5 % av hela antalet av dem, som hänförs till detta yrkesområde.

Tab. 29. Antalet hos arbetsförmedlingen anmälda personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942.

Senast avlagd examen	Personer, som avslutat studierna			Personer, som direkt fortsatte studierna			Personer, som fortsatte studierna efter el. jämte förvärvsarbete			Samtliga		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
<i>Antal</i>												
FK	13	29	42	36	33	69	43	18	61	92	80	172
FM	79	146	225	41	15	56	91	40	131	211	201	412
FL	4	2	6	13	—	13	30	1	31	47	3	50
PM	6	1	7	1	—	1	1	—	1	8	1	9
JK	51	4	55	1	—	1	2	—	2	54	4	58
TK	12	1	13	7	2	9	9	1	10	23	4	32
Övriga	9	2	11	1	—	1	—	—	—	10	2	12
Samtliga	174	185	359	100	50	150	176	60	236	450	295	745
<i>I % av hela antalet</i>												
FK	11·2	15·7	14·0	16·0	35·9	21·8	22·8	25·4	23·5	17·4	23·0	19·6
FM	29·9	40·3	35·9	27·2	53·6	31·8	39·2	51·3	42·3	32·6	42·9	37·0
FL	4·3	(15·4)	5·7	14·9	—	14·8	18·5	(10·0)	1·0	13·8	12·5	13·7
PM	13·6	(6·3)	11·7	(11·1)	—	(11·1)	(10·0)	—	(8·3)	12·7	(5·6)	11·1
JK	6·2	6·3	6·2	(14·3)	—	(14·3)	(10·5)	—	10·0	6·4	6·3	6·4
TK	2·5	(14·3)	2·6	19·4	(50·0)	22·5	12·3	(20·0)	12·8	4·7	(25·0)	5·2
Övriga	6·6	(18·2)	7·5	(16·7)	—	(14·3)	—	—	—	5·9	(16·7)	6·6
Samtliga	8·9	28·2	13·7	19·2	39·7	23·2	24·7	35·9	26·8	14·1	31·1	18·0

I tab. 29 redovisas samtliga personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och som vid undersökningstillfället voro anmälda som arbetssökande hos arbetsförmedling. I tabellen ha dessa fördelats efter avlagd examen, varvid de personer, som avslutat studierna resp. fortsatte desamma direkt eller efter förvärvsarbete, redovisats var för sig. Av tabellen framgår, att 745 personer, eller 18·0 % av samtliga, voro anmälda såsom arbetssökande vid undersökningstillfället. Den omständigheten, att en person är anmäld hos arbetsförmedling, behöver icke betyda, att han är arbetslös. Han kanske endast önskar byta plats eller innehar ett vikariat, varför han i god tid vill försäkra sig om ny sysselsättning efter dettas upphörande. Under alla förhållanden betyder dock anmälan som arbetssökande, att vederbörande antingen är arbetslös eller har en osäker eller på annat sätt otillfredsställande sysselsättning. Arbetssökandefrekvensen var högre bland dem, som fortsatte studierna, än bland dem, som avslutat desamma. Anmärkningsvärt är, att procenten arbetssökande var nästan lika hög bland dem, som direkt fortsatte studierna, som bland dem, som fortsatte desamma efter förvärvsarbete. Det relativa antalet arbetssökande var inom flertalet kategorier betydligt högre bland kvinnorna än bland männen. Det högsta antalet arbetssökande återfanns bland dem, som avlagt fil. mag. examen. Icke mindre än 412 filosofie magistrar, eller 37·0 % av samtliga, voro sålunda anmälda som arbetssökande. Av de arbetssökande, som icke avslutat studierna, uppgåvo omkring $\frac{1}{4}$, att de endast önskade arbete på studiorten. I ett mindre antal fall an-

Tab. 30. Antalet hos arbetsförmedling anmälda personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och avslutat studierna, fördelade efter yrkestillhörighet.

Yrkestillhörighet	Antal anmälda hos arbetsförmedling			Anmälda i % av samtliga		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
Förvaltningen	44	30	74	5·6	20·3	7·9
Domstolarna	26	2	28	5·6	7·4	5·7
Åklagarväsendet	3	—	3	11·5	—	11·5
Centrala statsförvaltningen	11	6	17	5·9	14·6	7·5
Lokala statsförvaltningen	4	18	22	5·0	27·7	15·2
Kommunalförvaltning	—	4	4	—	26·7	9·3
Skolväsendet	69	93	162	18·1	43·1	27·1
Universitet och högskolor	1	—	1	2·4	—	2·1
Högre allmänna läroverk	25	25	50	18·9	50·0	27·6
Realskolor	13	14	27	39·4	41·2	40·3
Kommunala mellanskolor	10	10	20	22·7	47·6	30·8
Kommunala flickskolor	—	11	11	—	50·0	47·8
Högre folkskolor	3	3	6	23·1	20·0	21·4
Folkhögskolor	4	8	12	18·2	47·1	30·8
Folk- och fortsättningsskolor	6	9	15	18·8	50·0	30·0
Övriga skolor	1	7	8	2·5	33·3	13·1
Provårsutbildning	6	6	12	26·1	46·2	33·3
Bibliotek och arkiv	1	7	8	8·3	10·8	10·4
Museer	—	—	—	—	—	—
Statliga forskningsinstitut o. laboratorier	—	1	1	—	40·0	4·2
Enskild tjänst	12	9	21	6·3	16·7	8·6
Religionsvård	4	—	4	0·9	—	0·9
Fortsatt facketbildning	3	—	3	14·2	—	12·5
Arbete i hemmet	—	9	9	—	7·8	7·8
Utan yrkestillhörighet	41	36	77	59·4	78·3	70·0
Samtliga	174	185	359	8·9	28·2	13·7

gåvos andra speciella villkor för antagande av arbete, såsom att detsamma in-skränkte sig till deltidsarbete, sommarvikariat etc.

I tab. 30 ha samtliga hos arbetsförmedling anmälda personer, som avslutat studierna, fördelats efter yrkestillhörighet. Tabellen utvisar, att 27·1 % av de inom skolväsendet sysselsatta tillhörde arbetssökandeklientelet. Det relativt högsta antalet voro anställda vid realskolor (40·3 %) och kommunala flickskolor (47·8 %). Som tidigare framhållits (kap. VIII sid. 55), innehade en betydande del av de inom skolväsendet sysselsatta lärarvikariat. Av dem, som saknade yrkestillhörighet, voro icke mindre än 70 % anmälda hos arbetsförmedling. Vid jämförelser av frekvensen arbetssökande inom olika yrkesområden bör erinras om att inom de olika yrkesområdena arbetsförmedlingen icke anlitas i samma utsträckning. De, som söka lärartjänst, äro praktiskt taget samtliga anmälda hos extraläraryrån, medan inom andra yrkesområden arbetsförmedlingen anlitas i betydligt mindre utsträckning.

Av nedanstående sammanställning framgår de arbetssökandes fördelning på olika arbetsförmedlingsorgan. De, som samtidigt voro anmälda både hos extraläraryrån och studentförmedling eller annan arbetsförmedling, ha hänförs

till den förstnämnda. Sammanställningen omfattar endast dem, som avslutat studierna.

	Män	Kvinnor	Summa	%
Extraläraryhrån	86	134	220	61·3
Studentförmedling	76	43	119	33·2
Annan arbetsförmedling	12	8	20	5·5
Summa	174	185	359	100·0

Slutligen ha i efterföljande sammanställning samtliga arbetssökande, som avslutat studierna, fördelats efter examensår.

Examens- år	A n t a l			I % a v s a m t l i g a		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
1936 . .	7	5	12	4·7	11·1	6·2
1937 . .	17	15	32	5·3	13·6	7·4
1938 . .	35	28	63	9·9	26·2	13·7
1939 . .	27	29	56	7·2	27·1	11·6
1940 . .	19	37	56	7·5	33·3	15·3
1941 . .	51	55	106	12·9	37·9	19·6
1942 . .	18	16	34	16·5	50·0	24·1
Samtliga	174	185	359	8·9	28·2	13·7

Helt naturligt är frekvensen av arbetssökande högst bland dem, som avlagt examen de två sista åren. Påfallande är den höga procenten arbetssökande kvinnor även bland de under tidigare år utexaminerade.

Kap. X. Arbetsförhållanden för personer med filosofisk examen.

I den följande framställningen rörande arbetsförhållandena under åren närmast efter examen beträffande dem, som avlagt examen vt 1936—ht 1941 och som avslutat studierna, har man utgått från uppgiftslämnarnas fakultetstillhörighet samt senast avlagda examen. Redogörelsen för arbetsförhållandena beträffande de personer, som avlagt statsvetenskaplig examen, har dock — vare sig examen avlagts inom filosofisk eller juridisk fakultet — infogats i framställningen om filosofiska fakultetens yrkesbanor. Först behandlas filosofiska fakultetens yrkesområden (kap. X) och därefter juristernas och teologernas arbetsförhållanden (kap. XI—XII).

Av den i kap. II lämnade översikten över tillströmningen till de fria fakulteterna åren 1921—1942 har framgått, att antalet examina inom den filosofiska fakulteten även under perioden 1936—1941 företett en fortsatt ökning. Som framgår av denna redogörelse, uppgick antalet fil. kand. och fil. mag. examina under sistnämnda femårsperiod till i genomsnitt 293 resp. 210 per år; motsvarande medeltal för fil. lic.-examina uppgick till 94. Fr. o. m. ht 1936 t. o. m. vt 1941 har fil. pol. mag. examen avlagts av 45 och jur. pol. mag. examen av 39 personer. Beträffande antalet efterprovningar och disputationer hänvisas till nyssnämnda redogörelse.

I nedanstående översikt redovisas antalet personer, som ingår i den följande framställningen, varvid dessa fördelats efter senast avlagd examen och examensår.

Examensår	FK		FM		FL		FD		PM		Samtliga	
	Hela an- talet	därav kvin- nor	Hela an- talet	därav kvin- nor	Hela an- talet	därav kvin- nor	Hela an- talet	därav kvin- nor	Hela an- talet	därav kvin- nor	Hela an- talet	därav kvin- nor
1936	24	14	43	22	15	2	1	—	2	—	85	38
1937	60	42	89	50	20	2	7	—	7	3	183	97
1938	53	31	116	60	14	—	8	—	6	1	197	92
1939	56	30	108	62	22	2	12	—	10	2	208	96
1940	39	25	89	63	15	4	14	1	11	5	168	98
1941	56	35	144	84	16	3	26	1	24	5	266	128
Summa	288	177	589	341	102	13	68	2	60	16	1 107	549

Av de ovan under examensgruppen fil. kand. resp. fil. mag. redovisade ingå 17 resp. 128 personer, för vilka senast avlagd examen utgjordes av efterprövning i nämnda examina. En efterprövning kan antingen avse betygshöjning eller utökning av antalet examensämnen och har ofta, särskilt i fråga om fil. mag., avgörande betydelse för vederbörandes kompetens. Efterprövningen sker i regel något eller några år efter själva examen, varför flertalet av de personer, som undergått sådan, hunnit ut på arbetsmarknaden tidigare än året för senast avlagda examen anger. Inom examensgruppen fil. mag. ha de efterprovade därför i vissa avseenden redovisats särskilt.

En översikt av arbetsförhållandena på den filosofiska fakultetens yrkesbanor möter vissa svårigheter, som icke ha motsvarighet i fråga om de andra fakulteternas. Inom den juridiska fakulteten dominerar jur. kand. och inom den teologiska fakulteten teol. kand., vilka båda äro enhetliga. På den filosofiska fakultetens yrkesbanor konkurrera inte endast personer med olika examina utan även personer med samma examen, som kan ha helt olika värde beroende på ämnesval och betygssumma. Antalet ämneskombinationer i fil. mag., förekommande i adjunkturer vid de högre allmänna läroverken, uppgår t. ex. till närmare ett femtiotal, och i fil. kand.-examen tillåter examensordningen vilka ämneskombinationer som helst. Som framgått av redogörelsen för studieinriktning (kap. III sid. 26), kan man i fråga om sistnämnda examen urskilja vanligen förekommande ämnesgrupper, som äro speciellt avpassade för vissa bestämda yrkesbanor, t. ex. en socialvetenskaplig för förvaltningstjänst eller en matematisk för försäkringstjänstemän, en litteratur- och konsthistorisk grupp för musei- och bibliotekstjänstemän m. fl.

I den översikt, som i det föregående lämnats om yrkestillhörigheten (kap. VIII), ha de, som avlagt filosofisk examen, behandlats med hänsyn till fördelningen på yrkesområden vid undersökningstillfället. Med utgångspunkt från denna yrkesfördelning har en uppdelning av materialet skett på så sätt, att gruppen fil. mag., inom vilken lärarbanan helt dominerar, undersökes för sig, medan grupperna fil. kand., fil. lic. och fil. dr — med hänsyn till dessas jämnare spridning på ett flertal yrkesbanor — behandlas som en återstående grupp, betecknad »övriga filosofiska examina». För gruppen pol. mag. lämnas därefter en särskild redogörelse.

Arbetsförhållanden för filosofie magistrar. Av *tab. 31* framgår filosofie magistrarnas fördelning på yrkesgrupper vid utgången av 1:a, 2:a och 3:e året efter examen, beträffande dem som avlagt denna något av åren 1936—1938. Härvid ha endast de personer medtagits, vilkas uppgifter avse tre hela år efter examen (jfr kap. I sid. 13); vidare ingå icke de, vilkas senast avlagda examen utgjordes av efterprovning.

Tab. 31. Filosofie magistrar, som avlagt examen åren 1936—1938, fördelade efter yrkestillhörighet 1:a, 2:a och 3:e året efter examen.

Yrkestillhörighet	Efter 1 år		Efter 2 år		Efter 3 år	
	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor
Förvaltning	2	1	5	3	9	4
Skolväsendet	139	70	140	68	136	61
Allm. läroverk (inkl. provårstjänstgöring)	68	34	72	34	70	28
Kommunala mellanskolor och flickskolor	38	18	43	21	45	24
Folkhögskolor	10	4	10	3	10	3
Övriga skolor	23	14	15	10	11	6
Bibliotek, arkiv, museer o. forskningsinstitut	6	5	7	6	8	7
Enskild tjänst	6	6	7	6	6	4
Arbete i hemmet	11	11	13	13	21	21
Utan yrkestillhörighet	22	13	18	11	12	9
Uppgift saknas	7	1	3	—	1	1
Samtliga	193	107	193	107	193	107

Ovanstående uppgifter ge vid handen, att de olika yrkesområdena i stort sett kunna betraktas som skilda arbetsfält, mellan vilka ingen större överflyttning försiggått. Även mellan de olika skolformerna förefaller överflyttningen vara av tämligen begränsad omfattning. Det bör dock observeras, att en betydande del av dem, som här redovisas under skolväsendet, icke erhållit stadigvarande anställning inom resp. skolformer, såsom närmare beröres i det följande. Observationsperioden är dessutom alltför kort, för att säkra slutsatser skola kunna dragas av materialet.

Om yrkestillhörigheten vid utgången av fjärde året efter examen finnas uppgifter för 110 personer samt vid utgången av femte året för 32. Den i det föregående konstaterade ringa övergången mellan olika yrkesområden framgår även av dessa uppgifter. Fördelningen på olika yrkesområden kvarstår i stort sett oförändrad. Frånsett den relativt höga procenten personer utan yrkestillhörighet kan sålunda sägas, att filosofie magistrarnas inriktning på yrkesområden i stort sett är bestämd redan efter det första året efter examen.

En mera fullständig redovisning av yrkestillhörigheten erhålles, om fördelningen på yrkesområdena begränsas till 1:a året efter examen, då densamma kan fastställas för samtliga personer, som avlagt examen t. o. m. 1940 års utgång. Resultatet framgår av *tab. 32*.

Till skolväsendet hörde sålunda redan efter ett år inemot $\frac{3}{4}$ av de manliga filosofie magistrarna, medan av de kvinnliga endast något mer än hälften innehade arbete på detta område. Icke mindre än 47 personer, eller 13.9 %, sak-

Tab. 32. Filosofie magistrar, som avlagt examen 1936—1940, fördelade efter yrkestillhörighet 1:a året efter examen.

Yrkestillhörighet	A n t a l			Procentuell fördelning		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Samtliga
Förvaltning	5	13	18	3·6	6·5	5·3
Skolväsendet	102	116	218	73·8	57·7	64·3
Allm. läroverk	48	59	107	34·7	29·4	31·6
Kommunala mellanskolor och flickskolor	28	28	56	20·3	13·9	16·5
Folkhögskolor	8	6	14	5·8	3·0	4·1
Övriga skolor	18	23	41	13·0	11·4	12·1
Arkiv, bibliotek, museer o. forskn.-institut	2	11	13	1·5	5·5	3·8
Enskild tjänst	3	11	14	2·2	5·5	4·1
Arbete i hemmet	—	22	22	—	10·9	6·5
Utän yrkestillhörighet	20	27	47	14·5	13·4	13·9
Uppgift saknas	6	1	7	4·4	0·5	2·1
Samtliga	138	201	339	100·0	100·0	100·0

nade yrkestillhörighet, d. v. s. hade ett år efter examen icke lyckats skaffa sig någon mera varaktig anställning. Av den föregående sammanställningen betydande arbetsförhållandena efter 1:a, 2:a och 3:e året efter examen framgår, att även två eller tre år efter examen fanns ett relativt betydande antal (9·3 resp. 6·2 %), tillhörande denna kategori. Återgår man till den mera fullständiga redovisningen av yrkestillhörigheten ett år efter examen, finner man, att 10·9 % av samtliga kvinnliga filosofie magistrar uteslutande arbetade i hemmet. Bortser man från dem, som saknade yrkestillhörighet eller arbetade i hemmet samt från dem, för vilka sysselsättningsuppgifter saknades, voro av de övriga vid utgången av första året efter examen $\frac{1}{5}$ sysselsatta på andra yrkesområden än skolväsendet. Dessa fördelade sig ungefär jämnt på förvaltning, bibliotek m. m. samt enskild tjänst. En närmare undersökning av dessa fall utvisar, att anställningarna i flera fall icke motsvarade vederbörandes yrkesinriktning. Dessa kunna, liksom även de, som saknade yrkestillhörighet, och i viss mån även de, som hade arbete i hemmet, förväntas i viss utsträckning uppträda såsom arbetssökande inom skolväsendet. I den efterföljande framställningen redogöres mera utförligt för arbetsförhållandena inom skolväsendet.

De redan anförda tabellerna över yrkestillhörigheten 1:a till 3:e året efter examen ha givit vid handen, att några större förskjutningar beträffande lärarnas fördelning på olika skolformer icke kunnat iakttagas under undersökningsperioden. Som framgått av redogörelsen för yrkestillhörighet och tjänsteställning vid undersökningstillfället (kap. VIII), utgjordes största delen av de inom skolväsendet sysselsatta av extralärare. Flertalet ordinarie hade högre examen än fil. mag. eller hade undergått efterprovning i denna. Undersökningsperioden är alltför kort, för att befodringsförhållandena inom skolväsendet skall kunna belysas. Den efterföljande framställningen måste därför inriktas uteslutande på sysselsättningsförhållandena.

I det följande lämnas en redogörelse för sysselsättningsförhållandena under åren 1939—1941 beträffande de filosofie magistrar, som vid klassificeringen

Tab. 33. Filosofie magstrar vid vissa läroanstalter, fördelade efter tjänstgöringens omfattning vt 1939—ht 1941.

M = män, K = kvinnor, S = samtliga.

Tjänstgörings- termin resp. examensår	Antal			därav med tjänstgöring											
				hel termin			del av termin			ingen tjänstgöring			provårs- tjänstgöring		
	M	K	S	M	K	S	M	K	S	M	K	S	M	K	S
<i>vt 1939</i>															
Examen 1938 . . .	40	29	69	24	12	36	6	11	17	7	5	12	3	1	4
› 1937 . . .	28	17	45	26	14	40	2	2	4	—	1	1	—	—	—
› 1936 . . .	16	10	26	14	9	23	—	—	—	1	1	2	1	—	1
Samtliga	84	56	140	64	35	99	8	13	21	8	7	15	4	1	5
<i>ht 1939</i>															
Examen 1938 . . .	38	29	67	20	19	39	13	4	17	4	4	8	1	2	3
› 1937 . . .	28	17	45	24	13	37	4	3	7	—	1	1	—	—	—
› 1936 . . .	15	10	25	13	7	20	2	2	4	—	—	—	—	1	1
Samtliga	81	56	137	57	39	96	19	9	28	4	5	9	1	3	4
<i>vt 1940</i>															
Examen 1939 . . .	24	23	47	11	12	23	2	10	12	10	1	11	1	—	1
› 1938 . . .	37	28	65	16	20	36	11	6	17	10	1	11	—	1	1
› 1937 . . .	28	17	45	19	14	33	6	2	8	3	1	4	—	—	—
› 1936 . . .	15	10	25	8	8	16	5	1	6	2	—	2	—	1	1
Samtliga	104	78	182	54	54	108	24	19	43	25	3	28	1	2	3
<i>ht 1940</i>															
Examen 1939 . . .	24	23	47	16	14	30	2	5	7	4	4	8	2	—	2
› 1938 . . .	37	27	64	19	19	38	13	4	17	3	4	7	2	—	2
› 1937 . . .	28	17	45	19	14	33	6	2	8	3	1	4	—	—	—
› 1936 . . .	15	10	25	8	8	16	5	1	6	2	—	2	—	1	1
Samtliga	104	77	181	54	55	109	26	20	52	27	9	32	4	1	5
<i>vt 1941</i>															
Examen 1940 . . .	13	2	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
› 1939 . . .	22	2	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
› 1938 . . .	37	2	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
› 1937 . . .	28	1	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
› 1936 . . .	15	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga	115	5	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>ht 1941</i>															
Examen 1940 . . .	13	21	34	9	11	20	2	6	8	1	2	3	1	2	3
› 1939 . . .	22	23	45	16	14	30	2	4	6	2	4	6	2	1	3
› 1938 . . .	35	27	62	24	17	41	9	7	16	1	2	3	1	1	2
› 1937 . . .	27	16	43	23	11	34	1	1	2	1	2	3	2	2	4
› 1936 . . .	15	9	24	7	8	15	4	1	5	—	—	—	4	—	4
Samtliga	112	96	208	79	61	140	18	19	37	5	10	15	10	6	16

av materialet hänförs till följande läroanstalter: högre allmänna läroverk, realskolor samt kommunala mellanskolor och flickskolor. Personer, som jämte fil. mag. avlagt annan examen än fil. kand., ha icke medtagits; däremot ingå

de, som undergått efterprovning i fil. mag. Med hänsyn till lärarnas kvalifikationer och tjänstgöringens art torde de medtagna läroanstalterna vara så enhetliga och jämförbara, att sammanslagningen kan anses motiverad. Resultatet av undersökningen framgår av *tab. 33*.

I tabellen ingå ej provårsutbildade. Uppgifter om dessa meddelas i följande sammanställning.

	vt 1939	ht 1939	vt 1940	ht 1940	vt 1941	ht 1941
Antal med provår	6	9	12	14	18	22
därav heltermiansanställda	6	8	10	14	18	19

Av sammanställningen framgår, att antalet i undersökningen ingående personer, som erhållit provårsutbildning, var mycket ringa, och att praktiskt taget samtliga provårsutbildade varit heltermiansanställda. Beträffande de icke provårsutbildade meddelas i det följande på grundval av *tab. 33* uträknade procenttal för olika grupper.

I efterföljande sammanställning lämnas uppgifter om sysselsättningen resp. terminer utan fördelning av de ingående på kön eller examensår. Personer, som under resp. terminer undergått provårsutbildning, ha icke medtagits.

	% med tjänstgöring		
	hel termin	del av termin	ingen tjänstgöring
vt 1939	70·7	15·0	10·7
ht 1939	70·1	20·4	6·6
vt 1940	59·3	23·6	15·4
ht 1940	63·9	22·8	10·6
vt 1941	59·9	27·4	5·7
ht 1941	67·3	17·8	7·2

Sammanställningen ger vid handen, att vårterminen 1939 — terminen före krigsutbrottet — voro 70·7 % av de i undersökningen ingående heltermiansanställda, 15·0 % tjänstgjorde endast en del av terminen och 10·7 % hade icke någon tjänstgöring. (Resterande 3·6 % undergingo provårsutbildning.)

Under de följande terminerna inverkade militärinkallelserna i hög grad på sysselsättningen. Vårterminen 1940, då dessa voro mest omfattande, uppgick procenten heltermiansanställda endast till 59·3 %. Ht 1941, då inkallelserna minskat, voro sysselsättningsförhållandena endast något sämre än 1939. Sambandet mellan militärinkallelserna och sysselsättningens omfattning framträder ännu mera tydligt i följande tablå.

Termin	Deltermiissysselsatta		Utan tjänstgöring	
	Hela antalet	därav inkallade	Hela antalet	därav inkallade
vt 1940	25	23	24	21
ht 1940	8	6	29	17
vt 1941	6	1	32	19
ht 1941	5	3	18	10

I efterföljande sammanställning lämnas särskilda uppgifter för män och kvinnor under resp. terminer.

Termin	% med tjänstgöring					
	hel termin		del av termin		ingen tjänstgöring	
	män	kvinnor	män	kvinnor	män	kvinnor
vt 1939	76.2	62.5	9.5	23.2	9.5	12.5
ht 1939	70.4	69.7	23.5	16.1	4.9	8.9
vt 1940	51.9	69.2	23.1	24.4	24.0	3.9
ht 1940	60.6	68.4	27.9	15.8	7.7	14.5
vt 1941	59.1	60.8	27.8	26.9	5.2	6.2
ht 1941	70.5	63.5	16.1	19.8	4.5	10.4

Före krigsutbrottet voro sysselsättningsförhållandena betydligt sämre för kvinnor än för män. Den till följd av inkallelserna försämrade sysselsättningen för männen medförde en motsvarande förbättring för kvinnorna. Ht 1941 voro emellertid åter sysselsättningsförhållandena för kvinnor sämre än för män. En följd av militärinkallelserna har varit ett betydligt ökat antal tillfälliga vikariat. Då de återgivna sammanställningarna endast omfatta personer, som vid undersökningstillfället kunnat hänföras till ovannämnda läroanstalter, framträder denna ökning endast i begränsad omfattning i materialet.

Jämförelser mellan sysselsättningsförhållandena under olika terminer med hänsyn till året, då examen avlades, försvåras av att materialet genom denna uppdelning blir av så begränsad omfattning, att tillfälligheter kunna tänkas spela in. Med denna reservation återges följande sammanställning, vari för varje tjänstgöringstermin och sysselsättningsgrupp en fördelning gjorts efter examensår. De, som avlagt examen mer än 3 år före resp. terminer, voro alltför fåtaliga för att kunna medtagas i sammanställningen. I kolumn A redovisas det procentuella antalet personer med tjänstgöring hel termin, i kolumn B de, som tjänstgjort del av terminen, och i kolumn C de, som icke haft någon tjänstgöring.

Termin	År efter examen								
	1 år			2 år			3 år		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
vt 1939	52.3	24.6	17.4	88.9	8.9	2.2	88.5	—	7.7
ht 1939	58.2	25.4	11.9	82.2	15.6	2.2	80.0	16.0	8.9
vt 1940	48.9	25.5	23.4	55.4	26.2	16.9	73.4	17.8	8.9
ht 1940	63.9	14.9	17.0	59.4	26.6	10.9	71.1	22.2	4.4
vt 1941	47.1	41.2	5.9	53.3	31.1	11.1	59.4	29.7	6.3
ht 1941	58.9	23.5	8.8	66.7	13.3	13.3	66.1	25.8	4.8

Man finner av uppgifterna, att procenten personer utan tjänstgöring i stort sett visar en minskning från 1:a till 3:e året och att procenten, som tjänstgjort hela terminen, stiger i ungefär motsvarande grad. Andelen personer med tjänstgöring endast en del av terminen var dock avsevärd även för dem, som avlagt examen tre år före angiven tjänstgöringstermin.

Då det är av särskilt intresse att undersöka, huruvida personer med olika ämneskombinationer haft olika sysselsättningsmöjligheter, ha de i tab. 33 höstterminerna åren 1939 och 1941 redovisade fördelats på ämneskombinationer i tab. 34. En detaljerad fördelning på ämneskombinationer har med hänsyn till materialets begränsade omfattning icke varit möjlig, varför endast de van-

Tab. 34. Filosofie magistrar vid vissa läroanstalter fördelade efter huvudgrupper av ämneskombinationer och tjänstgöringens omfattning ht 1939 och ht 1941.

Ämneskombination	ht 1939					ht 1941				
	Hela an-talet	därav med tjänstgöring				Hela an-talet	därav med tjänstgöring			
		hela ter-minen	del av ter-minen	ingen tjänst-göring	prov-års-tjänst-göring		hela ter-minen	del av ter-minen	ingen tjänst-göring	prov-års-tjänst-göring
<i>Antal</i>										
Humanistiska kombinationer	100	66	23	7	4	146	93	32	12	9
Nordiska språk, litteraturhi- storia + x	32	17	11	2	2	46	20	17	3	6
Tyska, engelska, franska	49	36	7	5	1	69	50	10	7	2
Nordiska språk, litteratur- historia, tyska, engelska										
Naturvetenskapliga kombinationer	37	30	5	2	—	62	47	5	3	7
Zoologi, botanik + x	15	14	1	—	—	22	16	3	2	1
Matematik, fysik, kemi	19	14	3	2	—	32	26	1	1	4
Samtliga	137	96	28	9	4	208	140	37	15	16
<i>Procenttal</i>										
Humanistiska kombinationer	100·0	66·0	23·0	7·0	4·0	100·0	63·7	21·9	8·2	6·2
Nordiska språk, litteraturhi- storia + x	100·0	53·1	34·3	6·3	6·3	100·0	43·5	37·0	6·5	13·0
Tyska, engelska, franska	100·0	73·5	14·3	10·2	2·0	100·0	72·5	14·5	10·1	2·9
Nordiska språk, litteratur- historia, tyska, engelska										
Naturvetenskapliga kombinationer	100·0	81·1	13·5	5·4	—	100·0	75·8	8·1	4·8	11·3
Zoologi, botanik + x	100·0	93·3	6·7	—	—	100·0	72·7	13·6	9·1	4·6
Matematik, fysik, kemi	100·0	73·7	15·3	10·5	—	100·0	81·3	3·1	3·1	12·5
Samtliga	100·0	70·2	20·4	6·5	2·9	100·0	67·3	17·8	7·2	7·7

ligast förekommande specificerats i tabellen. För att i görligaste mån nedbringa militärinkallelsernas störande inverkan på sysselsättningen har undersökningen inskränkts till ht 1939 och ht 1941.

Av tabellen kan utläsas, att sysselsättningsförhållandena voro gynnsammare för naturvetare än för humanister. Ämnesgruppen nordiska språk, litteraturhistoria + ett tredje ämne uppvisade vid båda tidpunkterna det ogynnsammaste sysselsättningsläget. Inom ämnesgruppen moderna språk var dock andelen personer utan tjänstgöring något högre.

Mera omfattande uppgifter om arbetslöshetsförhållandena lämnas i tab. 35, vari samtliga inom skolväsendet sysselsatta filosofie magistrar fördelats efter arbetslöshetens långvarighet under 1:a till 4:e året efter examen. I samtliga fall ha ferierna icke inräknats i arbetslöshetstiden, varför arbetsåret beräknats omfatta 9 månader. Av tabellen framgår, att en betydande del av uppgiftslämnarna varit arbetslösa längre eller kortare perioder under resp. år. Arbetslöshetsprocenten var betydligt högre bland humanister än bland naturvetare och arbetslösheten också långvarigare bland de förra än bland de senare, vilket närmare framgår av efterföljande sammanställning. I denna har angivits an-

Tab. 35. Arbetslösheten bland filosofie magistrar tillhörande skolväsendet under 1:a till 4:e året efter examen.

År efter senast avlagd examen	Hela antalet	därav arbetslösa följande antal månader							Arbetslösa i % av hela antalet	Arbetslöshetsmånader per arbetslös
		1	2	3	4	5	6—∞	Summa		
<i>Humanister</i>										
0—1	240	12	18	43	8	13	41	135	56·3	4·3
1—2	204	6	11	34	12	7	14	84	41·2	3·7
2—3	164	6	4	21	6	7	8	52	31·7	3·7
3—4	99	2	1	14	3	2	8	30	30·3	4·4
<i>Naturvetare</i>										
0—1	83	9	3	12	2	3	7	36	43·4	3·6
1—2	65	—	3	7	1	2	1	14	21·5	3·6
2—3	54	1	1	5	—	—	—	7	13·0	2·6
3—4	31	—	2	2	—	1	2	7	22·6	4·4
<i>Samtliga</i>										
0—1	323	21	21	55	10	16	48	171	52·9	4·1
1—2	269	6	14	41	13	9	15	98	36·4	3·7
2—3	218	7	5	26	6	7	8	59	27·1	3·6
3—4	130	2	3	16	3	3	10	37	28·5	4·4

talet arbetslösa 6 månader eller längre tid i % av samtliga arbetslösa för de båda grupperna.

År efter examen	Humanister	Naturvetare
0—1	30·4	19·5
1—2	16·7	7·1
2—3	15·4	—
3—4	26·7	28·6

Den höga procenten arbetslösa inom båda kategorierna under 3—4 året efter examen sammanhänger med att tjänstgöringsåret för nästan samtliga i denna grupp infaller efter krigsutbrottet, då militärinkallelser i hög grad inverkat på sysselsättningsmöjligheterna. Bortses från detta förhållande, framgår även av tabellmaterialet, att arbetslöshetsprocenten var högst och arbetslöshetens långvarighet störst under det första året efter examen, varefter en påtaglig minskning skedde.

Beträffande samtliga hos extraläraryrån anmälda lärare föreligga rapporter över arbetstillgången avseende förhållandena vid varje hösttermins början. I rapporterna uppdelas de anmälda efter undervisningsämnen på placerade för hela terminen och »tillfälligt upptagna». De under den senare rubriken redovisade kunna inneha lärarvikariat för kortare tid än hela terminen, vara inkallade till militärtjänstgöring m. m.

I tab. 36 meddelas ett sammandrag av extraläraryråns rapport avseende arbetstillgången vid höstterminens början 1941. Vid studiet av tabellen bör beaktas, att i denna uteslutande ingå personer, som voro anmälda hos extraläraryråns såsom arbetssökande, varför uppgifterna icke kunna jämföras med ovan

Tab. 36. Sammandrag av extralärarbyråns rapport över arbetstillgången vid höstterminens början 1941.

Ä m n e n	Med akademisk examen								Med seminarieexamen			
	Med provår				Utan provår				därav			
	An- mäl- da	därav		Kol. 2 i % av kol. 1	An- mäl- da	därav		Kol. 6 i % av kol. 5	An- mäl- da	place- rade hel termin	»till- fälligt upp- tagna»	Kol. 10 i % av kol. 9
		place- rade hel termin	»till- fälligt upp- tagna»			place- rade hel termin	»till- fälligt upp- tagna»					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Kristendom m. m. . . .	9	9	—	100·0	35	18	6	51·4	44	22	3	50·0
Latin, grekiska	11	8	3	72·7	28	1	5	3·6	—	—	—	—
Latin, modersmål, hist.	2	2	—	100·0	27	7	2	25·9	—	—	—	—
Modersmål, tyska, eng.	22	21	—	95·5	125	52	12	41·6	26	16	2	61·5
Moderna språk	33	29	2	87·9	151	48	28	31·8	9	3	3	33·3
Modersmål, historia . .	28	24	2	85·7	104	44	19	42·3	23	14	2	60·9
Historia, geografi . . .												
Matematik, fysik, kemi	27	25	—	92·6	59	48	10	81·4	15	12	1	80·0
Biologi, geografi, kemi .	9	9	—	100·0	56	28	19	50·0	12	5	3	41·7
Samtliga	141	127	7	90·1	585	246	101	42·1	129	72	14	55·8

meddelade uppgifter om filosofie magistrarnas arbetsförhållanden. Av tabellen framgår, att medan 90·1 % av de anmälda akademikerna med provår voro placerade hela terminen, hade endast 42·1 % av dem utan provår erhållit sådan placering. En något högre procent helterminsplacerade utvisade de seminarieutbildade. Den lägsta procenten helterminsplacerade återfanns inom ämnesgrupperna klassiska språk samt moderna språk. Påfallande är vidare det höga antalet »tillfälligt upptagna» bland de icke provårsutbildade.

Övriga filosofiska examina. I undersökningen ingå inalles 288 filosofie kandidater och 102 filosofie licentiater, som avlagt examen under perioden ht 1936—ht 1941 och som avslutat studierna. Härtill komma 68 personer, som disputerat för filosofisk doktorsgrad. Hithörande personers fördelning efter examensår framgår av sammanställningen å sid. 65.

Av *filosofie kandidaterna* voro 177 eller något över 60 % kvinnor. På grund av denna examens begränsade kompetens- och konkurrensvärde nöja sig endast en mindre del av de filosofie studerande enbart med denna. Av tillströmningsundersökningen har framgått, att 60·2 % av de fil. kand., som ingingo i undersökningen, fortsatte studierna.

Såsom framgått redan av tidigare återgivna uppgifter beträffande filosofie kandidaternas yrkestillhörighet vid undersökningstillfället, företedde dessa en stor spridning på olika yrkesområden (tab. 26). I *tab. 37* belyses yrkestillhörigheten vid utgången av 1:a till 3:e året efter examen beträffande dem, som avlade fil. kand. som slutexamen åren 1936—1938.

Det relativa antalet personer utan yrkestillhörighet är påfallande högt vid samtliga tidpunkter liksom antalet kvinnor, som arbetade i hemmet. Icke mindre än 17·8 % av samtliga saknade sålunda yrkestillhörighet ett år efter examen och 8·9 % vid tredje årets utgång. Bortåt $\frac{1}{3}$ av kvinnorna hade arbete i hemmet.

Tab. 37. Filosofie kandidater, som avlagt examen åren 1936—1938, fördelade efter yrkestillhörighet 1:a, 2:a och 3:e året efter examen.

Yrkestillhörighet	Efter 1 år		Efter 2 år		Efter 3 år	
	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor	Hela antalet	därav kvinnor
Förvaltningen	14	4	17	5	20	8
Centrala statsförvaltningen	8	3	9	3	10	3
Lokala statsförvaltningen	3	1	5	2	8	5
Kommunalförvaltning	3	—	3	—	2	—
Skolväsendet	17	9	21	11	28	16
Folkhögskollärare	6	3	7	5	7	5
Folkskollärare	7	4	8	5	11	9
Bibliotek, museer m. m.	19	16	20	18	21	19
Enskild tjänst	31	14	30	13	25	9
Arbete i hemmet	25	25	26	26	27	27
Utan yrkestillhörighet	24	16	18	10	12	4
Uppgift saknas	5	1	3	2	2	2
Samtliga	135	85	135	85	135	85

Ökningen i antalet sysselsatta inom vissa yrkesområden, särskilt skolväsendet, härrör från minskningen i antalet personer utan yrkestillhörighet. Någon övergång mellan olika yrkesområden under de tre första åren kan sålunda icke konstateras.

I tab. 38 lämnas uppgifter om arbetslöshetens omfattning 1:a till 4:e året efter examen.

Av tabellen framgår, att 27·4 % av samtliga filosofie kandidater voro arbetslösa någon gång under första året efter examen. Under följande år var arbets-

Tab. 38. Arbetslösheten bland filosofie kandidater under 1:a till 4:e året efter examen.

År efter examen	Hela antalet	därav arbetslösa följande antal månader							Arbetslösa i % av hela antalet	Arbetslöshetsmånader per arbetslös
		1	2	3	4	5	6—∞	Summa		
<i>Män</i>										
0—1	91	2	3	3	2	1	9	20	22·0	5·2
1—2	84	2	2	3	—	—	3	10	11·9	4·1
2—3	61	—	—	3	1	—	2	6	9·8	4·5
3—4	41	—	—	1	—	—	2	3	7·3	5·0
<i>Kvinnor</i>										
0—1	161	3	5	13	4	6	18	49	30·4	5·0
1—2	131	1	3	3	4	2	9	22	16·8	5·3
2—3	97	1	—	2	1	2	5	11	11·3	5·8
3—4	79	—	—	4	1	1	2	8	10·1	5·0
<i>Samtliga</i>										
0—1	252	5	8	16	6	7	27	69	27·4	5·0
1—2	215	3	5	6	4	2	12	32	14·9	4·9
2—3	158	1	—	5	2	2	7	17	10·8	5·3
3—4	120	—	—	5	1	1	4	11	9·2	5·0

löshetsprocenten betydligt lägre och uppgick till ungefär 10 %. Det relativa antalet arbetslösa var högre bland kvinnor än bland män. Av arbetslöshetsfallen var ett betydande antal långvariga (6 månader eller längre).

I nedanstående sammanställning har en jämförelse gjorts mellan arbetslöshetens omfattning bland filosofie kandidater och *samtliga* filosofie magistrar.

År efter examen	% arbetslösa någon gång under året		% långvarigt arbetslösa av samtliga arbetslösa	
	FK	FM	FK	FM
0—1	27·4	52·4	39·1	37·6
1—2	14·9	36·1	37·5	27·7
2—3	10·8	26·7	(41·2)	22·0
3—4	9·2	27·5	(36·4)	(32·1)

Sysselsättningsförhållandena bland filosofie kandidater voro sålunda betydligt gynnsammare än bland filosofie magistrar. De senares högre arbetslöshetsfrekvens beror givetvis huvudsakligen på deras mera ensidiga inriktning till ett yrkesområde, nämligen skolväsendet. En annan bidragande orsak torde vara, att filosofie kandidater — speciellt kvinnor — i betydligt större utsträckning än filosofie magistrar antaga mindre kvalificerat arbete. De i undersökningsmaterialet ingående kvinnliga filosofie kandidaterna i stats- och kommunalförvaltning och bibliotekstjänst tillhörde sålunda till övervägande delen biträdespersonalen.

De 102 *filosofie licentiat*er — 89 män och 13 kvinnor — som ingå i undersökningen, företedde en mindre spridning på olika yrkesområden än filosofie kandidaterna. Vid undersökningstillfället tillhörde 44·1 % skolväsendet, 17·6 % stats- och kommunalförvaltning, 16·7 % bibliotek, arkiv, museer och forskningsinstitut och 21·6 % andra yrkesområden. De, som avlagt examen åren 1936—1938, och vilka samtliga sålunda kunna följas tre år framåt i tiden, visade vid utgången av alla åren i stort sett samma yrkesfördelning, vilket med andra ord vill säga, att det övervägande antalet innehade varaktiga anställningar under hela undersökningsperioden. Arbetslösheten begränsade sig till ett fåtal fall, såsom framgår av följande sammanställning.

År efter examen	Hela antalet	därav arbetslösa	
		någon gång under året	6 månader el. längre
0—1	84	6	2
1—2	73	6	—
2—3	60	3	2
3—4	38	1	1

Liksom i fråga om övriga akademiker bör arbetslösheten ses i samband med beredskapstjänstgöringen.

De 68 *filosofie doktorer*, som ingå i undersökningen, representera icke stort mer än $\frac{1}{4}$ av samtliga personer, som disputerat för filosofie doktorsgrad under tiden ht 1936—ht 1941 (jfr sid. 10). Som framgår av sammanställningen å sid. 65, voro de mycket ojämnt fördelade på examensår. Icke mindre än 40 hade sålunda disputerat efter 1939. Någon undersökning av arbetsförhållandena de närmaste åren efter disputationen kan sålunda icke komma ifråga. Filosofie

doktorernas fördelning på olika yrkesområden vid undersökningstillfället utvisar, att 26 voro knutna till universitets- och högskoleundervisningen samt statliga forskningsinstitut, 27 tillhörde det högre undervisningsväsendet, häri inberäknat 7 provårstjänstgörande; av de övriga voro 5 anställda vid museer, 4 inom centralförvaltningen (därav 3 vid centrala krisorgan), 1 vid bibliotek och 5 innehade enskild tjänst.

Pol. mag. Sedan de båda statsvetenskapliga examina tillkommo ha t. o. m. vt 1942 utexaminerats 113 pol. mag., varav 60 inom filosofiska och 53 inom juridiska fakulteten. Av 81 i undersökningen ingående, som avlagt dessa examina, fortsatte icke mindre än 21 studierna, varav 14 till fil. lic. och 5 till jur. kand. Uppgifter om arbetsförhållandena efter examens avläggande föreligga endast för ett mindre antal personer under så lång tid, att någon belysning däri- genom kan erhållas av anställningsmöjligheterna. Av de 46 personer, för vilka uppgifter om yrkestillhörigheten föreligga ett år efter examen, voro 29 anställda inom stats- och kommunalförvaltning (13 fil. pol. mag. och 16 jur. pol. mag.) och 9 (5 fil. pol. mag. och 4 jur. pol. mag.) i enskild tjänst; 2 personer saknade yrkestillhörighet. En genomgång av materialet från arbetslöshetssynpunkt utvisar, att arbetslöshet förekom i viss utsträckning under 1:a året efter examen; flertalet arbetslöshetsfall voro dock kortvariga.

Kap. XI. Arbetsförhållanden för jurister.

Såsom framgår av redogörelsen för tillströmningen till de fria fakulteterna åren 1921—1942, var antalet avlagda jur. kand. under femårsperioden 1936—1941 högre än under de föregående femårsperioderna (jfr sid. 21). I genomsnitt uppgick det årliga antalet jur. kand. under denna period till 197. Antalet juris kandidater, som ingår i den följande framställningen, fördelat efter examensår framgår av nedanstående tablå.

	1936	1937	1938	1939	1940	1941	Summa
Män	52	131	161	164	97	171	776
Kvinnor	5	6	14	8	12	16	61
Summa	57	137	175	172	109	187	837

Den belysning av arbetsförhållandena, som undersökningsmaterialet erbjuder, blir beträffande juristerna knapphändig såtillvida, som flertalet juris kandidater i regel först efter tre års tingstjänstgöring inträda på juristernas arbetsmarknad; undersökningsperioden omspannar följaktligen som regel högst två år av den tid juristerna varit yrkesutövare i egentlig mening. Detta gäller endast dem, som avlagt examen före ht 1937; för de därefter utexaminerade blir observationstiden så kort, att den endast omfattar tingstjänstgöringen eller någon del därav.

Flertalet juris kandidater skaffar sig genom tingstjänstgöring en grundläggande meritering; 3 års tingstjänstgöring erfordras nämligen förutom för

tjänstgöring i hovrätt i regel för anställning vid departement och centrala ämbetsverk. På grund av de låga löner, som utgått under tingstjänstgöringen — i vissa fall är tjänsten under första året helt oavlönad — innebär denna, att en juris kandidat vanligen först flera år efter examen kunnat erhålla en inkomst, som svarar mot utbildningen.¹

Antalet i undersökningen ingående jurister, som fullgjorde tingstjänstgöring efter 1:a, 2:a resp. 3:e året efter examen, framgår av följande tabell.

Examensår	Hela antalet	därav tingstjänstgörande					
		efter 1 år		efter 2 år		efter 3 år	
		antal	%	antal	%	antal	%
1936 (ht)	57	55	96·5	52	91·3	43	75·5
1937	137	112	81·8	105	76·7	93	67·9
1938	175	148	84·6	138	78·9	130	74·3
1939	172	136	79·1	136	79·1		
1940	109	97	89·0				
1941 (vt)	114	84	73·7				

En jämförelse mellan procenten tingstjänstgörande av resp. årgångar bör icke anställas. Dels är undersökningsperioden för kort, dels ha i viss utsträckning inkallelserna inverkat störande. Av uppgifterna kan man dock utläsa, att de tre första åren efter examen åtgått till tingstjänstgöring för omkring $\frac{3}{4}$ av dem, som avlade examen 1936—1938. Under det andra och tredje året sker en viss övergång till olika yrkesområden.

Övergången till olika yrkesområden belyses i efterföljande sammanställning, vari juris kandidater, som avlagt examen åren 1936—1939, procentuellt fördelats efter yrkestillhörighet vid utgången av 1:a till 5:e året efter examen. Samtliga dessa kunna endast observeras vid 1:a och 2:a årets utgång; vid de följande observationstidpunkterna blir antalet successivt mindre och omfattar vid 5:e årets utgång endast $\frac{1}{4}$ av samtliga. Fördelningen på yrkesområden vid de olika tidpunkterna är sålunda fullt jämförbar endast vid 1:a och 2:a årets utgång. Även om materialet för de följande åren är av mindre omfattning, torde det dock ge en belysning av den successiva övergången från tingstjänstgöringen till andra yrkesområden.

Yrkestillhörighet	År efter examen				
	1	2	3	4	5
Domstolarna	82·6	78·9	73·2	33·0	20·9
Åklagarväsendet	0·7	0·9	1·3	6·3	7·8
Centrala statsförvaltningen	4·3	6·5	8·4	21·4	24·8
Lokala statsförvaltningen	1·5	2·2	3·2	9·5	10·1
Kommunalförvaltning	0·7	0·7	0·8	2·1	3·1
Enskild tjänst	6·1	7·6	11·6	24·2	29·4
Uppgift saknas	4·1	3·2	1·5	3·5	3·9
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Antal	541	541	466	285	129

Sammanställningen ger vid handen, att övergången från domstolsväsendet till andra yrkesområden huvudsakligen skedde efter 3:e året. Vid utgången av

¹ Genom riksdagens beslut 11/7 1942 (nr 488) kommer en omorganisation av domsagoförvaltningen att träda i tillämpning den 1 juli 1943, innebärande bl. a. en reglering av avlösningsförhållandena.

5:e året, då väl denna övergång får anses avslutad, kvarstodo omkring $\frac{1}{5}$ i domstolsväsendet; stats- och kommunalförvaltningen hade absorberat nära 40 %, 29 % voro sysselsatta i enskild tjänst — huvudparten advokater — och 8 % tillhörde åklagarväsendet.

En viss uppfattning om befordringsförhållandena under de fem första åren efter examen för jurister inom stats- och kommunalförvaltning erhålles av följande sammanställning, vari en uppdelning gjorts på befordrade (A) och obefordrade (B) tjänstemän, vid utgången av resp. år. Såsom befordrade ha räknats tjänstemän fr. o. m. lönegrad A 20 eller motsvarande, oavsett om tjänsten var ordinarie, e. o. eller innehades på förordnande. I sistnämnda fall ha dock icke kortvariga förordnanden medräknats.

Yrkestillhörighet och tjänsteställning	År efter examen				
	1	2	3	4	5
Domstolarna	{ A —	—	—	10	14
	{ B 447	427	341	85	13
Åklagarväsendet	{ A —	—	—	4	5
	{ B 4	5	6	14	6
Centrala statsförvaltningen	{ A 1	2	1	2	1
	{ B 22	33	38	59	31
Lokala statsförvaltningen	{ A —	—	1	8	4
	{ B 8	12	14	19	9
Kommunalförvaltning	{ A 1	1	1	4	3
	{ B 3	3	4	2	1
Summa	{ A 2	3	3	28	27
	{ B 484	480	403	179	60

De under 4:e och 5:e året befordrade vid domstolarna voro samtliga hovrättsfiskaler. Av de befordrade inom åklagarväsendet var en ordinarie stadsfiskal och en ordinarie landsfiskal; de övriga innehade fiskaltjänster på förordnande. Samtliga befordrade inom centrala statsförvaltningen voro anställda i krisorgan. De befordrade inom den lokala statsförvaltningen voro länsbokhållare eller notarier, som innehade extra ordinarie befattning eller voro tillförordnade. I kommunal tjänst befordrade voro 3 sekreterare och en stadsombudsman. Vid utgången av 5:e året efter examen voro nära $\frac{1}{3}$ av de redovisade befordrade.

Förekomsten av arbetslöshet bland jurister framgår av efterföljande sammanställning, vari angivits antalet juris kandidater, som enligt egna uppgifter varit arbetslösa någon gång under 1:a till 5:e året efter examen.

År efter senast avlagd examen	Hela antalet	därav arbetslösa följande antal månader						Summa [arbetslösa]	Arbetslösa i % av samtliga
		1	2	3	4	5	6 eller flera		
0—1	759	8	3	2	2	1	2	18	2.4
1—2	595	3	1	1	2	—	2	9	1.5
2—3	472	1	1	—	—	—	1	3	0.6
3—4	281	2	2	1	—	—	2	7	2.5
4—5	123	1	—	1	—	1	—	3	2.4

Under de tre första åren efter examen ha, som tidigare framgått, det övervägande antalet jurister sysselsättning i och med tingstjänstgöringen, varför

arbetslöshet förekommer endast i ringa utsträckning. Av tabellen framgår, att antalet arbetslösa var ringa även under 4:e och 5:e åren och endast uppgick till 2.5 % av samtliga. Av de under 4:e resp. 5:e åren redovisade arbetslösa voro 2 resp. 1 kvinnor. Av tabellen framgår vidare, att flertalet arbetslöshetsfall voro kortvariga.

Kap. XII. Arbetsförhållanden för teologer.

Inom den teologiska fakulteten har, till skillnad från förhållandena vid de andra fria fakulteterna, ingen ökning inträtt i tillströmningen sedan 1930-talets mitt utan tvärtom en tillbakagång. Under femårsperioden 1936/41 avlades sålunda — såsom framgår av uppgifterna å sid. 21 — teol. kand. av i genomsnitt 114 personer mot 142 under läsåren 1931—36; motsvarande femårsmedeltal uppgick under första resp. andra hälften av 1920-talet till 78 resp. 112. Genom den starka ökningen i antalet teologiska examina, som inträffade under första hälften av 1930-talet, utfylldes den under 1920-talet rådande bristen på präster.

I socialundersökningen ingå sammanlagt 464 teologie kandidater, varav 7 kvinnor, samt 9 teologie licentiater och 15 teologie doktorer. De båda sistnämnda examensgrupperna ha, med hänsyn till deras ringa numerär, icke gjorts till föremål för särskild bearbetning.

Teologie kandidaternas fördelning efter examensår framgår av efterföljande tablå. Som examensdatum har i förekommande fall alltid angivits tidpunkten för praktisk-teologiska prov, för vilkas avläggande erfordras en övningskurs om en termin efter teol. kand. examen.

	Hela antalet	därav kvinnor
1936 (ht)	44	1
1937	88	2
1938	78	—
1939	91	2
1940	80	1
1941	83	1
Summa	464	7

I redogörelsen för yrkestillhörigheten vid undersökningstillfället (kap. VIII) har redan fastställts, att det övervägande flertalet, eller 91.4 % av samtliga teologie kandidater, som avslutat studierna, vid denna tidpunkt innehade prästerlig tjänst. Vid en undersökning av anställningsförhållandena ett eller flera år efter examen kan man bortse från övergångar mellan lärartjänst och prästtjänst, eftersom sådana ytterligt sällan inträffat, och observationen kan helt inriktas på uppgiftslämnarnas sysselsättning och befordran inom resp. yrkesområden.

För prästerna gäller härvid, att tjänsteställningen i stort sett avgör även tjänstens art. Kyrko- och pastoratsadjunkter äro sålunda icke-ordinarie liksom även vice komministrar, medan komministrar och kyrkoherdar äro ordinarie.

Av tab. 39 framgår fördelningen efter yrke och tjänsteställning vid utgång-

Tab. 39. Män, som avlagt teol. kand. examen, fördelade efter yrke och tjänsteställning 1:a till 5:e året efter examen.

Yrke Tjänsteställning	Antal					Procentuell fördelning				
	År efter avlagd examen					År efter avlagd examen				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Religionsvård	324	254	186	120	43	93·4	93·4	92·5	96·8	95·6
Kyrkoherdar	1	1	2	1	—	0·3	0·4	1·0	0·8	—
Komministrar	1	5	18	31	16	0·3	1·8	9·0	25·0	35·6
Adjunkter m. fl.	284	218	145	80	25	81·8	80·2	72·1	64·5	55·6
Ej angiven tjänsteställning .	38	30	21	8	2	11·0	11·0	10·4	6·5	4·4
Skolväsendet	22	16	14	3	2	6·3	5·9	7·0	2·4	4·4
Adjunkter	2	2	1	—	—	0·6	0·7	0·5	—	—
Extralärare	19	13	12	2	1	5·4	4·8	6·0	1·6	2·2
Provårsutbildning	1	1	1	1	1	0·3	0·4	0·5	0·8	2·2
Utan yrkestillhörighet	1	2	1	1	—	0·3	0·7	0·5	0·8	—
Summa	347	272	201	124	45	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

en av 1:a till 5:e året efter avläggandet av teol. kand. resp. praktisk-teologiska prov. Av de i tabellen såsom kyrkoherdar redovisade hade 2 redan före undersökningsperioden avlagt teol. kand. (1932 resp. 1934) och under densamma endast undergått efterprovning i denna examen. Den tredje prästvigdes 1918 efter dispens från teol. kand., som avlades först 1936. Dessa fall kunna ur befördringssynpunkt givetvis icke jämföras med de övriga. Befordran till komministertjänst har redan under de tre första åren förekommit i viss utsträckning, men ännu 5 år efter examens avläggande var likväl flertalet teologie kandidater endast pastorats- eller kyrkoadjunkter eller innehavare av annan lägre prästerlig tjänst. Antalet i undersökningen ingående teologer, som erhållit lärartjänst, var i realiteten något större än tabellen utvisar. I materialet ingå nämligen, förutom de här upptagna, även 14 personer, som efter teol. kand. avlagt antingen fil. kand. (i 8 fall) eller fil. mag. (i 6 fall) och som sålunda klassificerats efter senast avlagd examen (jfr sid. 13). Av de i tab. 39 redovisade kristendomslärarna hade ett mindre antal erhållit ordinarie tjänst; samtliga dessa hade dock avlagt fil. mag. före teol. kand. Bortsett från dessa fall, som med avseende på tjänsteålder betydligt skilja sig från de övriga, voro kristendomslärarna extralärare, liksom flertalet övriga i undersökningen ingående lärare. På grund av kristendomslärarnas specialisering och det begränsade antalet befattningar, som är tillgängligt för dessa, kan lärarbanan icke erbjuda någon större reserv ur sysselsättningssynpunkt för teologerna.

Teologernas viktigaste verksamhetsfält, den svenska statskyrkan, erbjuder i jämförelse med de flesta andra akademiska yrkesområden relativt stora möjligheter att beräkna det aktuella behovet av utbildad arbetskraft. För att komplettera undersökningsresultatet beträffande sysselsättningsmöjligheterna lämnas i det följande uppgifter om antalet statskyrkopräster i aktiv tjänst under senare år; förändringarna i detta antal kunna sägas ge ett uttryck åt rådande tendenser beträffande statskyrkans behov av präster.

I följande sammanställning, som hämtats ur teol. dr O. Hasslers skrift, »Det svenska prästerskapets rekryteringsproblem» (Stockholm 1942), visas i vilken omfattning antalet aktiva prästmän ökat under de tre perioderna 1930—35, 1935—38 och 1938—41.

	1930	1935	1938	1941
Antal aktiva präster	2 519	2 749	2 816	2 890
Ökning från föregående tidpunkt . . .		230	67	74
Årlig ökning		46	22	25

Ökningen före år 1935 var sålunda dubbelt så stor som under de följande åren. Vid en närmare granskning visar det sig, att utvidgningen nästan uteslutande omfattat kyrkoadjunkts- och andra adjunktstjänster, medan däremot antalet ordinarie tjänster (komminister- och kyrkoherdetjänster) icke förändrats.

Ehuru tillströmningen till prästbanan på senare år sannolikt legat något högre än det omedelbara nyrekryteringsbehovet, synes icke någon påtaglig försämring ha inträtt i teologernas möjligheter att erhålla prästerlig tjänst. I varje fall torde man icke av den föreliggande situationen kunna draga så långtgående och pessimistiska slutsatser, som uttalats i dr Hasslers ovan anförda skrift. Enligt dessa beräkningar skulle hela behovet av präster under den närmaste 20-årsperioden uppgå till 563, varför 265 av de 828 teol. fil. och teol. stud., som funnos 1941, icke skulle kunna beredas plats inom kyrkan ens under de närmaste 20 åren. Såsom kristendomslärare beräknas vidare högst 142 personer kunna placeras inom samma tidrymd, varför slutsatsen blir, att 123 blivande teol. kand., som år 1941 studerade vid universiteten, icke skulle kunna beredas anställning inom vare sig kyrka eller skola under de närmaste 20 åren. Till grund för denna uppfattning synes emellertid ligga en felbedömning av såväl tillströmningen till prästbanan som av det sannolika ersättningsbehovet.

Med avseende på tillströmningen till teologiska fakulteten framgår av en närmare undersökning, att antalet icke-examinerade, som avsågo teol. kand. examen, utgjorde cirka 725 personer (varav i enquêtet materialet ingingo 655 eller 90 %, jfr tab. 10), d. v. s. hundratalet färre än de i Hasslers beräkningar förutsatta. Genom studieavbrott före examens avläggande kommer detta antal dessutom att reduceras; av de i kap. V (sid. 41) framlagda beräkningarna framgår, att antalet teol. kand., som kunna förväntas bli utexaminerade de närmaste åren, sannolikt kommer att stanna vid 70 à 75 personer årligen. Den sannolikt förestående tillströmningen till prästbanan är följaktligen av mindre omfattning än som förutsatts i de Hasslerska beräkningarna. Beträffande kyrkans behov av nyrekrytering, d. v. s. tillgången på lediga tjänster de närmaste tjugo åren, har i dr Hasslers skrift alldeles bortsetts från dödligheten före pensionsålderns inträde, varigenom frekvensen av lediga tjänster blivit orimligt låg. Även placeringsmöjligheterna för adjunkter i de olika stiftet synas ha blivit starkt underskattade.

Ecklesiastikdepartementet har till arbetsmarknadskommissionens förfogande

ställt de utlåtanden, som begärts från domkapiteln, de teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt allmänna svenska prästföreningen på grund av en hemställan om utredning rörande befordringsmöjligheterna på den prästerliga banan i anledning av dr Hasslers undersökning. I sitt utlåtande framhöll Uppsala domkapitel bl. a., att missiv inom ärkestiftet kunnat beredas 26 prästkandidater under 1941 och första hälften av år 1942, medan enligt dr Hasslers beräkningar endast 8 teologer skulle kunna placeras inom stiftet under hela femårsperioden 1941—1945. Skiljaktigheten mellan den Hasslerska prognosen och det faktiska läget är därför, enligt domkapitlets mening, mycket påfallande. Samtidigt framhålles dock, att läget icke är detsamma inom samtliga stift utan att »avsevärda skillnader mellan de olika stiftens möjligheter att giva arbete åt nyprästviga utan tvivel föreligga». Att svårigheter sålunda på sistone förekommit på vissa håll finner domkapitlet framgå därav, att ett antal teologie kandidater, som avlagt praktisk-teologiska prov fr. o. m. läsåret 1939/40, ännu i september 1942 icke blivit prästviga, nämligen inalles 34 av de 307, som avlagt praktisk-teologiska prov inom nämnda treårsperiod. I 16 av dessa fall ha vederbörande på grund av fortsatta studier eller sysselsättning såsom lärare icke önskat prästvigning eller hindrats därifrån av sjukdom. De övriga ha i regel sökt prästvigning inom visst stift och på grund av platsbrist fått stå på expektans.

Av undersökningsmaterialet framgår även, att en del teologer, som avlagt de praktisk-teologiska proven, fått vänta någon tid på prästvigningen. Av 367 teologie kandidater, som avlagt dessa prov ht 1936—ht 1941 och för vilka uppgifter i detta hänseende föreligga, hade det övervägande flertalet — 321 personer eller 87.5 % — prästvigts inom 1 à 2 månader efter proven. I 20 fall hade vederbörande dock fått vänta på prästvigningen i 6 månader eller längre tid. Av de 41 teologie kandidater, som i december 1941 avlagt proven och varav 39 avsågo att prästvigas, hade 9 ännu vid undersökningstillfället (april 1942) icke prästvigts. Av materialet framgår dock icke, i vilken utsträckning detta kunde tillskrivas de faktorer, som framhållits i Uppsala domkapitels utlåtande.

Kap. XIII. Undersökning rörande den vid studiernas början tillämnade levnadsbanan och den nuvarande.

Den i kap. IV lämnade redogörelsen för de studerandes yrkesinriktning kompletteras i detta kapitel beträffande dem, som avlagt examen inom undersökningsperioden, med en undersökning, huruvida de ursprungliga yrkes- eller studieplanerna kunnat realiserats eller ej. Materialet har lämnats av svaren på fråga 11 i formulär C 39 (se bil. A), vilken lydte: »Var det från början Eder avsikt att ägna Eder åt nuvarande yrke eller sysselsättning (studieriktning)? Om icke, vilka voro Eder ursprungliga planer och varför ha de ej realiserats?»

Antalet svar på frågan uppgick till 3 884, vilket innebär, att den besvarats

Tab. 40. Personer, som från början avsett annan levnadsbana eller studieriktning än den nuvarande, fördelade efter nuvarande yrkestillhörighet resp. yrkesriktning.

A = Personer, som voro verksamma inom yrket. B = Personer, som bedrovo fortsatta studier i avsikt att ägna sig åt yrket.

Från början tillämnad levnadsbana	Nuvarande yrke eller yrkesinriktning																				Summa							
	Präst		Lärare		Biblioteks- och arkivtjänsteman		Musik- tjänsteman		Journalist		Arbets- förmidlings- tjänsteman o. d.		Bank-, handels- och industri- tjänste- man		Jurist		Annan befattnings- havare i allmän el. ensk. tjänst		Personer i hem- obestämd yrkes- till- hörighet		Arbete i hem- med met (kvin- nor)		Forts. studier, ej förut redov.		Hela därav an- kvinn- talet			
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Präst, missionär	18	—	18	16	1	—	1	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	1
Lärare	19	1	140	129	15	7	4	3	14	1	14	2	13	—	4	—	13	—	13	—	4	—	—	—	—	—	335	145
Biblioteks- och arkivtjänsteman	—	—	10	2	3	5	1	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	26
Museitjänsteman	—	—	6	3	5	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	11
Journalist	1	—	9	4	1	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	12
Förvaltningstjänsteman (ej jurist)	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5
Arbetsförmedlingstjänsteman o. d.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	4
Järnvägs-, post-, tulltjänsteman	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4
Bank-, handels-, industrietjänsteman	6	—	10	6	—	—	—	—	—	—	2	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	4
Försäkringsstjänsteman	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12
Kemist, laboratorietjänsteman	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1
Jurist	2	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1
Officer	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	9
Läkare	4	2	2	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—
Tandläkare	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	5
Apotekare	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
Veterinär	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	3
Ingeniör	2	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Jägmästare	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Lantbrukare	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
Angiven levnadsbana av annat slag	2	1	7	2	1	—	—	—	1	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	8
Angiven studieriktning av annat slag (levnadsbana ej angiven)	3	—	8	5	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	6
Tillämnad levnadsbana eller studieriktning obestämd el. ej angiven	3	—	5	7	5	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	29
Summa	48	4	146	92	15	5	9	25	2	36	4	4	21	9	10	120	89	79	37	852	282	12	12	3	3	76	29	
därav kvinnor	—	1	25	23	12	3	1	10	—	6	3	—	5	—	—	32	69	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ Övergång mellan olika verksamhetsgrenar inom ett och samma yrkesområde (jfr sid. 86). — ² 80 personer, som efter avlagd juridisk examen kommit att ägna sig åt annan gren av juridisk verksamhet än den tilltänkta, ha här icke medräknats.

Tab. 41. Personer med ändrad yrkesinriktning, fördelade efter uppgivna orsaker till förändringen.

Från början tillämnad levnadsbana	Ekono- miska orsaker	Kon- kur- rens	Spärr m. m.	Sjuk- dom, lyte	In- tresse- för- skjut- ning	Erbju- dande av an- ställ- ning	Fa- milje- bild- ning	Andra orsaker el. ej uppgi- ven orsak	Sum- ma
Präst, missionär	4	10	1	3	21	6	—	6	51
Lärare	26	153	12	6	39	22	39	38	335
Biblioteks- och arkivtjänsteman	9	7	1	2	4	3	9	4	39
Museitjänsteman	7	11	1	—	1	1	1	1	23
Journalist	—	5	—	3	6	1	6	7	28
Förvaltningstjänsteman (ej jurist)	1	4	—	—	2	—	1	2	10
Arbetsförmedlingstjänsteman o. d.	—	3	—	—	1	1	2	2	9
Järnvägs-, post-, tulltjänsteman	—	1	7	2	2	—	—	—	12
Bank-, handels- o. ind.-tjänsteman	7	9	2	3	10	2	4	11	48
Försäkringstjänsteman	1	1	—	1	—	2	—	2	7
Kemist, laboratorietjänsteman	1	1	—	2	3	—	—	1	8
Jurist	7	1	2	—	12	1	5	9	37
Officer	—	3	3	9	1	—	—	2	18
Läkare	14	—	2	1	6	—	—	2	25
Tandläkare	3	—	1	1	3	—	—	—	8
Apotekare	—	3	3	—	3	—	—	—	9
Veterinär	1	—	1	—	—	—	—	—	2
Ingeniör	8	—	2	1	7	—	—	2	20
Jägmästare	4	—	1	2	1	—	—	—	8
Lantbrukare	4	—	—	—	4	—	—	—	8
Summa	97	212	39	36	126	39	67	89	705
Procentuell fördelning	13·8	30·1	5·5	5·1	17·9	5·5	9·5	12·6	100·0

av 93·7 % av samtliga uppgiftslämnare, som avlagt examen ht 1936—vt 1942. Jakande svar avgavs av 2 952 personer och nekande av 932.

I de 932 nejsvaren ingå 76, i vilka ingen bestämd levnadsbana angivits som den från början åsyftade, och därtill kommer ett helt obetydligt antal, som säger sig ha börjat studierna med helt vaga planer på viss bana. Inberäknas emellertid även dessa i hela antalet nejsvar, uppgår andelen av dem, som kommit att ägna sig åt annan verksamhet än den ursprungligen åsyftade, till inemot $\frac{1}{4}$ av samtliga, som entydigt besvarat frågan.

Redan på grund av frågans formulering förefaller det sannolikt, att antalet nejsvar ligger något i underkant. De som svarat nej skulle nämligen även uppge orsakerna till att de ursprungliga planerna ej realiserats, och uppgiftslämnarna ha på grund av tveksamhet eller ren bekvämlighet kunnat föredra att lämna frågan obesvarad eller avgiva ett jasvar utan närmare motivering.

I ett par hänseenden har frågans formulering givit anledning till tvekan vid besvarandet. Det gäller först uttrycket »från början». De flesta uppgiftslämnare ha tolkat det så, att därmed avsåges de akademiska studiernas början, vilket också var meningen. I sådana fall, där studierna icke påbörjats omedelbart efter studentexamen, har däremot »från början» ansetts åsyfta tiden närmast efter studentexamen. I ett par fall, där uppgiftslämnarna icke tolkat uttrycket så, har svaret ansetts böra rättas vid bearbetningen.

Även uttrycket »nuvarande yrke eller sysselsättning (studieriktning)» har

Tab. 42. Personer med ändrad yrkesinriktning, som från början avsett skolväsendet, fördelade efter uppgivna orsaker till förändringen.

A = Personer, som voro verksamma inom yrket. B = Personer, som bedrovo fortsatta studier i avsikt att ägna sig åt yrket.

Nuvarande yrkestillhörighet		Ekono- miska orsaker	Kon- kur- rens	Spärr m. m.	Sjuk- dom, lyte	In- tresse- för- skjut- ning	Erbju- dande av an- ställ- ning	Fa- milje- bild- ning	And- ra or- saker ¹	Sum- ma
Präst	{ A	3	4	—	1	7	—	—	4	19
	{ B	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Lärare	{ A	3	16	2	—	6	2	2	9	40
	{ B	2	16	5	—	2	—	1	3	29
Biblioteks- och arkivtjänste- man	{ A	1	8	—	1	1	1	1	2	15
	{ B	1	4	—	1	—	—	—	1	7
Museitjänsteman	{ A	—	—	—	—	1	—	—	3	4
	{ B	—	—	1	—	2	—	—	—	3
Journalist	{ A	—	8	—	—	3	2	1	—	14
	{ B	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Arbetsförmedlingstjänsteman o. d.	{ A	1	9	—	—	3	—	—	1	14
	{ B	—	1	—	—	1	—	—	—	2
Bank-, handels- o. industri- tjänsteman	A	2	4	—	—	2	4	1	—	13
Jurist i allmän eller enskild tjänst	{ A	2	7	1	—	2	1	—	—	13
	{ B	—	1	—	—	3	—	—	—	4
Officer	A	—	1	—	—	—	1	—	—	2
Annan befattningshavare i all- män eller enskild tjänst . . .	A	5	12	1	1	3	10	1	9	42
Personer med mera obestämd yrkestillhörighet	A	4	47	—	1	—	—	2	4	58
Arbete i hemmet	A	1	7	2	—	—	1	29	2	42
Fortsatta studier, ej förut re- dovisade	B	—	8	—	1	2	—	1	—	12
Summa		26	153	12	6	39	22	39	38	335
Procentuell fördelning		7.8	45.7	3.6	1.8	11.6	6.6	11.6	11.3	100.0

¹ Inkl. ej uppgiven orsak.

givit anledning till tvekan. Då man nämligen ändrat yrkesinriktningen men bibehållit den ursprungliga studieriktningen, har man understundom varit tveksam, om man rätteligen borde svara ja eller nej. Detta gäller även sådana fall, där den nuvarande verksamheten endast är av tillfällig karaktär och uppgiftslämnaren tydligen avser att framdeles ägna sig åt det från början tillämnade yrket, så snart han blir i tillfälle därtill.

Tab. 40 ger en överblick över förändringarna i levnadsbana hos dem, som besvarat frågan med nej. Över de orsaker och motiv, som anförts för att de ursprungliga planerna ej blivit realiserade, ger tab. 41 en motsvarande översikt. Häri ha sådana fall, där någon anført mera än en orsak, klassificerats efter det skäl, som ansetts vara tyngst vägande. Vidare ha i sistnämnda tabell samlingsrubrikerna »angiven levnadsbana av annat slag», »angiven studieriktning av annat slag» och »tillämnad levnadsbana eller studieriktning obestämd

eller ej angiven» icke medtagits, varför tabellen endast omfattar 705 personer. Beträffande dem, som ämnat sig till skolväsendet, ha i *tab. 42* de angivna orsakerna kombinerats med de levnadsbanor, vederbörande i stället kommit att slå in på.

Tabellerna upptaga också övergångar mellan sådana yrken, som tillhöra olika grenar av samma yrkesområde, såsom övergång från en tilltänkt läroverkslärarbana till folkskollärartjänst eller tvärtom, eller från tilltänkt verksamhet vid missionen till prästerlig tjänst, eller från journalistik till bokförlagstjänst eller anställning vid A.-B. Radiotjänst. 80 jurister, som kommit att ägna sig åt annan juristverksamhet än den avsedda, ha dock icke upptagits i tabellerna.

Den största gruppen bilda de, som från början tänkt sig någon form av *undervisningsverksamhet* såsom blivande yrke. Denna grupp behandlas därför något utförligare än de övriga.

Av *tab. 41* och *42* framgår, att konkurrensen på lärarbanan varit den vanligast uppgivna orsaken till att planerna ej realiserats. Detta gäller speciellt vissa av den humanistiska sektionens ämneskombinationer, nämligen klassiska språk (c:a 30) och moderna språk (65). Även de, som tänkt sig lärartjänst i svenska språket i förening med annat ämne och på grund av överbefolkning ej fått sina planer realiserade, äro ganska många (c:a 20).

Klassikerna ha synnerligen begränsade möjligheter att bli placerade, då undervisning i latin endast förekommer inom en enda skolform, läroverken. Det är påfallande, att så många av dem nödgats fortsätta studierna och medtaga ytterligare ämnen i examen för att därigenom få bättre utsikter på lärarbanan, som de alltjämt hoppas få ägna sig åt. En och annan har även fortsatt studierna inom annan fakultet.

Även inom ämneskombinationen moderna språk ha stora svårigheter förelagat att realisera planerna på läraryrket. I undersökningen ingå 65 personer med denna kombination, som fått lämna tanken på lärarbanan på grund av »hopplösa utsikter till följd av stark konkurrens», som en av dem skriver. De voro alla att betrakta som utbildade språklärare, ehuru några av dem endast avlagt fil. kand. Åtskilliga av dem hade, trots högsta betyget i samtliga i examen ingående ämnen, icke kunnat få ens någon nämnvärd vikariattjänstgöring. Flertalet hade anställning, men denna var av så tillfällig karaktär, att den ej kunde betraktas som framtidsplats. Flera av dem, som innehade sådan anställning, hade emellertid ej uppgivit hoppet att framdeles få ägna sig åt lärartjänst, låt vara att utsikterna härtill synas högst begränsade.

Konkurrensen om platserna kan ha spelat in även i sådana fall, där andra orsaker — t. ex. erbjudande av anställning — anförts som skäl. Det är då de små utsikterna att få tjänstgöring inom skolväsendet, som förmått vederbörande att antaga erbjudandet.

Då ekonomiska orsaker uppgivits, ha dessa nästan alltid inneburit, att vederbörande icke haft tillräckliga ekonomiska resurser att fullfölja utbildningen så långt som erfordras, för att den skulle bli tillräckligt meriterande. I något enstaka fall har det emellertid förekommit, att medel stått till förfogande

endast för universitetsstudier, och att uppgiftslämnaren för den skall fortsatt på studiebanan.

Med »spärr m. m.» avses i tab. 41 och 42 icke blott, vad man vanligen menar med spärr (att kvalificerat studentbetyg eller godkänd inträdesprövning erfordras för att bli antagen som elev vid vissa läroanstalter) utan även det förhållandet, att studentbetyg i visst gymnasieämne utgör villkor för rätt till tentamen i visst examensämne. Av de 11 i tab. 42 upptagna personer, som av denna anledning kommit att ändra levnadsbana, hade 9 avsett folkskollärartjänst men ej vunnit inträde vid seminarium, medan de 2 övriga avhållits från historiska studier av kravet på studentbetyg i latin.

Sjukdom eller lyte som skäl till ändrad levnadsbana har anförts endast av 6 personer bland dem, som från början ämnat bli lärare. Det ringa antalet beror därpå, att undersökningen endast omfattar sådana fall, där vederbörande visserligen hindrats från att fullfölja planerna på lärarbanan men ej hindrats från att avlägga examen.

Såsom intresseförskjutning har i tab. 41 och 42 betecknats dels det negativa motivet bristande intresse och fallenhet för den tilltänkta levnadsbanan, dels det positiva motivet nytillkommet intresse för annan levnadsbana. Båda dessa motiv kunna givetvis uppträda samtidigt, och vederbörande har icke alltid hållit dem isär. Såsom nytillkommet intresse ha då även räknats de formuleringar, som ofta använts av personer, vilka övergått till teologiska fakulteten: »emottog kallelse att bli präst», »klarnande kallelsemedvetande», »mognade till övertygelse om prästkallets storhet» o. s. v. Överhuvud är det vanligt, att personer, som övergått till denna fakultet (från skolväsendet såväl som från andra levnadsbanor), anföra skäl av sådan art.

Det är icke ovanligt, att uppgiftslämnaren såsom förklaring till det nytillkomna intresset uppger, att han tillfälligt — vid sommarvikariat o. d. — kommit att arbeta inom ifrågavarande verksamhet.

Vid granskningen av enquêtesvaren får man intrycket, att alltför många inriktat sig på skolväsendet utan annat skäl, än att detta varit den enda levnadsbana för akademiker, som de haft någon förtrogenhet med. Det skulle sannolikt ha stor betydelse för »avlastningen» av denna överbefolkade bana, om gymnasister och studenter hade större möjligheter att skaffa sig någon förtrogenhet även med andra verksamhetsområden, och yrkesorienteringen torde här ha en viktig uppgift att fylla.

Beträffande den i tab. 41 och 42 förekommande beteckningen »erbjudande av anställning» må framhållas, att materialet icke alltid medgiver prövning, hurvida de erhållna anställningarna varit särskilt förmånliga i lönehänseende. Dock framgår av svaren, att åtskilliga av de ifrågavarande personerna erhållit betydligt gynnsammare löneförmåner än de kunnat påräkna inom skolväsendet. Detta gäller i synnerhet de inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen utbildade. För humanisternas del ha de tillfällen till anställning, som yppat sig, merendels varit mindre förmånliga, än vad lärarbanan skulle ha erbjudit, om anställning, som motsvarat utbildningen, där kunnat erhållas. Av

dessa uppgiftslämnare ämnade 4 à 5 också framdeles bli lärare, om tillfälle därtill skulle erbjuda sig.

Av de 103 kvinnor med examen, som ändrat levnadsbana efter att från början ha tänkt sig skolväsendet, voro 59 gifta, och av dessa ha 39 uppgivit giftermålet som skäl, att de ej blivit i tillfälle att ekonomiskt utnyttja sin examen. Säkerligen ha många av hemmafruarna varit tveksamma, om de borde besvara frågan om ändrad levnadsbana med ja eller nej, vilket kommit till uttryck i ett flertal obestämda svar.

Såsom av tab. 42 framgår, hade de flesta av de kvinnor, som på grund av giftermål avstått från läraryrket, intet arbete utom hemmet (29). De övriga 10 hade mer eller mindre tillfälliga anställningar, understundom halvtids-tjänster. — I 5 fall hade den av mannens verksamhet föranledda bosättnings-orten utgjort hinder för hustrun att erhålla lämplig tjänstgöring.

Bland de fall, som redovisats under »andra orsaker» i tabell 42, märkas familje- och andra personliga skäl, studieförhållanden m. m. — I fråga om de förändringar i levnadsbanan, som det pågående kriget föranlett, är det givetvis svårt att yttra sig med ledning av materialet till denna undersökning. I de 21 fall, som i tab. 42 upptagits under beteckningen »andra orsaker», ingå 5, för vilka inkallelse eller annan med kriget sammanhängande orsak förelegat vid ändringen av levnadsbana.

Av tab. 41 framgår, att även på *arkiv- och biblioteks- samt museibanan* stark konkurrens gjort sig gällande, och att många därav föranletts att ändra sina planer. De ekonomiska skäl till ändrad levnadsbana, som här anförts, hänföra sig icke till studietidens ekonomi utan till de dåliga utsikterna med hänsyn till löneförmåner och befordran. Såvitt av svaren framgår, hade ingen av dem, som lämnat tanken på biblioteksbanan, någon avsikt att framdeles återvända till denna, och beträffande museibanan hade endast två en sådan avsikt. Av dem, som slagit museitjänsten ur hågen, voro de flesta humanister. Endast 3 hade fått sin utbildning inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen och åsyftat anställning vid naturhistoriskt museum.

Av de 51 personer, som haft för avsikt att ägna sig åt *religionsvård*, hade 5 ämnat bli missionärer. — Beteckningen »teologiska studier», vilken förekommit i 11 fall, har ansetts gälla prästbanan för männens del och kristendomsläraryrket för kvinnornas, såvida ej annorlunda angivits i svaren. 15 av de nämnda personerna ha avlagt examen inom teologisk fakultet, och 7 av dessa ha på grund av platsbristen inom resp. stift tagit nuvarande anställning i avvaktan på senare prästvigning, varjämte 2 av dem voro präster, som bedrevo fortsatta studier för att bli läroverkslärare. De övriga få anses ha definitivt lämnat tanken på prästbanan.

Beträffande dem, som slagit in på annan levnadsbana utan att ha avlagt teol. kand.-examen, dominerar intresseförskjutningen som motiv. Såsom intresseförskjutning har även räknats sådana formuleringar som »ansåg mig icke äga den religiösa övertygelse, som bör finnas hos en Herrens tjänare», »feghet», »tappade Guds ljusastake och ansåg mig senare ej värdig», »alltför hedniskt och världsligt sinnelag».

Beträffande dem, som ämnat bli *jurister*, har det ansetts som ändring i levnadsbanan, dels då någon uppgivit sig ha ämnat bedriva juridiska studier men sedermera kommit att avlägga examen inom annan fakultet (10 personer), dels när vederbörande efter avlagd jur. kand.- eller kansliexamen kommit att ägna sig åt yrke av icke-juridisk karaktär (21 personer). Till den senare gruppen höra bl. a. 6, som blivit officerare, 2 restaurangchefer, 1 kamrer vid tidningsföretag, 1 målarinna.

Bland orsaker anförda av dem, som icke avlagt juridisk examen, dominerar intresseförskjutning som motiv. I övrigt nämnas ekonomiska orsaker och långvariga militära inkallelser som skäl.

Av de 18 män, som tänkt sig *officersbanan*, innan de kommo att slå in på universitetsstudier, anförde hälften hälsoskäl såsom orsak till ändringen i levnadsbana. Vederbörande blev kasserad vid läkarundersökningen eller ådrog sig skador under utbildningstiden. De 3 personer, som redovisats under »spärr m. m.», ha ej blivit antagna eller senare blivit olämpligförklarade. Då stor konkurrens på den åsyftade levnadsbanan anförts som skäl, ligga försöken att komma in på densamma åtskilliga år tillbaka i tiden.

Av de 25 personer, som tänkt sig *läkarbanan* men sedermera ändrat sig, hade ingen hunnit avlägga någon medicinsk examen. 2 personer hade avsett att bli missionsläkare och äro bland de 4, som blivit präster.

I den allmänna diskussionen har ofta gjorts gällande, att personer, som förgäves sökt inträde vid de spärrade utbildningsanstalterna, i stor utsträckning skulle komma att förlägga sina studier till de fria fakulteterna. Tab. 40 och 41 utvisa emellertid, att detta var fallet i mycket ringa utsträckning. Förutom de 9 personer, som förgäves sökt in vid folkskollärarseminarium (se ovan, sid. 87), ha 72 personer åsyftat levnadsbanor, för vilka utbildning erhålles vid spärrad fackhögskola eller medicinsk fakultet, och av dessa ha, såsom av tab. 41 framgår, endast 10 anført spärren såsom anledning till ändring i levnadsbanan.

Vid granskningen av tab. 40 får man ett intryck av att de levnadsbanor, till vilka universitets- och fackhögskolestudier förbereda, bilda så att säga tvenne huvudområden, inom vilka övergångar äro relativt vanliga men mellan vilka övergångarna äro mera sällsynta. Det ena området kommer då att omfatta följande yrken: präster, lärare, arkiv-, biblioteks- och museitjänstemän samt journalister, medan det andra omfattar jurister, officerare, läkare, tandläkare, ingenjörer m. fl. Då föreliggande undersökning icke omfattar fackhögskolorna och officersutbildningen, ger den givetvis icke ens tillnärmelsevis någon fullständig bild av övergångarna mellan levnadsbanor inom de olika huvudområdena eller grupperna.

Det första områdets levnadsbanor rekryteras ju i övervägande grad av dem, som avlagt studentexamen på latinlinjen, medan det andras rekryteras huvudsakligen av realstudenter. Vidare ge flera av den humanistiska sektionens ämnen utbildning för mer än en av levnadsbanorna i första huvudgruppen, varför övergång från en sådan levnadsbana kan ske med utnyttjande av den erhållna utbildningen, även sedan denna fortskridit fram till examen.

Emellertid torde skillnaden mellan de båda områdena vara betingad även av andra faktorer än utbildningsförhållandena. I den Wicksell—Jernemanska utredningen konstaterades sålunda en viss skillnad mellan de fyra fakulteterna i fråga om studenternas härkomst ur olika socialgrupper. Framför allt var olikheten påtaglig mellan de filosofiska och teologiska fakulteterna å ena sidan och de juridiska och medicinska å andra sidan. Dessa olikheter framträdde också i den följande undersökningen rörande universitets- och högskoleungdomens ekonomiska förhållanden (jfr tab. 61).

AVD. II

Militärtjänstgöringens inverkan
på universitets- och högskoleungdomens
studier och ekonomiska
förhållanden

1894

Militärjägarernas insatser
på universitets- och högskolornas
studier och ekonomiska
förhållanden

Kap. XIV. Undersökningens tillkomst och utförande.

För fullgörande av sitt uppdrag införskaffade 1941 års krigsfamiljebidragskommitté från vissa militära förband uppgifter rörande framför allt inkallelsernas inverkan på de värnpliktigas ekonomiska förhållanden. Vid denna undersökning var det emellertid icke möjligt att taga speciell hänsyn till studenterna. Sedan emellertid på initiativ av Uppsala studentkår Sveriges förenade studentkårers värnpliktskommitté hemställt att en särskild undersökning skulle företagas för att söka utröna militärtjänstgöringens inverkan på studenternas studier och ekonomiska förhållanden ägde överläggning rörande detta spörsmål rum mellan förstnämnda kommitté och statens arbetsmarknadskommission. Då icke blott ifrågavarande spörsmål voro av betydelse för kommissionen i dess egenskap av tillsyningsmyndighet för krigsfamiljebidragsväsendet, utan den tilltänkta undersökningen dessutom lämpligen borde utvidgas att avse vissa frågor berörande andra grenar av kommissionens verksamhet, överenskom man, att undersökningen skulle omhändervhas av kommissionen.

Vid utarbetandet av frågeformuläret ansågs det, som redan antytts, lämpligast att även inrymma frågor, som lämnade upplysningar om studenternas ekonomi och studieförhållanden överhuvud. För att erhålla jämförelsematerial medtogos även kvinnliga studenter i undersökningen.

Frågeformuläret (*bilaga C*) utsändes under senare delen av november månad 1941 genom resp. studentkårers försorg till samtliga manliga och kvinnliga studerande, vilka då voro eller höstterminen 1939 eller senare varit inskrivna vid universiteten och högskolorna. Samtliga studentkårer utom medicinska föreningen vid karolinska institutet deltog i undersökningen. Svaren insamlades av studentkårerna, vilka sedan överlämnade materialet till arbetsmarknadskommissionen för statistisk bearbetning.

Den 15 december 1941, då den statistiska bearbetningen påbörjades, hade 6 588 uppgifter inkommit till kommissionen. Av dessa utsorterades 94 uppgifter. Flertalet av dessa voro alltför ofullständiga för att kunna medtagas i undersökningen eller avsågo personer, som före höstterminen 1939 avslutat sina studier och sålunda icke berördes av undersökningen. Av de övriga utsorterade uppgifterna voro ett antal dupletter, 5 avsågo studenter, vilka tagit anställning som officerare på aktiv stat, och 8 utländska undersåtar.

Med hänsyn till att 1941 års krigsfamiljebidragskommittés arbete så snart som möjligt behövde erhålla visst material av vikt för dess arbete, medgav icke tiden någon komplettering av de lämnade uppgifterna. Den statistiska bearbetningen av materialet försvarades sålunda av att uppgifterna i viss utsträckning voro ofullständiga samt att vissa frågor av en del uppgiftslämnare

missuppfattats. För 410 manliga och 233 kvinnliga studenter vid universiteten samt Stockholms och Göteborgs högskolor, eller 11·7 resp. 19·2 % av samtliga i undersökningen ingående av dessa, voro uppgifterna beträffande studierna så ofullständiga, att det icke var möjligt att angiva studieriktning. Dessa uppgifter redovisas i undersökningen under beteckningen »ej uppgiven studieriktning». I denna grupp ingår sannolikt ett flertal personer, som antingen ännu icke valt studieriktning eller endast avse komplettering av betyg. Även de frågor i formuläret, vilka avsågo att närmare belysa militärtjänstgöringens inverkan på studierna (antalet studietermener, avslutade ämnen och betygssumma samt avlagda examina dels före och dels efter den 1 september 1939), voro ofullständigt besvarade. Särskilt gällde detta uppgifterna om avslutade ämnen och betygssumma. Det har därför icke visat sig genomförbart att på ett fullt tillfredsställande sätt belysa sambandet mellan militärtjänstgöring och studieresultat. Icke heller har frågan, huruvida studietiden förlängts på grund av militärtjänstgöring utöver tiden för själva tjänstgöringen, siffermässigt kunnat belysas, då det framgår av materialet att uppgiftslämnare i viss utsträckning sannolikt missförstått frågan och i uppgifterna om den förlängda tiden även inräknat tiden för själva militärtjänstgöringen. Beträffande övriga brister i materialet hänvisas till den efterföljande redogörelsen för undersökningsresultaten.

De i undersökningen ingående deklaranterna redovisas å resp. läroanstalter, oavsett om de avslutat studierna höstterminen 1941 eller ej, varvid de förstnämnda redovisats särskilt i de fall, där den omständigheten att vederbörande avslutat studierna annars skulle ha förryckat resultatet. Vid redovisningen efter läroanstalter ha i vissa sammanställningar Uppsala universitet, Lunds universitet, (karolinska institutet), Stockholms högskola och Göteborgs högskola sammanförts till en grupp: »Universitet och fria högskolor» samt övriga läroanstalter till en grupp »Fackhögskolor». Vidare ha personer tillhörande filosofisk resp. juridisk, teologisk och medicinsk fakultet genomgående benämnts filosofer resp. jurister, teologer och medicinare.

Kap. XV. Undersökningens representativitet.

Antalet vid universitet och högskolor inskrivna studerande vårterminen 1938—höstterminen 1941 redovisas i *tab. 43*. Av tabellen framgår att hela antalet inskrivna höstterminen 1941 uppgick till 11 700, varav 9 042 män och 2 658 kvinnor. Av samtliga studenter voro 8 409 inskrivna vid universitet och fria högskolor och 3 291 vid fackhögskolor. Antalet i undersökningen ingående personer redovisas i *tab. 44*, varvid personer, som varit inskrivna vid resp. läroanstalter höstterminen 1939 eller senare men som avslutat studierna före höstterminen 1941, redovisats särskilt. Av tabellen framgår, att endast 304 personer, eller 4·7 % av samtliga, tillhörde denna kategori. Då i runt tal 5 000 studenter under perioden höstterminen 1939—vårterminen 1941 avslutat stu-

Tab. 43. Antalet vid universitet och högskolor inskrivna studerande vårterminen 1938—höstterminen 1941.¹

Termin och år	Universitet och fria högskolor				Fackhögskolor										Samtliga universitet och högskolor		
	Uppsala universitet	Lunds universitet	Karolinska institutet	Stockholms högskola	Göteborgs högskola	Summa	Tekniska högskolor		Handels-högskolor		Tandläkarinstitutet	Veternärshögskolan	Farmaceutiska institutet	Skogshögskolan		Lantbruks-högskolan	Summa
							Tekniska högskolan	Chalmers	Stockholm	Göteborg							
<i>Män</i>																	
vt 1938	2 112	2 002	836	1 352	296	6 598	1 120	367	222	157	269	110	144	51	91	2 531	9 129
ht 1938	2 155	2 029	815	1 506	359	6 864	1 258	433	262	197	307	111	99	49	98	2 804	9 668
vt 1939	2 113	1 995	823	1 456	349	6 736	1 162	417	243	166	272	111	99	50	98	2 618	9 354
ht 1939	2 078	1 911	780	1 399	358	6 526	1 292	424	262	190	306	138	135	49	111	2 897	9 493
vt 1940	1 410	1 559	771	932	241	4 913	984	426	115	167	261	198	135	49	111	2 376	7 289
ht 1940	1 718	1 588	745	1 096	266	5 413	1 239	303	241	165	279	140	84	52	114	2 617	8 080
vt 1941	1 801	1 755	806	1 204	287	5 853	1 221	327	224	163	256	140	84	52	114	2 581	8 484
ht 1941	1 823	1 775	787	1 334	350	6 069	1 337	418	306	173	299	143	122	52	123	2 973	9 042
<i>Kvinnor</i>																	
vt 1938	437	487	91	499	114	1 628	9	—	7	4	94	3	47	—	—	164	1 792
ht 1938	488	532	94	567	146	1 827	11	—	8	5	102	4	41	—	—	171	1 998
vt 1939	464	523	103	531	134	1 755	11	—	5	3	92	4	41	—	—	156	1 911
ht 1939	529	573	105	625	154	1 986	13	2	8	3	122	4	85	—	—	237	2 223
vt 1940	504	537	105	568	141	1 855	15	2	9	3	101	4	85	—	—	219	2 074
ht 1940	641	629	119	635	181	2 205	19	4	17	5	141	4	75	—	—	265	2 470
vt 1941	637	612	125	589	171	2 134	15	4	16	5	128	4	75	—	—	247	2 381
ht 1941	698	665	130	653	194	2 340	19	8	24	7	175	3	81	—	—	318	2 658
<i>Samtliga</i>																	
vt 1938	2 549	2 489	927	1 851	410	8 226	1 129	367	229	161	363	113	191	51	91	2 695	10 921
ht 1938	2 643	2 561	909	2 073	505	8 691	1 269	423	270	202	409	115	140	49	98	2 975	11 666
vt 1939	2 577	2 518	926	1 987	483	8 491	1 173	417	248	169	364	115	140	50	98	2 774	11 265
ht 1939	2 607	2 484	885	2 024	512	8 512	1 305	426	270	198	428	132	220	49	111	3 134	11 646
vt 1940	1 914	2 096	876	1 500	382	6 768	1 399	428	124	170	362	132	220	49	111	2 595	9 363
ht 1940	2 359	2 217	864	1 731	447	7 618	1 268	307	258	170	420	144	159	52	114	2 882	10 500
vt 1941	2 438	2 367	931	1 793	458	7 987	1 286	331	240	168	384	144	159	52	114	2 828	10 815
ht 1941	2 521	2 440	917	1 987	544	8 409	1 356	426	330	180	474	146	203	52	124	3 291	11 700

¹ Enligt universitetsstatistiken (nettoantalet).

Tab. 44. Antalet i undersökningen ingående fördelade efter läroanstalt.¹

Läroanstalt	Män			Kvinnor			Samtliga		
	A	B	Summa	A	B	Summa	A	B	Summa
Universitet och fria högskolor . .	3 373	146	3 519	1 146	66	1 212	4 519	212	4 731
Uppsala universitet	1 469	73	1 542	483	33	516	1 952	106	2 058
Lunds universitet	1 363	66	1 429	421	28	449	1 784	94	1 878
Stockholms högskola	364	3	367	172	3	175	536	6	542
Göteborgs högskola	177	4	181	70	2	72	247	6	253
Fackhögskolor	1 473	87	1 560	198	5	203	1 671	92	1 763
Tekniska högskolorna	903	23	926	15	—	15	918	23	941
Tekniska högskolan	642	23	665	10	—	10	652	23	675
Chalmers tekniska högskola . .	261	—	261	5	—	5	266	—	266
Handelshögskolorna	163	28	191	5	2	7	168	30	198
Handelshögskolan i Stockholm .	114	28	142	5	2	7	119	30	149
Handelshögskolan i Göteborg .	49	—	49	—	—	—	49	—	49
Tandläkarinstitutet	118	—	118	75	—	75	193	—	193
Veterinärhögskolan	36	—	36	—	—	—	36	—	36
Farmaceutiska institutet	116	21	137	103	3	106	219	24	243
Skogshögskolan	36	—	36	—	—	—	36	—	36
Lantbrukshögskolan	101	15	116	—	—	—	101	15	116
Samtliga	4 846	233	5 079	1 344	71	1 415	6 190	304	6 494

¹ A = personer, som ej avslutat studierna höstterminen 1941.

B = personer, som avslutat studierna före höstterminen 1941.

dierna vid universiteten och högskolorna, följer härav, att dessa i mycket ringa utsträckning deltagit i undersökningen. I vilken utsträckning de övriga, som alltså vid undersökningstillfället fortfarande bedrev studier, deltagit i undersökningen belyses av tab. 45. Vid en jämförelse mellan antalet inskrivna och antalet i undersökningen ingående personer torde observeras, att i den sistnämnda siffran torde ingå ett antal personer, som ej voro inskrivna höstterminen 1941 men det oaktat icke avslutat studierna. Representativitetssiffran (% i undersökningen ingående av inskrivna) blir sålunda något för hög. Farmaceutiska institutet har helt uteslutits vid denna jämförelse, enär ett mycket stort antal farmacie studerande och farmacie kandidater på grund av obligatorisk praktisk tjänstgöring vid apotek icke voro inskrivna vid högskolorna höstterminen 1941. Som tidigare nämnts, ha de studerande vid karolinska institutet icke deltagit i undersökningen.

Av tab. 45 framgår, att 58·2 % av samtliga manliga och 50·7 % av samtliga kvinnliga studerande vid de redovisade läroanstalterna höstterminen 1941 deltog i undersökningen. Deltagandet var mycket växlande. Lantbrukshögskolan, Uppsala och Lunds universitet samt skogshögskolan och Chalmers tekniska högskola uppvisade goda eller tämligen goda representativitetssiffror, medan siffrorna för övriga läroanstalter voro mindre tillfredsställande.

Då universiteten och de fria högskolorna inrymma vitt skilda studieriktningar, torde det vara betydelsefullt att konstatera, i vilken utsträckning de studerande inom de olika fakulteterna deltagit i undersökningen. En direkt sådan jämförelse kan tyvärr icke göras, då, som tidigare nämnts, ett stort

Tab. 45. Antalet vid resp. läroanstalter inskrivna höstterminen 1941 (A) samt i undersökningen ingående personer, som ej avslutat studierna höstterminen 1941 (B)¹

Läroanstalt	Män			Kvinnor			Summa		
	A	B	B i % av A	A	B	B i % av A	A	B	B i % av A
Universitet och fria högskolor	5 282	3 373	63·9	2 210	1 146	51·9	7 492	4 519	60·3
Uppsala universitet	1 823	1 469	80·6	698	483	69·2	2 521	1 952	77·4
Lunds universitet	1 775	1 363	76·8	665	421	63·3	2 440	1 784	73·1
Stockholms högskola	1 334	364	27·3	653	172	26·3	1 987	536	27·0
Göteborgs högskola	350	177	50·6	194	70	36·1	544	247	45·4
Fackhögskolor	2 851	1 357	47·6	237	95	40·1	3 088	1 452	47·0
Tekniska högskolorna	1 755	903	51·5	27	15	55·6	1 782	918	51·5
Tekniska högskolan	1 337	642	48·0	19	10	52·6	1 356	652	48·1
Chalmers tekniska högskola	418	261	62·4	8	5	62·5	426	266	62·4
Handelshögskolorna	479	163	34·0	31	5	16·1	510	168	32·9
Handelshögskolan i Stockholm	306	114	37·3	24	5	20·8	330	119	36·1
Handelshögskolan i Göteborg	173	49	28·3	7	—	—	180	49	27·2
Tandläkarinstitutet	299	118	39·5	175	75	42·9	474	193	40·7
Veterinärhögskolan	143	36	25·2	3	—	—	146	36	24·7
Skogshögskolan	52	36	69·2	—	—	—	52	36	69·2
Lantbrukshögskolan	123	101	82·1	1	—	—	124	101	81·5
Samtliga	8 133	4 730	58·2	2 447	1 241	50·7	10 580	5 971	56·4

¹ Farmaceutiska institutet ej medräknat (se sid. 96).

antal personer lämnat så ofullständiga uppgifter om sina studier, att de icke kunnat klassificeras efter studieriktning. Av samtliga i undersökningen ingående, vilka ej avslutat studierna höstterminen 1941, tillhörde 410 män (12·2 %) och 226 kvinnor (19·7 %) kategorien »ej uppgiven studieriktning». En jämförelse mellan de övrigas (B) och samtliga inskrivnas (A) procentuella fördelning efter studieriktning giver följande resultat.

	Män		Kvinnor	
	A	B	A	B
Filosofier	45·7	45·7	81·2	83·9
Jurister	21·6	21·1	7·4	6·4
Teologer	8·9	17·8	0·8	1·6
Medicinare	23·8	15·4	10·6	8·1
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0

Även om de, vilkas studieriktning icke kunnat fastställas, skulle uppvisa en från de övriga avvikande fördelning, torde man kunna fastslå, att uppgiftslämnarnas fördelning efter studieriktning uppvisar en god överensstämmelse med de inskrivnas.

Att filosoferna och juristerna äro något underrepresenterade sammanhänger med den låga deltagarefrekvensen vid Stockholms högskola (27·0 %), där enbart dessa båda studieriktningar äro representerade.

I tab. 45 ha givetvis endast de läroanstalter, som deltagit i undersökningen, medtagits. Då detta icke gäller karolinska institutet, representera i undersökningen ingående medicinare endast Uppsala och Lunds universitet. Undersök-

ningsmaterialet omfattar dock 531 personer, identifierade som medicinare, vilka icke avslutat studierna höstterminen 1941. Dessa utgöra 31·3 % av samtliga vid Uppsala och Lunds universitet samt karolinska institutet inskrivna medicinare höstterminen 1941.

Kap. XVI. Ålder och värnpliktsförhållanden.

I tab. 46 och 47 lämnas uppgifter om männens resp. kvinnornas åldersfördelning vid undersökningstillfället. Medelåldern (medium) för samtliga i undersökningen ingående uppgick för männen till 24·7 år och för kvinnorna till 23·3 år. Då i materialet endast ingår ett mindre antal personer, som avslutat stu-

Tab. 46. Männen's fördelning efter läroanstalt och ålder.

Läroanstalt	Ålder						Summa
	17—19	20—22	23—25	26—28	29—31	32—∞	
<i>Antal</i>							
Universitet och fria högskolor . . .	176	958	1 143	679	338	225	3 519
Filosofer	52	341	468	284	144	116	1 405
Jurister	28	223	278	92	27	17	665
Teologer	5	65	170	153	94	66	553
Medicinare	12	118	154	122	65	15	486
Ej uppgiven studieriktning . . .	79	211	73	28	8	11	410
Fackhögskolor	100	582	614	173	66	25	1 560
Tekniska högskolorna	78	442	350	46	8	2	926
Handelshögskolorna	11	69	86	21	2	2	191
Tandläkarinstitutet	11	39	41	18	4	5	118
Veterinärhögskolan	—	6	21	4	5	—	36
Farmaceutiska institutet	—	17	58	34	22	6	137
Skogshögskolan	—	3	23	10	—	—	36
Lantbrukshögskolan	—	6	35	40	25	10	116
Samtliga	276	1 540	1 757	852	404	250	5 079
<i>Procentuell fördelning samt medelålder</i>							
Universitet och fria högskolor . . .	5·0	27·2	32·5	19·3	9·6	6·4	25·2
Filosofer	3·7	24·3	33·3	20·2	10·2	8·3	25·6
Jurister	4·2	33·5	41·8	13·8	4·1	2·6	24·1
Teologer	0·9	11·8	30·7	27·7	17·0	11·9	27·2
Medicinare	2·5	24·3	31·7	25·1	13·4	3·0	25·4
Ej uppgiven studieriktning . . .	19·2	51·4	17·8	6·8	2·0	2·8	22·4
Fackhögskolor	6·4	37·3	39·4	11·1	4·2	1·6	23·7
Tekniska högskolorna	8·4	47·7	37·7	5·0	1·0	0·2	22·7
Handelshögskolorna	5·8	36·2	45·0	11·0	1·0	1·0	23·5
Tandläkarinstitutet	9·3	33·1	34·7	15·3	3·4	4·2	24·1
Veterinärhögskolan	—	16·7	58·3	11·1	13·9	—	24·8
Farmaceutiska institutet	—	12·4	42·3	24·8	16·1	4·4	26·1
Skogshögskolan	—	8·4	63·8	27·8	—	—	24·9
Lantbrukshögskolan	—	5·1	30·2	34·5	21·6	8·6	27·3
Samtliga	5·4	30·3	34·6	16·8	8·0	4·9	24·7

Tab. 47. Kvinnornas fördelning efter läroanstalt och ålder.

Läroanstalt	Ålder						Summa
	17—19	20—22	23—25	26—28	29—31	32— <i>∞</i>	
<i>Antal</i>							
Universitet och fria högskolor . . .	97	582	346	115	43	29	1 212
Filosofier	40	367	266	94	30	22	819
Jurister	4	31	25	4	1	1	66
Teologer	—	3	8	3	1	—	15
Medicinare	1	33	25	8	10	2	79
Ej uppgiven studieriktning . . .	52	148	22	6	1	4	233
Fackhögskolor	12	76	83	16	10	6	203
Tekniska högskolorna	3	8	4	—	—	—	15
Handelshögskolorna	1	5	1	—	—	—	7
Tandläkarinstitutet	8	46	18	3	—	—	75
Farmaceutiska institutet	—	17	60	13	10	6	106
Samtliga	109	658	429	131	53	35	1 415
<i>Procentuell fördelning samt medelålder</i>							
Universitet och fria högskolor . . .	8·0	48·0	28·6	9·5	3·5	2·4	23·3
Filosofier	4·9	44·7	32·5	11·5	3·7	2·7	23·7
Jurister	6·0	47·0	37·9	6·1	1·5	1·5	23·2
Teologer	—	20·0	53·3	20·0	6·7	—	24·8
Medicinare	1·3	41·8	31·6	10·1	12·7	2·5	24·5
Ej uppgiven studieriktning . . .	22·3	63·5	9·5	2·6	0·4	1·7	21·4
Fackhögskolor	5·9	37·4	40·9	7·9	4·9	3·0	23·7
Tekniska högskolorna	20·0	53·3	26·7	—	—	—	21·5
Handelshögskolorna	14·3	71·4	14·3	—	—	—	21·4
Tandläkarinstitutet	10·7	61·3	24·0	4·0	—	—	21·9
Farmaceutiska institutet	—	16·0	56·6	12·3	9·4	5·7	25·5
Samtliga	7·7	46·5	30·3	9·3	3·7	2·5	23·3

dierna under tiden vt 1940—ht 1941, torde siffrorna i stort sett riktigt återge även de *studerandes* åldersfördelning vid undersökningstillfället. Medelåldern var genomgående högre för männen, vilket sammanhänger med att dessa i större utsträckning än kvinnorna avse högre examen med längre studietid.

Av tab. 46 framgår vidare, att så gott som samtliga män voro i värnpliktsåldern (födda 1921 eller tidigare). Endast 276, eller 5·4 %, voro underåriga. 3 personer voro överåriga, d. v. s. hade fyllt 47 år.

I punkt 2 i frågeformuläret (se bilaga C) efterfrågades uppgiftslämnarens värnpliktsförhållanden. Vid granskningen av de lämnade uppgifterna framgick, att mellan 300 och 400 deklaranter uppgivit sig tillhöra flera av de uppräknade kategorierna. En önskan att uppge försvarsgren och samtidigt militär grad hade resulterat i, att i viss utsträckning stabsfurirer, värnpliktiga officerare eller underofficerare uppgivit sig vara fast anställda vid krigsmakten. Samtliga dessa ha givetvis klassificerats såsom värnpliktiga i linjetjänst. Ett fåtal studenter hade uppgivit sig vara underåriga eller frikallade och samtidigt krigsfrivilliga. Dessa klassificerades såsom krigsfrivilliga. En mellanställning mellan fast anställda och värnpliktiga inta de överstatsanställda samt

Tab. 48. Manliga studerande fördelade efter läroanstalt och värnpliktsförhållanden.

Läroanstalt	Under- åriga	Frikal- lade	Krigs- fri- vil- liga	Värnpliktiga		Fast anställda vid			Upp- gift sak- nas	Sum- ma
				i linje- tjänst	expedi- tions- biträ- den	armén	mari- nen	flyg- vap- net		
<i>Antal</i>										
Universitet och fria högskolor	159	512	41	2 125	412	198	17	7	48	3 519
Filosofier	49	238	18	820	201	56	1	2	20	1 405
Jurister	27	70	5	355	85	112	2	2	7	665
Teologer	4	104	16	339	78	3	—	—	9	553
Medicinare	6	59	1	393	7	2	11	1	6	486
Ej uppgiven studieriktning	73	41	1	218	41	25	3	2	6	410
Fachhögskolor	96	117	6	1 109	55	107	32	14	24	1 560
Tekniska högskolorna	74	50	3	657	27	68	29	12	6	926
Handelshögskolorna	12	15	2	119	16	20	3	2	2	191
Tandläkarinstitutet	10	14	1	82	3	4	—	—	4	118
Veterinärhögskolan	—	1	—	32	—	1	—	—	2	36
Farmaceutiska institutet	—	20	—	106	1	4	—	—	6	137
Skogshögskolan	—	—	—	33	—	3	—	—	—	36
Lantbrukshögskolan	—	17	—	80	8	7	—	—	4	116
Samtliga	255	629	47	3 234	467	305	49	21	72	5 079
<i>Procentuell fördelning</i>										
Universitet och fria högskolor	4·5	14·5	1·2	60·4	11·7	5·6	0·5	0·2	1·4	100·0
Filosofier	3·5	16·9	1·3	58·4	14·3	4·0	0·1	0·1	1·4	100·0
Jurister	4·1	10·5	0·7	53·4	12·8	16·8	0·3	0·3	1·1	100·0
Teologer	0·7	18·8	2·9	61·3	14·1	0·6	—	—	1·6	100·0
Medicinare	1·2	12·1	0·2	80·9	1·5	0·4	2·3	0·2	1·2	100·0
Ej uppgiven studieriktning	17·8	10·0	0·2	53·2	10·0	6·1	0·7	0·5	1·5	100·0
Fachhögskolor	6·2	7·5	0·4	71·1	3·5	6·9	2·0	0·9	1·5	100·0
Tekniska högskolorna	8·0	5·4	0·3	71·0	2·9	7·3	3·1	1·3	0·7	100·0
Handelshögskolorna	6·3	7·9	1·0	62·3	8·4	10·5	1·6	1·0	1·0	100·0
Tandläkarinstitutet	8·5	11·9	0·8	69·5	2·5	3·4	—	—	3·4	100·0
Veterinärhögskolan	—	2·8	—	88·9	—	2·8	—	—	5·5	100·0
Farmaceutiska institutet	—	14·6	—	77·4	0·7	2·9	—	—	4·4	100·0
Skogshögskolan	—	—	—	91·7	—	8·3	—	—	—	100·0
Lantbrukshögskolan	—	14·7	—	69·0	6·9	6·0	—	—	3·4	100·0
Samtliga	5·0	12·4	0·9	63·7	9·2	6·0	1·0	0·4	1·4	100·0

reservofficersaspiranterna. Det fåtal uppgiftslämnare av den förra kategorien, som ingick i materialet, klassificerades såsom värnpliktiga i linjetjänst, då överstatsanställningen är av tillfällig art. Med hänsyn till reservofficersaspiranternas speciella tjänstgöringsförhållanden klassificerades dessa såsom fast anställda vid krigsmakten.

Närmare uppgifter om studenternas värnpliktsförhållanden vid undersökningstillfället lämnas i tab. 48. Antalet underåriga är i tabellen något lägre än i tab. 46, vilket beror på att ett antal underåriga fullgjorde beredskapstjänstgöring som krigsfrivilliga eller som värnpliktiga, som erhållit åldersdispens. För 72 studenter (1·4 %) saknas uppgifter om värnpliktsförhållanden.

Av samtliga studenter i värnpliktsåldern voro 629, eller 12·4 %, frikallade. Det relativa antalet frikallade var lägre vid de tekniska högskolorna, handels-

högskolorna samt veterinärhögskolan än vid övriga läroanstalter, och vid skogshögskolan saknades frikallade helt. Särskilda fordringar på vederbörandes kropps-konstitution uppställas som villkor för inträde vid denna högskola. Vid universiteten och de fria högskolorna var det relativa antalet frikallade högst bland teologer (18·8 %) och filosofer (16·9 %).

Hela antalet i undersökningen ingående värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten uppgick till 4 076, eller 80·3 % av samtliga. Under förutsättning att i undersökningen icke ingående studenter, inskrivna vid resp. läroanstalter höstterminen 1941, uppvisa samma relativa fördelning efter värnpliktsförhållanden som de redovisade, skulle hela antalet värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten vid universitet och högskolor (karolinska institutet medräknat) den 15 november 1941 uppgå till 7 300.

Av i undersökningen ingående värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten voro 3 234 (79·3 %) värnpliktiga i linjetjänst, 467 (11·5 %) expeditionsbiträden och 375 (9·2 %) fast anställda vid krigsmakten. Av de sistnämnda voro 305 anställda vid armén, 49 vid marinen och 21 vid flygvapnet. Antalet fast anställda vid krigsmakten var relativt högt bland jurister (17·4 % av samtliga i undersökningen ingående), handelshögskoliter (13·1 %) och teknologer (11·7 %). En fördelning efter anställningens art utvisar, att 322 voro reservofficerare (eller reservofficersaspiranter), 12 läkare, 28 ingenjörer och 13 innehade annan anställning.

Under punkt 4 i frågeformuläret (se bilaga C) skulle uppgift lämnas om fullgjord militärtjänstgöring dels före och dels efter den 1 september 1939. Även tjänstgöring som krigsfrivillig skulle inräknas. Uppgifterna voro, såvitt man kunde döma, genomgående fullständiga och korrigeringar behövde endast vidtagas i ett mindre antal fall. Vid klassificering av tjänstgöringstiden efter den 1 september 1939 skildes på tjänstgöring under tiden $\frac{1}{6}$ — $\frac{30}{9}$ (sommarperiod) och tiden $\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{5}$ (vinterperiod) och tjänstgöringstiden omräknades i hela månader. För de personer, som fullgjorde militärtjänstgöring vid undersökningstillfället ($\frac{15}{11}$ 1941) och varit inkallade 1—15 november, räknades november som hel månad. Tidsperioden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941 omfattar sålunda 27 månader.

Resultatet av undersökningen beträffande militärtjänstgöringens längd under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941 återgives i *tab. 49* och *50*. I tabellerna ha de värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten uppdelats i tre kategorier:

a) födda senast 1918, b) födda 1919 och c) födda 1920. De, som voro födda 1921 och sålunda även värnpliktiga (291 värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten), medtogos icke, enär de under undersökningsperioden endast kunnat fullgöra en mindre del av sin värnpliktstjänstgöring.

Det torde observeras, att studenter födda senast 1918 fullgjort hela sin värnpliktstjänstgöring före krigsutbrottet, om de icke haft uppskov. Att det senare förekommit i stor utsträckning utvisa uppgifterna om fullgjord militärtjänstgöring före den 1 september 1939 beträffande denna kategori. För de inkallade värnpliktiga i linjetjänst uppgick den genomsnittliga tjänstgöringstidens längd före $\frac{1}{9}$ 1939 till 6·1 månader, då den ordinarie värnpliktstjänst-

Tab. 49. Värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten fördelade efter militärtjänstgöringens längd under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941.

Antal tjänstgörings- månader efter $\frac{1}{9}$ 1939	Värnpliktiga						Fast anställda vid krigsmakten		
	i linjetjänst			expeditionsbiträden			födda senast 1918	födda 1919	födda 1920
	födda senast 1918	födda 1919	födda 1920	födda senast 1918	födda 1919	födda 1920			
<i>Antal</i>									
0	181	30	40	46	2	2	17	—	—
1—3	292	57	43	95	5	1	3	1	—
4—6	402	64	55	98	10	5	11	2	—
7—9	508	78	34	64	11	5	27	8	2
10—12	405	90	47	33	22	15	42	9	2
13—15	234	141	179	10	5	3	45	23	19
16—18	80	32	23	1	2	1	36	5	3
19—21	20	12	6	—	2	—	31	3	7
22—24	9	4	5	—	—	—	17	3	11
25—27	2	—	—	—	—	—	5	1	2
Summa	2 133	508	432	347	59	32	234	55	46
<i>Procentuell fördelning</i>									
0	8.5	5.9	9.3	13.3	3.4	6.3	7.3	—	—
1—3	13.7	11.2	9.9	27.4	8.5	3.1	1.3	1.8	—
4—6	18.8	12.6	12.7	28.2	16.9	15.6	4.7	3.6	—
7—9	23.8	15.3	7.9	18.4	18.6	15.6	11.5	14.5	4.4
10—12	19.0	17.7	10.9	9.5	37.3	46.9	18.0	16.4	4.4
13—15	11.0	27.8	41.4	2.9	8.5	9.4	19.2	41.8	41.3
16—18	3.8	6.3	5.3	0.3	3.4	3.1	15.4	9.1	6.5
19—21	0.9	2.4	1.4	—	3.4	—	13.2	5.5	15.2
22—24	0.4	0.8	1.2	—	—	—	7.3	5.5	23.9
25—27	0.1	—	—	—	—	—	2.1	1.8	4.3
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

göringen omfattade nära 9 månader (260 dagar). Studenter födda 1919 ha fullgjort en del och studenter födda 1920 icke någon del av värnpliktstjänstgöringen före krigsutbrottet.

Av tab. 49 framgår, att av de 2 714 värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten, som voro födda 1918 eller tidigare, och alltså fullgjort den ordinarie värnplikten före krigsutbrottet, hade 2 470, eller 91.0 %, under undersökningsperioden varit inkallade till militärtjänstgöring under längre eller kortare tid. Av de värnpliktiga i linjetjänst födda senast 1918 hade 59.0 % (1 258) varit inkallade längre tid än 6 månader och 16.2 % (345) längre tid än 1 år. Motsvarande siffror för expeditonsbiträden uppgick till 31.1 % (108) resp. 3.2 % (11) och för fast anställda vid krigsmakten till 86.8 % (203) resp. 57.3 % (134).

De inkallades fördelning efter tjänstgöringstidens längd utvisar, att mycket stora skiljaktigheter förelegat och att beredskapstjänstgöringen drabbat studenterna mycket olika.

Medeltjänstgöringstiden för inkallade värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ ($\frac{30}{11}$) 1941 redovisas i tab. 50. Tabellen utvisar, att av inkallade födda senast 1918 hade värnpliktiga i linjetjänst

Tab. 50. Genomsnittlig tjänstgöringstid för inkallade värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941.

Tjänstgöringsperiod ¹	Värnpliktiga						Fast anställda vid krigsmakten		
	linjetjänst			expeditionsbiträden					
	födda -1918	födda 1919	födda 1920	födda -1918	födda 1919	födda 1920	födda -1918	födda 1919	födda 1920
<i>Genomsnittlig tjänstgöringstid i månader</i>									
S 1939	0·3	0·4	0·2	0·2	0·3	0·1	0·5	0·6	0·6
V 1939	0·5	0·5	0·2	0·4	0·8	0·2	0·8	0·9	1·3
V 1940	3·3	3·4	2·7	1·9	2·7	2·0	5·2	4·2	5·2
S 1940	2·5	2·9	2·8	1·7	2·2	1·5	3·6	3·1	3·6
V 1941	0·9	1·7	3·0	0·7	2·1	3·7	2·4	2·6	4·1
S 1941	0·9	1·4	2·3	0·8	1·1	1·6	1·9	2·1	2·9
Summa	8·4	10·3	11·2	5·7	9·2	9·1	14·4	13·5	17·7
Antal inkallade	1952	478	392	301	57	30	217	55	46
<i>Genomsnittlig tjänstgöringstid i % av möjlig tid</i>									
S 1939	30·0	40·0	20·0	20·0	30·0	10·0	50·0	60·0	60·0
V 1939	16·7	16·7	6·7	13·3	26·7	6·7	26·7	30·0	43·3
V 1940	41·3	42·5	33·8	23·8	33·8	25·0	65·0	52·5	65·0
S 1940	62·5	72·5	70·0	42·5	55·0	37·5	90·0	77·5	90·0
V 1941	12·9	24·3	42·9	10·0	30·0	52·9	34·3	37·1	58·6
S 1941	22·5	35·0	57·5	20·0	27·5	40·0	47·5	52·5	72·5
Summa	31·1	38·1	41·5	21·1	34·1	33·7	53·3	50·0	65·6

¹ S = Sommarperiod omfattande tiden $\frac{1}{6}$ — $\frac{30}{9}$ (år 1939 endast $\frac{1}{9}$ — $\frac{30}{9}$), V = vinterperiod omfattande övriga månader (år 1941 dock endast till $\frac{15}{11}$).

tjänstgjort i genomsnitt 8·4 månader, expeditionsbiträden 5·7 månader och fast anställda vid krigsmakten 14·4 månader. De väsentligt högre medeltalen för värnpliktiga födda åren 1919 och 1920 bero givetvis på att tjänstgöringstiden omfattat både första utbildning och beredskapstjänstgöring.

I tabellen har medeltjänstgöringstiden även angivits för sommar- och vinterperioder resp. år under undersökningsperioden. Vidare har medeltjänstgöringstiden under resp. perioder angivits i procent av tidsperiodens längd (möjlig tid). Såsom resultatet av denna undersökning framgår, att militärtjänstgöringen var mest betungande under 1940. Värnpliktiga i linjetjänst födda senast 1918 voro i genomsnitt under detta år inkallade mer än $\frac{2}{5}$ av vinterperioden (3·3 månader) och nära $\frac{2}{3}$ av sommarperioden (2·5 månader) eller sammanlagt nära halva året (5·8 månader). Under perioden $\frac{1}{1}$ — $\frac{15}{11}$ 1941 var tjänstgöringstiden betydligt kortare och uppgick sammanlagt i medeltal till 1·8 månader. Den betydligt kortare tjänstgöringstiden under 1941 sammanhänger dels med den militära beredskapens minskade omfattning jämfört med 1940, dels med att befälet i större utsträckning än tidigare rekryterats från andra kategorier än universitets- och högskoleungdom.

För att utröna, om inkallelsetiden varit olika för olika kategorier av studenter, ha samtliga efter den $\frac{1}{9}$ 1939 inkallade värnpliktiga (i linjetjänst och

expeditionsbiträden) födda senast 1918 fördelats efter studieriktning, varefter medeltjänstgöringstiden under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941 uträknats för resp. kategorier. Resultatet framgår av efterföljande sammanställning.

Läroanstalt	Antal inkallade	Medeltjänst- göringstid i månader
Universitet och fria högskolor	1 658	7·8
Filosofer	712	8·1
Jurister	259	9·4
Teologer	338	7·9
Medicinare	261	4·2
Ej angiven studieriktning	88	10·0
Fackhögskolor	595	8·1
Tekniska högskolorna	290	9·0
Handelshögskolorna	70	10·4
Tandläkarinstitutet	39	4·9
Veterinärhögskolan	14	3·6
Farmaceutiska institutet	76	5·5
Skogshögskolan	29	8·2
Lantbrukshögskolan	77	7·6
Samtliga	2 253	7·9

Sammanställningen utvisar, att medicinarna samt de studerande vid tandläkarinstitutet, veterinärhögskolan och farmaceutiska institutet hade väsentligt kortare tjänstgöringstid än övriga kategorier. För medicinarna var den sålunda i genomsnitt endast hälften så lång som för flertalet övriga och för de studerande vid tandläkarinstitutet, veterinärhögskolan och farmaceutiska institutet ävenledes avsevärt kortare, vilket sammanhänger med att dessas tjänstgöring rationellt ordnats genom generalfältläkarens och överfältveterinärens försorg.

Skiljaktigheterna i tjänstgöringstiden mellan övriga kategorier äro genomgående av mindre storleksordning och torde sammanhänga med kategoriernas olika ålderssammansättning. De yngre årsklasserna ha i större utsträckning än de äldre tagits i anspråk för befälsutbildning och därför varit inkallade under längre tid. I mindre grad har även proportionen mellan värnpliktiga i linjetjänst och expeditiönsbiträden inom olika kategorier påverkat medeltjänstgöringstiden, då tjänstgöringstiden för de senare såsom ovan visats varit kortare. Den långa medeltjänstgöringstiden för jurister sammanhänger med det relativt höga antalet fast anställda vid krigsmakten bland dessa.

Sedan krigsutbrottet ha även kvinnor deltagit i den militära beredskapen såsom krigsfrivilliga luftbevakarskor, lottor m. m. För läkare, tandläkare, veterinärer, apotekare, sjukgymnaster och barnmorskor föreligger tjänsteplikt enligt lagen om tjänsteplikt. Detta innebär enligt kungl. kungörelse (nr 637/1940), att även kvinnliga studenter, som bedrivit teoretiska eller praktiska studier för något av nämnda yrken, kunna tagas i anspråk för sådan tjänsteplikt. I vilken utsträckning i undersökningen deltagande kvinnliga studenter

uppgivit sig ha fullgjort frivillig militärtjänstgöring eller tjänsteplikt under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941 framgår av efterföljande sammanställning.

Läroanstalt	Antal	%	Medelantal tjänstgörings- dagar
Uppsala universitet	121	23·4	56
därav medicinare	10	25·6	47
Lunds universitet	30	6·7	49
därav medicinare	7	17·5	45
Stockholms högskola	17	9·7	61
Göteborgs högskola	6	8·3	48
Tekniska högskolan	—	—	—
Chalmers tekniska högskola	—	—	—
Handelshögskolan i Stockholm	—	—	—
Tandläkarinstitutet	1	1·3	21
Farmacentiska institutet	1	1·0	30
Samtliga	176	12·4	55

I den efterföljande framställningen redogöres för de faktorer, som äro av betydelse vid bedömningen av militärtjänstgöringens inverkan på studier och ekonomiska förhållanden, samt de resultat undersökningen lämnat beträffande denna inverkan.

Kap. XVII. Studieförhållanden.

Tiden mellan studentexamen och inskrivning vid universitet eller högskola. Av samtliga i undersökningen ingående personer hade 6 299 (97·0 %) avlagt studentexamen och 195 (3·0 %) annan examen. Av de senare voro 10 kvinnor. Behörighet att vinna inträde vid resp. läroanstalter utan studentexamen föreligger endast vid de tekniska högskolorna, handelshögskolorna, skogshögskolan samt lantbrukshögskolan för personer, som uppfylla vissa fordringar. Därutöver kan Kungl. Maj:t beträffande samtliga läroanstalter meddela dispens från studentexamen. I vilken utsträckning personer, som icke avlagt studentexamen, ingå i undersökningen, framgår av följande sammanställning.

	Antal utan student- examen	% av samtliga i undersökningen ingående
Tekniska högskolorna	102	10·8
Handelshögskolorna	30	15·2
Skogshögskolan	1	2·8
Lantbrukshögskolan	49	42·2
Övriga läroanstalter	13	0·2
Samtliga	195	3·0

I fortsättningen har i regel icke skilts mellan personer, som avlagt studentexamen och andra.

Tab. 51. Manliga resp. kvinnliga studerande fördelade efter läroanstalt och antal år, som förflutit mellan studentexamen och inskrivning vid resp. läroanstalter.

Läroanstalt	Antal	Procentuell fördelning efter antal år, som förflutit mellan studentexamen och inskrivning								
		0	1	2	3	4	5	6-∞	uppgift saknas	
<i>Män</i>										
Universitet och fria högskolor . . .	3 519	59.2	31.4	5.2	2.2	0.7	0.8	0.8	0.8	0.2
Filosofier	1 405	65.5	26.5	3.9	1.9	0.6	0.4	1.0	0.2	0.2
Jurister	665	55.0	33.8	5.9	2.6	0.8	0.4	1.4	0.1	0.1
Teologer	553	66.0	27.8	3.3	1.6	0.5	0.4	—	0.4	0.4
Medicinare	486	49.4	39.9	7.8	2.5	0.2	—	—	0.2	0.2
Ej uppgiven studieriktning . . .	410	47.3	39.3	8.1	2.4	1.5	0.2	1.0	0.2	0.2
Fackhögskolor	1 560	34.9	29.5	17.6	8.8	4.4	2.2	2.1	0.5	0.5
Tekniska högskolorna	926	42.6	36.6	16.0	3.3	0.5	0.1	0.7	0.2	0.2
Handelshögskolorna	191	23.0	26.7	21.5	15.7	6.8	2.1	3.2	1.0	1.0
Tandläkarinstitutet	118	38.1	32.2	12.7	9.3	1.7	1.7	1.8	2.5	2.5
Veterinärhögskolan	36	33.3	41.7	22.2	—	—	—	—	2.8	2.8
Farmaceutiska institutet	137	—	—	28.5	32.9	16.8	13.1	8.7	—	—
Skogshögskolan	36	5.5	16.7	41.7	13.9	16.7	5.5	—	—	—
Lantbrukshögskolan	116	38.8	7.7	10.3	15.5	16.4	6.9	4.4	—	—
Samtliga	5 079	51.8	30.8	9.0	4.2	1.8	0.9	1.2	0.3	0.3
<i>Kvinnor</i>										
Universitet och fria högskolor . . .	1 212	75.0	18.6	3.0	1.2	0.9	0.2	1.1	—	—
Filosofier	819	76.3	18.1	2.8	0.9	1.0	0.2	0.7	—	—
Jurister	66	80.3	12.1	1.5	3.1	1.5	—	1.5	—	—
Teologer	15	73.3	26.7	—	—	—	—	—	—	—
Medicinare	79	53.2	38.0	5.0	1.3	—	—	2.5	—	—
Ej uppgiven studieriktning . . .	233	76.4	15.0	3.4	2.2	0.9	—	2.1	—	—
Fackhögskolor	203	20.2	23.1	17.2	21.7	8.4	4.4	5.0	—	—
Tekniska högskolorna	15	46.7	46.7	6.6	—	—	—	—	—	—
Handelshögskolorna	7	71.4	14.3	14.3	—	—	—	—	—	—
Tandläkarinstitutet	94	26.6	39.4	7.4	5.3	1.1	9.6	10.6	—	—
Farmaceutiska institutet	87	—	—	34.5	47.1	18.4	—	—	—	—
Samtliga	1 415	67.1	19.2	5.0	4.2	2.0	0.8	1.7	—	—

Ett flertal av de studenter, som ämna fortsätta studierna, kunna icke omedelbart efter studentexamens avläggande börja dessa vid universitet eller högskola. Orsakerna härtill äro framför allt nödvändig komplettering av studentexamen, föreskriven praktik vid vissa högskolor samt värnpliktstjänstgöring. För dessa studenter förlänges sålunda studietiden med skillnaden mellan tidpunkten för studentexamen och inskrivningen. I tab. 51 lämnas uppgifter om hur lång tid som förflutit mellan studentexamen och inskrivning vid resp. läroanstalter för de i undersökningen ingående. Då i frågeformuläret den exakta tidpunkten endast angivits för inskrivning men ej för studentexamen, vilken ju under året kan ha avlagts antingen under vårterminen eller höstterminen, har i tabellen endast differensen mellan året för studentexamen och inskrivning kunnat angivas. För dem, som avlagt studentexamen på hösten och inskrivit sig vid universitet eller högskola följande termin, är sålunda

Tab. 52. Antalet manliga resp. kvinnliga studerande, som kompletterat studentexamen.

Läroanstalt	Komplettanter		därav % med följande antal kompletterade ämnen					
	antal	% av samtliga studerande	1	2	3	4	5	6— <i>o</i>
<i>Män</i>								
Universitet och fria högskolor . . .	1 070	30·4	51·7	26·5	13·7	5·9	1·4	0·8
Filosofer	306	21·8	67·6	20·3	8·8	1·3	1·0	1·0
Jurister	266	40·0	65·4	31·2	1·9	0·4	0·7	0·4
Teologer	93	16·8	72·0	22·6	5·4	—	—	—
Medicinare	322	66·3	15·2	32·6	32·0	16·5	3·1	0·6
Ej uppgiven studieriktning . . .	83	20·2	67·5	15·7	8·4	6·0	—	2·4
Fackhögskolor	882	56·5	26·3	24·5	24·9	19·1	4·0	1·2
Tekniska högskolorna	529	57·1	30·4	28·5	25·9	10·8	4·0	0·4
Handelshögskolorna	45	23·6	55·5	17·8	15·6	11·1	—	—
Tandläkarinstitutet	86	72·9	7·0	25·6	37·2	17·4	5·8	7·0
Veterinärhögskolan	27	75·0	14·8	26·0	22·2	22·2	11·1	3·7
Farmaceutiska institutet	124	90·5	4·9	10·5	16·9	64·5	1·6	1·6
Skoghögskolan	25	69·4	40·0	20·0	24·0	4·0	12·0	—
Lantbrukshögskolan	46	39·7	43·5	21·7	23·9	8·7	2·2	—
Samtliga	1 952	38·4	40·2	25·6	18·8	11·8	2·6	1·0
<i>Kvinnor</i>								
Universitet och fria högskolor . . .	264	21·8	54·2	22·0	15·9	6·0	1·5	0·4
Filosofer	147	17·9	61·2	19·0	13·6	4·8	1·4	—
Jurister	25	37·9	92·0	8·0	—	—	—	—
Teologer	4	25·0	75·0	25·0	—	—	—	—
Medicinare	52	64·2	9·6	34·6	34·6	15·4	3·9	1·9
Ej uppgiven studieriktning . . .	36	15·7	61·1	25·0	11·1	2·8	—	—
Fackhögskolor	171	84·2	7·6	12·3	29·3	46·2	2·3	2·3
Tekniska högskolorna	11	73·3	45·4	9·1	18·2	18·2	9·1	—
Handelshögskolorna	—	—	—	—	—	—	—	—
Tandläkarinstitutet	61	81·3	9·8	23·0	37·7	24·6	3·3	1·6
Farmaceutiska institutet	99	93·4	2·0	6·1	25·3	62·6	1·0	3·0
Samtliga	435	30·7	35·9	18·2	21·1	21·8	1·8	1·2

differensen i verkligheten något mindre än som framgår av tabellen. Av tabellen framgår, att 51·8 % av de manliga och 67·1 % av de kvinnliga studenterna inskrivit sig samma år som studentexamen. 30·8 % av männen och 19·2 % av kvinnorna skrevo in sig följande år och för 17·4 resp. 13·7 % skedde inskrivningen först efter det andra året.

Betydande skillnader förefunnos mellan olika studieriktningar. Medan flertalet filosofer, jurister och teologer kunnat skriva in sig under studentexamensåret, var detta fallet endast för en mindre del av övriga studerande. Detta sammanhänger givetvis med de särskilda inträdesfordringarna vid specialhögskolorna.

I vilken omfattning *komplettering av studentexamen* fördröjt inskrivningen vid universitet eller högskola framgår av *tab. 52*. Tabellen utvisar, att komplettering av studentexamen förekommer i mycket stor utsträckning för de studerande icke blott vid fackhögskolor utan även vid universitet och fria hög-

skolor. Vid fackhögskolorna hade sålunda 56·5 % av de manliga och 84·2 % av de kvinnliga kompletterat studentexamen; motsvarande procenttal för universitet och fria högskolor uppgingo till 30·4 resp. 21·8. Av männen hade 59·8 % och av kvinnorna 64·1 % kompletterat mer än ett ämne och 34·2 resp. 45·9 % tre eller flera ämnen.

Praktik före inträde vid universitet eller högskola är obligatorisk endast vid farmaceutiska institutet, skogshögskolan och lantbrukshögskolan. Vid de tekniska högskolorna berättigar viss praktik till inträde för dem, som icke avlagt studentexamen eller annan föreskriven examen. Vid handelshögskolorna är praktik icke erforderlig men anses önskvärd. För att erhålla tillträde till lärokursen för farmacie kandidatexamen vid farmaceutiska institutet fordras minst två års tjänstgöring vid apotek såsom av medicinalstyrelsen vederbörligen godkänd elev. För tillträde till den förberedande kursen vid skogshögskolan (Garpenbergskursen) erfordras förutom betyg över avlagda kunskapsprov m. m. även intyg av fackman om fullgjord praktik eller arbetsanställning. I inträdesfordringarna vid lantbrukshögskolan ingår minst tre års väl vitsordad lantbrukspraktik. I denna praktiktid inräknas genomgången kurs vid lantbruksskola.

I frågeformuläret (se bil. C) begärdes uppgifter, om vederbörande haft praktik före inträde vid fackhögskola och i så fall hur lång tid. I efterföljande sammanställning meddelas uppgifter rörande antalet manliga studenter, som uppgivit dylik praktik, varvid skilts på dem, som avlagt studentexamen och annan examen.

Fackhögskola	Studentexamen			Annan examen		
	<i>Praktikanter</i>		Medelantal praktik-månader	<i>Praktikanter</i>		Medelantal praktik-månader
	antal	% av samtliga		antal	% av samtliga	
Tekniska högskolorna	764	91·1	7·6	89	87·3	20·7
Handelshögskolorna	121	72·0	14·5	24	80·0	35·0
Farmaceutiska institutet	243	100·0	27·3	—	—	—
Skogshögskolan	35	100·0	15·9	1	(100·0)	(36·0)
Lantbrukshögskolan	67	100·0	36·5	49	100·0	51·8

Före krigsutbrottet var *värnpliktstjänstgöringen* för studenter sammanlagt 260 dagar. Denna fullgjordes huvudsakligen under sommarmånaderna (1:a tjänstgöringen $^{15}/_6$ — $^{30}/_9$, 2:a tjänstgöringen $^{20}/_4$ — $^{30}/_9$). Studenter, som inskrivits vid universiteten eller högskolorna före höstterminen 1939, förlorade alltså icke någon nämnvärd studietid på grund av militärtjänstgöring. Av hela antalet i undersökningen ingående manliga studenter voro $^{3}/_5$ inskrivna före höstterminen 1939.

Efter krigsutbrottet lågo förhållandena helt annorlunda till. En stor del av de studenter, som då fullgjorde sin värnpliktstjänstgöring och skulle ha ryckt ut den $^{30}/_9$, kvarhöllos i beredskapstjänstgöring, liksom fallet var med ett flertal av dem, som skulle ha ryckt ut vid samma tidpunkt 1940.

För den, som normalt skulle ha inskrivit sig vid universitet eller högskolor efter uttryckningen i september, uppsköts sålunda studiernas påbörjande av-

sevärt. Detta belyses i efterföljande sammanställning över antalet nyinskrivna män resp. kvinnor vid samtliga universitet och högskolor vårterminen 1938—höstterminen 1941.

År	Universitet och fria högskolor				Fackhögskolor	
	Män		Kvinnor		Män	Kvinnor
	VT	HT	VT	HT		
1938	308	1 084	98	417	699	59
1939	360	1 054	90	512	763	127
1940	227	702	111	576	587	125
1941	335	966	116	510	844	142

Givetvis varierar även under normala år antalet nyinskrivna, men de avsevärda skillnaderna mellan antalet manliga nyinskrivna före krigsutbrottet och under år 1940 kunna icke förklaras på annat sätt än genom militärtjänstgöringens inverkan.

Tab. 53. Antalet manliga resp. kvinnliga studerande, som icke avslutat studierna höstterminen 1941, fördelade efter inskrivningsår.

Läroanstalt	Antal	därav % inskrivna år										upp- gift sak- nas
		före 1933	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	
<i>Män</i>												
Universitet och fria högskolor	3 373	11·4	4·5	5·4	7·8	11·3	12·0	13·0	12·6	8·2	13·7	0·1
Filosofier	1 354	15·3	5·7	6·1	8·0	11·2	11·9	12·8	12·5	7·9	8·5	0·1
Jurister	626	4·4	1·3	2·9	5·3	16·0	16·1	18·5	16·8	8·0	10·7	—
Teologer	526	16·0	5·3	7·2	10·5	14·4	13·7	14·4	10·1	4·0	4·2	0·2
Medicinare	457	10·8	7·4	8·3	12·9	10·7	13·4	11·4	9·8	11·4	3·9	—
Ej uppgiven studieriktning .	410	3·4	1·0	1·5	1·9	1·0	2·2	5·1	13·2	11·7	58·8	0·2
Fackhögskolor	1 473	0·6	0·5	0·7	1·4	3·4	9·7	18·5	21·6	21·9	21·2	0·5
Tekniska högskolorna	903	0·3	0·1	0·4	1·1	2·3	9·9	21·8	21·2	22·5	20·2	0·2
Handelshögskolorna	163	—	1·8	0·6	0·6	3·1	2·5	3·7	27·6	24·5	35·0	0·6
Tandläkarinstitutet	118	3·4	1·7	—	0·9	7·6	8·5	13·6	22·0	18·6	21·2	2·5
Veterinärhögskolan	36	2·8	—	8·3	5·5	8·3	22·2	16·7	13·9	16·7	2·8	2·8
Farmaceutiska institutet . .	116	—	1·7	0·9	1·7	7·8	17·3	13·8	19·8	12·9	24·1	—
Skogshögskolan	36	—	—	—	—	—	5·6	25·0	33·3	30·5	5·6	—
Lantbrukshögskolan	101	1·0	—	1·0	4·0	3·0	9·9	22·8	15·8	24·7	17·8	—
Samtliga	4 846	8·0	3·3	4·0	5·9	8·9	11·3	14·7	15·3	12·4	16·0	0·2
<i>Kvinnor</i>												
Universitet och fria högskolor	1 146	3·2	2·5	1·9	4·0	6·5	9·9	12·8	16·8	23·0	19·4	—
Filosofier	772	3·4	3·0	2·3	4·9	8·0	11·6	15·7	19·2	22·3	9·6	—
Jurister	59	1·7	1·7	—	1·7	5·1	20·3	8·5	22·0	20·3	18·7	—
Teologer	15	13·4	—	6·7	6·7	13·3	26·6	13·3	—	13·3	6·7	—
Medicinare	74	8·1	4·0	4·0	8·1	8·1	9·5	13·5	14·9	20·3	9·5	—
Ej uppgiven studieriktning .	226	0·8	0·4	—	—	0·5	—	4·0	9·3	27·9	57·1	—
Fackhögskolor	198	0·5	2·0	1·0	2·5	1·5	4·6	6·6	18·2	28·8	34·3	—
Tekniska högskolorna	15	—	—	—	—	—	—	13·3	13·3	20·0	53·4	—
Handelshögskolorna	5	—	—	—	—	—	20·0	—	—	60·0	20·0	—
Tandläkarinstitutet	75	—	—	—	—	—	2·7	8·0	18·7	30·6	40·0	—
Farmaceutiska institutet . .	103	1·0	3·9	1·9	4·9	2·9	5·8	4·9	19·4	27·2	28·1	—
Samtliga	1 844	2·8	2·4	1·8	3·8	5·7	9·1	11·9	17·0	23·9	21·6	—

Tab. 54. Maximala antalet närvaroår.¹

Läroanstalt	Medium		Undre kvartil		Median		Övre kvartil	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Universitet och fria högskolor	4·8	3·1	2·2	1·2	3·4	2·5	5·5	4·3
Filosofier	5·4	3·5	2·7	1·7	4·7	2·9	7·4	4·7
Jurister	4·0	3·0	2·4	1·3	3·8	2·5	5·3	4·3
Teologer	5·9	(4·9)	3·5	(3·3)	5·3	(4·6)	7·5	(6·3)
Medicinare	5·3	4·1	3·0	1·8	5·0	3·4	7·2	5·9
Ej uppgiven studieriktning	1·9	1·2	0·4	0·4	0·9	0·9	2·3	1·6
Fackhögskolor								
Tekniska högskolorna	2·5	(1·4)	1·2	(0·5)	2·4	(0·9)	3·5	(2·4)
Handelshögskolorna	1·9	(1·9)	0·7	(1·1)	1·6	(1·5)	2·6	(1·9)
Tandläkarinstitutet	3·0	1·5	1·2	0·6	2·5	1·3	4·0	2·2
Veterinärhögskolan	4·0	—	2·4	—	4·0	—	5·3	—
Farmaceutiska institutet	2·8	2·5	1·1	0·9	2·7	1·8	4·3	3·1
Skoghögskolan	2·4	—	1·6	—	2·4	—	3·2	—
Lantbrukshögskolan	2·7	—	1·3	—	2·5	—	3·7	—
Samtliga	4·1	3·0	1·7	1·1	3·4	2·3	5·6	4·1

Studietidens längd. I *tab. 53* har antalet i undersökningen ingående manliga resp. kvinnliga studenter, vilka icke avslutat studierna höstterminen 1941, fördelats efter inskrivningsår. Den maximala tid en student kunnat utnyttja för sina studier vid universitet eller högskola är skillnaden mellan tidpunkten för inskrivningen och den tidpunkt, vid vilken undersökningen företogs (maximala antalet närvaroår). Maximala antalet närvaroår har i *tab. 54* angivits för olika läroanstalter och studieriktningar. Genomsnittstalet (medium) för samtliga manliga studenter uppgick till 4·1 och för samtliga kvinnliga till 3·0 år. Medianen, 3·4 för män och 2·3 för kvinnor, anger att för hälften av studenterna var det maximala antalet närvaroår högre än mediantalet och för hälften lägre. Den undre kvartilen anger, att $\frac{1}{4}$ hade lägre och $\frac{3}{4}$ högre antal närvaroår än detta tal, och den övre kvartilen, att $\frac{3}{4}$ hade lägre och $\frac{1}{4}$ högre antal närvaroår än denna. Det aritmetiska mediet (medium) påverkas av de onormala fallen, vilket icke är fallet med medianen. Medianen och kvartilerna ge därför en bättre bild av den maximala närvarotiden. Tabellen utvisar, att den maximala närvarotiden är längst vid universiteten och de fria högskolorna och kortast vid fackhögskolorna med undantag för veterinärhögskolan. Närvarotiden för de kvinnliga studenterna var nästan genomgående ungefär ett år kortare än för de manliga.

Den maximala närvarotiden är givetvis direkt beroende av studietidens längd för olika examina. I *tab. 55* ha de studerande vid universitet och fria högskolor fördelats efter närmast avsedd examen, oavsett om denna avlagts före undersökningstillfället eller ej. Häri ingå även de, som avslutat studierna före ht 1941. För 410 män och 233 kvinnor ha, som tidigare nämnts, studieriktning ej kunnat fastställas. Av uppgifterna beträffande filosoferna framgår, att 73·0 % av männen och 92·0 av kvinnorna studerade för lägre examen och

¹ Se sid. 110. Studerande, som avslutat studierna före höstterminen 1941, ej medräknade.

Tab. 55. Manliga resp. kvinnliga studerande vid universitet och fria högskolor fördelade efter studieriktning.¹

Närmast avsedd examen ²	Antal			Procentuell fördelning		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
<i>Filosofier</i>						
FKh	296	268	564	21·0	32·7	25·4
FKn	98	35	133	7·0	4·3	6·0
FMh	395	361	756	28·1	44·1	34·0
FMn	177	73	250	12·6	8·9	11·2
PMf	60	16	76	4·3	2·0	3·4
FLh	228	55	283	16·2	6·7	12·7
FLn	60	4	64	4·3	0·5	2·9
FDh	63	7	70	4·5	0·8	3·1
FDn	28	—	28	2·0	—	1·3
Summa	1 405	819	2 224	100·0	100·0	100·0
<i>Jurister</i>						
PMj	65	10	75	9·8	15·2	10·3
JK	584	56	640	87·8	84·8	87·5
JL	16	—	16	2·4	—	2·2
JD	—	—	—	—	—	—
Summa	665	66	731	100·0	100·0	100·0
<i>Teologer</i>						
Tf	61	2	63	11·0	13·3	11·1
TK	430	13	443	77·8	86·7	78·0
TL	50	—	50	9·0	—	8·8
TD	12	—	12	2·2	—	2·1
Summa	553	15	568	100·0	100·0	100·0
<i>Medicinare</i>						
MK	144	33	177	29·6	41·8	31·3
ML	332	44	376	68·3	55·7	66·6
MD	10	2	12	2·1	2·5	2·1
Summa	486	79	565	100·0	100·0	100·0
Samtliga	3 109	979	4 088			

27·0 resp. 8·0 % på högre examen (fil. lic., fil. dr). Då kvinnorna sålunda i betydligt mindre utsträckning studerade för högre examen, var, som ovan visats, den maximala närvarotiden för dem lägre än för männen. 74·1 % av männen och 86·3 % av kvinnorna voro humanister och 25·9 resp. 13·7 % naturvetare. Av juristerna studerade endast 16, eller 2·2 %, för högre examen än jur. kand. resp. pol. mag. 62 teologer, eller 10·9 % av samtliga, bedrev fortsatta studier efter teologie kandidatexamen. Av medicinarna hade 388 (68·7 %) avlagt medicine kandidatexamen vid undersökningstillfället.

Beträffande fackhögskolorna ha närmare uppgifter om vilken examen som avsetts i ett flertal fall icke lämnats, varför en fördelning av uppgiftslämnarna i detta hänseende icke kunnat ske. Vilka examina, som kunna avläggas vid de olika fackhögskolorna, framgår av följande sammanställning.³

¹ För 410 män och 233 kvinnor saknas uppgift om studieriktning.

² Använda förkortningar se sid. 145.

³ Sedermera ha tillkommit vid tekniska högskolorna tekn. lic. och vid lantbrukshögskolan agron. dr.

Tekniska högskolorna
 Civilingenjörsexamen
 Bergsingenjörsexamen
 Arkitektexamen
 Lantmätarexamen
 Tekn. dr

Handelshögskolorna
 DHS (Stockholm)
 DHG (Göteborg)
 Ekon. mag.

Tandläkarinstitutet
 Odont. kand.
 Tandläkarexamen

Veterinärhögskolan
 Vet. kand.
 Veterinärexamen
 Vet. med. lic.
 Vet. med. dr

Farmaceutiska institutet
 Farm. kand.
 Apotekarexamen

Skogshögskolan
 Jägmästarexamen
 Skogl. lic.

Lantbrukshögskolan
 Agronomexamen
 Agron. lic.

Tab. 56. Antalet avlagda examina samt genomsnittlig studietid för resp. examen.

E x a m e n ¹	Antal examina			Studietid, år	
	Män	Kvinnor	Summa	Medium	Median
<i>Universitet och fria högskolor</i>					
FKh	452	114	566	4·0	3·8
FKn	82	12	94	4·2	3·9
FMh	302	63	365	4·9	4·8
FMn	87	4	91	5·0	5·0
PMf	14	—	14	.	.
FLh	83	7	90	9·1	8·8
FLn	35	—	35	.	.
FDh	10	1	11	.	.
FDn	8	—	8	.	.
K-ex.	7	—	7	.	.
PMj	9	3	12	.	.
JK	59	3	62	5·4	5·8
JL	1	—	1	.	.
JD	1	—	1	.	.
Tf	392	11	403	1·8	1·7
TK	142	4	146	6·1	5·9
TL	18	—	18	.	.
TD	3	—	3	.	.
MK	367	40	407	3·1	3·0
ML	44	2	46	8·7	8·7
MD	2	—	2	.	.
<i>Fackhögskolor</i>					
Civilingenjörsexamen	29	—	29	4·7	4·4
Arkitektexamen	1	—	1	.	.
Diplomerad från handelshögskola	40	2	42	2·5	2·5
Odont. kand.	81	40	121	1·1	1·1
Tandläkarexamen	2	1	3	.	.
Vet. kand.	20	—	20	3·3	3·2
Farm. kand. ²	110	70	180	1·0	1·0
Apotekarexamen ²	24	3	27	5·4	5·2
Jägmästarexamen	1	—	1	.	.
Agronomexamen	22	—	22	4·2	4·2

¹ Använda förkortningar se sid. 145.

² Obligatorisk praktisk tjänstgöring ej medräknad i studietiden.

I *tab. 56* lämnas uppgift om samtliga examina de i undersökningen ingående avlagt före undersökningstillfället. Då en person kan ha avlagt mer än en examen, kunna antalet avlagda examina icke adderas. Vidare meddelas i tabellen uppgifter om den tid, som åtgått för avläggande av resp. examina. Studietiden har beräknats som differensen mellan det år examen avlades och inskrivningsåret. Denna beräkning grundar sig på antagandet, att inskrivning och examina i genomsnitt inträffa vid samma tidpunkt på året. Härigenom torde möjligen värdet på studietidens längd bli någon månad för högt. De personer, som gjort avbrott i studierna av annan orsak än militärtjänstgöring, ha icke medtagits vid beräkning av studietidens längd. För examina, som avlagts av mindre än 20 personer, ha medeltal icke uträknats.

Avbrott i studierna av annan orsak än militärtjänstgöring. För många studenter har studietiden förlängts genom avbrott i studierna icke blott på grund av militärtjänstgöring utan även av andra orsaker, såsom förvärvsarbete eller sjukdom. För att få en föreställning om i vilken utsträckning dylika avbrott förlänga studierna begärdes i frågeformuläret under punkt 5 (se bilaga C) vissa uppgifter. Resultatet av bearbetningen av dessa uppgifter redovisas i *tab. 57*. Av tabellen framgår, att 21·9 % av de manliga och 16·7 % av de kvinnliga studenterna gjort avbrott i studierna på grund av förvärvsarbete, sjukdom eller andra anledningar. För männen var avbrottstiden i genomsnitt 8·6 och för

Tab. 57. Personer, som gjort avbrott i studierna av annan orsak än militärtjänstgöring, fördelade efter läroanstalt och avbrottsorsak.

Läroanstalt	Antal, som gjort avbrott i studierna		därav % på grund av			Medel- avbrotts- tid i månader
	Totalt	I % av samtliga	förvärvs- arbete	sjukdom	övriga an- ledningar	
<i>Män</i>						
Universitet och fria högskolor . .	957	27·2	59·8	31·0	9·2	8·8
Filosofer	479	34·1	69·6	22·5	7·9	8·7
Jurister	141	21·2	44·0	44·7	11·3	7·6
Teologer	169	30·6	62·7	29·6	7·7	9·5
Medicinare	122	25·1	37·7	46·7	15·6	8·3
Ej uppgiven studieriktning . .	46	11·2	67·4	30·4	2·2	11·0
Fackhögskolor	156	10·0	47·2	35·8	17·0	7·7
Tekniska högskolorna	85	9·2	47·1	32·9	20·0	7·4
Handelshögskolorna	23	12·0	43·5	34·8	21·7	6·5
Tandläkarinstitutet	8	6·8	50·0	25·0	25·0	(9·3)
Veterinärhögskolan	7	19·4	42·9	57·1	—	(4·4)
Farmaceutiska institutet	10	7·3	—	80·0	20·0	(12·3)
Skoghögskolan	2	5·6	50·0	50·0	—	(4·5)
Lantbrukshögskolan	21	18·1	57·2	33·3	9·5	5·4
Samtliga	1 113	21·9	57·8	31·8	10·4	8·6
<i>Kvinnor</i>						
Universitet och fria högskolor . .	230	19·0	60·0	22·2	17·8	8·0
Fackhögskolor	6	3·0	16·7	66·6	16·7	(5·5)
Samtliga	236	16·7	58·9	23·3	17·8	7·9

kvinnorna 7·9 månader. I bortåt 60 % av fallen var avbrottet förorsakat av förvärvsarbete och i 30 % — för kvinnorna 25 % — av sjukdom. Avbrott förekom i betydligt större utsträckning vid universitet och fria högskolor än vid fackhögskolor, vilket givetvis beror på den längre studietiden och den mindre bundenheten vid kurser o. dyl. vid de förstnämnda läroanstalterna.

Kap. XVIII. Civilstånds- och försörjningsförhållanden.

Av samtliga manliga deklaranter voro 90·0 % ogifta, 9·9 gifta och 0·1 % fränskilda. Motsvarande procenttal för de kvinnliga deklaranterna voro 92·9, 6·7 och 0·4. Antalet gifta studenter bland dem, som icke avslutat studierna höstterminen 1941, fördelade på läroanstalter redovisas i efterföljande sammanställning.

Läroanstalt	Antal gifta		% gifta	
	män	kvinnor	män	kvinnor
Uppsala universitet	170	27	11·6	5·6
Lunds universitet	142	27	10·4	6·4
Stockholms högskola	24	11	6·6	6·4
Göteborgs högskola	13	—	7·3	—
Tekniska högskolan	15	1	2·3	10·0
Chalmers tekniska högskola . .	2	—	0·8	—
Handelshögskolan i Stockholm .	1	—	0·9	—
Handelshögskolan i Göteborg . .	2	—	4·1	—
Tandläkarinstitutet	11	3	9·3	4·0
Veterinärhögskolan	3	—	8·3	—
Farmaceutiska institutet	24	12	20·7	11·7
Skogshögskolan	2	—	5·6	—
Lantbrukshögskolan	9	—	8·9	—
Samtliga	418	81	8·6	6·0

Av i undersökningen ingående 233 manliga och 71 kvinnliga studenter, som avslutat studierna före höstterminen 1941, voro 37·3 resp. 19·7 % gifta.

Under punkt 9 i frågeformuläret (se bilaga C) efterfrågades, om uppgiftslämnaren måst bidra till anhörigas uppehälle. Av samtliga deklaranter hade 9·3 % av männen och 2·8 % av kvinnorna uppgivit sådant bidrag. Av de manliga studenter, som icke avslutat studierna, uppgåvo sig 388 (8·0 %) bidra till anhörigas uppehälle. Försörjningsbidrag till enbart hustru förelåg i 87 fall (1·8 %), till hustru och barn i 180 fall (3·7 %) och till andra anhöriga i 121 fall (2·5 %). Av de 418 gifta männen uppgåvo sig sålunda endast 267 bidra till sin familjs uppehälle. 253 män och 62 kvinnor uppgåvo, att maken under år 1940 hade haft inkomster. Medelinkomsten uppgick för männen till 3 900 kr. och för kvinnorna till 2 300 kr.

Kap. XIX. Ekonomiska förhållanden.

För att erhålla en fullständig bild av studenternas ekonomiska förhållanden erfordras givetvis uppgifter om samtliga inkomster och utgifter under studietiden. Då det torde ligga utanför möjligheternas gräns att vid en enquête som den förevarande erhålla sådana uppgifter, efterfrågades i frågeformuläret endast vissa väsentliga poster i budgeten. Sålunda begärdes uppgifter om de inkomster utöver studiehjälp från föräldrar eller andra, som uppgiftslämnaren åtnjutit genom förvärvsarbete, stipendier, kapital o. dyl. under perioderna september 1938—augusti 1939 och september 1939—15 november 1941. I samband med uppgifter om fullgjord militärtjänstgöring begärdes uppgift om de ekonomiska förmåner, som åtnjutits under denna tjänstgöring. Vidare skulle uppgivas samtliga skulder den 1 september 1939 och den 15 november 1941, fördelade på långgivare med angivande av räntesats, samt det sammanlagda belopp, som utgivits för räntor och amorteringar samt livförsäkringar under tiden 1 september 1939—15 november 1941. Dessutom begärdes uppgifter om föräldrarnas sammanlagda taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt åren 1939 och 1940 samt, för gifta studenter, mannens eller hustruns inkomst nämnda år.

Det inkomna materialet har icke varit av den beskaffenhet, att den ursprungliga bearbetningsplanen kunnat följas. En jämförelse mellan inkomster och skulder före och efter krigsutbrottet har sålunda icke visat sig möjlig. Redovisningen av utgifterna för räntor, amorteringar och livförsäkringar under perioden 1 september 1939—15 november 1941 synes i ett flertal fall ha varit mycket ofullständig, varför även i detta fall någon redogörelse icke kan lämnas.

I den efterföljande framställningen lämnas därför en redogörelse för inkomsterna under perioden september 1939—15 november 1941 och skuldförhållandena vid undersökningstillfället samt uppgifter om föräldrarnas taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1940. Uppgifter beträffande gifta studenter om mannens eller hustruns inkomst ha tidigare lämnats i kap. XVIII (sid. 114).

Inkomster. Som tidigare framhållits, ingår i undersökningsmaterialet ett antal personer, som avslutat studierna före ht 1941. I följande sammanställningar rörande inkomst av förvärvsarbete ha dessa personer givetvis icke medtagits. Däremot ingå de i undersökningen beträffande stipendier och övriga inkomster under studietiden. I *tab. 58* lämnas uppgifter om antalet personer, som haft inkomst av förvärvsarbete, stipendier m. m. under undersökningsperioden. Av samtliga uppgiftslämnare, som icke avslutat studierna, hade 2 544 män, eller 52·5 %, och 626 kvinnor, eller 46·6 %, haft inkomst av något slag. Tabellen utvisar, att 1 803 män, eller 37·2 % av samtliga, samt 500 kvinnor, eller 37·2 %, haft inkomst av anställning eller tillfälligt förvärvsarbete. Inkomsttagarna voro talrikare representerade vid fackhögskolor än vid universitet och

Tab. 58. Antal studerande med inkomst av förvärvsarbete, stipendier m. m. under tiden ^{1/9} 1939—^{15/11} 1941 fördelade efter läroanstalt och studieriktning.

Läroanstalt	Hela antalet i undersökningen ingående		Antal med inkomst av			% med inkomst av		
	Samtliga	därav icke avslutade studier före ht 1941	förvärvsarbete ¹	stipendier	kapital m. m.	förvärvsarbete ¹	stipendier	kapital m. m.
<i>Män</i>								
Universitet och fria högskolor	3 519	3 373	1 101	942	382	32·6	26·8	10·9
Filosofier	1 405	1 354	624	433	166	46·1	30·8	11·8
Jurister	665	626	125	100	104	19·9	15·0	15·6
Teologer	553	526	148	264	29	28·1	47·7	5·2
Medicinare	486	457	144	109	53	31·5	22·4	10·9
Ej uppgiven studieriktning	410	410	60	36	30	14·6	8·8	7·3
Fackhögskolor	1 560	1 473	702	183	134	47·7	11·7	8·6
Tekniska högskolorna	926	903	418	103	81	46·3	11·1	8·7
Handelshögskolorna	191	163	84	16	19	51·5	8·4	9·9
Tandläkarinstitutet	118	118	25	8	6	21·2	6·8	5·1
Veterinärhögskolan	36	36	7	6	1	19·4	16·7	2·8
Farmaceutiska institutet	137	116	108	14	4	93·1	10·2	2·9
Skoghögskolan	36	36	20	6	5	55·6	16·7	13·9
Lantbrukshögskolan	116	101	40	30	18	39·6	25·9	15·5
Samtliga	5 079	4 846	1 803	1 125	516	37·2	22·2	10·2
<i>Kvinnor</i>								
Universitet och fria högskolor	1 212	1 146	385	160	127	33·6	13·2	10·5
Fackhögskolor	203	198	115	4	15	58·1	2·0	7·4
därav farmaceutiska institutet	106	103	101	10	4	98·1	9·4	3·8
Samtliga	1 415	1 344	500	164	142	37·2	11·6	10·0

¹ Här ingå icke personer, som avslutat studierna före ht 1941.

fria högskolor, vilket givetvis beror på förekomsten av praktik vid flertalet fackhögskolor.

Av de studerande vid universiteten och de fria högskolorna var det procentuella antalet personer, som haft inkomst av denna art, störst bland filosoferna. I tab. 59 har antalet män med inkomst av förvärvsarbete fördelats efter inkomstkällans art. I tabellen har skilts mellan personer, som inskrivits vid resp. läroanstalter före 1940, och personer inskrivna 1940 eller senare. Inom den förra gruppen ha personer, som redan 1939 avlagt en examen, redovisats särskilt, då dessa givetvis haft större möjligheter att skaffa sig inkomster än de, som icke avlagt någon examen. Av tabellen framgår, att flertalet inkomster härstamma från praktiktjänstgöring eller förvärvsarbete, som direkt sammanhänger med vederbörandes studieriktning.

Icke blott för de studerande vid fackhögskolor utan även för studerande vid universitet och fria högskolor var det övervägande antalet inkomster av denna art. Över 50 % av filosoferna hade sålunda haft inkomster av lärarvikariat och amanuensförordnanden. Även flertalet teologer, av vilka dock endast omkring

Tab. 59. Antal män med inkomst av förvärvsarbete under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941 överstigande 100 kronor fördelade efter inkomstkällans art, läroanstalt och studieriktning.

Inkomstens art	Universitet och fria högskolor					Fackhögskolor	Summa			
	Filo- sofer	Juris- ter	Teo- loger	Medi- ci- nare	Ej upp- given studie- rikt- ning		Hela an- talet	Inskrivna före 1940		In- skriv- na 1940 och 1941
								med examen 1939	utan examen 1939	
<i>Antal</i>										
Amanuensförordnanden	94	1	—	43	4	30	172	96	67	9
Lärarvikariat o. dyl.	298	16	79	11	10	18	432	228	177	27
Privatlektioner	95	7	13	—	10	18	143	37	83	23
Biblioteks- o. arkivarbete m. m.	30	—	2	—	1	—	33	21	11	1
Kontorsarbete o. dyl.	71	74	12	3	20	93	273	34	130	109
Journalistik	27	3	4	3	4	1	42	18	21	3
Predikokonditioner	3	—	27	—	2	—	32	26	5	1
Läkarvikariat o. dyl.	—	—	—	74	—	—	7	81	76	5
Ingenjörsarbete	—	—	—	—	—	386	386	4	215	167
Apotekstjänstgöring	2	—	—	1	—	109	112	48	22	42
Lantbruksarbete	7	1	2	—	1	32	43	3	18	22
Diverse inkomster	94	28	20	19	11	26	193	43	115	40
Uppgift saknas	8	1	3	3	1	11	27	10	9	8
Summa	729	131	162	157	64	731	1974	644	878	452
<i>Procentuell fördelning</i>										
Amanuensförordnanden	12.9	0.8	—	27.4	6.3	4.1	8.7	14.9	7.6	1.9
Lärarvikariat o. dyl.	40.9	12.2	48.8	7.0	15.5	2.5	21.9	35.3	20.2	6.0
Privatlektioner	13.0	5.3	8.0	—	15.5	2.5	7.2	5.7	9.4	5.1
Biblioteks- o. arkivarbete m. m.	4.1	—	1.2	—	1.6	—	1.7	3.2	1.3	0.2
Kontorsarbete o. dyl.	9.7	56.4	7.4	1.9	31.3	12.7	13.8	5.3	14.8	24.1
Journalistik	3.7	2.3	2.5	1.9	6.3	0.1	2.1	2.8	2.4	0.7
Predikokonditioner	0.4	—	16.7	—	3.1	—	1.6	4.0	0.6	0.2
Läkarvikariat o. dyl.	—	—	—	47.2	—	0.8	4.1	11.8	0.6	—
Ingenjörsarbete	—	—	—	—	—	52.8	19.6	0.8	24.4	37.0
Apotekstjänstgöring	0.3	—	—	0.6	—	15.0	5.7	7.4	2.5	9.3
Lantbruksarbete	1.0	0.8	1.2	—	1.6	4.4	2.2	0.5	2.1	4.9
Diverse inkomster	12.9	21.4	12.3	12.1	17.2	3.6	10.0	6.7	13.1	8.8
Uppgift saknas	1.1	0.8	1.9	1.9	1.6	1.5	1.4	1.6	1.0	1.8
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

10 % avsågo lärarbanan, hade haft inkomst av lärarvikariat och endast $\frac{1}{6}$ av predikokonditioner.

En jämförelse mellan examinerade och övriga ger vid handen, att inkomst av amanuensförordnande, lärar- och läkarvikariat, predikokonditioner m. m. ökade med växande kvalifikationer, medan förhållandet varit det motsatta beträffande inkomsten av kontors-, ingenjörs- och lantbruksarbete. Den senare kategorien representerades huvudsakligen av personer, som skaffat sig erforderlig praktik för inskrivning eller avläggande av examen vid fackhögskola. Tillfälliga inkomster av allehanda slag redovisas under rubriken diverse inkomster och förekommo mest bland dem, som inskrivits före 1940 och ännu ej avlagt någon examen.

I efterföljande sammanställning göres en jämförelse med Wicksell-Larssons

undersökning i fråga om inkomstkällans art. Uppgifterna avse resp. inkomst-källors procentuella andel i den sammanlagda inkomsten.

Studieriktning Inkomstkälla	1930		1941
	Uppsala universitet	Lunds universitet	Samtliga universitet och fria högskolor
Filosofier			
privatlektioner	22/39 ¹	37/25	13
lärarvikariat	17/15	13/11	41
övriga inkomster	61/46	50/64	46
Jurister			
privatlektioner	14	18	5
kontorsarbete o. d.	13	30	56
lärarvikariat	—	—	12
övriga inkomster	73	52	27
Teologer			
privatlektioner	23	18	8
lärarvikariat	3	5	49
predikokonditioner	17	28	17
övriga inkomster	57	49	26
Medicinare			
privatlektioner	8	21	—
läkarvikariat	42	19	47
lärarvikariat	—	—	7
övriga inkomster	50	60	46

Av sammanställningen framgår, att inkomsterna 1941 hade en helt annan karaktär än 1930. Den rikliga tillgången på lärar- och andra vikariat 1941 sammanhänger givetvis med inkallelserna till militärtjänstgöring. Inkomster av privatlektioner, som 1930 förekommo i betydande utsträckning, synas numera ha blivit praktiskt taget betydelselösa.

För att belysa inkomsternas storlek har i *tab. 60* medelinkomsten av förvärvsarbete uträknats. Det torde observeras, att tidsperioden, under vilken inkomsten åtnjutits, omfattade 26·5 månader, varför årsinkomsten uppgick till endast något mindre än hälften av vad som framgår av tabellen.

Tabellen utvisar, att inkomstens storlek väsentligen är beroende av om vederbörande avlagt examen eller ej. Sålunda ha de, som avlagt examen, kunnat påräkna mer än dubbelt så höga inkomster (2 100 eller 942 kr. per år) än de övriga (800 eller 361 kr. per år). Ett undantag utgöra farmacie studerande, vilkas inkomster icke förete några större variationer, beroende på den för dem speciella kombinationen av praktik och studier. Variationen i inkomsternas inbördes storlek var synnerligen stor inom samtliga grupper, vilket sammanhänger med att utbildningen vid vissa läroanstalter ej medger förvärvsarbete i större utsträckning. Detta är t. ex. fallet med skogshögskolan, där även sommarmånaderna tagas i anspråk för undervisningen. Sålunda hade av de personer, som avlagt examen före år 1940, en fjärdedel en inkomst under-

¹ Om två siffror angivits betecknar den första humanister och den andra naturvetare.

Tab. 60. Medelinkomst av förvärvsarbete under tiden $\frac{1}{9}$ 1939— $\frac{15}{11}$ 1941.
1 000 kronor.¹ Män.

Läroanstalt	Inskrivna före 1940								Inskrivna 1940 och 1941			
	med examen 1939				utan examen 1939				Medi- um	Undre kvar- til	Medi- an	Övre kvar- til
	Medi- um	Undre kvar- til	Medi- an	Övre kvar- til	Medi- um	Undre kvar- til	Medi- an	Övre kvar- til				
Universitet och fria högskolor	3·0	0·8	1·9	4·1	1·7	0·4	0·9	1·7	1·5	0·3	0·7	1·5
Filosofier	3·8	1·0	2·7	5·9	1·7	0·4	0·9	1·5	1·3	0·3	0·7	1·3
Jurister	.	.	.	.	1·7	0·3	0·8	1·6	.	.	.	.
Teologer	2·0	0·6	1·2	2·8	0·9	0·4	0·7	1·2	.	.	.	.
Medicinare	2·2	0·7	1·5	2·8	0·9	0·4	0·8	1·3	.	.	.	.
Ej uppgiven studie- riktning	.	.	.	.	.	.	.	.	1·4	0·3	0·6	2·1
Fackhögskolor	5·4	2·3	5·3	8·2	1·1	0·3	0·7	1·3	1·3	0·4	0·9	1·7
Tekniska högskolan	.	.	.	.	0·7	0·3	0·5	0·9	1·0	0·4	0·7	1·2
Handelshögskolan	.	.	.	.	1·6	0·7	1·1	2·0	1·7	0·7	1·2	2·2
Tandläkarinstitutet	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Veterinärhögskolan	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Farmacentiska in- stitutet	5·5	2·9	5·8	8·1	4·9	4·5	5·1	6·3	2·4	2·0	2·4	3·0
Skogshögskolan	—	—	—	—	.	.	.	.	.	.	.	.
Lantbrukshögskolan	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Samtliga	3·3	0·8	2·1	4·7	1·4	0·4	0·8	1·5	1·3	0·4	0·8	1·7

stigande 800 kr. och en fjärdedel en inkomst överstigande 4 700 kr. (360 resp. 2 120 kr. per år).

För att klarlägga i vad mån inkomstens storlek sedan år 1930 förändrats har i följande sammanställning en jämförelse gjorts med uppgifter från Wicksell-Larssons undersökning.

Studieriktning	Medelinkomst per år	
	1930	1941
Filosofier	760/700 ²	740
Jurister	440	360
Teologer	380	500
Medicinare	700	620
Samtliga	590	600

Sammanställningen utvisar en påfallande överensstämmelse mellan de båda undersökningstillfällena. Tages hänsyn till penningvärdets fall sedan år 1930, såsom detta framgår av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, hade dock realinkomsten minskats från 590 kr. år 1930 till 420 kr. 1941.

I formuläret begärdes även uppgifter om inkomst av stipendier. Därvid skulle de år 1939 nyinrättade statsstipendierna redovisas skilda från övriga stipendier. Av uppgiftslämnarna uppgåvo över 240, att de innehåft statsstipendium. En närmare granskning utvisade, att ett 30-tal högskolestuderande redo-

¹ Personer, som avslutat studierna före ht 1941, ingå ej. För grupper med mindre än 20 inkomstagare har medelinkomst ej beräknats.

² Se noten å sid. 118.

visat dylika stipendier, vilka dock endast utdelas till studerande vid universitetet och karolinska institutet. Då även andra studerande kan tänkas ha missuppfattat frågan, ha statsstipendierna icke redovisats särskilt. För att belysa dessa stipendiernas betydelse har därför med ledning av universitetskatalogerna antalet, som erhållit sådana, uträknats. Stipendierna, som utgå i form av kost och logi eller endera, fördelade sig sålunda.

	Kost och logi	enbart kost	enbart logi
Uppsala universitet	156	10	4
Lunds »	204	65	8

Totala summan, som av riksdagen år 1939 anslogs till statsstipendier, uppgick till 200 000 kr. och fördelades på följande sätt.

Uppsala universitet	98 000 kr.
Lunds »	78 000 »
Karolinska institutet	24 000 »

Anslaget minskades följande år till 180 000 kr. och år 1941 till 170 000 kr.

Av tab. 58 framgår, att 1 125 män, eller 22·2 %, och 164 kvinnor, eller 11·6 %, innehaft stipendium under undersökningsperioden. Omkring 85 % av samtliga stipendiater tillhörde universitetet och de fria högskolorna, där stipendiaterna voro talrikast representerade bland teologerna. Stipendiebeloppet uppgick under perioden för männen till i genomsnitt 740 kr. (eller 335 kr. per år).

I formuläret efterfrågades vidare, om vederbörande under undersökningsperioden haft inkomst av kapital, rörelse o. d. Av samtliga uppgiftslämnare hade 516 män, eller 10·2 %, och 142 kvinnor, eller 10·0 %, uppgivit sådan inkomst. Den närmare fördelningen framgår även av tab. 58. Genomsnittet av dessa inkomster uppgick under perioden till 2 400 kr. (1 100 kr. per år).

I detta sammanhang bör slutligen en redogörelse lämnas för de förmåner, en student åtnjuter under inkallelsetiden. Förutom kost och logi utgingo under undersökningsperioden krigslön och familjebidrag. Krigslönen bestod av *terminslön*, som tillkom alla inkallade, *månadslön*, som dessutom utgick till befäl, samt *långtidstillägg*, som tillkom vissa under längre tid inkallade. Familjebidrag (familjepenning och bostadsbidrag) kunde efter ansökan tilldelas familjeförsörjare.

Av samtliga i undersökningen ingående män, som varit inkallade i militär-tjänstgöring efter krigsutbrottet, hade 3 536, eller 93 % av samtliga, lämnat uppgifter om inkomster under tjänstgöringstiden, därav 3 191 värnpliktiga och 345 fast anställda vid krigsmakten. Krigslönen uppgick i medeltal för de värnpliktiga till 75 kronor per månad; 345 av dessa eller 10·8 % hade även åtnjutit familjebidrag. För fast anställda vid krigsmakten uppgick krigslön och månadslön sammanlagt till i medeltal 186 kronor. Detta för reservofficerare låga medeltal sammanhänger med att till denna grupp även räknats officersaspiranter. För reservofficerare, vilkas månadslön uppgår till mellan 300—550 kronor beroende på tjänsteställning och dyrtid, innebär militärtjänstgöring ett för de fortsatta studierna viktigt ekonomiskt tillskott.

Skuldsättning. Av det föregående framgår, att de inkomster en student kan räkna med under studietiden huvudsakligen äro av tillfällig natur och uppgå till jämförelsevis blygsamma belopp. Flertalet studenter ha inga egna tillgångar och få därför lita till studiehjälp av föräldrar eller anhöriga eller upptaga lån. I frågeformuläret ha skulderna redovisats under följande rubriker: skulder till a) föräldrar, b) andra släktingar, c) andra enskilda personer, d) staten (räntefritt studielån resp. värnpliktslån), e) fond (lån av nation eller studentkår etc.), f) studentkårs kreditkassa och g) banker. Skulderna till föräldrar äro av en väsentligt annan karaktär än övriga skulder. Återbetalningsskyldigheten är ofta rent formell eller hypotetisk. Det är därför av särskild vikt att särskilja dessa från övriga skulder. Med hänsyn till att betydande skillnader föreligga i fråga om studiekostnaderna på olika studieorter har redovisningen

Tab. 61. Föräldrarnas sammanlagda taxering till statlig inkomst- och förmögenhets-skatt för år 1940.

Läroanstalt	Antal upp- giftslämnare		Föräldrarnas taxerade belopp 1 000-tal kronor							
	Män	Kvin- nor	Manliga uppgifts- lämnare				Kvinnliga uppgifts- lämnare			
			Medi- um	Undre kvar- til	Medi- an	Övre kvar- til	Medi- um	Undre kvar- til	Medi- an	Övre kvar- til
Uppsala universitet	1 471	480	9.1	2.3	5.8	11.8	11.8	4.4	8.7	14.8
Filosofier	567	314	7.0	1.8	4.8	8.8	11.9	4.0	8.4	15.0
Jurister	266	23	15.1	4.4	8.0	17.5	15.4	6.4	12.8	16.3
Teologer	261	6	5.0	1.2	3.6	8.0	(8.5)	.	.	.
Medicinare	235	38	11.4	3.8	9.2	15.7	11.5	3.3	9.5	16.8
Ej uppgiven studieriktning	142	99	9.8	2.9	6.0	10.8	11.1	5.6	8.6	13.4
Lunds universitet	1 363	434	7.4	1.9	5.1	10.0	10.7	4.1	8.2	13.4
Filosofier	494	280	5.9	1.5	4.5	8.2	10.1	3.9	7.8	12.9
Jurister	226	27	9.8	3.2	7.7	12.7	10.1	4.9	9.3	14.8
Teologer	266	9	3.8	1.1	2.8	5.6	(5.6)	.	.	.
Medicinare	231	40	11.8	3.2	8.4	15.8	14.5	5.0	12.7	17.5
Ej uppgiven studieriktning	146	78	7.9	2.7	5.9	10.9	11.7	4.8	8.8	12.8
Stockholms högskola	348	171	11.6	3.5	9.7	16.1	16.0	4.3	12.3	20.5
Filosofier	170	131	9.4	1.9	7.4	15.1	16.9	5.2	12.5	20.5
Jurister	126	13	15.4	5.3	11.2	20.4	(12.6)	.	.	.
Ej uppgiven studieriktning	52	27	9.8	5.0	7.0	16.0	13.3	1.8	12.2	20.3
Göteborgs högskola	175	69	8.2	2.8	5.7	9.1	10.3	5.5	8.4	12.4
Filosofier	129	67	7.7	2.6	5.9	9.0	10.5	.	.	.
Teologer	13	—	(4.1)	.	.	.	—	—	—	—
Ej uppgiven studieriktning	33	2	11.8	3.8	5.8	10.8	(5.5)	.	.	.
Tekniska högskolan	600	8	10.0	2.6	6.9	12.9	(23.0)	.	.	.
Chalmers tekniska högskola	237	5	8.4	2.4	5.5	10.7	(7.2)	.	.	.
Handelshögskolan i Stockholm	137	7	11.4	3.1	7.1	13.5	(22.1)	.	.	.
Handelshögskolan i Göteborg	46	—	14.0	3.9	7.5	15.8	—	—	—	—
Tandläkarinstitutet	107	73	7.6	2.6	6.3	10.1	15.4	6.3	12.8	20.6
Veterinärhögskolan	33	—	4.8	0.7	5.1	8.9	—	—	—	—
Farmaceutiska institutet	136	105	4.6	1.0	4.3	7.3	8.0	2.6	6.8	12.2
Skogshögskolan	35	—	10.8	1.8	7.3	15.4	—	—	—	—
Lantbrukshögskolan	112	—	5.8	0.8	3.6	8.0	—	—	—	—
Samtliga	4 800	1 352	8.7	2.2	5.8	10.2	11.9	4.3	8.8	15.1

Tab. 62. Skuldsättning den 15/11 1941. Män.

Läroanstalt	Antal i undersökningen ingående	därav skuldsatta		Skuldsumma per skuldsatt 1 000-tal kronor			
		antal	%	Medium	Undre kvartil	Median	Övre kvartil
Uppsala universitet	1 542	993	64.4	6.9	3.1	5.7	10.5
Filosofer	584	394	67.5	6.5	2.9	5.4	8.9
Jurister	284	144	50.7	5.7	2.4	4.2	7.7
Teologer	267	223	83.5	7.3	4.5	6.9	9.9
Medicinare	247	162	65.6	9.9	4.6	7.8	13.7
Ej uppgiven studieriktning	160	70	43.8	3.0	1.2	2.2	4.3
Lunds universitet	1 429	983	68.8	7.0	2.9	5.8	9.6
Filosofer	508	364	71.7	6.1	2.6	5.5	8.7
Jurister	248	153	61.7	5.8	2.5	4.6	7.4
Teologer	273	228	83.5	6.9	3.9	6.3	9.3
Medicinare	239	167	69.9	11.3	4.4	8.7	18.9
Ej uppgiven studieriktning	161	71	44.1	5.0	1.5	3.2	6.6
Stockholms högskola	367	112	30.5	4.3	1.8	3.7	6.3
Filosofer	179	59	33.0	4.9	2.3	4.3	6.9
Jurister	133	39	29.3	3.8	1.6	3.2	5.8
Ej uppgiven studieriktning	55	14	25.5	(3.1)	(1.4)	(3.0)	(4.8)
Göteborgs högskola	181	94	51.9	4.2	1.7	3.2	6.1
Filosofer	134	76	56.7	4.5	2.7	3.4	6.5
Teologer	13	6	(46.2)	(3.3)	(1.3)	(2.0)	(7.3)
Ej uppgiven studieriktning	34	12	35.3	(2.9)	(1.3)	(2.0)	(5.0)
Tekniska högskolan	665	347	52.2	4.8	2.2	4.0	7.2
Chalmers tekniska högskola	261	149	57.1	5.2	2.7	4.8	7.8
Handelshögskolan i Stockholm	142	64	45.1	4.7	1.9	3.8	6.6
Handelshögskolan i Göteborg	49	15	30.6	(3.7)	(1.9)	(4.3)	(5.6)
Tandläkarinstitutet	118	84	71.2	10.2	5.6	9.3	12.6
Veterinärhögskolan	36	31	86.1	9.3	4.6	8.2	(13.6)
Farmaceutiska institutet	137	96	70.1	5.9	2.6	4.3	8.4
Skogshögskolan	36	26	72.2	6.5	4.1	6.0	(9.5)
Lantbrukshögskolan	116	81	69.8	5.5	3.5	5.0	7.4
Samtliga	5 079	3 075	60.5	6.4	2.8	5.3	8.8

av skulderna genomgående skett efter läroanstalt. Beträffande männen ha dessutom olika studieriktningar redovisats var för sig, medan materialet varit av för liten omfattning för att medge en dylik uppdelning beträffande kvinnorna. Det mindre antal personer, som avslutat studierna före undersökningstillfället, ingå även i uppgifterna. Detta torde dock icke i någon väsentlig grad inverka på resultatet.

Skulder vid undersökningstillfället av ett eller flera slag ha uppgivits av 3 075 män och 528 kvinnor. Av de övriga torde flertalet antagas ha av föräldrar eller släktingar erhållit bidrag, som icke haft karaktären av lån.

Innan en närmare redogörelse lämnas för skuldsättningsförhållandena, torde det vara av betydelse att erhålla överblick över föräldrarnas ekonomiska förhållanden. I *tab. 61* meddelas därför uppgifter om föräldrarnas sammanlagda taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1940.

En allmän översikt över skuldsättningen lämnas i *tab. 62* och *63*. Av tabel-

Tab. 63. Skuldsättning den 15/11 1941. Kvinnor.

Läroanstalt	Antal i undersökningen ingående	därav skuldsatta		Skuldsomma per skuldsatt 1000-tal kronor. Medium
		antal	%	
Uppsala universitet	516	179	34.7	4.7
Lunds universitet	449	210	46.8	4.3
Stockholms högskola	175	32	18.3	3.0
Göteborgs högskola	72	15	20.8	3.7
Tekniska högskolan	10	—	—	—
Chalmers tekniska högskola	5	1	.	.
Handelshögskolan i Stockholm	7	1	.	.
Handelshögskolan i Göteborg	—	—	—	—
Tandläkarinstitutet	75	40	53.3	6.5
Veterinärhögskolan	—	—	—	—
Farmaceutiska institutet	106	50	47.2	5.7
Skogshögskolan	—	—	—	—
Lantbrukshögskolan	—	—	—	—
Samtliga	1 415	528	37.3	4.6

lerna framgå, att 60.5 % av männen och 37.3 % av kvinnorna uppgivit skuld vid undersökningstillfället. En betydande skillnad förelåg mellan männens skuldsättning vid universiteten och vid de fria högskolorna. Vid de förra voro $\frac{2}{3}$ och vid de senare endast hälften skuldsatta. Detta sammanhänger bl. a. med att universitetsstudenterna i betydligt större utsträckning än de studerande vid de fria högskolorna bo utom hemmet.

Vid universiteten och de fria högskolorna uppvisade de manliga teologerna den högsta skuldsättningsfrekvensen (83.5 % både i Lund och Uppsala). Vid Göteborgs högskola kan ju endast teol. fil.-examen med den korta studietiden av mellan 1 och 2 år avläggas, vilket förklarar den ringa skuldsättningen därstädes. Minst är skuldsättningsfrekvensen bland de manliga juristerna vid universiteten (50.7 % i Uppsala och 61.7 % i Lund). Den med hänsyn till den långa studietiden låga skuldsättningsprocenten bland medicinarna synes bero på föräldrarnas ekonomiska ställning.

Vid fackhögskolorna är sambandet mellan föräldrarnas ekonomiska ställning och antalet skuldsatta påfallande. Särskilt hög är dock skuldsättningsfrekvensen vid skogshögskolan i förhållande till föräldrarnas inkomst. Detta torde sammanhänga med att möjlighet till förvärsarbete i stort sett icke föreligger för de studerande (jfr sid. 118).

Beträffande kvinnorna är skuldsättningsprocenten, som tidigare nämnts, betydligt lägre (37.3 %) än bland männen. Detta förhållande sammanhänger med föräldrarnas betydligt större bidragsförmåga och den för kvinnorna, som i allmänhet avse lägre examina, kortare studietiden.

Den sammanlagda skuld, som åvilar de i undersökningen ingående personerna, uppgick vid undersökningstillfället till över 22 milj. kr. Utgår man från samma skuldsättning för de studerande, som icke äro representerade i undersökningen, belöper sig skuldsumman för samtliga studerande vid universitet och högskolor till 35 å 40 milj. kr.

Tab. 64. Skuldsättningen den ^{31/12} 1930 enligt Wicksell-Larssons undersökning och den ^{15/11} 1941 enligt förevarande undersökning. Män.

L ä r o a n s t a l t	% skuldsatta		Skuldsomma per skuldsatt 1 000-tal kronor			
	1930	1941	Medium		Median	
			1930	1941	1930	1941
Uppsala universitet	69	64	6·7	6·9	5·2	5·7
Filosofer ¹	69/70	68	5·8/5·8	6·5	4·7/5·3	5·4
Jurister	48	51	5·2	5·7	3·4	4·2
Teologer	82	84	6·0	7·3	4·9	6·9
Medicinare	67	66	11·8	9·9	9·5	7·8
Ej uppgiven studieriktning	—	44	—	3·0	—	2·2
Lunds universitet	74	69	6·9	7·0	5·6	5·8
Filosofer ¹	78/73	72	6·8/6·2	6·1	5·7/5·7	5·5
Jurister	59	62	4·8	5·8	3·8	4·6
Teologer	85	84	6·2	6·9	5·5	6·3
Medicinare	67	70	10·1	11·8	7·9	8·7
Ej uppgiven studieriktning	—	44	—	5·0	—	3·2
Stockholms högskola	30	31	4·9	4·3	2·5	3·7
Filosofer ¹	35/33	33	4·4/6·0	4·9	2·5/1·8	4·3
Jurister	26	29	4·8	3·8	2·6	3·2
Ej uppgiven studieriktning	—	26	—	3·1	—	3·0
Göteborgs högskola	54	52	3·5	4·2	2·3	3·2
Filosofer	57	57	3·8	4·5	2·7	3·4
Teologer	42	46	1·6	3·3	0·7	2·0
Ej uppgiven studieriktning	—	35	—	2·9	—	2·0
Tekniska högskolan	46	52	4·3	4·8	2·9	4·0
Chalmers tekniska högskola	57	57	3·6	5·2	2·3	4·8
Handelshögskolan i Stockholm	46	45	4·0	4·7	3·1	3·8
Handelshögskolan i Göteborg	42	31	—	3·7	—	4·3
Tandläkarinstitutet	85	71	—	10·2	—	9·3
Veterinärhögskolan	82	86	6·6	9·3	5·3	8·2
Farmaceutiska institutet ²	96	70	7·8	5·9	7·4	4·3
Skogshögskolan	—	72	—	6·5	—	6·0
Lantbrukshögskolan	—	70	—	5·5	—	5·0
Samtliga	.	61	.	6·4	.	5·3

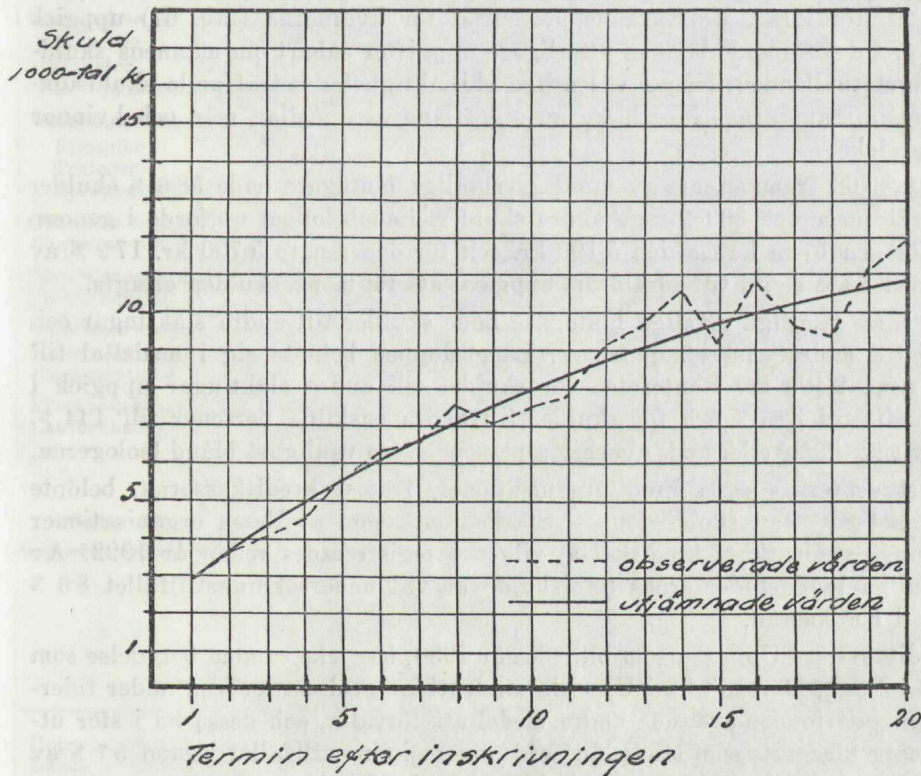
¹ Den ^{31/12} 1930 avser första siffran humanister och andra siffran naturvetare.

² Siffrorna per den ^{31/12} 1930 avse endast kursen för apotekarexamen.

Skuldsumman per skuldsatt uppgick i genomsnitt till 6 400 kronor. Frånräknas skulder till föräldrar uppgick medelskulden till 3 400 kronor. Endast hälften av de skuldsatta männen hade en skuld överstigande 5 300 kronor (exkl. skuld till föräldrar 2 800 kronor) och en fjärdedel en skuld överstigande 8 800 kronor (exkl. skuld till föräldrar 4 700 kronor). Genomsnittsskulden per skuldsatt kvinna uppgick till 4 600 kronor (exkl. skuld till föräldrar 2 200 kronor).

I tab. 64 har en jämförelse gjorts mellan skuldsättningen enligt Wicksell-Larssons undersökning och den förevarande beträffande männen. Tabellen utvisar, att förhållandena sedan 1930 i stort sett voro oförändrade både beträffande skuldsättningsfrekvensen och skuldsummans storlek.

Den redovisade skuldsumman per skuldsatt är ett genomsnittstal för samtliga skuldsatta och sålunda ett uttryck för den skuld, som åvilar en skuldsatt student, som icke avslutat sina studier utan befinner sig i mitten av dessa. För att ge begrepp om skuldernas storlek vid avläggandet av vissa examina ha männens sammanlagda skuld den $^{15}/_{11}$ 1941 fördelad på läroanstalt och studieriktning dividerats med sammanlagda antalet terminer vederbörande skuldsatta män varit närvarande vid läroanstalten. Härigenom har medelskuldsättningen per termin erhållits och denna har multiplicerats med den beräknade studietidens längd för avläggande av vissa examina. (Se tab. 56.) På detta sätt har erhållits ett mått på skulden vid examens avläggande. Denna beräkning grundar sig på antagandet, att studieskulden växer i aritmetisk progression fram till examen. Beträffande examina med längre studietid synes beräkningen dock ge för höga värden på skuldsumman. Fördelas nämligen samtliga i undersökningen ingående skuldsatta personer efter skuldsummans storlek olika antal terminer efter inskrivningen, visar det sig, att skuldtillskottet per termin långsamt minskas med antalet studietermener. Förhållandet belyses i nedanstående diagram.

Resultatet av beräkningarna redovisas i tab. 65. På grund av att materialet icke varit tillräckligt omfattande beträffande alla examina har den slutliga skuldsättningen endast beräknats för de vanligaste universitetsexamina.

Tab. 65. Beräknad slutlig skuldsättning (medium) vid avläggandet av vissa examina enligt Wicksell-Larssons undersökning (1930) och förevarande undersökning (1941) 1 000-tal kr. Män.

Examen	Uppsala universitet		Lunds universitet		Stockholms högskola		Göteborgs högskola	
	1930	1941	1930	1941	1930	1941	1930	1941
FKh	5·0	5·4	6·2	5·1	(5·0)	5·7	(4·0)	4·1
FKn	7·5	5·6	8·8	5·4	(5·0)	6·0	—	—
FMh	8·2	6·6	8·7	6·3	(3·0)	7·0	6·2	5·0
FMn	8·7	6·7	8·7	6·4	(8·3)	7·1	—	—
FLh	10·6	12·2	13·4	11·6	(12·5)	12·9	(7·8)	9·3
FLn	11·1	—	10·3	—	(10·0)	—	—	—
JK	8·1	7·9	8·3	9·0	(5·0)	8·0	—	—
TK	9·5	8·6	9·2	8·5	—	—	—	—
ME	—	5·7	10·7	7·3	—	—	—	—
ML	18·5	15·9	18·8	20·2	—	—	—	—

Fördelningen av skuldsumman och de skuldsatta efter långgivare har gjorts i tab. 66—69. Av tab. 66 framgår, att 46·4 % av männens skuldsomma utgjorde skuld till föräldrar. Motsvarande procenttal för kvinnorna (tab. 67) uppgick till 53·0. I det följande lämnas ytterligare uppgifter enbart om männens skuldsättningsförhållanden. Några väsentliga skiljaktigheter beträffande skuldsommans resp. låntagarnas fördelning på olika långgivare mellan män och kvinnor förelågo icke.

Av tab. 68 framgår, att av samtliga manliga låntagare hade 58·8 % skulder till föräldrarna och 30·1 % inga andra skulder. Lånebeloppet utgjorde i genomsnitt för den förra kategorien 5 100 kr. och för den senare 5 700 kr. 17·2 % av dem, som hade skuld till föräldrar, uppgåvo att ränta på skulden erlagts.

22·7 % av samtliga manliga låntagare hade skulder till andra släktingar och 20·4 % till andra enskilda personer. Lånebeloppen belöpte sig i medeltal till 2 700 resp. 2 400 kr. Räntefoten för skulder till andra släktingar uppgick i genomsnitt till 3·85 % och för skulder till andra enskilda personer till 4·14 %. Lån av släktingar eller andra enskilda personer voro vanligast bland teologerna.

På studenternas egna kreditorganisationer, främst kreditkassorna, belöpte sig endast 8·8 % av skuldbeloppet. Starkast utbyggd av dessa organisationer var Lunds studentkårs kreditkassa, vilken inregistrerades redan år 1922. Av de manliga lundastudenternas totalskuld var vid undersökningstillfället 8·9 % placerad hos kassan.

Kreditkassan i Uppsala, som bildades år 1930, har icke samma betydelse som kassan i Lund. Däremot ha i Uppsala studentkåren och nationerna under tidernas lopp fått fonder ävensom andra medel att förvalta, och dessa ha i stor utsträckning placerats som studielån. Vid undersökningstillfället bestod 5·7 % av de manliga uppsalastudenternas skuld av dylika lån.

Kreditkassorna ha under undersökningsperioden tillämpat en räntesats av 4 à 4 1/4 %. För nationsskulden ha uppgiftslämnarna i genomsnitt erlagt ränta med 4·54 %. Av samtliga skuldsatta män hade 14·4 resp. 14·1 % skulder till na-

Tab. 66. Sammanlagd skuld den 15/11 1941 fördelad på långgivare. Män.

Läroanstalt	Total skuldsumma 1 000-tal kr.	därav % skuld till							
		för- äldrar	andra släk- tingar	andra en- skilda personer	staten		fond	stu- dent- kårs kred- dit- kassa	ban- ker
					ränte- fritt studie- lån	värn- plikts- lån			
Uppsala universitet	6 818	43·8	10·7	8·9	4·9	0·1	5·7	5·5	20·4
Filosofor	2 429	40·4	11·9	8·6	8·6	0·3	0·4	5·1	24·7
Jurister	932	45·7	6·6	4·9	1·4	—	15·9	3·4	22·1
Teologer	1 517	36·4	12·4	15·8	3·9	0·1	2·7	7·4	21·3
Medicinare	1 694	54·6	9·9	5·5	2·5	0·2	8·5	6·1	12·7
Ej uppgiven studieriktning . .	246	42·1	8·7	7·1	3·0	—	18·5	—	20·6
Lunds universitet	6 863	47·3	9·2	7·5	4·4	0·1	1·3	8·9	21·3
Filosofor	2 216	45·7	8·9	8·2	6·5	0·2	1·1	8·8	20·6
Jurister	881	53·8	6·5	3·3	1·1	0·0	1·7	5·4	23·2
Teologer	1 571	33·0	13·1	14·1	5·3	0·1	2·7	8·2	23·5
Medicinare	1 878	57·9	7·7	3·3	2·5	—	0·5	12·0	16·1
Ej uppgiven studieriktning . .	317	45·5	9·2	6·8	5·3	0·3	0·2	5·1	27·6
Stockholms högskola	482	49·8	10·8	5·5	4·0	0·3	1·6	4·4	23·6
Filosofor	289	51·6	13·8	3·5	2·1	0·4	0·8	3·1	24·7
Jurister	150	53·2	5·5	5·7	6·9	—	3·5	6·9	18·3
Ej uppgiven studieriktning . .	43	26·0	8·8	17·7	7·0	—	1·2	4·2	35·1
Göteborgs högskola	378	50·3	13·8	7·1	9·9	—	0·1	0·9	17·9
Filosofor	340	51·4	15·3	6·5	10·5	—	0·1	0·9	15·3
Teologer	20	50·0	22·2	—	—	—	—	—	27·8
Ej uppgiven studieriktning . .	18	30·2	1·6	1·6	9·8	—	—	—	56·8
Tekniska högskolan	1 650	53·1	6·9	4·8	4·1	—	1·8	2·2	27·1
Chalmers tekniska högskola . .	772	50·3	8·1	6·5	3·2	—	0·4	—	31·5
Handelshögskolan i Stockholm .	298	50·8	9·3	3·6	1·1	—	2·3	1·4	26·5
Handelshögskolan i Göteborg . .	55	79·0	14·7	—	1·8	—	—	—	4·5
Tandläkarinstitutet	860	48·4	9·5	4·7	1·8	—	0·6	3·7	31·3
Veterinärhögskolan	289	52·3	9·6	3·7	1·6	—	—	1·2	31·6
Farmaceutiska institutet	570	31·6	10·5	9·4	0·7	—	6·1	3·3	38·4
Skogshögskolan	169	58·5	8·8	0·5	2·2	—	—	2·4	27·6
Lantbrukshögskolan	446	36·2	6·0	13·2	4·6	0·5	0·0	9·6	29·9
Samtliga	19 650	46·4	9·6	7·6	4·2	0·1	2·9	5·9	23·3

Tab. 67. Sammanlagd skuld den 15/11 1941 fördelad på långgivare. Kvinnor.

Läroanstalt	Total skuldsumma 1 000-tal kr.	därav % skuld till						
		för- äldrar	andra släk- tingar	andra enskilda personer	staten: ränte- fritt stu- dielån	fond	student- kårs kred- dit- kassa	ban- ker
Uppsala universitet	834	48·5	6·2	5·6	8·5	3·3	5·2	22·7
Lunds universitet	904	56·4	8·6	2·8	3·7	1·1	7·8	19·6
Stockholms högskola	95	60·2	21·1	2·5	3·0	—	4·2	9·0
Göteborgs högskola	55	45·1	25·0	8·4	3·6	0·4	—	17·5
Tandläkarinstitutet	258	51·6	7·8	5·6	0·5	—	—	34·5
Farmaceutiska institutet	235	59·5	12·7	3·4	0·5	2·4	—	21·5
Samtliga	2 431	53·0	9·2	5·1	4·0	1·6	4·4	22·7

Tab. 68. Procent manliga låntagare med skuld till resp. långivare samt medelskuld till dessa den 15/11 1941.

Läroanstalt	Föräldrar		Andra släktingar	Andra enskilda personer	Staten		Fond	Studentkårs kreditkassa	Banker	Skuld till andra än föräldrar
	samtliga låntagare	därav med skuld enbart till föräldrar			räntefritt studielån	värnpliktslån				
<i>Låntagare i % av samtliga</i>										
Universitet och fria högskolor	57.8	28.5	24.1	23.1	10.1	0.8	18.8	15.4	37.7	42.2
Filosofier	54.5	27.4	25.6	22.4	13.5	1.3	5.6	16.1	39.8	45.5
Jurister	58.9	36.6	17.3	14.9	4.5	0.6	38.1	13.4	35.1	41.1
Teologer	58.2	17.7	33.3	38.7	10.5	0.4	20.6	21.7	43.8	41.8
Medicinare	67.8	34.3	16.7	14.3	8.5	0.3	31.3	25.2	30.1	32.2
Ej uppgiven studieriktning	53.3	35.9	19.2	18.6	4.8	0.6	21.6	35.9	29.9	46.7
Fachhögskolor	61.0	34.2	19.3	13.8	8.4	0.2	3.6	6.4	41.2	39.0
Tekniska högskolorna	61.9	38.5	16.7	9.7	9.9	—	2.2	3.4	38.1	38.1
Handelshögskolorna	64.6	43.8	16.5	8.9	5.1	—	5.1	3.8	38.0	35.4
Tandläkarinstitutet	66.7	26.2	31.0	17.9	4.8	—	4.8	9.5	51.2	33.3
Veterinärhögskolan	67.7	41.9	19.3	9.7	6.5	—	—	3.2	35.5	32.3
Farmaceutiska institutet	51.0	22.9	19.8	20.8	2.1	—	12.5	3.1	47.9	49.0
Skogshögskolan	65.4	38.5	34.6	3.8	11.5	—	—	3.8	38.5	34.6
Lantbrukshögskolan	54.3	16.0	19.8	35.8	13.6	2.5	1.2	29.6	48.1	45.7
Samtliga	58.8	30.1	22.7	20.4	9.6	0.7	14.4	14.1	38.7	41.2
<i>Medelskuld per låntagare (medium) 1 000-tal kr.</i>										
Universitet och fria högskolor	5.3	5.9	2.8	2.3	3.1	(1.0)	1.2	2.7	3.7	2.7
Filosofier	4.7	5.2	2.5	2.1	3.3	(1.0)	0.7	2.3	3.2	2.7
Jurister	4.9	4.9	2.2	1.7	(2.2)	(0.5)	1.3	2.0	4.1	2.4
Teologer	4.1	5.4	2.6	2.6	3.0	(1.1)	0.8	2.4	3.5	2.6
Medicinare	9.0	10.3	5.7	3.3	3.2	(3.0)	1.5	4.0	5.2	3.7
Ej uppgiven studieriktning	3.0	3.2	1.7	1.5	(3.6)	(0.9)	1.3	(3.0)	3.3	2.2
Fachhögskolor	4.5	5.2	2.5	2.6	1.9	1.0	2.5	2.5	4.2	3.2
Tekniska högskolorna	4.1	4.6	2.1	2.7	1.9	—	(3.0)	(2.1)	3.7	2.9
Handelshögskolorna	3.8	4.2	(2.8)	(3.7)	(1.0)	—	(1.7)	(1.4)	2.7	2.6
Tandläkarinstitutet	7.4	9.3	3.2	(2.7)	(3.9)	—	(1.4)	(4.0)	6.3	4.4
Veterinärhögskolan	7.2	9.2	(4.6)	(3.6)	(2.3)	—	—	(3.5)	(8.3)	6.0
Farmaceutiska institutet	3.7	4.1	(3.2)	2.7	(2.1)	—	(2.9)	(6.3)	4.8	3.8
Skogshögskolan	(5.8)	7.5	(1.6)	(1.0)	(1.2)	—	—	(4.0)	(4.7)	2.9
Lantbrukshögskolan	3.7	5.5	(1.7)	2.0	(1.9)	(1.0)	(0.1)	1.8	3.4	2.3
Samtliga	5.1	5.7	2.7	2.4	2.8	1.0	1.3	2.7	3.8	2.8

tion resp. kreditkassa och lånebeloppen uppgingo i genomsnitt till 1 300 resp. 2 700 kr.

Näst skulder till föräldrar utgjordes största delen av skuldsumman av bankkulder (23.3 %). 38.7 % av de skuldsatta männen hade vid undersökningstillfället dylik skuld. Medelskulden uppgick till 3 800 kr. Denna skuldtyps stora betydelse torde sammanhänga med att studielån ofta först erhållas i hemortens sparbanker. Räntan å banklån uppgick i genomsnitt till 4.56 %.

Staten spelade som långivare en mycket begränsad roll. Blott 4.2 % av männens sammanlagda skulder utgjordes av räntefria studielån, och endast 9.6 % av de skuldsatta hade erhållit sådant lån. Beloppen uppgingo i genomsnitt till

Tab. 69. Procent kvinnliga låntagare med skuld till resp. långgivare samt medel-skuld till dessa den 15/11 1941.

Läroanstalt	Föräldrar		Andra släktingar	Andra enskilda personer	Staten (räntefritt studielån)	Fond	Studentkårs kreditkassa	Banker	Skuld till andra än föräldrar
	Samtliga låntagare	därav med skuld enbart till föräldrar							
<i>Låntagare i % av samtliga</i>									
Universitet och fria högskolor	61.4	36.5	19.5	11.5	9.9	2.6	10.6	31.2	38.6
Filosofier	61.6	36.2	19.2	11.9	11.6	7.2	11.0	31.8	38.4
Jurister	(50.0)	(43.8)	(12.5)	(6.3)	—	—	(18.8)	(37.5)	(50.0)
Teologer	(80.0)	(20.0)	(50.0)	(20.0)	(10.0)	(10.0)	(10.0)	(30.0)	(20.0)
Medicinare	63.4	34.1	24.4	7.3	—	7.3	17.1	26.8	36.6
Ej uppgiven studieriktning	58.8	39.2	13.7	11.8	3.9	3.9	—	29.4	41.2
Fachhögskolor	59.8	37.0	23.9	9.8	3.3	5.4	—	40.2	40.2
Tekniska högskolorna	—	—	(100.0)	—	—	—	—	—	(100.0)
Handelshögskolorna	(100.0)	(100.0)	—	—	—	—	—	—	—
Tandläkarinstitutet	67.5	42.5	12.5	12.5	2.5	—	—	45.0	32.5
Farmaceutiska institutet	54.0	32.0	32.0	8.0	4.0	10.0	—	38.0	46.0
Samtliga	61.2	36.6	20.3	11.2	8.7	5.9	8.7	32.8	38.8
<i>Medelskuld per låntagare (medium) 1000-tal kr.</i>									
Universitet och fria högskolor	3.7	4.1	2.0	2.0	2.2	1.2	2.3	3.0	2.3
Filosofier	3.8	4.2	1.9	1.7	2.3	1.2	2.1	2.9	2.2
Jurister	(2.3)	(2.4)	(4.5)	(5.0)	—	—	(1.2)	(3.0)	(2.6)
Teologer	(3.0)	(4.5)	(1.2)	(1.6)	(0.5)	(0.2)	(0.5)	(3.3)	(1.6)
Medicinare	5.2	5.9	(3.2)	(8.2)	(1.6)	—	(4.0)	(4.1)	4.0
Ej uppgiven studieriktning	2.1	2.8	(0.1)	(1.2)	(0.6)	(2.2)	—	(2.6)	1.8
Fachhögskolor	5.5	6.5	2.6	(2.7)	(0.9)	(1.4)	—	4.1	3.2
Tekniska högskolorna	—	—	(0.1)	—	—	—	—	—	(1.0)
Handelshögskolorna	(1.1)	(1.1)	—	—	—	—	—	—	—
Tandläkarinstitutet	4.9	(5.3)	(4.0)	(2.9)	(1.2)	—	—	(4.9)	4.3
Farmaceutiska institutet	6.3	(8.1)	(2.3)	(2.4)	(0.8)	(1.4)	—	(3.2)	2.5
Samtliga	4.0	4.5	2.1	2.1	2.1	1.2	2.3	3.2	2.5

2 800 kr. I och med krigsutbrottet tillkommo de s. k. värnpliktslånen, avsedda för dem som genom beredskapsinkallelserna fått sin ekonomi rubbad. Endast 41 av samtliga i undersökningen ingående hade ansökt om sådant lån, och endast 20 av dessa ansökningar hade bifallits. Lånebeloppen uppgingo i medeltal till 1 000 kronor.

I tab. 70 har en jämförelse gjorts beträffande skuldsummans fördelning på långgivare med Wicksell-Larssons undersökning 1930. Av tabellen framgår, att föräldraskuldernas andel i skuldsättningen i stort sett icke förändrats sedan 1930.

Förskjutningar i skuldsummans fördelning ha i stället skett mellan de övriga låneformerna. Sälunda utgjorde 1941 en betydligt mindre del av skuldsumman skuld till andra enskilda personer. Bankernas andel, däri inräknat studentkårens kreditkassor, hade något ökat liksom skuld till staten och fonder.

Tab. 70. Sammanlagd skuld den ³¹/₁₂ 1930 (Wicksell-Larssons undersökning) och den ¹⁵/₁₁ 1941 fördelad på långivare. Män.

Läroanstalt	Föräldrar		Andra enskilda personer		Staten ¹		Fond		Banker ²	
	1930	1941	1930	1941	1930	1941	1930	1941	1930	1941
Uppsala universitet	43·5	43·8	29·0	19·6	3·8	5·0	4·4	5·7	19·3	25·9
Lunds universitet	42·9	47·2	24·2	16·7	3·4	4·5	0·4	1·8	29·1	30·2
Stockholms högskola	50·0	49·8	30·0	16·3	0·5	4·3	0·2	1·6	19·3	28·0
Göteborgs högskola	44·0	50·3	32·0	20·9	1·5	9·9	—	0·1	22·5	18·8
Tekniska högskolan	49·0	53·1	20·0	11·7	5·0	4·1	—	1·8	26·0	29·3
Chalmers tekniska högskola	55·0	50·3	23·0	14·6	6·0	3·2	—	0·4	16·0	31·5
Handelshögskolan i Stockholm	37·0	50·8	27·0	17·9	1·0	1·1	0·1	2·3	35·0	27·9
Handelshögskolan i Göteborg	34·0	(79·0)	12·0	(14·7)	2·0	(1·8)	—	—	52·0	(4·5)
Tandläkarinstitutet	.	48·4	.	14·2	.	1·8	.	0·6	.	35·0
Veterinärhögskolan	52·0	52·3	21·0	13·3	1·0	1·6	0·1	—	26·0	32·8
Farmaceutiska institutet ³	27·0	31·6	18·0	19·9	1·0	0·7	—	6·1	54·0	41·7
Skogshögskolan	.	58·5	.	9·3	.	2·2	.	—	—	30·0
Lantbrukshögskolan	.	36·2	.	19·2	.	5·1	.	0·0	.	39·5
Samtliga	.	46·4	.	17·2	.	4·3	.	2·9	.	29·2

¹ Räntefritt studielån; ¹⁵/₁₁ 1941 även värnpliktslån. — ² Inkl. studentkärs kreditkassa. — ³ ³¹/₁₂ 1930 endast apotekarkursen.

Kap. XX. Sammanfattning.

Studietiden vid universitet och högskolor omfattar beträffande de flesta examina ett flertal år. Av den föregående redogörelsen framgår, att lägre examina vid de fria fakulteterna i allmänhet kräva 4 eller 5 år och däröver och för högre examen fordras ytterligare ungefär samma tidrymd. Vid de olika fackhögskolorna — där studietiden varierar avsevärt — tillkommer förutom den tid, som åtgår till de egentliga studierna, i stor utsträckning tid för komplettering av studentexamen samt i allmänhet tämligen långvarig praktikanntjänstgöring. Beträffande studenternas ekonomiska förhållanden har undersökningen visat, att inemot ²/₃ av de manliga studenterna voro skuldsatta samt att skuldsättningen intill examens avläggande för flertalet är av betydande omfattning. Varje längre avbrott i studierna medför sålunda betydande olägenheter. Undersökningen har ådagalagt, att det avbrott i studierna, som beredskaps-tjänstgöringen medfört, för flertalet studenter varit av avsevärd omfattning.

För att belysa den allmänna inverkan av inkallelserna ha värnpliktiga studerande, som inskrivits vid resp. läroanstalter under tiden vt 1937—ht 1941, gjorts till föremål för en särskild undersökning. Efter utsortering av sådana uppgiftslämnare, som varit frånvarande från undervisningen av annan orsak än militärtjänstgöring, har återstoden uppdelats efter inskrivningsår och -termin. För dessa har det genomsnittliga antalet närvaro- eller studietimer före resp. efter 1 september 1939 beräknats, vilken tidrymd jämförts med

Tab. 71. Medelantalet närvaroterminer under perioderna vårterminen 1937—vårterminen 1939 och höstterminen 1939—höstterminen 1941 för värnpliktiga och kvinnliga studenter.¹

Inskrivningsår — termin		Maximi- antalet terminer	Antal inskrivna		Antal närvaroterminer		
Perioden vt 1937— vt 1939	Perioden ht 1939— ht 1941		Perioden vt 1937— vt 1939	Perioden ht 1939— ht 1941	Perioden vt 1937— vt 1939	Perioden ht 1939— ht 1941	Differens
<i>Värnpliktiga</i>							
vt 1937	ht 1939	5	47	464	4·6	3·8	- 0·8
ht 1937	vt 1940	4	279	36	3·7	3·1	- 0·6
vt 1938	ht 1940	3	34	321	2·7	2·3	- 0·4
ht 1938	vt 1941	2	429	39	1·9	1·5	- 0·4
vt 1939	ht 1941	1	38	324	0·6	1·0	+ 0·4
<i>Kvinnor</i>							
vt 1937	ht 1939	5	10	178	5·0	5·0	± 0
ht 1937	vt 1940	4	94	28	4·0	3·9	- 0·1
vt 1938	ht 1940	3	15	271	2·8	2·9	+ 0·1
ht 1938	vt 1941	2	115	26	2·0	1·7	- 0·3
vt 1939	ht 1941	1	17	263	1·0	1·0	± 0

¹ Personer, som varit frånvarande från studierna av annan orsak än militärtjänstgöring, ej medräknade.

maximala antalet möjliga studietermener. För den som exempelvis inskrivits vt 1937 utgjorde detta maximum fem terminer intill krigsutbrottet, för de under ht 1939 inskrivna likaledes fem intill undersökningstillfället; för studerande som inskrevos ht 1937 resp. vt 1940 var motsvarande siffra 4, o. s. v.

I tab. 71 har den maximala studietiden, mätt i antalet närvaroterminer, jämförts med den faktiska studietiden under en period av fem terminer närmast före och fem terminer närmast efter krigsutbrottet. Härav framgår, att militärtjänstgöringen redan före krigsutbrottet inkräktade något på studietiden, ehuru förlängningen varit relativt obetydlig på grund av tjänstgöringens övervägande förläggning till sommaren; studietidens genomsnittliga förlängning stannade sålunda vid mindre än en halv termin (0·1—0·4 terminer). Efter krigsutbrottet befinnes militärtjänstgöringen däremot i genomsnitt ha tagit i anspråk från en halv till över en termin (0·5—1·2 terminer).

Till jämförelse med dessa tal ha motsvarande beräkningar gjorts beträffande kvinnorna. Att deras maximala studietid icke varje år utnyttjats till fullt 100 procent, torde dels få tillskrivas förekommande sysselsättning under terminerna i frivillig luftbevakning eller civilt beredskapsarbete, som jämfästills med militärtjänstgöring (jfr sid. 104), samt dels underlåtenhet att uppgiva studieavbrott av annan orsak; på grund av de kvinnliga uppgiftslämnarnas relativt låga numerär ha enstaka dylika fall kunnat i avsevärd grad påverka medelvärdena.

Angivna medelvärden för den genomsnittliga tidsförlusten giva självfallet icke något fullständigt uttryck för det studieavbrott, som militärtjänstgöringen i ett stort antal fall medfört. En sammanlagd tjänstgöringstid av över ett halvår eller t. o. m. över ett år har förekommit i så stor utsträckning, att en

Tab. 72. Antal studenter, som haft tillfälle till studier under militärtjänstgöringen.

L ä r o a n s t a l t	Antal upp- giftslämnare	% därav, som haft tillfälle till studier under militärtjänst- göringen	
		hela antalet	därav med av- lagd tentamen som resultat
Universitet och fria högskolor	2 620	11·2	4·2
Filosofier	1 034	12·4	4·3
Jurister	540	8·7	5·2
Teologer	397	10·8	3·8
Medicinare	388	13·1	4·4
Ej uppgiven studieriktning	261	9·6	2·3
Fackhögskolor	1 168	10·5	4·9
Tekniska högskolorna	701	12·6	5·8
Handelshögskolorna	149	5·4	2·7
Tandläkarinstitutet	82	7·8	4·9
Veterinärhögskolan	30	6·7	—
Farmaceutiska institutet	87	16·1	9·2
Skogshögskolan	32	6·8	3·1
Lantbrukshögskolan	87	3·4	3·4
Samtliga	3 788	11·0	4·4

hänvisning till tab. 49 (sid. 102) — utvisande de värnpliktigas fördelning efter militärtjänstgöringens längd — i detta sammanhang är på sin plats. De höga procentalen av värnpliktiga med längre sammanlagd tjänstgöringstid ge här betoning åt det faktum, att studietidens förlängning drabbat de studerande högst ojämnt och för ett betydande antal betydligt överskridit ovan angivna genomsnittliga minskning av den effektiva studietiden.

Förutom påvisade förlängningar av studietiden har beredskapstjänstgöringen lett till ett uppskjutande av inskrivningen vid läroanstalt för sådana studenter, som eljest ämnat påbörja studierna. Denna inverkan kan utläsas av den betydande nedgång i antalet nyinskrivna manliga studerande, som kunnat iakttagas speciellt under ht 1940 vid samtliga universitet och högskolor. Detta förhållande belyses av tab. 53, varav framgår, att de år 1940 nyinskrivna manliga studerandena endast utgjorde 12·4 % av samtliga studerande, som ingå i undersökningen, mot 15·3 % år 1939. För kvinnorna voro motsvarande siffror 23·9 % år 1940 mot 17·0 % år 1939.

Möjligheterna till studier under militärtjänstgöringen ha vidare efterfrågats i formuläret. Svaren redovisas i tab. 72, enligt vilken tjänstgöringen endast för 11 % av de svarande erbjudit dylika möjligheter. Av lätt insedda skäl har studiearbetet icke kunnat bedrivas särdeles intensivt, och endast 4·4 % av uppgiftslämnarna ha därigenom blivit i stånd att avlägga tentamen.

Militärtjänstgöringens inverkan på studieförhållandena uppvisar stora skilligheter, vilket ligger helt i sakens natur. En fullständig belysning av dessa variationer förhindras emellertid av materialets begränsning och ofullständighet. En fråga i formuläret avsåg visserligen att utröna, med ungefär

huru lång tid uppgiftslämnarna ansett studietiden ha blivit förlängd utöver den tid, som åtgått till själva militärtjänstgöringen, men frågan torde, som tidigare nämnts, i viss utsträckning ha missuppfattats, varför några bearbetningar av svaren i detta hänseende icke ansetts böra ske. För studerande vid läroanstalter, där obligatoriska kurser och övningar anordnas viss tid på året, har en olägligt inträffande inkallelse givetvis medfört ett studieavbrott intill tidpunkten för nästkommande kurs etc., och för dem, som nödgats avbryta en tentamensläsning eller ett skriftligt arbete omedelbart före dess fullbordande, har tidsförlusten ur studiesynpunkt varit högst varierande och svår att uppskatta även i det individuella fallet.

Någon belysning av hithörande problem kan erhållas ur vissa svar, som mera angiva svårigheternas innebörd än deras vanlighet och vikt. Härvid bortses helt från sådana, på missuppfattning av frågan grundade uppgifter, i vilka själva inkallelse- eller värnplikstiden inräknats i den åsyftade tidsförlusten. I vissa fall har inkallelse fördröjt komplettering av studentexamen och därmed studierna; tvång att uppskjuta tentamina eller gå om kurser har bl. a. för flera medicinare angivits som följd av inkallelser. Allmän giltighet tillkommer den anmärkning, som anförts av en under 18 månader inkallad handelshögskolite, att ett upptagande av studierna där man slutat — särskilt efter så lång tid — blivit »synnerligen påkostande». I enstaka fall har uppgiftslämnaren meddelat, att förlusten i studietid kunnat uppvägas genom framflyttning av obligatorisk kurs, eller t. o. m. att studierna som en följd av forcering inför en inkallelse tagit något kortare tid än beräknat. Överlag torde dock uppgiftslämnarna ha varit alltför tveksamma om frågans innebörd eller osäkra ifråga om uppskattningen av tidsförlusten utöver själva inkallelseperioden, varför frågan i de flesta fall lämnats obesvarad.

I fråga om inkallelsernas inverkan på de studerandes ekonomiska förhållanden, särskilt på skuldsättningen och därmed sammanhängande svårigheter, har med hänsyn till det bristfälliga materialet i detta hänseende icke någon statistisk bearbetning kunnat ske. Det torde icke behöva särskilt framhållas, att redan studietidens förlängning inneburit ett ekonomiskt avbräck för de skuldsatta. Den verkan, som inkallelserna möjligen haft genom att förhindra tillfällen till inkomster under samma tid, kan däremot icke tillmätas alltför stor betydelse, med hänsyn till den mindre omfattningen av studenternas inkomster under studietiden.

Formuläret omfattade även en fråga med direkt syftning på hithörande problem, nämligen huruvida anstånd begärts med låneamorteringar. Då sådant anstånd för kortare tid torde vara vanligt förekommande även under normala förhållanden, kan svarsprocenten på denna punkt (endast 174 personer uppgåvo, att de sökt sådant anstånd, och härav 134 efter krigsutbrottet) icke tillmätas någon betydelse. För att bättre belysa dessa förhållanden ha upplysningar inhämtats från studentkårernas kreditkassor i Stockholm, Uppsala och Lund. Av dessa upplysningar framgår, att uppskov med amorteringar sedan krigsutbrottet beviljats i stor utsträckning, i Stockholm t. ex. i regel med ett halvår varje gång. Även omskrivning av lån har medgivits i viss omfattning,

Tab. 73. Önskemål beträffande militärtjänstgöringen.

Läroanstalt	Antal upp- gifts- lämnare	%, som önska militär- tjänstgöringen förlagd huvudsakligen till perioden			%, som önska fullgöra militärtjänstgöringen i tjänstgöringsperioder		
		juni— septem- ber	okto- ber— maj	period likgil- tigt	kortare och ofta återkom- mande	längre och mindre ofta åter- kommande	period likgil- tigt
Universitet och fria högskolor . . .	2 652	96·8	2·5	0·7	71·6	25·4	3·0
Filosofier	1 053	95·6	3·5	0·9	68·4	28·7	2·9
Jurister	543	98·9	0·7	0·4	68·7	28·7	2·6
Teologer	396	99·0	0·5	0·5	77·0	20·2	2·8
Medicinare	376	92·9	5·7	1·4	80·3	15·7	4·0
Ej uppgiven studieriktning . . .	284	99·3	0·7	—	70·4	26·8	2·8
Fackhögskolor	1 144	96·2	3·6	0·2	78·6	16·6	4·8
Tekniska högskolorna	657	98·2	1·5	0·3	80·4	17·3	2·3
Handelshögskolorna	147	100·0	—	—	76·2	19·0	4·8
Tandläkarinstitutet	86	100·0	—	—	93·0	4·7	2·3
Veterinärhögskolan	33	93·8	6·2	—	57·6	42·4	—
Farmaceutiska institutet	93	100·0	—	—	86·0	11·8	2·2
Skoghögskolan	32	6·9	93·1	—	81·2	9·4	9·4
Lantbrukshögskolan	96	94·9	5·1	—	56·3	17·7	26·0
Samtliga	3 796	96·6	2·9	0·5	73·8	22·7	3·5

och i vissa fall har anstånd beviljats också med betalning av räntor. I Lund ha inkallade studenter med dagavlönning under inkallelsetiden understigande kr. 3:50 åtnjutit temporär befrielse från räntebetalning. Efter 1940 synas dock dessa svårigheter ha minskats något och mera normala förhållanden inträtt.

För att underlätta de studerandes speciella svårigheter i samband med beredskapstjänstgöringen ha vissa åtgärder vidtagits från såväl de militära myndigheternas sida som från läroanstalternas. Av de förstnämnda må nämnas generalorder, som utfärdats angående hemförlovning för avläggande av slutexamen inom viss tid (generalorder i augusti 1940 och juni 1941), eller för studiers fullföljande överhuvud för dem, som fullgjort viss längre tids beredskapstjänst (generalorder i juni 1942, även inrymmande samma bestämmelser om hemförlovning i och för slutexamen, som utfärdats föregående år); för medicine studerande och studerande vid veterinärhögskolan samt tandläkare- och farmaceutiska instituten beviljades betydande lättnader redan under år 1940. De åtgärder, som från universitetens och högskolornas sida vidtagits för att underlätta studieförhållandena för de inkallade, ha huvudsakligen bestått däri, att tentamina numera kunna avläggas under alla tider på året. Vidare ha värnpliktiga studenter erhållit dispens från obligatoriska kurser och övningar, vilkas innehåll kunnat inhämtas på annat sätt eller vilkas obligatoriska karaktär man kunnat avstå från. Kurser eller föreläsningar, beträffande vilka så ej kunnat ske, ha i förekommande fall dubblerats med hänsyn till de inkallade, eller också har man sökt anpassa tidpunkterna för dylika efter beredskapstjänstgöringen.

Slutligen ha i undersökningsformuläret uppgiftslämnare haft tillfälle att framställa vissa önskemål beträffande militärtjänstgöringen. 3 800 uppgiftslämnare ha sålunda besvarat frågorna beträffande militärtjänstgöringens förläggning till viss årstid ävensom dess fördelning på kortare och flera eller längre och färre tjänstgöringsperioder. I bägge avseendena ha önskemålen, såsom visas i *tab. 73*, övervägande gått i en bestämd riktning. Valet mellan sommar- och vintertjänstgöring har med stark majoritet utfallit till den förras förmån, i det att 96·6 % av samtliga svarande föredragit denna; endast inom skogshögskolan ha de studerande, med hänsyn till i undervisningen ingående fältarbete under sommartiden, allmänt förordat perioden oktober—maj. Frågan om tjänstgöringens uppdelning i kortare och ofta återkommande perioder eller i längre har ävenledes utlöst en övervägande och enhetlig opinion; det förra alternativet föredrogs av 73·8 % eller inemot $\frac{3}{4}$ av samtliga, som besvarat denna punkt.

Tabellbilaga 1.

Personer, som avlagt examen ht 1936—vt 1942 och avslutat studierna, fördelade efter senast avlagt examen och examensår.

Senast avlagt examen	1936		1937		1938		1939		1940		1941		1942		Summa					
	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor	Män	Kvin- nor				
FKh . .	10	11	21	41	57	18	31	49	19	28	47	14	33	33	3	7	10	90	174	264
FKn . .	—	3	3	1	3	4	—	4	7	2	9	7	6	2	2	1	3	26	11	37
FMh . .	11	18	29	45	74	42	53	95	29	55	84	36	75	57	12	19	31	177	322	499
FMn . .	10	4	14	5	15	14	7	21	17	7	24	24	14	6	4	2	6	87	40	127
FLh . .	7	2	9	11	2	6	—	6	14	1	15	9	3	10	2	—	2	56	10	66
FLn . .	6	—	6	7	7	8	—	8	6	1	7	4	1	5	1	—	1	36	3	39
FDh . .	1	—	1	5	—	4	—	4	6	—	6	11	1	8	6	—	2	31	—	31
FDn . .	—	—	—	—	2	4	—	4	6	—	6	6	—	6	—	—	2	25	8	33
PMf . .	2	—	—	4	7	2	1	3	4	1	5	12	3	3	—	—	—	19	8	27
PMj . .	—	—	—	—	—	3	—	3	4	1	5	7	8	8	—	—	—	34	7	41
K-ex. . .	7	1	8	18	5	7	1	8	1	—	1	—	—	—	1	—	1	82	63	885
JK . . .	52	5	57	131	6	161	14	175	164	8	172	97	12	109	46	2	48	822	63	885
JL . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
JD . . .	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	3	—	3
TK . . .	43	1	44	86	2	78	—	78	89	2	91	82	1	80	29	—	29	486	7	493
TL . . .	—	—	—	—	—	2	—	2	2	1	3	1	—	—	1	—	1	9	1	10
TD . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	4	—	—	—	—	—	15	—	15
Summa	149	45	194	321	110	481	107	461	376	107	488	254	111	365	109	32	141	1 960	657	2 617

Personer, som avlagt examen ht 1936—ht 1941 och avslutat studierna, fördelade efter yrkestillhörighet och senast avlagd examen.

Yrkestillhörighet	FKh	FKn	FMh	FMn	FLh	FLn	FDh	FDn	PMF	PMJ	K-ex.	JK	JL	JD	TK	TL	TD	Sum- ma	
<i>Män.</i>																			
Domstolarna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	439	—	—	—	—	—	—	439
Hovrätter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	—	—	—	—	—	—	64
Underrätter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	371	—	—	—	—	—	—	371
Kammarrätten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Specialdomstolar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Åklagarväsendet	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	21	—	—	—	—	—	—	26
Centrala statsförvaltningen	13	3	3	1	8	6	3	1	11	15	8	111	—	—	—	—	—	—	183
Departementen utom U.D.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	3
Utrikesdepartementet	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4	—	—	—	—	—	—	10
Centrala ämbetsverk	9	3	3	1	6	5	1	—	3	7	6	87	—	—	—	—	—	—	136
Centrala krisorgan	2	—	—	—	2	1	2	1	3	4	1	15	—	—	—	—	—	—	31
Sakkunnigkommittéer m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Lokala statsförvaltningen	8	1	7	1	1	3	—	—	6	1	5	47	—	—	1	—	—	—	81
Länsstyrelser (inkl. Ö.Ä.)	4	—	6	—	1	—	—	—	—	1	5	44	—	—	—	—	—	—	61
Länsarbetsnämnder o. arbetsförmedl.	2	—	1	—	—	—	—	—	—	6	—	2	—	—	—	—	—	—	11
Fängvärd	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	4
Annan lokalförvaltning	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Kommunalförvaltning	3	—	1	—	—	—	—	—	1	1	9	9	—	—	—	—	—	—	24
Allmän kommunalförvaltning	3	—	1	—	—	—	—	—	1	1	7	8	—	—	—	—	—	—	21
Socialvård	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Utan närmare uppgift	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Skolväsendet	26	4	122	72	25	14	25	21	3	—	—	1	1	3	25	2	12	—	356
Universitet och högskolor	—	1	—	3	1	2	9	11	—	—	—	—	1	3	—	—	6	—	37
Högre allmänna läroverk	6	—	43	26	12	7	10	7	—	—	—	—	—	—	11	1	6	—	129
Realskolor	—	—	12	10	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	33
Kommunala mellanskolor	1	—	22	14	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	43
Kommunala flickskolor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Högre folkskolor	1	—	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Folkhögskolor	3	1	13	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	22
Folk- o. fortsättningskolor	12	—	8	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	28
Seminarier	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Tekniska läroverk	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Handelsgymnasier	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Andra skolor för yrkesundervisning	2	1	7	3	2	1	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—	—	21
Provårsutbildning	—	—	7	6	2	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
Bibliotek och arkiv	3	—	3	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	14
Museer	—	—	—	—	2	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Statliga forskningsinstitut	—	4	—	1	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
Enskild tjänst	22	8	12	3	8	6	5	—	3	2	3	116	—	—	5	—	—	—	193
Banker	1	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	8
Försäkringsföretag	1	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	8
Advokater	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	—	—	—	—	—	—	74
Affärs- el. industr. verks. (admin.)	4	—	2	—	1	—	—	—	1	—	3	18	—	—	—	—	—	—	29
Industrilaboratorier o. d.	—	3	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Journalister, översättare m. fl.	11	—	3	—	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	22
Konstnärlig verksamhet	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	5
Annan enskild verksamhet	3	—	5	1	2	—	2	—	1	1	—	18	—	—	4	—	—	—	37
Utan närmare uppgift	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Religionsvård	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	424	5	3	—	434

Yrkestillhörighet	FKh	FKn	FMh	FMn	FLh	FLn	FDh	FDn	PMf	PMj	K-ex.	JK	JL	JD	TK	TL	TD	Sum- ma	
Officerare på aktiv stat	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	10	
Fortsatt fackutbildning	5	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	19	
Utan yrkestillhörighet	5	1	16	1	3	—	—	—	1	—	2	18	—	—	2	—	—	49	
Summa	87	24	165	83	54	35	37	29	25	19	33	776	1	3	457	8	15	1851	
<i>Kvinnor.</i>																			
Domstolarna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	26	
Hovrätter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Underrätter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—	25	
Centrala statsförvaltningen	11	—	7	—	—	—	—	—	4	3	1	12	—	—	—	—	—	38	
Departementen utom U.D.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
Utrikesdepartementet	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Centrala ämbetsverken	4	—	4	—	—	—	—	—	3	2	—	8	—	—	—	—	—	21	
Centrala krisorgan	5	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	12	
Sakkunnigkommittéer m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Utan närmare uppgift	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Lokala statsförvaltningen	23	—	37	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	64	
Länsstyrelser (inkl. Ö.Ä.)	21	—	34	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	57	
Länsarbetsnämnder o. arbetsförmedl.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	
Sjukvård	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Affärsdrivande verken	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Annan lokalförvaltning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Kommunalförvaltning	2	—	2	—	—	—	—	—	1	2	2	5	—	—	—	—	—	14	
Allmän kommunalförvaltning	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Socialvård	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	4	—	—	—	—	—	9	
Krisorgan	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	4	
Skolväsendet	20	3	141	26	5	1	2	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	204	
Universitet och högskolor	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
Högre allmänna läroverk	2	—	33	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	47	
Realskolor	—	—	25	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	32	
Kommunala mellanskolor	2	—	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	21	
Kommunala flickskolor	—	—	18	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	22	
Högre folkskolor	1	1	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	
Folkhögskolor	—	—	11	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	13	
Folk- o. fortsättningsskolor	13	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	
Seminarier	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
Handelsgymnasier	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Andra skolor för yrkesundervisning	2	—	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	
Provårsutbildning	—	—	8	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	12	
Bibliotek och arkiv	41	—	21	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	
Museer	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
Statliga forskningsinstitut o. laborat.	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
Enskild tjänst	20	4	18	1	—	—	—	—	1	—	1	7	—	—	—	—	—	52	
Banker	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Försäkringsföretag	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Advokater	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	7	
Affärs- el. industr. verks. (admin.)	5	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	
Industrilaboratorier o. d.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Journalister, översättare m. m.	8	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	
Konstnärlig verksamhet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
Annan enskild verksamhet	6	—	10	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	18	
Fortsatt fackutbildning	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
Arbete i hemmet	41	3	41	8	3	1	—	—	2	1	3	7	—	—	2	—	—	112	
Utan yrkestillhörighet	6	—	33	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	42	
Summa	167	10	303	38	10	3	2	—	8	8	7	61	—	—	7	1	—	625	

STATENS ARBETSMARKNADSKOMMISSION

Formulär nr C 39, 1942

Som ett led i en undersökning av arbetsförhållandena för personer, som avlagt filosofisk, teologisk, eller juridisk examen, har statens arbetsmarknadskommision efter samråd med kungl. skolöverstyrelsen, Sveriges förenade studentkårer och akademiska fackorganisationer beslutat utsända detta frågeformulär. Formuläret bör ifyllas *dels* av samtliga män och kvinnor, som under tiden höstterminen 1936—vårterminen 1942 avlagt dylik examen, *dels* ock av de personer, som avlagt dylik examen vid annan tidpunkt men den 22 april 1942 voro arbetslösa eller innehade arbetsanställning av endast tillfällig natur.

Då det för utredningens resultat är av största vikt, att uppgifterna bli så tillförlitliga som möjligt, torde frågorna besvaras omsorgsfullt och uttömmande. Uppgifterna äro avsedda endast för statistisk bearbetning. Uppgifter, som röra enskilda personers förhållanden, bli icke tillgängliga för publicering och ej heller för bearbetning i annat sammanhang.

Läs noggrant igenom varje punkt med tillhörande anvisningar, innan Ni besvarar frågorna. Formuläret torde med användande av bifogade svarskuvert insändas till Statens arbetsmarknadskommision, Stockholm 19, snarast möjligt och *senast den 5 maj 1942*.

1. Namn: född den år
(Efternamn och samtliga förnamn. Vid namnbyte även förra namnet)
2. Adress: Telefon:
(Postadress, även tillfällig sådan)
3. Civilstånd: ogift, gift, änking, änka, fränskild (det tillämpliga understrykes)
4. Barn (antal och födelseår):
5. Avlagda examina, termin och år (även efterprovning och särskild provning för teologie kandidater; för examina eller provning inom filosofiska fakulteten angivas även i examen eller provning ingående ämnen samt betyg):
6. Nuvarande yrke eller sysselsättning:

Följande frågor 7—10 skola besvaras endast av den, som bedriver eller avser att bedriva fortsatta studier.

7. Läroanstalt, fakultet, sektion:
8. Avsedd examen (även ämneskombination, jämför punkt 5) samt beräknad tidpunkt för densamma:
9. Har Ni efter avlagd examen förgäves sökt anställning (vilken och när)?
10. Vilket yrke (sysselsättning, bana) ämnar Ni ägna Eder åt efter avslutade studier? (Precisera yrket närmare, t. ex. ej enbart lärare utan lärare i moderna språk, folkhögskollärare etc.)

11. Var det från början Eder avsikt att ägna Eder åt nuvarande yrke eller sysselsättning (studieriktning)?

(ja eller nej)

Om icke, vilka voro Edra ursprungliga planer och varför ha de icke realiserats?

12. Angiv här nedan i kronologisk ordning de anställningar Ni innehaft och de praktiska utbildningskurser (provår, aspiranttjänstgöring etc.) Ni genomgått samt de tidsperioder Ni varit utan arbete eller inkallad till militärtjänstgöring.

Anställningens (kursens) art samt arbetsgivare Arbetslöshets- resp. inkallelseperioder angivas särskilt	Tidsperiod	Lön per månad	Orsak till anställningens upphörande

(Ytterligare uppgifter kunna meddelas å särskild bilaga)

13. Anser Ni Eder nuvarande sysselsättning vara av så osäker eller tillfällig art, att Ni inom den närmaste tiden blir arbetslös; när befarar Ni i så fall detta?
14. Var Ni arbetslös den 22 april 1942?
15. Är Ni anmäld som arbetssökande hos studentförmedling, extralärobyrå eller annan arbetsförmedling (angiv vilken och sedan när)?
16. Har Ni som arbetssökande erbjudits anställning men icke antagit denna?
(ja eller nej)
Om så är fallet, angiv arbetets art, tidpunkten för erbjudandet och orsaken till att detta ej antagits.
.....
.....
.....
17. Kan Ni inom närmaste tiden påräkna anställning? I så fall var och när?
18. Lider Ni av sjukdom eller lyte, som för Eder försvårar erhållande av anställning?
(ja eller nej)
Redogör i så fall närmare härför
.....
.....
19. Övriga upplysningar:

.....
(Uppgiftslämnarens underskrift)

STATENS ARBETSMARKNADSKOMMISSION

Formulär nr C 40, 1942

I samband med undersökningen rörande arbetsförhållandena för personer, som avlagt filosofisk, teologisk eller juridisk examen, har statens arbetsmarknadskommision efter samråd med kungl. skolöverstyrelsen, Sveriges förenade studentkårer och akademiska fackorganisationer funnit det önskvärt att även erhålla uppgifter om de personer, som under de närmaste åren komma att avlägga dylik examen, och därför utsänt detta frågeformulär. Formuläret bör ifyllas av sådana manliga och kvinnliga studerande vid filosofisk, teologisk eller juridisk fakultet vid resp. universitet och högskolor vårterminen 1942, vilka ännu icke avlagt akademisk examen.

Då det för utredningens resultat är av största vikt, att uppgifterna bli så tillförlitliga som möjligt, torde frågorna besvaras omsorgsfullt och uttömmande. Uppgifterna äro avsedda endast för statistisk bearbetning. Uppgifter, som röra enskilda personers förhållanden, bli icke tillgängliga för publicering och ej heller för bearbetning i annat sammanhang.

Läs noggrant igenom varje punkt med tillhörande anvisningar, innan Ni besvarar frågorna. Formuläret torde med användande av bifogade svarskuvert insändas till Statens arbetsmarknadskommision, Stockholm 19, snarast möjligt och *senast den 5 maj 1942*.

1. Namn: född den år
(Efternamn och samtliga förnamn. Vid namnbyte även förra namnet)
2. Adress: Telefon:
(Postadress, även tillfällig sådan)
3. Började de akademiska studierna vid
höst terminen 19..... inom (läroanstalt)
vår (fakultet, sektion)
4. Studerar nu vid sedan höst terminen 19.....
inom (läroanstalt)
..... (fakultet, sektion)
5. Närmast avsedd examen (För examen inom filosofiska fakulteten angivas även i examen ingående ämnen):.....
.....
.....
6. Slutlig examen (ämneskombination jämför punkt 5):
7. Sammanlagda antalet studietermener (närvarotermener) t. o. m. vårterminen 1942:
8. När beräknar Ni avlägga { a) under punkt 5 avsedd examen (termin och år)?
b) under punkt 6 avsedd examen (termin och år)?
9. Bedriver Ni akademiska studier för att därefter söka vinna inträde vid fackhögskola eller praktisk utbildningskurs (t. ex. vid post, telegraf, tull, statens järnvägar etc.)? Redogör i så fall härför.
.....
.....
10. Vilket yrke (sysselsättning, bana) ämnar Ni ägna Eder åt efter avslutade studier? (Precisera yrket närmare, t. ex. ej enbart lärare utan lärare i moderna språk, folkhögskollärare etc.)
.....
.....
11. Övriga upplysningar:
.....
.....

(Uppgiftslämnarens underskrift)

1941 års krigsfamiljebidragskommitté har erhållit i uppdrag bl. a. att utreda frågan, i vilka avseenden gällande bestämmelser rörande krigsfamiljebidrag m. m. behöva omarbetas. För att kunna tillhandahålla kommittén utredningsmaterial rörande militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden har Statens arbetsmarknadskommission funnit erforderligt att utsända detta frågeformulär. Formulären böra ifyllas av samtliga såväl manliga som kvinnliga studerande, vilka nu äro eller höstterminen 1939 eller senare varit inskrivna vid universitet eller högskola.

Då det för utredningens resultat är av största vikt, att uppgifterna bli så tillförlitliga som möjligt, skola frågorna besvaras sanningsenligt och uttömmande. Formulären äro avsedda endast för statistisk bearbetning och bli icke åtkomliga för obehöriga eller andra myndigheter än Statens arbetsmarknadskommission.

Läs noggrant igenom varje punkt med tillhörande anvisningar, innan Ni besvarar densamma. I det fall ej annat förfaringssätt av Eder kår föreskrives, insänd formuläret i förseglat kuvert med angivande av namn och adress å baksidan till studentkårens expedition **snarast möjligt och senast den 29 november 1941.**

1. a) Namn: född den år
 (Efternamn) (Samtliga förnamn)
 b) Hemort (stad, kommun):
 c) Civilstånd: 1 ogift, 2 gift, 3 fränskild. (Det tillämpliga understrykes)
2. Värnpliktsförhållanden. (Det tillämpliga understrykes):
1 Underårig	Inskreven som värnpliktig:	6 armén
2 Frikallad	4 i linjetjänst	Innehar anställning vid 7 marinen
3 Krigsfrivillig (Även kvinnor i luftbevakningstjänst).	5 såsom expeditjonsbiträde	8 flygvapnet
	Inskr.-nr 19.....	såsom (Angiv här om Ni är reservofficer, marinaläkarstipendiat, mariningenjöraspirant el. dyl.)
3. a) Studentexamen är Annan examen som berättigar till studier vid högskola eller universitet: avlagd år
 b) Om Ni kompletterat studentexamen, ange i vilket eller vilka ämnen:
 c) Har Ni haft praktik för inträde vid fackhögskola? I så fall huru lång tid? mån.
 Huru lång tid av militärtjänstgöringen har Ni fått tillgodoräkna Er för detta ändamål? mån.
 d) Inskrevs första gången vid högskola eller universitet höstterminen år nämligen vid
 vårterminen; studerar nu vid (högskolans eller universitetets namn)
 e) Studier vid högskola eller universitet:

Avsedda examina (kompetens, grad el. dyl.) ¹⁾	Antal studietermener ²⁾	Avslutade ämnen	Betygs-summa
Före den 1 sept. 1939		För tiden före den 1 sept. 1939 angives här bredvid endast antal avslutade ämnen (och betygs-summa). Efter den 1 sept. 1939 avslutade ämnen specificeras här nedan. Dock skall tentamen som avlagts under 1:a tentamensperioden HT 1939, räknas som avlagd före den 1 sept. 1939.	
Efter den 1 sept. 1939 ³⁾			

¹⁾ Specificeras i kronologisk ordning. De, som läst på fil. kand., fil. mag. eller fil. lic., ange om humanister eller naturvetare. De, som läst på pol. mag., ange om de ämnat ta filosofisk eller juridisk statsvetenskaplig examen. Om studierna avsett efterprövning, meritering för inträde vid fackhögskola el. dyl., angives detta. ²⁾ Höstterminen 1941 medräknas i förekommande fall. ³⁾ Intill den 15 november 1941.

f) Avlagda examina (förvärvat kompetens, grad el. dyl.):

Avlagt i månad, år
 » » »
 Disputerat » » »

4. Fullgjord militärtjänstgöring. (Även tjänstgöring som krigsfrivillig redovisas här).

Militärtjänstgöring (för tiden efter den 1 sept. 1939 angives datum för in- och utryckningar)	Antal tjänstgöringsdagar	Under vidstående perioder åtnjutit	
		krigslön (månadslön, terminslön, ev. långtidstillägg) med tillhoppa	familjepenning och (eller) bostadsbidrag med tillhoppa
Före den 1 september 1939.....			
1939 från den till den		kr.	kr.
1940 » » » »		»	»
1941 » » » »		»	»
Summa för tiden efter den 1 sept. 1939		kr.	kr.

5. a) Har Ni under militärtjänstgöringen haft tillfälle att bedriva studier?
Om så är fallet, har Ni därigenom blivit i stånd att avlägga tentamen?
- b) Med ungefär vilken tid anser Ni att Eder studietid förlängts på grund av militärtjänstgöring — förutom tiden för själva tjänstgöringen (t. ex. genom avbrott i pågående studier av ett ämne eller i pågående obligatorisk kursplan? månader.
..... terminer.
- c) Har Ni av *annan orsak än militärtjänstgöring* (t. ex. på grund av förvärvsarbete eller sjukdom) gjort avbrott i studierna? I så fall, angiv hur länge och av vilken orsak: månader
..... terminer under år på grund av
- d) Vilka tider på året passar det Eder med hänsyn till studierna bäst att fullgöra militärtjänstgöring?
- Föredrar Ni *kortare* och oftare återkommande tjänstgöringsperioder (t. ex. 6 veckor, 3 månader) eller *längre* och mindre ofta återkommande (t. ex. 6 månader)?

6. Civila inkomster (ej studiehjälp från föräldrar eller lån).

Anställning eller tillfälligt förvärvsarbete (angiv inkomstkällans art):	sept. 1938— aug. 1939	sept. 1939— 15 nov. 1941
	kr.	kr.
Statsstipendium	»	»
Övriga stipendier	»	»
Övriga inkomster (av kapital, rörelse etc.)	»	»
Summa	kr.	kr.

7. a) Skulder.

	Till föräldrar	Till andra släktingar	Till andra enskilda personer	Till staten (räntefritt studielån)	Till fond (äv. nation, studentkår)	Till studentkårs kreditkassa	Till banker (äv. växlar)	Till staten (värnpliktslån)	Samtliga skulder
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Skulder d. 1 sept. 1939</i>									
Belopp, kronor									
Ränta, %									
<i>Nya skulder¹⁾</i>									
Belopp, kronor									
Ränta, %									
<i>Skulder d. 15 nov. 1941</i>									
Belopp, kronor									
Ränta, %									

¹⁾ Tillkomna under tiden 1 september 1939—15 november 1941.

b) Hur mycket har Ni betalat i räntor och amorteringar sammanlagt under tiden 1 sept. 1939—15 nov. 1941?kr.

c) Om Ni sökt anstånd med amortering för något av Edra lån, angiv vilket lån (enligt ovanstående): Har ansökan beviljats?

I så fall när?

d) Om Ni ansökt om värnpliktslån, angiv med vilken motivering:

e) Om Eder ansökan om värnpliktslån icke beviljats, angiv vederbörande myndighets motivering för avslaget:

8. a) Föräldrarnas sammanlagda taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt: c:a kr. för år 1939, c:a kr. för år 1940.

b) Antal syskon utom Eder:; därav icke självförsörjande:

c) Om Ni är gift, ^{mannens} hustruns taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt: kr. för år 1939, kr. för år 1940.

9. Anhöriga till vilkas uppehälle Ni måste bidraga (det tillämpliga understrykes):
hustru, fränskild hustru, barn, far, mor, övriga anhöriga nämligen:
(Antal)

10. Hur mycket har Ni betalat i premier sammanlagt för livförsäkringar under tiden 1 sept. 1939—15 nov. 1941? kr.

11. Övriga upplysningar och synpunkter:

(Uppgiftslämnarens underskrift)

*Bilaga D.***Använda förkortningar av examensbeteckningar m. m.**

FK	Fil. kand.	Filosofie kandidatexamen
FM	Fil. mag.	Filosofisk ämbetsexamen
FL	Fil. lic.	Filosofie licentiatexamen
FD	Fil. dr	» doktor
PMf	Fil. pol. mag.	Statsvetenskaplig-filosofisk examen
PMj	Jur. pol. mag.	Statsvetenskaplig-juridisk examen
JK	Jur. kand.	Juris kandidatexamen
JL	Jur. lic.	» licentiatexamen
JD	Jur. dr	» doktor
K-ex.	—	Kansliexamen
Tf	Teol. fil.	Teologisk-filosofisk examen
TK	Teol. kand.	Teologie kandidatexamen
TL	Teol. lic.	» licentiatexamen
TD	Teol. dr	» doktor
PTP	—	Praktisk-teologiska prov
Epr.	efterprovning	(i fil. kand., fil. mag., fil. lic., pol. mag. samt teol. kand.)
MK	Med. kand.	Medicine kandidatexamen
ML	Med. lic.	» licentiatexamen
MD	Med. dr	» doktor

Sektionstillhörighet inom filosofisk fakultet har angivits med *h* för examen inom humanistiska, *n* för examen inom naturvetenskapliga sektionen (t. ex. FK_h = humanistisk fil. kand.)

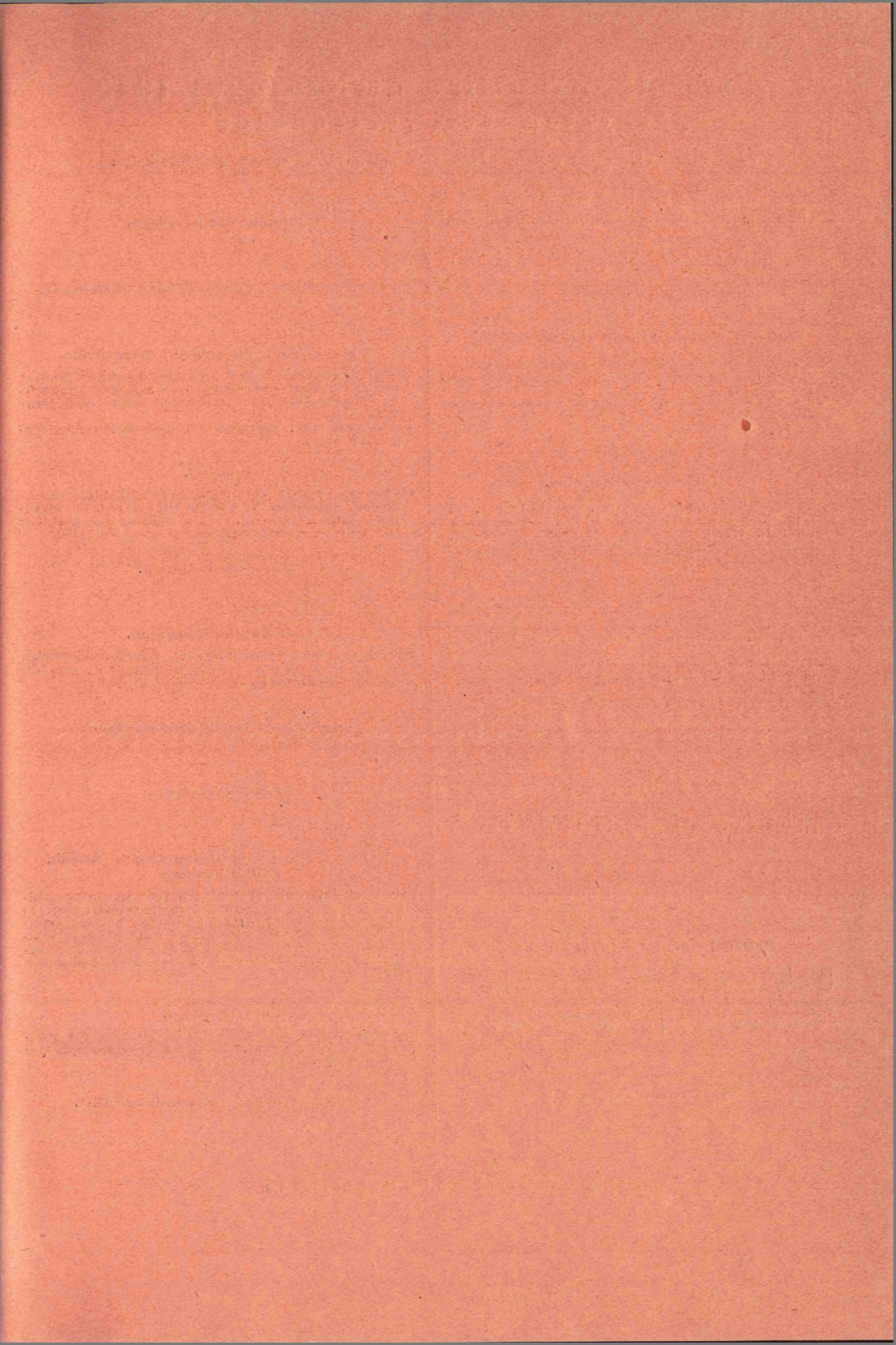
Statsvetenskaplig examen oavsett fakultetstillhörighet har angivits med PM (pol. mag.).

Handwritten title or header text

1	...	...
2	...	...
3	...	...
4	...	...
5	...	...
6	...	...
7	...	...
8	...	...
9	...	...
10	...	...
11	...	...
12	...	...
13	...	...
14	...	...
15	...	...
16	...	...
17	...	...
18	...	...
19	...	...
20	...	...
21	...	...
22	...	...
23	...	...
24	...	...
25	...	...
26	...	...
27	...	...
28	...	...
29	...	...
30	...	...
31	...	...
32	...	...
33	...	...
34	...	...
35	...	...
36	...	...
37	...	...
38	...	...
39	...	...
40	...	...
41	...	...
42	...	...
43	...	...
44	...	...
45	...	...
46	...	...
47	...	...
48	...	...
49	...	...
50	...	...

Sectional report from the office at ...

Statistical report on ...

Statens offentliga utredningar 1943

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Flyttningsersättningsakkunniga. Betänkande med förslag till författningar ang. ersättning för flyttningskostnad. [2]
Utredning och förslag ang. pappersformaten inom statsförvaltningen. [6]

Kommunalförvaltning.

1940 års civila byggnadsutredning. Betänkande 1. Förslag till ändringar i Kungl. Maj:ts byggnadsstadga samt till föreskrifter rörande planläggning och utförande av byggnad för vissa vårdanstalter och folk- tandpolikliniker. [10]

Statens och kommunernas finansväsen.

1941 års familjebeskattningsakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder för familjebeskattningen. [3]
Besparingsberedningens slututlåtande. [13]

Politi.

Utredning rörande polismäns anslutning till politiska ytterlighetsriktningar m. m. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande ang. levnadskostnadsindex. [8]
Utredning och förslag ang. statsbidrag till daghem och lekskolor m. m. [9]
Utredning och förslag ang. statsbidrag till social hem- hjälpsverksamhet. [15]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 3. Skogsbrukets transportfrågor: Vägar och järnvägar. [4]
Betänkande ang. åtgärder mot spekulation i vattenkraft. [14]

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. [11]. 5 Förslag till åtgärder för järn- och metallforskningens ordnande. [16]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande med författnings- och organisationsförslag för genomförande av ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. [1]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 1. Hygieniska förutsättningar för skolarbetet. [7]
Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen samt militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden. [17]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stöd- jande av den privata motorlösa flygningens och mo- dellflygningens utveckling. [12]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.